

Městská knihovna v Praze

**Karel
Poláček**

Michelup
a motocykl

Městská knihovna v Praze

ůčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Michelup a motocykl

Karel Poláček

Znění tohoto textu vychází z díla Michelup a motocykl, jak bylo vydáno nakladatelstvím Práce v Praze v roce 1957 (POLÁČEK, Karel. *Michelup a motocykl*. 4. vyd. Praha: Práce, 1957. 321 s. Dikobraz, sv. 36.).

Autor portrétu Karla Poláčka na obálce e-knihy je neznámý.

Text díla (Karel Poláček: *Michelup a motocykl*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

[Fotografie Karla Poláčka](#) není vázána autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

POLÁČEK, Karel. *Michelup a motocykl* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2016 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. ISBN 978-80-7532-151-0 (pdf). Dostupné z:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/25/55/77/michelup_a_motocykl.pdf.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 30. 6. 2016.

Upozornění pro čtenáře

Tato e-kniha obsahuje poznámky pod čarou, které nejsou hypertextově provázány.

Text poznámky pod čarou je umístěn na dolním okraji každé stránky, ve které je v textu zvýrazněno číslo poznámky pod čarou (např.: Text^{[0](#)}).

^{[0](#)} Text poznámky pod čarou.

OBSAH

Upozornění pro čtenáře	6
1	9
2	14
3	18
4	23
5	26
6	29
7	31
8	37
9	42
10	47
11	51
12	56
13	59
14	64
15	70
16	76
17	80
18	84
19	89
20	94
21	97
22	101
23	106
24	111
25	116
26	123
27	127
28	133
29	137
30	141
31	146
32	151

33	156
34	162
35	167
36	172
37	177
38	183
39	188
40	193
41	198
42	203
43	208
44	213
45	218
46	223
47	228
48	233
49	238
50	244
51	249
52	254
53	259
54	264
55	269
56	274
57	278
58	283
59	288
60	294
61	299
62	304
63	309
64	314
Ediční poznámka	319
Bibliografie díla Karla Poláčka.....	320

1

Robert Michelup byl v Americe, ale ona Amerika jevila se mu jako vysoké dřevěné stavení, rozdělené přepážkami na množství malých komůrek. Účetní Michelup obdržel v Americe dva krajíce chleba s máslem úplně zdarma. Snědl je s chutí; tu však pozoruje, že zástup mladých mužů běží někam s aluminiovou miskou pro kávu, Michelup se připojil k zástupu; hrozně zatoužil po vřelé kávě. Běží po chodbě, vyptává se mladých mužů, kde je pojízdna kuchyně, která rozdílí kávu, běží divoce, ale vždycky narazí na dřevěnou překážku. Dřevěná budova se hroutí, Amerika se rozplývá a účetní Michelup cítí, že se probouzí. Avšak chce lživě zadržeti sen a ještě v polospánku šeptá: „Jen co dostanu kávu, pak se mohu probudit...“ Potom zamlaskal a otevřel oči.

V slunečním paprsku kmitala se zrůčka prachu, zlostná vosa, žalostně bzučíc, otloukala si hlavu o okenní tabuli. Jaro se dralo do dusné ložnice, jaro útočilo na zdi města, i zdálo se, že také temné a zasmušilé domy města Karlína se rozjasnily. Z věže blízkého kostela vyzvánění zvony, z dálky neurčitě a bodře zvoní pouliční dráha a nějak obzvláště jasně je slyšet klepání ženských podpatků o dláždění. Účetní se protahuje na svém loži a shovívavě se usmívá pošetilemu snu. Nikdo by nevěřil, jaké výstřednosti se mohou zdát dvaadvacíctiletému a vážnému člověku. Těší se, jak rozveselí svou manželku, až jí bude při obědě vypravovat, co se mu zdálo. Jenomže je svízelné vypravovat obsah snového příběhu. Má mnoho děje a není v něm rozumný pořádek. Avšak manželka se neusmívá žádnému snu. Jako každá řádná žena věří ve sny a znamení. Zamyslí se a počne si lámat hlavu, neobsahuje-li zmatený sen nějakou věštbu? Nechystá snad závistivý osud nějaké úklady její rodině? „Raději jí nic neřeknu,“ umiňuje si účetní, „ona si pak dělá myšlenky.“

Bilo deset hodin a Michelup se pokáral, že tak dlouho leží v posteli. Řvavě zazíval a vklouzl do pantoflí. Bylo mu příjemně

u vědomí, že dnes je neděle a že není třeba spěchat. Dnes jsou staženy závěsy u amerického nábytku v jeho kanceláři, nezvoní telefon a není slyšet, jak pod podlahou temně hlučí tiskařské stroje. V neděli sedí ve vratech tiskárny nahluchlý domovník, čte noviny a vedle něho leží šedý vlčák a vyplazuje jazyk.

Účetní vstal a přistoupil k oknu. Pod okny jeho příbytku rozkládal se chudobný, souměrně rozdělený park. Trávník se nesměle zelenal a forsytie nasazovaly žluté květy. Po záhonech dováděli dva psi. Objevil se muž v stejnokroji hlídače parku: rozzlobil se, zahulákal a zamával holí nad hlavou. Psi se polekali a prchli před hlídačem, jemuž je poddána městská příroda.

Paní Michelupová uslyšela, že manžel vstal, a nařídila své dceři: „Skoč tatínkovi pro noviny.“ Děvče vyletělo ze dveří. Jeho hubený obličejíček i nosík stříknutý pihami vyjadřují dychtivost po pohybu. Matka ji nutí, aby pomáhala v kuchyni. Nudná a strastiplná práce! V kuchyni není místa pro dobrodružství. Matka má ostrý hlas a nic jí neujde. A v ložnici jsou rozválené postele, a než se uklidí, možno si vymyslet zajímavou hru. Stůl se pokryje prostěradlem, a tak se změní v stan. Pod stanem se sedí s koleny pod bradou a zpívají se táborové písně. Potom se popere se služebnou, která přichází, aby ustlala postele; bere prostěradlo a ruší stan. Matka vždycky najímá služby z německé krajiny, protože počítá s tím, že se děti od ní naučí německy, a tím se ušetří honorář učitelů. Máňa vynakládá veškeré úsilí na to, aby služku naučila česky. Avšak děvče z Kašperských Hor si nic nepamatuje a všemu se hloupě hihňá. A pořád si prozpěvuje: „Vaterland, deine Kinder weinen...“ Vždycky večer píše domů psaní a Máňa jí plivne do inkoustu.

Máňa jde pro noviny, ale nikoli jako jiní lidé; to by nebylo zajímavé. Skáče po jedné noze a vždycky po pátém schodu přestoupí z levé nohy na pravou. V každém poschodí nutno zastavit se před zrcadlem. Máňa spatří svůj obraz a počne se pitvořiti. V tom okamžiku se změní v učitelku, která říká: „Zuby jsou nejkrásnější ozdoba úst.“ Slovo „úúúst“ protáhne a vycení

chrup. Mnoho prožije Máňa, než zazvoní u dveří pana Kafky, s kterým její otec společně si předplácí denní list.

Z jídelny ozývá se mručení. Účetní Michelup rozeznává slova: „Semeník spodní jest jednopouzdrý a nese vajíčka na dvou nástěnných semenících, skládá se tedy ze dvou plodolistů... ze dvou plodolistů... skládá se tedy ze dvou plodolistů, což poznáváme též podle toho, že čnělka... že čnělka jest viditelně rozdělena...”

Účetní potichu otevřel dveře a uviděl bledého hochu s brýlemi na nose. Chlapec sedí ohnut nad knihou a mechanicky se klátí. Zpozoroval svého otce i vstal, políbil mu ruku a zpěvavě přál dobrého jitra.

Michelup pohladil mu hlavu a otázal se: „Učíš se, Jiříčku? To je dobře, chválím tě, hochu. Copak se to učíš?”

„Přírodák, tatínku,” odvětil student, „zítra máme přírodák a já budu tasenej.”

Otec se zaškaredil: „Přírodák! Přírodák! Tasenej!” reptal. „Kolikrát jsem ti prikazoval, aby ses nevyjadřoval neuctivě o vyučování. Jak se to říká?”

„Prosím, tatínku, zítra máme přírodopis a já budu vyvolán,” opravil poslušně chlapec.

„Tak se to patří. Vzdělaný člověk má se vyjadřovat podle pravidel. Proto jsem tě dal studovat, abych měl z tebe radost. Vzdělaného člověka poznáš, jakmile ústa otevře. Tak je to... O jmění můžeš přijít, ale vědomosti ti nikdo nevezme...”

Účetnímu se zachtělo tlachati. Nemá nic na práci a je dlouho do oběda.

„Když jsem já byl v tercii,” vypravoval, „tak jsme měli na přírodák... totiž na přírodopis, kantora Korna... pana profesora Korna. Tomu jsme říkali ,starej Kořen’... To byl takový podivín. Když někoho táhnul... když někoho vyvolal, tak chtěl, aby se vypravovalo rychle, bez rozmyšlení. Tak vyvolaný žák něco rychle drmolil, profesor neposlouchal a napsal mu dobrou známku. Hlavní věc byla rychlost. Proto jsme se na přírodák... totiž na přírodopis nikdy nepřipravovali...”

Chlapec se usmíval a se zájmem naslouchal.

„Vypravuj, tatínku,“ žebroňil, „co jste ještě prováděli kantorům.“

Tvář otcova rázem zvažněla. Zaškaredil se a pravil: „Ne, abys... aby sis bral z toho příklad, co jsem ti vypravoval... Já jenom pro příklad, rozumíš? My jsme vždycky své učitele ctili, to nebylo jako dnes... Raději se uč, abych neslyšel na tebe stížnosti...“

Michelup se zdvihl a odešel do koupelny. A v jídelně se opět ozývá: „Semeník jest jednopouzdrý a nese vajíčka na dvou nástěnných semenících...“

„Hodný hoch...“ mručí Michelup s uspokojením, „něco mu musím koupit. Ale co? Však já už na něco příležitostného a levného přijdu...“

Z koupelny proniká crkot tekoucí vody. Účetní prohlíží v zrcadle svůj obličej. Zjišťuje, že na tváři zhoustla síť fialových žilek. Váčky pod očima naběhly, rysy zhrubly. S povzdechem si říká, že stárne... Otevřel ústa a rozveselil se. V ústech svítí dva zlaté zuby. Účetní přimhouřil oko a kochá se leskem zlata. Usmíval se potouchle, když si vzpomněl, že lékař pracoval na zlatých zubech oddané a pečlivě a netušil, že ošetřuje pacienta na účet nemocenské pokladny; pracoval svižně a bodře a obveseloval pacienta svými šprýmy. Teprve když bylo dílo skončeno, představil se účetní jako pacient nemocenské pokladny. Lékař se zasmušil a jeho slova byla strohá a úřední. Účetní si musí zaplatit materiál, jinak by lékař přišel ke škodě. Na to pacient odpověděl, že si beze všeho připlatí. Malý člověk musí užívat lsti, jinak by byl ustavičně utiskován.

Účetní se dal do zpěvu. „Je-li vůle tvá, bych nevrátil se víc, ochraň mně mlku mou, s níž duše má se pojí, ochraň ji horstva duch. Zdař Bůh! Zdař Bůh!“ Studující zacpal si uši a drmolí: „Pod pětistým kalichem jest ještě kalíšek, jehož pět kopinatých lístků se střídá s lístky kališními...“ Michelup si vypočítal, že musí sedmkrát zazpívat hornickou píseň, než jeho tvář bude dokonale namydlena. Pak si připravil holicí strojek.

Vyšel z koupelny se svěžím pocitem a hladil si namodralou bradu. Chlapec se klaní jako pravověrný žid, hledí na strop a ševelí

rty. Otec se u něho zastavil a děl: „Desetkrát jsem se oholil jedním želízkem. Vypočítej mi, studente, kolik bych za tu dobu musel zaplatit holičovi? Ano, kamaráde, to je vyšší matematika...”

2

Když služka přinese na stůl polévku, tehdy jako by vztyčený prst neviditelné ruky velel ticho. Nedělní oběd u Michelupů je jako smírná oběť bohům domácího krbu: pára, která stoupá z hrnců, lahodí lárům¹, kteří s blahovolným úsměvem shlížejí na rodinnou pospolitost.

V čelo stolu usadili babičku, vysokou, zlou a svéhlavou stařenu. Projevuje neobyčejnou žravost. Její černé, jedovaté oči závistivě odhadují porce, které paní Michelupová klade na talíř ostatním členům rodiny. Zejména soupeřsky měří Máňu, neboť se jí zdá, že děvčátko příliš rychle jí; je zmítána obavou, že na ni nic nezbude.

Michelup si babičky vážil jako odkazu po předcích, neboť vše, co mělo pečet minulosti, účetního dojímalo a povznášelo. Vážil si jí, jako si malý člověk cení starobylé, červotočem prolezlé skříně, jejíž křídla se otvírají s krákoravým kvílením.

Babička žila z počátku s rodinou ve společné domácnosti. Avšak naplňovala příbytek nářkem, že nemá klidu a že ji schválně chtějí utýrat hlukem. Najali jí v domě světnici, a babička žehrala na samotu. Chtěli se jí zbavit, to je jasné. Kdyby se jí něco stalo, nebude nikoho, kdo by jí podal vody. V slabomyslné duši doutnala urážka jako uhlík pod sazemi. Stařena tetelí se rozkoší při vzpomínkách, kolikrát byla v tomto domě uražena. Vyhrožuje, že odejde do chudobince, tam si najde koutek, ve kterém tiše zemře, proklínajíc nevděčné potomstvo.

Pro sekundána Jiřího je společný oběd utrpením. Brejlatý chlapec se neodvažuje zdvihnouti oči. Vedle něho sedí babička. Studentovi se hnusí její veliké uši jako z vydělané jirchy²; a když stařena pohybuje čelistmi, tu skáče jí pod bradou ohryzek jako tkalcovský člunek. Naproti sedí Máňa, která čeká na pohled svého bratra, aby

¹ Lár – starořímský domácí bůžek. *Pozn. red.*

² Jircha – jemně vyčíněná kůže, hodící se zejména k výrobě rukavic. *Pozn. red.*

zkroutila obličej v směšnou grimasu. Student ví, že by se neudržel smíchy, a to by bylo hrozné. Otec nepřipustí, aby obřad oběda byl svévolně porušen.

Michelup pohlíží s rozjasněným obličejem na svou manželku. Líbí se mu její účes, rozdělený uprostřed rovnou cestičkou. Má rád její hnědé, dobrácké oči, kulatou bradu a měkká, chutná ústa. Je do ní zamilován, jako když ji spatřil poprvé. Dojat říká si v duchu: „Mám hodnou a chytrou ženu. A hezkou ženu, budiž jméno boží pochváleno!“

S chutí ohlodává kost a brada se mu leskne tukem. Manželka praví, že schválně vstala časně ráno, aby v tržnici získala levnou husu. Zvěstovala: „Mladá husa, a bude mít dva žejdlíky sádla. To by nikdo nevěřil.“

Účetní přikývl pochvalně hlavou, ale babička se zatetelila urážkou. Zaskřípala: „Se mnou se nikdo neporadí. Jenom peníze se vyhazují!“ Je v pokušení odejít okamžitě od stolu, kde si jí neváží; ale příliš se třese na moučník.

Při obědě posluhuje děvče z Kašperských Hor. Paní Michelupová ji provází očima, když odchází s prázdnými příbory. Když děvče zavřelo dveře, pronesla: „Jak ztloustla! Je jako měch. Musím ji dát pryč.“

V rodině Michelupově je přísný zákon, že na talíři nesmí zůstat zbytek jídla. Služce náleží, aby dojídala zbytky. Tím se tak vykrmí, že ztratí pohyblivost a upadne v strnulou lenost. Nato se vypoví z domu, odjede do Kašperských Hor a pošle za sebe do služby vychrtlou sestru. Ta zůstane u Michelupů tak dlouho, až se vykrmí a je nehybná jako zakuklená ponrava.

Michelup přisvědčil: „Má sádlem zalité oči. Nejvyšší čas, aby byla z domu.“

Babička zachrochtala: „Služkám se nemá dávat tolik jíst. Zbujní a potom kradou. Já to vždycky říkám, ale to se ví, v tomto domě nikdo nedá na má slova.“

Lačně dojedla dort, a protože se jí zdá, že Máňa dostala větší porci moučníku, urazila se, odstrčila talířek a zdvihla se od stolu.

„V tomto domě,“ zavřeštěla, „jsem odstrkována a ponižována.“ Přiložila k očím kapesník: „Mám já to stáří! Jakých časů jsem se dočkala!“ Tragicky se zapotácela a děvče z Kašperských Hor přiskočilo, podepřelo kolísající stařenu a odvedlo ji do její světnice.

Oběd se skončil. Účetní se chopil novin a odebral se do ložnice. Student usedl nad přírodopisnou učebnici a Máňa přemítá. Má mamince ukrást z hrnečku peníz a koupit za to čemeřici? Kýchacím práškem by posypala babičce kapesník. Zábava by to byla, což o to. Musí se to uvážit.

Michelup se odebral do ložnice, rozložil se na pohovce a chopil se novin s oním zasmušilým, ironickým pohledem, který praví: „Podívám se, jaké špatnosti provedl dnes tento svět.“ Četba novin působí účetnímu jakýsi sladký, trochu zlomyslný pocit; Michelup se povznáší, neboť noviny mu dokazují, že je řádný, prozíravý a vzdálen lehkomyšlnosti. Nikdy se omylem nenapije žíraviny a je vyloučeno, aby ze msty zapálil stoh.

Pro něho byl denní list seznamem hříchů, nepravostí, lehkomyšlných kousků a zvláštních nedorozumění. Bylo to křivé zrcadlo, které ukazovalo jen vady a nedostatky světa. Aby tak k Michelupovi přišel losový podvodník a chtěl ho napálit! Žádná síla by nepřinutila účetního, aby vraždil ze žárlivosti. Dupal: „Hle, také já platím na kriminál, ale nikdy ho neužiju.“ Malý člověk cítil nedůvěru ke konferencím státníků.

Mnoho se mluví a konce to nemá. Onehdy Mussolini pronesl řeč ke studentům. Jednou rukou mával knihou a v druhé třímал karabinu. Uvidíme, co z toho vzejde. Kdyby účetní měl tu možnost, přistoupil by k italskému premiérovi a důrazně by promluvil. „Pane,“ řekl by mu, „málo-li běd a hoře jste uvalili na lidstvo? Pane, chovejte se skromně, my, malí lidé, nebudeme se na to pořád dívat, mlčet a platit.“ V republice Nikaragua bylo zemětřesení a tisíce lidí zahynulo. Je přirozené, že v zemi, která nese takové výstřední jméno, hynou tisíce lidí. Účetní příliš nevěří v Nikaraguu, není v okruhu jeho představ. Lhostejně přihlíží k tomu, že tam tisíce lidí zahynuly. Naproti tomu ho dojala zpráva, že zesnul po dlouhé

trapné nemoci jistý Ferdinand Svoboda, prokurista závodu, který prodává potřeby pro lékaře. Podívejme se! Michelup ho dobře znal. Byl dojat a poslal za zesnulým dobrá slova.

Výbuch petrolejových nádrží v Argentině. Účetní zazíval. Bouře a zátopy na Slovensku. Oheň z neopatrnosti. Neznámý cizinec zemřel ve Znojmě. Vlakoví lupiči zatčeni. V pondělí večer, když se vrátil úředník Vilém Reilich z kanceláře do svého bytu v Nových Pavlovicích, našel dveře uzamčené... Účetní zavřel oči a časopis mu vypadl z ruky. Zabručel: „V těchto novinách zase nic není...“

3

O půl čtvrté hodině ho manželka vzbudila. V tu dobu se chodívá na nedělní procházku. Děti byly už ustrojeny a čekaly na otce. Máňa se mračila. Měla smluveno s přítelkyní, že půjdou spolu do biografu na představení dětem nepřístupné. Je to nuda chodit s rodiči na procházku! Brejlatý student má ustaraný výraz. Jeho myšlení je připoutáno k přírodopisné knize. Už se domníval, že je připraven, a najednou mu nauky vyprchaly z hlavy. Jaká svízele! A jeho profesor přikazuje, aby se úkol odříkával slovo od slova. Jiří ho podezírá, že si svévolně vymyslel ty blizny a semeníky, aby ztrpčil žákům život.

Služka hlásila, že rodina Kafkova je připravena a čeká před domem. Babička zírá z okna přízemní světnice jako sova z dutiny staré jívy. Pohybuje významně černým obočím a jedovaté oči měří nevraživě příbuzenstvo. Její myšlenky lze lehce uhodnout: „Vida je! Jdou užívat a mne, starou, neduživou ženu, nechají samotnu. Kdyby se mi něco stalo, není tu nikoho, kdo by mi podal sklenici vody.“

Cestující Kafka smekl klobouk a galantně políbil staré dámě ruku. Neučinil tak ze zdvořilosti, ale pro komický účinek, neboť Kafka je humorista.

„Jak se máte, milostivá? Jsem slepý, že se tak můžu ptát. Vidím, že kvetete jako růžička.“

„Pěkná růžička, pane Kafko,“ pravila stará dáma s povzdechem. „Jak mně může být, když mám kolem sebe lidi, kteří by mne nejraději viděli pod drnem. Jsou jistí lidé, pane Kafko, kterým jsem na obtíž, a ti lidé, máte vědět, pane Kafko, mne chtějí utýrat hladem. To vám říkám, pane Kafko, abyste věděl, jací lidé jsou moji příbuzní.“

Účetní Michelup chvatně přerušil tuto scénu.

„Babičko,“ děl omlouvavě, „my nebudeme dlouho venku. Vyšli jsme si trochu na zdravý vzduch. Hnedličko jsme zase doma.“

„Nechci nic vědět a nejsem na nic zvědavá,“ houkla sveřepá dáma a přirazila okno.

Účetní pokrčil rameny a Kafka na něho mrkl, že jako rozumí.

Pohybovali se zvolna, často se zastavující, aby počkali na paní Kafkovou, která trpěla na nohy. Byla to okrouhlá paní s malinkými ústy, která připomínala květ japonského srdíčka. Vlekla velikou kabelu, zhotovenou z pestrých korálků.

Rodinu doplňoval chlapec se zřetelným chmýřím nad hořením rtem, oděný v covercoatový kabátec; nohy vězely v golfkách a odstávající uši podpíraly placatou čepici. Měl hranaté pohyby dospívajících výrostků. Matka se snažila přiměti ho, aby pozdravil společnost, ale vynutila z něho pouze temné zahučení. Paní Kafková si zoufala. Viděl-li svět takového velkého studenta, který neumí pozdravit? Účetní ji těšil s účastnou tváří, s lehkým nádechem soustrasti. To se poddá, mínil. Až mladý muž dospěje, tehdy osvojí si slušné způsoby. Avšak v duši ho blažilo vědomí, že jeho děti vynikají v mravech nad hranatým výrostkem. Cestující Kafka uhodl jeho myšlenky a počal hlasitě velebiti svého syna.

„Nevidím, že by někdy vzal knihu do ruky,“ hlásal, „a přece všechno umí.“

„Mohl by býti ve škole první, kdyby se učil,“ doplnila jeho manželka.

Tomuto útoku musel účetní Michelup čelit; i otázel se brejlatého studenta: „Jiří, pověz, jaké jsou důkazy toho, že u nás byla doba ledová?“

„Důkazy toho, že u nás byla doba ledová,“ odpověděl chlapec rychle, „jsou tyto: Za prvé bludné balvany, jichž hojnost v našich krajinách nalézáme. Za druhé...“

Účetní se vítězně podíval na cestujícího.

„Jsem absolvent reálky,“ řekl, „ale nedovedl bych dnes už říci, jaké důkazy potvrzují, že byla u nás doba ledová... Ano, dnešní mládež se učí mnoho...“

Nato se cestující pochlubil, že jeho syn účastnil se plaveckých závodů za klub Hagibor a získal cenu juniorů. Paní Kafková se

zasmála a pověděla, že jednou zastihla chlapce, jak se před zrcadlem učí kraulovat.

Účetní se zasmušil a prohlásil, že svým dětem nedovolí plovati. Horlil proti dnešnímu světu, který věnuje nesmírný zájem sportu, a stranil duchovnímu vzdělání.

Chlapec s knírem trpěl pod pochvalami svých rodičů. Mimo to měl za to, že nesluší se sportsmanovi chodit s rodiči na procházku. Zvolňoval krok a pásl po příležitosti, aby se mohl ztratit.

Rozpředla se rozmluva o výchově dětí. Účetní sdělil, že chlapce dal pokřtít a dceru posílá na židovské náboženství, ač jeho manželka chtěla, aby i Jiří byl vychováván po židovsku. Leč účetní odporoval. Dával přednost katolickému duchovnímu před rabínem. Velebníček, mínil, má univerzitní vzdělání, kdežto rabín bývá často člověk polovzdělaný. Mimo to rabíni bývají líní a děti od nich mnoho nepochytí. V hodinách izraelského náboženství se učí pouze Starému zákonu, kdežto katecheta za stejné výlohy vykládá i Nový zákon. Účetní jde vždycky tam, kde za své peníze obdrží největší výhody.

Na Poříčí se připojil k zástupu jistý Max Hájek s chotí. Pan Hájek byl čistý stařec; vrásky v levé polovině růžového obličejce byly obráceny vzhůru. Také měl svislé víčko levého oka a napadal na levou nohu. Paní Hájková měla vrtivou, precízní chůzi, jaká byla módní před čtyřicíti roky. Manželé byli si ostatně fyzicky velmi podobní. Z obou vanul jakýsi starobylý parfém, smíšený se zápachem staroby. Měli důstojný a melancholický vzhled lidí, kteří poznali lepší časy, což hlásal také tuhý límeček a bělostné manžety pana Hájka a okrouhlý klobouk, plný květinových ozdob, jenž seděl na temeni jeho manželky.

Účetnímu bylo známo, že Max Hájek ztratil celé svoje jmění ve válečných půjčkách, a to zvyšovalo jeho zájem o staré manžele. Ztráta cizího jmění působila Michelupovi sladké trnutí a rozněcovala jeho obraznost, jako děti poutá a děsí vypravování strašidelných pohádek. Visel starému pánovi na rtech a doufal, že počne hrobovým hlasem vypravování o tom, jak býval bohat, jak se

těšil účtě a jak jeho jmění se nenadále rozplynulo. Avšak Max Hájek mlčel a jenom s přívětivým úsměvem naslouchal tomu, co říkají jiní. Jak se může usmívat muž, jenž přišel o všechno, divil se účetní. A představoval si, že kolem takového člověka se rozprostřela věčná tma.

Paprsky mladého slunce hrály na okenních tabulích, vrabci rozčileně hovořili, na římsách se nadýmali holubi a z komínů stoupal dým přímo k čistému nebi. Mezi domy zmateně se potácela pestrá babočka, kterou vítr zanesl do města.

Hej! Jdi mi z cesty, loudavý tvore, zavřeštěla znenadání automobilová trubka. Účetní odskočil na chodník. Kolem zafrčel automobil. Michelup zesinal. Cítil, že se mu zastavilo srdce. Postřehl, že řidič vozu učinil pohrdlivý posunek. Slečna, která seděla vedle volantu, usmála se povýšeně. Účetní nabral dechu a počal spílat. Cítil vřelou nenávist vůči samolibým, nadutým automobilistům a jejich průvodkyním, kteří pohrdavě shlížejí na temný, utlačený zástup pěších. V této době rozdělil se svět na tábor Loudavých a tábor Rychlých, kteří odňali bohům sílu a snesli ji na zem. Rod Rychlých zahaluje rod Loudavých oblaky prachu a nutí je k překotným pohybům. Každý Rychlý má po boku dámu, která zbožňuje pána, jenž se povýšil na vládce prostoru.

Michelup mával rukama a označil automobilisty za lupiče a vrahy, útočníky na veřejný pořádek. Zavřít je, všechny zavřít, křičel. Dřít z nich kůži za živa! Nebude pokoje, pokud poslední automobilista nebude zahluzen. Cestující Kafka se smál. Také na tvářích manželů Hájkových zaševelil vetchý úsměv.

„Vy se smějete?“ horlil účetní. „Věru, není se čemu smát. Četli jste dnešní noviny? Šofér jel zakázanou rychlostí a nedával znamení. Povalil školačku a smrtelně ji zranil. Dostal šest měsíců vězení. To je toho! Takového by měli na místě pověsit. Kdo vrátí rodičům dítě?“

Došli k nábřeží. Zástup lidí opíral se o zábradlí a zádumčivě pohlížel do vody. Po široké a mírné řece supal veselý parníček, unášeje shluk výletníků. Pod vyšehradskou skálou bělaly se plachetnice a vrčely motorové čluny. Všechno hlásilo příchod

bujného a ztřeštěného jara. Z dále bylo slyšet zvuk kolovrátku. Kvílivá a dudlavá melodie zněla ku podivu jasně. Z barrandovských skal vanul horký dech, předzvěst brzkého léta. To připomnělo účetnímu, že se mu bude starat o letní byt. Společnost se oživeně rozhovořila. Vynořily se vzpomínky na loňské letovisko; přírodní krásy a ceny pokrmů a bytů byly podrobeny zkoumání.

Max Hájek na dotaz účetního vyjevil, že tráví svůj letní pobyt každoročně v Išlu³. „Byli jsme tam velmi spokojeni,“ podotkla jeho manželka. Letos však neví, protože pro valutní potíže lze nyní velmi těžko cestovat do ciziny.

Účetní vyslechl toto sdělení se zájmem a počal se dotazovati, jaké slevy se poskytují v lázních Išlu. Max Hájek pokrčil rameny. Neví nic o nějakých slevách. Michelup užasl. Snad tedy vymohli si aspoň sníženou jízdenku na dráhu? Paní Hájková objasnila, že jeli za plnou cenu. Účetní zavrtěl hlavou a podotkl, že to nemůže pochopit. Vyměnil si se svou manželkou pohled, který pravil: – Hříšní, lehkomyšní manželé! Jedou do cizozemských lázní a nepostarají se o slevu. Věru, pak mají něco mít...

³ Bad Ischl – solné lázně v Horních Rakousích. *Pozn. red*

4

Sestoupil večer na rodinu Michelupovu, děti políbily rodičům ruce a šli spát. Máňa se svinula do klubíčka a okamžitě usnula, ale brejlatý student uložil do lůžka zkormoucené srdce, obtížené neblahým myšlením na přírodopisnou hodinu. Účetní seděl u stolu a probíral se v časopise *Über Land und Meer*. V předsíni měl několik svázaných ročníků tohoto časopisu, který získal od obchodníka za cenu starého papíru. Prohlížel si podobizny německých knížat a obrazy význačných budov; výjevy ze života barevných národů a podoby divokých zvířat; usmíval se žertům na Francouze, kteří prohráli tažení s Prusy, a zkoumal módy z let osmdesátých. Četl již poněkolkáté milostný příběh pastorovy dcery, kterou pojal za manželku major od granátníků, a mír rozhostil se v jeho duši.

Potom zhasl a uložil se podle manželky. Venku šepotal laskavý jarní vítr a z dálky bylo slyšeti zakvílení automobilové brzdy. Ložnicí míhaly se světlé stíny. To vítr pohyboval lampami.

Účetní zíral do hebké tmy a velebil den, který právě uplynul, i žádal osud, aby mu dopřál prožít ještě nescíslnou řadu takových dnů, ustavičnou pohodu, bez vzrušení a bez dobrodružství. Byl ctitel stálosti, neměnnosti a nepřítel překotných pohybů.

Avšak stává se, že nevydrží klidně ležet; znepokojuje ho myšlenka, zda děti klidně spí a zda něco neohrožuje jejich spánek. Vstal a odkradl se do dětského pokoje. Máňa leží, ponořena obličejem do podušky, svinutá do kotoučku jako kočka. Student má otevřená ústa, jako by nechápavě naslouchal nesrozumitelné řeči. Mysl ho zanesla několik roků zpět; i vidí své děti jako vrásčité, červené kojence, řvoucí a hltavé. Dojat vláčí je po světnici, bručí neumělou písničku a ustavičně mluví a vypravuje, přesvědčen, že nemluvnata mu rozumějí.

Odkradl se k oknu a pohlédl na náměstí. Dva strážníci spolu hovořili. Jakýsi muž s hudebním nástrojem v pouzdře spěchá

k domovu. Naslouchal poryvům větru, který spěchal neklidně ulicemi ztichlého města.

Potom se uviděl, jak vede chlapce po prvé do školy. Koupil mu penál, ozdobený pestrým barvotiskem. Hošík užasl nad obrázkem a zdá se mu, že na světě není nic krásnějšího než ono pouzdro s barvotiskem. Máňa dostala zástěru z černého klotu. Byla velmi pyšná a udatně vykročila z domova. Jakmile uviděla školní budovu, začala brečet.

Rodiče s ní vedli marný zápas a museli ji odvést domů. Spí město Karlín, odpočívajíc na solidním geologickém základě; v ničem se nepodobá Nikaragui, kde je divoký lid a řádí zemětřesení. Proto zřídka kdy přijde Karlín do novin. Strážníci patrolují ulicí a na štaflu hrají šofěři orel – panna, pokřikující sípavými hlasy.

Opět ulehl a opatrně se obrátil na bok, dbaje toho, aby se manželka neprobudila. Zaslouží svůj odpočinek, tato rázná, čilá žena. Vyvolil si ji mezi všemi ženami a nikde se nenajde jí rovné. Má hnědé, přítulné oči a smavá ústa; vždycky je dobré míry. Příbuzenstvo žehralo, že si bere křesťanku, jako by nebylo dost nevěst mezi židovkami. Příbuzenstvo šumělo jako rákosí, ale on provedl svou. Nechte si své nevěsty, já vím, co dělám.

Příbuzenstvo vrtělo hlavami, vzdychalo a prorokovalo účetnímu zkázu. Toť se ví, peněz s ní nedostal. Ona byla členkou spolku pro vybavování nevěst, ale ten spolek přišel do konkursu a žena přišla o věno. Je to škoda, ale i jiní přišli o peníze.

Myšlenky mu přeskočily na manžele Hájkovy, kteří ztratili velké jmění ve válečných půjčkách. Michelup by rád věděl číslici. Již několikrát obmyslně začal řeč o tom, ale Max Hájek mlčel. Účetní viděl v obraznosti mnohomístnou cifru, kterou zanesl na účet ztrát. Rozněcovalo ho to a naplňovalo nepokojem. Byl přitahován mystickou mocí číslic jako vyznavač černé magie.

Manželé Hájkovi měli by býti pokořeni ranou osudu, ale nejsou. Měli by býti zdeptáni a raněni nevyléčitelným smutkem. Měli by se žalem seschnouti a rozpadnout v popel. Avšak oni dýchají, hovoří a smějí se jako jiní lidé. Jiný by trávil život o suchém chlebě a kvílel

by nad ztraceným jméním. Oni však si klidně jedou na letní byt do Išlu a nepostarají se o to, aby získali nějakou slevu. Lehkomyslní, hříšní manželé!

„Ráda bych věděla,“ ozvala se nenadále paní Michelupová, „z čeho Hájkovi žijí? Jak si můžou dovolit nákladnou cestu do ciziny? Mně tohle nejde na rozum. Oni tam v Išlu musejí mít nějaké příbuzné, jinak to přece nejde.“

Naslouchali, jak venku mumlá vítr a jak z dálky zahoukala pískala vlaku.

Účetní zabručel: „Já se o nikoho nestarám. Každý ať si žije podle svého...“

Manželka odpověděla: „Já že bych se starala, to se nestarám. Já čistě jenom se divím...“

Na okenní tabule zabubnoval déšť.

5

Dům, do něhož účetní denně vstupoval za svým zaměstnáním, vyznačoval se ctihodnou zchátralostí a barokní střechou. Šlo se podjezdem, který se podobal tunelu. V tom podjezdu, zahaleni šerem, sedávali u stolu zelináři nad talířem dršťkové polévky, kočí s měděnými obličejí a s modrými zástěrami. V pondělí naplnila se chodba venkovskými výrostky, kteří pili černé pivo a hlučně smlouvali termíny na fotbalové zápasy. Podjezd ústil ve dvore, jež uzavírala novostavba, připomínající továrnu. Budova zvučela jako telegrafní drát, okna se třásla, neviditelné stroje lomozily.

Domovník, který seděl za vraty, zíral na dvůr prázdnýma očima a přežvykoval bezzubými čelistmi. Setrval ve strnulém klidu; vzrušoval ho jenom pohled na kluky, kteří se příkrádali na dvůr, aby sbírali barevné ostřížky papíru. Jeho pes se připlížil, aby čichl k nohavicím účetního. Rozeznal zápach olova, lhostejně ulehl a počal si olizovat mokvající tlamu. Také pes stářím zmalomyslněl a jevil lhostejnost ve službě. Jeho čich otupěl; nemohl-li rozeznat příslušníka závodu, tehdy, nedívaje se na příchozího, dvakrát lhostejně zaštěkal.

Kancelář, ve které účetní pracoval, byla prostorná, světlem zalitá. U moderních psacích stolů, u strojů a telefonu seděly slečny, jež jako by vyšly z dílny jednoho výrobce figurín. Všechny nosily zvlněný stříbřitý účes, jevily mléčnou pleť a nehybné rysy. Dotýkaly se pěstěnými prsty klávesnice psacích strojů; zdálo se, že je znepokojuje jediná obava. Neleskne se jim nos? Nezachytila se saze na mléčné tváři? Stříbřité slečny pohybovaly se v bludném kruhu. Pracovaly v kanceláři, aby měly prostředky na zlepšení pleti, jež vadla seděním v kanceláři. V prsou hýčkaly jediné přání, aby si je oblíbil starší továrník, který by jim platil náklady spojené s udržováním platinové barvy vlasů a mléčné pleti. Hladovějí ze zásady, aby si udržely linii. V každé kanceláři však se vyskytuje slečna, která má přirozeně zbarvený vlas a zasmušilou pleť.

Zasmušilá slečna hladová z nutnosti, protože jí plat nestačí. Zasmušilé slečny pěstují naději, že je z kanceláře vysvobodí starší řemeslník.

Účetního vyhledal v kanceláři cestující Kafka. Rozložil se v židli, hlaholil, vyřizoval pozdravy a neměl se k odchodu. Michelup zíral na něho s podezřením. Nepřišel si vypůjčit? Avšak cestující zahnal jeho obavy a neustále hovořil. Vzdychal, že jsou špatné obchody; zřejmě ho mučila dlouhá chvíle a namáhal se zabít čas. Lelkoval a snažil se s jakousi křečovitou veselostí uplatnit anekdoty. Šilhal po stříbřitých slečnách a toužil rozveseliti je svými šprýmy. Avšak slečny zachovaly vážnost, dobře vědouce, že smích varhaní pleť.

Aby se ho zbavil, nabídl mu účetní, že ho provede závodem. Cestující se zdvihl. Michelup ho měl k tomu, aby se podívoval zařízení telefonní centrály, kde vyskakují barevná světla a kde slečny hbitě přehazují kolíčky. Vedl ho do sazárny, kde typografové vybírají litery z přihrádek a souhlasně s pohyby rukou kývají hlavou, jako by něčemu přisvědčovali. Účetního se zmocňovalo nadšení při pohledu na sázecí stroje, které neúnavně pohybovaly pákami. Toužil po tom, aby Kafka sdílel s ním jeho nadšení. Účetní prýštil horlivostí, když vysvětloval zařízení strojů. Cítil k nim náklonnost, jako by ony stroje sám vynalezl a vdechl jim život. Cestující nešetřil chválou a Michelup se rděl nadšením jako zanícený rodák, před nímž cizinci chválí jeho rodné město.

Sestoupil do podzemní místnosti, kde jednotvárně hlučela rotačka; z jejích útrob vycházel pruh potištěného papíru jako z úst varietního kouzelníka. Nejnovější německý stroj, vysvětloval účetní. Stál nás horentní peníze. Mnoho práce, mnoho práce, vzdychal. Čím větší hospodářská tíseň, tím více se vyrábí potištěný papír.

Potom vyvedl cestujícího na dvůr. Tam stál křiklavě žlutý automobil, připomínající obrovitou želvu. Pan Kafka, který také patřil k rodu Loudavých a s účetním sdílel nenávist k domýšlivým vozům, které ohrožují veřejnou bezpečnost, nemohl potlačit zálubu při pohledu na přepychový stroj. Oděl se v tvářnost znalce, dotýkal se chladiče a tiše si popískával s výrazem nájemníka.

„Pěkná věc,“ řekl s uznáním.

Účetní se zaškaredil. Přál si, aby cestující nechválil automobil.

„Komu to patří?“ chtěl vědět pan Kafka.

„Našemu šéfovi,“ zamumlal Michelup. Z jeho hlasu zněla nelibost. Stával se nevraživým satirikem, když přišla řeč na majitele závodu.

„Ptáte se, čím je to vůz,“ skřípěl, „máte vědět, že je to auto pana Artura Hahna...“

Účetní byl přírodou určen k tomu, aby ctil své představené, ale toho pana Hahna cítit nemohl. Jak by mohl ctít pána, který se zařadil mezi světáky; jenž se těší z toho, když stříbřité slečny ho důvěrně oslovují „Turl“. Majitel velkého závodu, a podpisuje se Turl Hahn jako agent s pohlednicemi. Nemiloval toho pána, protože na něho pokřikoval He! a že k němu mluvil příliš hlasitě, jako by byl nedoslýchavý a nechápavý. Kdo je u tebe He!? Účetní je absolvent reálky, kdežto Turla vyhodili z obchodní akademie. Byl pobouřen a přál Turlovi zkázu.

S povzdechem vzpomněl Turlova otce. Byl to slavný muž. S holýma rukama vybudoval velký závod. Vidí ve vzpomínkách velkého muže, jenž v polední přestávce s hlavou skloněnou slídí po dvoře. Hůlčičkou šátrá v hromadě odpadků. Někdy objevil hřebík nebo zrezivělou podkovu. Nalezené věci odnáší do své kanceláře a ukládá na psací stůl. Číhal na dělníky, kteří odcházeli z práce, a ohmatával jim kapsy, aby se přesvědčil, zda neodnášejí kousek olova. Ctil zboží a peníze se mu odvděčovaly svou přízní. Svého syna poslal do Anglie, aby se rozhlédl po světě a nabyt vzdělání. Avšak Turl objevil i v Londýně kmen Turlů a z Anglie si odnesl pouze zálibu ve whisky, anglickém sukně a krvavém bifteku.

Cestující přisvědčoval, tak, tak, zcela správně, to jinak nejde, teď jsou jiné časy. Michelup zvěstoval, že jeho paní slaví příští týden narozeniny; doufá, že Kafka ho poctí návštěvou. Cestující přislíbil.

6

Dvakrát týdně vycházel Michelup z domova mezi lidi. Vyhledával kavárnu, kde měl sídlo klub šachistů. Jako hráč neslyšel věhlasem. Prohrával i se slabým soupeřem. Avšak byl vážen jako obětavý a horlivý spolkový pracovník. Kdo opatřil šachistům klubovní místnost? Kdo vyjednával meziklubové turnaje? Účetní získal také členům spolku legitimaci, která jim zajistila slevu při nákupu v některých obchodech. Sám pro sebe si vymohl na kavárníkovi slevu při účtování za útratu.

Procházíje kavárenskou místností, seznával k svému uspokojení, že se těší hlaholivé popularitě, která se projevuje šťoucháním do břicha, poplácáváním po zádech, chlemtavými řečmi a pochechtáváním. Sřežil a rozmnožoval svou oblíbenost. Měl šťastný dar uzavíratí užitečné známosti a odpuzovati lidi škodlivé. Vplížil se do přízně státních úředníků, přirozených nepřátel malého člověka. Na úřední půdě se pohyboval bezpečně; mnohý zápas se sveřepou mocí úřední rozhodl ve svůj prospěch.

Kavárník poručil odstraniti šachisty do zastrčené místnosti, kde by nebyli zjevní světu. Nepovažoval je za ozdobu své živnosti. Na šachistech není nic, co by je řadilo mezi světáky. Jsou to zamlklí problematikové a málo utratí. Při sklence minerální vody dovedou strávití nesčetné hodiny.

Michelup zavedl svou paní do klubovní místnosti. Tam seděli nad šachovnicemi zasmušilí pánové, kteří ševalili rty, pohybovali prsty nad figurkami a vesty posypávali tabákovým popelem. Účetní nabídl jim svou ženu jako sladký zákusek; přál si, aby se šachisté rozjařili při pohledu na ženské půvaby a aby pochválili její svěžest. Než šachisté řadí se duševním ustrojením mezi vegetariány, sektáře a lidi se špatným zažíváním. Přivítali paní Michelupovou mdle a roztržitě. Byli odvráceni od světa a jeho radostí, ženské vnady jimi nepohnuly.

Účetní způsobil poplach mezi číšníky, kteří zavířili vzduchem, aby obsloužili paní Michelupovou kávou a módními časopisy. Michelup usedl k šachovnici a paní se zadumala nad literaturou. Okreslovala stříhy, zkoumala, čím může jídelníček přispěti k osvěžení její kuchyně. Rozjímal nad dopisy zneuznaných a oklamanych žen, i velebila své spořádané manželství. Vstřebávala romány, ve kterých krásný letec si oblíbí chudou prodavačku, a historie, ve kterých nejrozpustilejší studentka pojme za chotě rozpačitého, ale hezkého profesora. Toto písemnictví ji vzněcovalo a dojímal.

Čas od času vyrušil ji účetní poznámkou: „A zase jsem prohrál. Co tomu říkáš, Růženko?“

„Musíš dát pozor,“ napomenula ho manželka. Nerada viděla, když měl někdo nad účetním vrch.

„Přehlédl jsem, že mám ohroženou věž,“ omlouval se Michelup, „už jsem měl partii vyhranou. Co dělat, hrají to na mne ostře.“

Čas pokročil a Michelup zavolal číšníka. Potvrdil na účtence, že mu byla poskytnuta desítiprocentní sleva, a opatrně vybíral mince z tobolky, aby zaplatil řád.

Doma je vítala vůně domácího krbu, složená z výparů jídel, plyšové pohovky a čehosi, čím páchnou domácnosti malého člověka. Paní Michelupová nahlédla do špižírny, aby zjistila, nemlsalo-li děvče z Kašperských Hor cukr a nesnědlo-li zbytek sýra. Účetní zkoumal, je-li plynový kohoutek řádně uzavřen, a pak se odplížil do dětského pokoje, aby se přesvědčil, že nic neruší spánek dětí. Potěšil se pohledem na děvčátko, jež snilo stočeno do kotoučku, a na studenta, který mumlal a skřípal zuby. Upravil dětem pokrývku a kradmo se vzdálil.

Účetní vyslal děvče z Kašperských Hor do přízemní komůrky se vzkazem, aby se babička účastnila hostiny na oslavu narozenin paní Michelupové. Služebná zastihla divokou stařenu v posteli. Byla zasažena novým nevěděkem, jehož se na ní dopustili příbuzní, kteří ji nevzali s sebou na nedělní procházku. Prohlásila, že čeká na smrt.

„Zeptá-li se vás někdo,“ vyzvala děvče z Kašperských Hor, „kdo je vinen mou smrtí, pak řekněte, že vlastní lidé mne připravili do hrobu.“

Služebná se vrátila, přinášejíc divokou kletbu rodině. Michelupovým se ulevilo. Obávali se, že stařena se dostaví k slavnosti a že bude urážet hosty. Paní Michelupová vyslala děvče z Kašperských Hor po druhé k babičce a dívka se dostavila s podnosem obtíženým lahůdkami. Byla to oběť zlostnému bůžku domácího krbu.

Seděla na lůžku, pohybovala černým obočím a přemílala čelistmi. Pronášela vzrušená a zmatená slova. Sprádala fantastické příběhy o nevědku a křivdách. Přítomnost se jí zbortila a prolнула do minulosti. Byla osamělá jako sova v dutém stromě a jejími jedinými společníky byly přízraky.

Zákusky posupně odmítla.

„Jsou falešní a nechci jejich mlsky,“ brumlala. „Ať se sami nacpou. Ať puknou!“

Nicméně neodolala a žádostivě se vrhla na lahůdky. Byla žravá jako larva. Polykala pokrm, třesouc se dychtivostí. Spěchala s jídlem, jako by se obávala, že jí někdo vyrvе kořist.

Huhlala: „Odbyli jste mě zbytky, darebové...! Sami hodujete a necháte babičku o hladu. Budete litovat, až se dovíte, že jsem majetná. Mám jmění, ale nic vám neodkážu, když jste takoví. Lenorka je jiná, Lenorka dá babičce najíst.“

Rozmlouvala s přízrakem, který nazvala Lenorkou, a slibovala přízraku, že mu odkáže dědictví. Děvče z Kašperských Hor

odnášelo prázdný podnos a divoká stařena stále zpívala jednotvárnou píseň o křivdách.

První se dostavili k slavnosti manželé Hájkovi. Max Hájek podal se starodávnou poklonou paní domu kytici růží. Paní Hájková přinesla dětem krabici cukrovinek. Paní Michelupová přijala dary a její pohled se zkřížil s pohledem manželovým. Její oči pravily: „Přišli o jmění, a dělají si takovou škodu.“ Oči účetního: „Lehkomyslní, hříšní manželé! Zase vyhodili houf peněz. Pak mají něco mít.“ Manželka: „Kdyby si to raději schovali na stará kolena.“ Nahlas řekla: „Ale, ale, to přece nemuselo být.“ Manželé Hájkovi stydlivě odmítli chválu a usedli vedle sebe, tiší, usměvaví, s čistoučkými, růžovými obličejí.

Potom se dostavil cestující Kafka s manželkou. Nepřinášeli žádné dary a účetní je za to v duchu pochválil. Pohled vyslaný k paní Michelupové pravil, že muž utiskovaný chudobou má jevit pokoru a nevychloubat se okázalými dary. Paní Kafková pomáhala zato hostitelce v úpravě slavnostní tabule.

Pak přišli ještě dva mladí mužové, ale zanedbaní a neohrabaní. Byla to deputace šachistického klubu. Zanedbaní mladíci vyslovili blahopřání a pak usedli a zamlkle čekali na jídlo.

Naposled se přihnal dětský lékař dr. Hugo Geschmay. Malý zavalitý mužík měl vzhled učence, částečně pak herce a obchodníka. Na čele měl napsáno: „Já to těm lidem nemohu udělat, abych nepřišel.“ Zavalil byt zápachem éteru a lyzolu. Přinesl účetnímu darem bedničku importovaných doutníků, neboť ve své roztržitosti nevěděl, koho zde oslavují, zda pána, či paní domu. Doutníky obdržel od prezidenta obchodní komory, jemuž s úspěchem léčil děti. Bojoval krutý boj, než se od nich odloučil, neboť lačnil po nikotinu, ale bál se kouřit. Věřil, že má anginu pectoris, i polykal jakési kapky a ustavičně se zkoumal.

Byl přijat s okázalými poctami. Účetní si vážil toho učeného muže, vyhledávaného lékaře, jenž měl mnohé a užitečné znalosti. Šachisté vstali a zasmušile se uklonili, manželé Hájkovi se mírně usmívali a cestující Kafka se pitvořil a chechtal.

Lékař se posadil a na jeho čele zřetelněji vyvstala písmena, která dávala větu: „Já to těm lidem nemohu udělat, abych nepřišel.“ Roztržitě se podíval na hodinky. I když nepohnutě seděl, vypadalo to, jako by se řítíl po návštěvách.

Michelup přivedl brejlatého studujícího a postavil ho před lékaře se žádostí, aby chlapce prohlédl. Hoch si nestěžoval na žádnou nemoc, ale účetní si myslel: „Ať. Když už je doktor tady, ať ho prohlédne. On za to nic nevezme.“

Dr. Geschmay zmocnil se chlapce několika navyklými hmaty, a hněvivě bruče, velel mu, aby otevřel ústa.

Účetní si stýskal, že hoch má nepokojné spaní a že často vykřikuje ze sna. Obává se, aby to nebyla vážná choroba. Lékař posvítil si kapesní lampičkou chlapci do hrtanu a potom zamumlal: „Nic to není. Trochu chudokrevný. Něco mu předepíšu.“

„Velmi vám budu děkovat,“ blahořečil Michelup.

Avšak chlapec věděl, že není to neduh, který plaší spánek, ale že je to semeník spodní jednopouzdrý, který se každé noci plíží do jeho snů; že je to Rostlinopis pro nižší oddělení středních škol, který bere na sebe nevýslovnou a děsivou podobu a postává u jeho lože, přinášeje mámení a bludy. Neraď uléhal na lože a s bázni očekával chvíli, ve které se dostaví semeník spodní jednopouzdrý, jenž nese vajíčka na dvou nástěnných semenících...

Michelup si přál, aby se chlapec před lékařem vyznamenal vědomostmi; avšak dr. Geschmay se odvrátil, sraštil obočí, zkoumal si tep.

Studující se způsobně uklonil a chtěl se poroučet. Avšak lékař znenadání ho zachytil svou chlupatou rukou. Hleděl na něho přes brýle svými roztržitými očima; najednou se otázal: „Jezdíš rád autem?“

„Prosím ano,“ odpověděl chlapec.

„Pojedeš se mnou příští neděli na výlet.“ Strihl prudkým pohledem po účetním a dodal: „Zvu vás.“

Michelup zaševelil, že ho to velmi těší.

Protože večere nebyla ještě připravena, rozhodl se účetní, že se pochlubí svým zařízením. Hosté se namáhavě prodírali mezi nábytkem. Příbytek manželů Michelupových byl přeplněný jako krám starožitníkův a fantastický jako smetiště. Stály zde těžké a bachraté skříně, nehybné, jako by nikdy neměly opustit vykázané místo. Účetní se láskyplně dotýkal každého předmětu a vykládal hostům jeho historii. Tento taburet koupil z pozůstalosti jednoho notáře, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze. Ona pohovka náležela kdysi baronce Aspahsové. Je vycpána pravými žíněmi, nikoli mořskou trávou, rače se přesvědčit. Hosté ohmatali pohovku. Nábytek čpěl naftalinem a dýchal melancholickou vůni minulosti.

Účetní ctil minulost, jejíž obrazy trčí na jednom místě, pokojné a mírumilovné. Nemiloval přítomnosti s jejím vzrušením a svárlivým hlukem. Minulost je souměrná a zaokrouhlená jako licousy císařovy na stříbrném zlatníku, kdežto přítomnost nemá solidního tvaru.

Michelup se narodil roku 1892, ale nosil v sobě mírnou a pokojnou duši měšťáka z let osmdesátých. Tehdy dřímá posluha na Václavském náměstí u ručního vozíku; bosí kluci se honili na Můstku; drožkář skrýval tvář v haveloku; a mezi dlažebními kostkami bujela tráva. Účetní cítil náklonnost k hedvábným vestám a škrobenému prádlu; nejraději by nosil cylindr, kdyby se nebál, že vzbudí pozornost.

Také obrazy, které zdobily stěny, dosvědčovaly zálibu účetního. Pasterec s rozhaleným krkem a romantickým účesem snil uprostřed stáda ovcí. Komický obraz nezkušeného jezdce. Rytina, která představuje biblický výjev; pod obrazem je nápis: Agar présentée à Abraham par Sara. Rokokoví kavalíři a dámy v krinolínách hrají si na slepou bábu. Alpy, snivé jezero, unylý západ slunce. Účetní zardívá se vzrušením a vypráví, za jakých okolností získal tyto obrazy. A když mluví o ceně, kterou zaplatil za milovaný předmět, tehdy mhouří rozkoší oči a lišácky se usmívá. Ať každý zví, jak výhodně dovede Michelup nakupovat! Byl lovec příležitostných

koupí, který bezpečně dovedl svou kořist vystopovat v houštině denních cen. Ctil zboží jakéhokoli druhu, barvy a tvaru pro cenu, která je ve zboží obsažena, a pro částku, již dovedl usmlouvat.

„A rámy k těmto obrazům jsem pořídil zdarma,“ hlásil vítězně svým hostům. Vysvětlil, že mu rámy zhotovil jeden řemeslník z vděčnosti za to, že mu opatřil místo bankovního sluhu.

Hosté naslouchali mdle. Zasmušilí šachisté myslili na jídlo, manželé Hájkovi se usmívali prázdným a neúčastným úsměvem, cestující se pitvořil a lékař se řtil po návštěvách.

Konečně zvala hostitelka s paní Kafkovou k tabuli. Šachisté se lačně vrhli na obložené chlebičky. Dr. Geschmay jedl roztržitě a chvílemi si ohmatával tepnu. Paní Hájková uvázala svému manželovi ubrousek kolem krku a dbala toho, aby si nepotřísnil oděv. Šprýmař Kafka mával ubrouskem a dělal číšníka. Paní Kafková se zájímavě smála a říkala: „Ten můj muž ještě hodně krajíců chleba sní, než dostane rozum.“

Účetní dával k lepšímu svoje vzpomínky z války. Dovedl výmluvně líčit vražedné bitvy, hromadné umírání, nevýslovné útrapy jako každý, kdo prožil válku u zásobovacího sboru. Dámy vzdychaly a hrozily se. Michelup polkl sardinku a spokojeně pronesl: „Hlavní, že to máme za sebou a že jsme vyvázli živi a zdraví.“ Lékař, nakloněn k obličeji Maxe Hájka, žehral, že ho lidé budí několikrát za noc, že pacienti jsou zdraví, ale on je těžce nemocen, to však mu nikdo neuzná; a nejhorší je, že lidé dneska neplatí. Podivil se, když odpověď vyšla z úst paní Hájkové; teprve nyní si všiml, že celou dobu si stěžoval této paní.

K těmto řečem připíjeli hosté domácí šípkové víno a čokoládový likér. K čaji se přikusovaly doma upečené sušenky; domácí paní byla té zásady, že nemá kupovat nic, co se může doma vyrobit. Michelup díval se s rozkoší na její buclaté, zardělé tváře, mírné oči a chutná ústa a říkal k šachistům: „Kamarádi, mám já to ženu, co? Že byste chtěli mít také takovou bytost kolem sebe?

Šachisté se odtrhli od pokrmu a přikývli. Účetní rozjařen počal hlasitě velebiti manželku. To je žena, jakou by nikde nenalezl.

Pravda, nepřinesla s sebou věna, ale bez krejcaru také není. Hosté musí vědět, že paní Michelupová bývala dříve poštovní úřednicí a nyní dostává penzi. Není to sice mnoho, ale dneska, páni, je každý příspěvek dobrý. Účetní si blahorečí, že získal manželku s výhodou.

Hodina pokročila a hosté se počali loučit. Dámy objaly paní Michelupovou a přály jí s mlaskavým polibkem: „Dušinko, buďte hodně zdráva a mnoho užíjte!“ Šachisté několikrát klopýtli, než se dostali do předsíně. Lékař stál, drže svrchník v ruce, a dumal, že neměl toho tolik jíst na noc. „Podkopávám své zdraví,“ řekl si hořce.

Michelup mu úslužně pomáhal do kabátu a dr. Geschmay nenadále vybafl:

„Tak v neděli! Rozumíte? V neděli pro vás přijedu s autem. Děti musejí trochu na vzduch, rozuměl jste? To nejde, aby pořád trávily svůj věk mezi starožitnostmi. Vzduch, hodně vzduchu! Větrat a ty starožitnosti vyhodit! Ta veteš ubírá dětem vzduch!“

„Jsem vám díky zavázán, pane doktore,“ děl účetní, „s radostí užijeme vaší laskavosti.“

Odkašlal si a připojil: „A při té příležitosti bych vás o něco prosil...“

„A!“ zaštěkl lékař.

„Kdybyste se svým vozem laskavě zastavil na rohu. Já bych nerad, abyste předjel až před dům.“

„Proč?“

„Já bych nechtěl, aby se babička dověděla, že jedeme na výlet. Ona by totiž chtěla s sebou, a to se jaksi nehodí... Musíte vědět, že ona je trošku dětinská... jinak je to ctihodná paní. Dejž Bůh, aby ještě dlouho s námi přebývala... ale ona by nadávala, kdyby se dověděla, že jsme odjeli bez ní...“

8

Příští neděli zastavil šestisedadlový vůz lékaře dr. Geschmayer v jisté vzdálenosti od domu, kde bydlila rodina účetního. Klakson vyrazil tři úsečné skřeky, což bylo smluvené znamení. Rodina Michelupova byla shromážděna za přivřenými dveřmi a napjatě poslouchala. Když se ozval signál, zdvihl účetní ruku a přidušeným hlasem zavelel: „Ted!“

Podle plánu, předem uváženého, první vyrazila Máňa. Dostalo se jí napomenutí, aby po schodech nehlučela. Děvčátko proklouzlo jako myška; sjelo po spirále zábradlí. Pak následoval brejlatý student. Sestupoval po schodech a tajil dech. Pod oknem přízemní komůrky se sklonil a pak upaloval k automobilu.

Účetní vzrušeně naslouchal, a když zanikl zvuk kroků, oddechl si s úlevou. Zaseptal vroucně: „Chválabohu, nic se neděje.“

„Doufejme, že to dobře dopadne,“ odpověděla manželka.

Přijala naučení, že má dobře uzamknout a pak tiše následovat svého muže.

Očekával je lékař, oděný v kožený kabátec; hlavu měl pokrytou plochou čapkou. Zdálo se, že je změněn. Z obličeje se vytratila únava a roztržitost; dýchala z něho bodrá svěžest a dobrý rozmar. S rukama na kyčlích obešel vůz, pobzukuje si falešným hlasem jakousi melodii. Zněžnělý pohled jeho očí zálibně pohladil lesklou karoserii. Skvrnitý teriér útočil na dvířka vozu, zalévaje se nadšeným štěkotem. Lékař ho získal od jedné slečny, kterou páni často vozili v automobilu; i psík zbožňoval auto: nenáležel k oněm psům, kteří se vrhají za jedoucím vozem s hlasitým zlořečením; teriér byl stoupenec rodu Rychlých.

„Račte, panstvo, nasedat,“ velel lékař.

Vtom rozlehl se křik. Divoká stařena se vyřítla z domu a klusala k vozu. Mávala pěstmi nad hlavou a její tvář byla zrůzněna zlostí.

„Babička,“ zaúpěl účetní.

„Honem do vozu!“ zařval lékař.

Paní Michelupová vtlačila děti do auta a přibouchla dvířka. Lékař spustil motor.

„To jsme to vyvedli!“ brebtl zmateně účetní. „A přece jsme byli tak opatrní...“

„Kdo to mohl babičce prozradit?“ pátrala paní Michelupová a pohlédla s podezřením na Máňu.

„Máňo!“

„To já ne, maminko!“ bránilo se děvčátko.

A přece to byla Máňa, která vydala tajemství nepříteli. Věděla, že babička na ni nevraží, a Máňa jí oplácela s onou mírou zlomyslností, která je v dětech. Babička stářím oslábla na duchu a propadala se do dětského věku; i dívala se na Máňu jako na sokyni.

Máňa si často představuje, že chodí s babičkou do školy. Babička sedí ve škamně vedle ní, ruce na lavici, a pozorně sleduje vyučování. Máňa pitvorně krouť obličej, aby se babička musela smát. Babička se neudrží a učitelka ji postaví na hanbu. Máňa se zajímá rozkoší, když si představí, jak babička stojí čelem ke zdi. Na cestě ze školy strhne z babičky kabelu a kluci budou do ní kopat jako do mičudy.

„Ta bude zase vyvádět,“ vzdychal účetní.

„Nevídáno,“ reptala manželka, „kvůli ní aby jeden seděl pořád doma!“

„Nemluv!“ pokáral ji Michelup. „Je sice trochu dětinská, ale je to dobrá, ušlechtilá žena, která mnoho zkusila...“

Máňa si pevně tiskla v paměť podobu stařeny výtržnice, která stojí uprostřed ulice, mává rukama a kráká jako poděšená slípka. Až přijde domů, postaví se před zrcadlo a pokusí se pohybovat obočím a mlet čelistmi jako babička. Proto jí prozradila, že se dnes pojede na výlet. Chtěla ji vidět rozhorlenou a bouřící.

Umiňuje si: „Ve škole budu holkám dělat babičku. To bude legrace!“

Sedí vedle lékaře, jenž řídí volant, a pozoruje jeho tvář. Lékařův obličej má velitelský, hrdopyšný výraz, jak se sluší na člověka, který ovládá stroj. Máňa objímá hrdlo skvrnitého teriéra. Pes vystřkuje hlavu z okna a dychtivě lapá vítr.

Auto supí ulicemi a trubka úsečně a břeskně udílí chodcům napomenutí a výstrahy. Mnohý z Loudavých směšně uskakuje. Jiný schválně zvolňuje krok, aby dal automobilu najevo své plebejské opovržení.

Michelup brebtal: „Jak ti lidé chodí, to je k neuvěření. Já se nedivím, že se každou chvíli stane neštěstí.“

„Ba, pražští chodci nemají žádnou disciplinu,“ přisvědčil lékař, „člověk musí mít oči jako ostříž.“

„Policie by měla na to dbát,“ bouřil účetní, „a každého hned pokutovat. Však oni by se naučili chodit!“

Klakson zařval, jeden stařec chvatně uskočil. Bylo vidět, jak mává deštníkem a zlostně povykuje.

„Kde máš oči, ty moulo!“ zahoukl účetní z okna.

Město klouže dozadu, již se zjevují zelinářské zahrady, svahy porostlé chudými křovisky, barákové kolonie, kde třepetá se na napjatých motouzech pestré prádlo. Pohlédneš-li zpět, uvidíš tovární komíny a v dáli petřínskou rozhlednu v modré páře.

Ve vzduchu je cítit jarem. Stříbrně se blyští lepkavé pupence kaštanů a zlaté jsou jehnědy vrb. Nad fotbalovými hřišti pleskají vlajky. Pod dotekem jarního slunce probudili se flašinetáři k novému životu. A pod nebeskou bání, kde za starých časů táhlo hejno čápů, vrčí letecká eskadra.

Podél řeky ubíraly se proudy pestrých, nedělních lidí. Pohybovali se velmi zvolna; i zdálo se, že trčí na jednom místě. Účetní, patře na tento dav, usmíval se útrpně.

„Ubozí lidé,“ dupal, jaký strastiplný jest jejich život, jaká svízelná jejich cesta! Horko je dusí a krmí se prachem silnic!

Přál si, aby ho spatřili přátelé z rodu Loudavých. Zamával by jim kloboukem na pozdrav a oni by za ním hleděli se závistí a úctou.

Zakvílela brzda automobilu a cestující poskočili na sedadlech. Mimo ně smýklo se auto s nákladem prázdných lahví od sodovky. Z oken vozů vyklonily se zarudlé, říčné obličejce.

„Kam koukáš, ty náno?“ sípal šofér.

„Nauč se jezdit, mamrte!“ burácel lékař.

Rozvinula se prudká rozmluva, při které oba soupeři hýřili v nadávkách. V lékařově hlase ozývalo se ono drsné sípání, kterým je zabarven hlas řidičů z povolání. Tak na sebe sípali před dávnými věky služebníci, kteří v nosítkách vlekli dámy v krinolínách.

Soupeři nabídli si navzájem všechny urážlivé výroky, kterými se označují neopatrní řidiči; avšak v oněch potupných výrazech ozývalo se přátelství silnice, které zahlazuje třídní rozdíly a které pojilo i lékaře s mužem z lidu.

Osvěžili se vydatnými nadávkami a rozloučili se se zpěněnými ústy, ale příjemně rozjaření a spokojení.

„Uá! Uá!“ řvala trubka. Topolová alej se rozestupovala, milníky oživly a utíkaly zpět. V očích obou dětí bylo blouznivé nadšení z rychlé jízdy. Pes dychtivě lapal ve vzduchu stopy lidí a zvířat. Také účetního se zmocnilo uspokojení. Jenom z tváře paní Michelupové nezmizel napjatý, starostlivý výraz.

Lékař se obrátil k účetnímu.

„Slyšíte, jak ten motor zpívá?“ zeptal se nadšeně. „Poslouchejte, jak zpívá ten stroj... Všechny kopce bere na přímý záběr. Moji kolegové by už na to museli vzít trojku. Má dobré srdce a zdravý dech. A to, prosím, má už skoro sto tisíc kilometrů...“

Michelup cítil, že musí něco podotknout.

„Dáváte tomu dobrý olej?“ otázal se s účastí.

„Hochu, kde bych byl, kdybych nemazal?“ zvolal dr. Geschmay.

V hlase lékařově se zachvěly lyrické struny.

„Prvotřídní olej tomu dávám,“ řekl dojatě, „já nejsem takový, abych tomu ubližoval. Já tomu dávám to nejlepší, a stroj to ví... Já se strojem cítím a stroj cítí se mnou. Nejsem jako někteří moji kolegové... Jsou takoví, a těch je mnoho, že jsou na stroj tvrdí. A pak mají z vozu starou řehtačku...“

„Pěkný stroj,“ děl účetní uznale.

Lékař pošinul junácky čapku do týla.

„A koukněte se – ten lak, co? Jako by to byl nový vůz. A co už zkusil! Ten by mohl vypravovat...“

„Dělal jste už generálku?“ pátral účetní.

V odpovědi lékařově bylo slyšet rozhořčení.

„Copak Amerika potřebuje generálku?“ opáčil s opovržením. „I toto! Amerika udělá svých dvě stě tisíc kilometrů a pak se koupí nová.“

Účetní uctivě zmlkl.

9

Jest jezírko s betonovou hrází a nad jezírkem rozkládá se terasovitě restaurace. U zahradních stolků, pokrytých bílými ubrusy, nad kávou a nad grenadinou sedí sváteční, křičící a nepokojný dav. A mezi stolky zmítají se číšníci s hlavami úslužně nakloněnými na stranu, pikolové v bílých kabátcích, s odstávajícíma ušima. A nad tím hlučícím a klábosícím množstvím řve truhlíčka radiového přístroje jakousi operní melodii.

Účetní pátral po volném stole a při té příležitosti s uspokojením zjistil, že i zde má řadu známých. S mnoha stran vstávají pání ze svých míst, aby potřáslí Michelupovi pravici.

Jsem někdo, říká si účetní s hrdostí. Mám mnoho užitečných známostí. Já se, panečku, nedám prodat a všude se vyznám.

Rodina se umístila u stolu a účetní zakřičel junácky: „Uděláme bílou kávu. Pane vrchní, čtyři bílé kávy! A koláče! Dobré koláče!“

Manželka ho zatahala za rukáv.

„Zákusky mám s sebou z domova,“ děla polohlasem, „není třeba utrácet.“

Avšak účetní byl rozjařen a nakloněn k hýření.

„Ženo,“ řekl s výčitkou, „ty by ses nestyděla před společností rozkládat svoje zásoby? Já to nedovolím. Já tady poručím, já platím. Budeme užívat.“

Paní Michelupová si tichounce vzdychla a umkla.

„Kde máme pana doktora?“ ptal se starostlivě Michelup.

Lékař se zdržel, protože se musel rozloučiti se svým vozem. Mírně se kolébaje v kyčlích, obešel automobil, ohmatal pneumatiky a láskyplně pohladil stroj. Chvilí postál rozkochaně, zádumčivé si vzdychl a odebral se za společností. Při vstupu do restaurace byl přepaden matkami, které mu strkaly svá děcka. Lékař jimi cloumal navyklými pohyby, rozkládal rukama a vyrážel úsečná, učená slova. Když se mu podařilo ze sebe setrásti matky a jejich děti, vyhledal stůl rodiny Michelupovy, zasmušilý a nemluvný. Objednal si

sklenku minerální vody a polkl pilulku. Vytáhl hodinky a starostlivě si zkoumal tep. V hlavě mu šumělo; v duchu se řítíl po návštěvách.

„Co je vám, pane doktore?“ zeptal se Michelup s účastí.

„Jsem chorý muž,“ zasténal lékař.

„Jděte! A přece tak dobře vypadáte.“

Lékař se rozveselil.

„Opravdu? Že dobře vyhlížím?“ dorážel dychtivě. „Nemýlíte se?“

Účetní ho ujišťoval na svou čest, že vidí málo pánů v jeho věku, kteří by se těšili tak kvetoucímu vzezření.

Dr. Geschmay sál žíznivě jeho slova. Avšak brzy opět poklesl na duchu.

„Jsem chorý muž, můj stav je beznadějný. Srdce mi vynechává... A nikdo mně nepomůže. Ich bin geliefert. Jeden kolega říká to, jiný zase ono. Dohromady nic nevědí...“

Truhlička radiového přístroje drnčela nad jejich hlavami vojenský pochod. Vanul milostný větřík a čechral odbarvené kadeře. Stříbřité slečny plnily popelníčky červeně zbarvenými zbytky cigaret. Potom, jaty náhlým nepokojem, zkoumaly v kapesním zrcátku, neleskne-li se jim nos. Jinoši v pestrých svetrech se řehonili. Izraelští obchodníci zoufale okřikovali svá nepokojná děcka.

Účetní se náhle zamračil. Mezi stoly si brázdil cestu Artur Hahn, zvaný Turl, následován Turlem podřízeného významu a dvěma stříbřitými slečnami. Oba Turlové byli oděni v golfové kalhoty, měli srkavé, mlaštivé rty a v hrdle jim kloktala pražská němčina.

Turl odhalil mezi davem účetního a zavřeštěl:

„He! Pan Michelup? Co je, pane Michelup? Co se děje, pane Michelup? Jak se vede, pane Michelup?“

Účetní sklopil oči a zavrčel. Postřehl však, že Turl šťouchl do boku Turla podřízeného významu a tento méně významný Turl se hlasitě zařehonil.

Michelup zesinal a pravil k lékaři: „O tom pánovi budeme ještě číst v novinách. Pamatujte si, že jsem vám to dneska řekl.“

Avšak lékař ho neposlouchal; vytřeštěně patřil na hodinky a ševalil rty.

Truhlička radiového přístroje chrochtala nyní komický popěvek; účetní kolébal hlavou a klepal do taktu kávovou lžičkou; jeho tvář říkala: „Jsme venku, daleko za Prahou, jsme čilí a zdraví, budiž bohu chvála.“ A množství se zmítalo a hlučelo a lidé na oslavu sličného jarního dne polykali koláče.

Náhle se účetní zarazil a pohlédl tupě před sebe.

„Kde jsou děti?“ zakřičel.

„Před chvilkou zde byly,“ odvětila manželka, „právě se musely vytrazit...“

Michelup vyskočil.

„Kde jsou děti? Můj bože, kam se poděly děti?“

Zbledl a počal dorážet na manželku.

„Proč nedáváš pozor? Kde máš oči?“

„Já...“ počala manželka.

„Ty... ty...“ supěl Michelup, „jsi lehkomyšlná žena... je tady jezero... já musím mít oči všude... jestli se dětem něco stane..., jsem nešťastný, nešťastný člověk...“

„Počkej, vždyť...“

Avšak účetní neposlouchal a odběhl.

Pobíhal kolem hotelu a vyrážel zoufalé volání:

„Máno! Jiříku! Kde jste? Už ať jste tady! Sem, ke mně... Pojd'te k tatínkovi...!“

Na dvoře v půlkruhu parkuje řada automobilů. Kolem vozů lelkovali všelijací lidé, měšťané s doutníky v ústech, očumovali tu mladíci v pestrých pulovrech, přírodní světáci v golfkách a s dýmkou v ústech; i venkovští mladíci v neohrabaných svátečních šatech, zkornatělí a s modrýma, prázdnýma očima. Všichni tito lidé vpíjeli se pohledem v lesklé limuzíny, zádumčivě se dotýkali strojů, světáci v golfkách obcházelí vozy, lehce se kolébající v kyčlích; i zdálo se, že všichni tito lidé celebroidovali tichou bohoslužbu na oslavu bůžka Rychlosti a klaněli se jeho obrazům v podobě limuzín, kabrioletů a sportovních vozů.

A zde spatřil Michelup brejlatého chlapce s děvčátkem. Slyšel, jak chlapec povídá: „Tohle je správně osmiválec!“

„Hlupáku,“ horlí děvčátko, „to není osmiválec, to je náhodou šestiválec, abys věděl...“

„Ty seš hloupá! Podívej se na tu dlouhou kapotu... To přece nemá žádný šestiválec?“

„Raději to před nikým neříkej, nebo se blamuješ,“ posmívá se Máňa, „to je šestiválec s předním náhonem, proto má tak dlouhou kapotu...“

Student se poddává. Děvče má pravdu. Aby si úplně nezadal, připojuje znalecky: „Ale bourák je to pěkný...“

„Bourák je to pěkný,“ uznává Máňa, „ale žere...“

„Spotřebu má velikou,“ dumá Jiří, „a to je chyba...“

Objevil, že je to cizozemský vůz, protože má řízení na levé straně, a tímto poznatkem stoupl ve vážnosti své sestry.

Účetnímu se ulevilo, když uviděl, že děti jsou bez úhony. Vyslechl jejich poznámky o automobilech a projevil, že nemá rád, když si děti zacpávají hlavu hloupostmi. V mozku musí zůstat místo především pro nauky placené. Dlužno dávat přednost vědění koupenému.

„Kdybyste si raději vzali knížku a učili se,“ reptal, „já tadyhle musím kupovat drahé učebnice... a vy se obíráte zbytečnostmi...“

V duchu však plesal, že má všímavé a bystré děti.

„Jsou to mudrcové, o to nic... Všudybylové... Všechno vidí, oči mají jako myšky...! To jsou moje děti! Něco jim musím koupit, až se nahodí pěkná příležitostná koupě...“

„U nás v budou,“ řekl chlapec, „dělají si někteří kluci sbírku z evidenčních značek. Vede Krejza Josef z naší klády. Ten má v notýsku zaznamenáno nejvíc čísel. Zato však Mikyška má celý C D.“

Účetní chtěl vědět, co je to C D.

Studující mu vysvětlil, že je to evidenční značka vozů diplomatického sboru.

„To nic není – C D,“ vykládá brejlatý chlapec, „jeden kluk od nás, nějaký Steinbach Karel, má velkou sbírku cizozemských vozů. Podařilo se mu ulovit i značku vozu siamského krále. To je, panečku, co říct...“

„A jak se učí ten Steinbach Karel?“ zkoumal účetní.

„Měl napínáka z frániny,“ doznal Jiří.

Účetní se rozhorlil.

„Jak to mluvíš, uličníku? Říká se: Byl napomínán z jazyka francouzského... Už jsem ti to jednou řekl, aby ses o učení nevyjadřoval neuctivě... Takovou ti dám, až se otočíš! Styď se! To jsi vzdělaný hoch? Děláš tatínkovi pěknou radost... A opovaž se s tím Steinbachem chodit...!“

„Já s ním nechodím...“, hájil se student.

„No proto! Ten by tě naučil pěkným věcem. Máš se přátelit s těmi, kteří ve škole prospívají, a vyhýbat se špatným studentům...“

10

Stíny se prodloužily, krajina potemněla i zavrtěl se chladný větřík. Měšťané popudlivě a s mnohým povykem dávali najevo, že chtějí platit. Mezi stoly poletovali číšníci, hlavu úslužně na stranu, a sčítali řád. Pikolové s odstávajícíma ušima sbírali ze stolů mince. Lid se zdvíhal a hlomozil.

Lékař spouštěl motor a s jeho tváře opět zmizela roztržitost; povadlý obličej se napjal a oči zazářily bodrostí. Z neduživého muže se proměnil v podnikavého světáka, pána nad prostorem a vládce času.

„Škoda,“ litoval účetní, „že babička nebyla s námi. Celý den sedí doma a nikam nevyjde. Nic neužije, ubohá... Je třeba, aby se občas nadýchala svěžího vzduchu a naplnila se novými dojmy...“

Paní Michelupová neodpověděla, ale myslila si: „To tak! Málo jí užijeme doma?“

Hle, v dědinách zaplanula světla a také na nebi se rozsvítily hvězdy. V polích vržou cvrčkové a odkudsi z dálky je slyšet harmoniku. Uzounký srpek měsíce klesá si cestu mezi rozedranými obláčky. Vytrvale, jednostejně hučí stroj a lékař dojatě naslouchá jeho písni, i říká si: „Ta moje Amerika! Kdo se jí vyrovná? Každému se postaví...“

Motocykly sledují dlouhý lesklý vůz jako žraloci koráb. Ctižádostivé slečny podněcují své milence, aby předháněli všechny vozy. Motocyklisté napínají síly a snaží se, aby se před svými milenkami vyznamenali.

Lékař nevraživě zírá na motocykly a opovržlivě mručí: „Silniční vši! Moc si dovoluujete. Troufáte si na Ameriku. Já vás naučím!“

Přidal plynu a motocykly letí dozadu.

„Ááá,“ říčel lékař, „všechny vezmu! Všechny pokořím!“

Také účetní se rozjařil.

„Ááá!“ říčel. „Ber ho! Vem ho!“

„Uá! Uá!“ třestila trubka. „Z cesty, vy dýchavičné drondy. Dozadu, vy staromódní košatiny! Volnou cestu zpupné Americe!“

Topolové aleje se rozestupují a vůz se řítí do temnot jako do hluboké studny. Fiu! Fiu! Probuzený víchř se snaží přerušit hučení motoru.

Kdykoliv americký vůz přemůže soupeře, obrací se Michelup zpět, pošklebuje se a strouhá mrkvičku: „Stará košatino! Jaká jsi, řehačko?“

„Všechny kopce bereme na jednu záprež,“ jása lékař, „ať to někdo dokáže! A pořád devadesátkou! Neslevím ani čárku!“

„Devadesátkou! Stovkou!“ blouzní Michelup. „Jedeme jako páni!“

Odložil všechnu rozšafnost a mírnost malého člověka. Proměnil se v chlapce, jímž lomcuje náruživá touha po pohybu.

„Pane doktore,“ zaúpěla paní Michelupová, „mějte rozum! Ne tak rychle, ne tak rychle, pro Kristovy drahé rány! Máme s sebou děti... Vy byste z člověka duši vyděsil... Prosím vás... stane se neštěstí...“

Dr. Geschmay zchladl a zmírnil jízdu.

„Máte pravdu, paní,“ hučel zahanbeně, „já nevím, co mne to posedlo. Vždycky jsem se domníval, že už jsem tak blazeovaný, že bych mohl být šoférem z povolání. Mám vůz přece už několik let a zvykl jsem si. A najednou si počínám jako chlapec...“

„Uá! Uá,“ volají dohánějící vozy. Lékař vystrkuje ruku z okna na znamení, že jim dává přednost. „Prosím, račte,“ mluví jeho ruka, „my nemáme naspěch...“

Motocykly dohánějí americký vůz a slečny se posměšně šklebí. Účetní sklapl jako zavírák a sverepě zírání za nimi. Mručí nevraživě: „Prosím, když vás to baví... My máme čas. Nepospícháme. My bychom mohli, ale nechceme...“

Silnice se zdvíhala v povlnné vlně. Za obzorem vytryskla oslnivá záře.

„Co je to?“ podivil se účetní. „Vypadá to jako požár.“

„To jsou ty malinké vozy,“ zabručel lékař v odpověď, „malé vozy rády hodně svítí...“

Mimo ně se přehnal s náramným hlukem miniaturní vozík.

„Vidíte ho, uličníka!“ vztekal se lékař. „A neztlumí světla a neztlumí. A rámus dělá jako autobus!“

Malé vozy, rozjímal lékař, rády se nechávají vidět. Dělalí hluk na celý svět. Rády se dávají slyšet. Oslňují světlem, aby nebylo vidět jejich nepatrnost. Hlukem se snaží zamluvit svou chudobu. Velké vozy kloužou neslyšným letem nočních motýlů. Nemusí na sebe upozorňovat; jsou si jisty svou velikostí a silou; nic neohrožuje jejich sebevědomí. Kolem bohatce se rozprostírá zamlklý klid; avšak chudoba se naparuje a hlučí.

U pohraniční čáry města se všichni sešli. Mohutné limuzíny, elegantní kabriolety, skromné a starobylé vozíky, ctižádostivé dvouválce a tandemy. Závody se skončily a vozy stojí pěkně v řadě a čekají, až se přiblíží zřízenec, aby vybral dlažebné.

„Lumpárna je to...“ žehrá lékař a obrací se na Michelupa: „Víte, nač mně to zastavení přijde? Na deset korun. Efektivně na deset korun! To máte zvýšenou spotřebu benzínu, opotřebování brzd a pneumatik. Garancii a umořování ani nepočítám. To bych se musel zjevit...“

„Deset korun jenom zastavení...“ ševelí účetní s úctou, „to se dá slyšet...“

Pohltily je ulice nesmírného města. Tramvaje se s těžkopádným kvílením rozjíždějí, na stupátkách visí hrozny lidských těl. Mladíci s pitvornými čepičkami, s kytarou zavěšenou kolem plecí; ženy s haluzemi kvetoucí střemchy v náruči; ospalá, kňučící děcka, hartusící živnostníci, chechtavé dívky. Z věží lkavě zaznívají zvony a z výčepů řinčívá hudba, chraptivý zpěv opilců. Služky běží po ulici se sklenicí piva. Ve výšinách obchodních paláců míhají se pohyblivé nápisy, červená, modrá, zelená písmena. Z otevřených oken zírají na ulici starci a psi. Někde chraptí gramofon píseň o tom, že mé oči to poznaly...

Vůz zastavil a rodina účetního se loučila s lékařem. Dr. Geschmay se zamyslel, pošinul čapku do týlu, potom se zahleděl na účetního a pronesl: „Nač myslíte, že mně přijde takový výlet? Spotřeba benzínu, oleje, umořování stroje...! Já, ne abyste myslili... Bůh uchovej...! Já jenom pro zajímavost...!“

Účetní hledal odpověď, avšak lékař se podíval na hodinky a zabědoval: „Pro pána! Mám nejvyšší čas! Nikdy nemám pokoj...“

„Opravdu, nač takový výlet přijde?“ dupal účetní. „Já si to musím vypočítat. To by byla zajímavá kalkulace. Víím, že to může stát hrozné peníze...“

„Ať! Takhle jsme levně užili. Mám mnoho známostí, mám samé užitečné známosti...“

„Kdyby se to rozpočítalo,“ rozjímá účetní, „může na každého z nás přijít čtyřicet korun. To si musím poznamenat...“

„Babička bude asi vyvádět,“ pronesla paní Michelupová.

„Však ona se upokojí,“ odpovídá účetní roztržitě a v duchu dále počítá: „Kolik je to asi kilometrů?“

„Opravdu, dneska jsme ušetřili hodně peněz...“

„Uá! Uá!“ zavřeštěla náhle trubka. „Z cesty, loudavý tvore! Tady jedou páni!“

Účetní uskočil a zatetelil se leknutím a zlostí. Mimo ně se švihl automobil, obsazený rozjařenými pány.

Michelup zdvihl pěst a zazuřil: „Máš naspěch, rošťáku? Vrahové! Všechny vás pozavírat! Tady jde o život!“

Jeho hlas nebyl bodře sípavý; byl to přiměřený, plačtivý hlas maloměšťáka, jenž brojí proti zlořádům.

11

Myšlenka, kterou nejčastěji pronáší malý muž, je, že ten čas utíká. Strídání času vzbuzuje v malém muži ustavičně svěží, naivní podiv.

Michelup viděl z okna svého bytu, že v parku rozkvetly šeríky; potom povadly hrozny bezu a keře zrezivěly. Čas zažehl svíčky kaštanů; uvadly květy kaštanů a na nábreží rozkvetly akáty a jejich květy dýchaly mdlou, starodávnou vůní. Slunce na své dráze stoupalo stále výše a výše. Dělníci rozkopali ulice a navršili stavební kostky. Z otevřených jam čpí odporný zápach svítiplynu. Před kavárnu vynesli číšníci bílý nábytek a pro ozdobu rozestavili kořenáče s oleandry. U stolků sedávají obyvatelé velkého města, pijí limonády, čtou večerníky a těžce oddychují. A když soumrak vystřídá těžký, dusný den, tehdy ze všech stran je slyšeti ševelení houslí a bečení saxofonu.

Příchod slunovratu oslavuje se v domácnosti malého muže hlomozným úklidem. Rozčilení lomcuje příbytkem. Paní Michelupová a děvče z Kašperských Hor s hlavou ovázanou šátkem pobíhají po schodech na dvůr, ze dvora na půdu a vynášejí předměty, které v domě navršil čas a ustavičná, bdělá shánivost účetního. Vyprazdňují se zásuvky, které odhalují svoje polozapomenuté zásoby. Chuchvalce vaty, prázdné krabičky od pilulek, trosky dětských hraček, manžety a kravaty s vyhaslým hedvábným leskem. Od žádného z předmětů, který tvořil jeho domácnost, nechtěl se účetní odloučiti. Malému muži nikdy nepřišlo na mysl, aby uvažoval o nesmrtnosti duše; ale jistěže věřil v nesmrtnost zboží. Nemohl pochopit, že šněrovačka, kterou zhotovil dovedný řemeslník z dobré látky, mohla by úplně pozbýti svou cenu.

Obnažené dráty slunečníku pokryjí se novým hedvábím a slunečník bude opět konat službu. V předsíni je kout, kde odpočívají krabice s rajčím peřím, celuloidovým ovocem, které zdobilo starodávné klobouky; zažloutlé časopisy, balicí papír,

svazky motouzu a vysoké šněrovací botky. Na skříních se povaluje osleplé zrcadlo, pásky na vousy a vosk na knír, na němž lpí ještě štětiny předků.

Sní zboží v temných koutech, v zásuvkách a na skříních, před svátky pak se vytáhne na světlo, očistí se a opět uloží. Děvče z Kašperských Hor leští petrolejovou lampu a při tom zpívá: „Vaterland, deine Kinder weinen...“ Účetní se zálibou pozoruje její práci a myslí si: „Pěkná lampa. Solidní kousek práce. Takové se dnes nevyrábějí. Je vyvedená z broušeného skla a z bronzu. Má krásně růžové stínítko. Ať mi někdo řekne, že to nemá žádnou cenu...“

Manželka čistí stříbrné přibory, svatební dar, který po mnohé měsíce odpočívá nepovšimnut v sametovém pouzdře. Stříbra se v domácnosti malého muže nepoužívá, ale ctí se pro vzpomínky na významnou chvíli. Z vitríny vytáhne čajový přístroj, dar šachového spolku. Konvice je v podobě hradu s cimbuřím a šálky jsou obrazem domečků. „Znameníť práce,“ žasne Michelup, „může se ještě někdo pochlubit takovým kouskem?“ A nabádá manželku i děvče z Kašperských Hor, ať opatrně a jemně zacházejí s těmito poklady. Jest oddán onomu zboží, k němuž se víže historie rodu malého muže. Na denním světle objeví se starodávná hebrejská kniha s utrženými deskami. Paní Růžena nedovolí, aby se kniha zmařila, neboť z ní se modlíval dědeček při světle voskovic.

Nad městem zaplanul červenec a ukončil se školní rok. Michelup vydal se na návštěvy, aby se pochlubil vysvědčením svých dětí. Manželé Hájkovi blahopřejí účetnímu k šťastnému ukončení školního roku. Velebí Máňu, která si přinesla samé jedničky. Bystré dítě, znameníť hlava! Michelup se zardívá a jeho srdce trne rozkoší. Věru, Máňa má dobrou hlavu, jenom je poněkud neposedná. Paní Hájková ji omlouvá: „Prosím vás, děti! My jsme nebyli v jejím věku lepší.“ Jiřík má také pěkné vysvědčení, jenom z přírodopisu má dostatečnou. Ten profesor nemá srdce, takhle zkazit chlapci radost. Hoch naříká a běduje.

„Neřekl bych nic,“ praví účetní, „kdybych neviděl, že se chlapec učí. Celé večery seděl nad přírodákem... nad přírodopisnou knihou. Opravdu, to nám ten profesor neměl udělat...“

Manželé Hájkovi ho chlácholí. Co se stalo, to se stalo – nevidáno. Však on se chlapec přičiní, aby udělal rodičům radost. Účetní ukládá školní zprávy do kapsy a jde ke Kafkovým. Tam dožil se Michelup zklamání a hoře. Kafka si dal předložit školní zprávu brejlatého studenta a pokrytecky pochválil vysvědčení. Pak zavolal svého syna a přiměl ho, aby i on ukázal svou školní zprávu. Výrostek s černým chmýřím se vzpouzel; Michelup se domníval, že se stydí za špatné známky. Objevilo se, že Kafkův student je s vyznamenáním. Obličej účetního se protáhl; vzchopil se a kysele blahopřál. Výrostek zbrunátněl a bouchl dveřmi. Cestující se pitvořil a Michelup brebtl: „Tak vida... a pořád, že nic... to je radost, když se má takového syna... přijměte mou gratulaci, pane Kafko... kdo vám to nepřeje, ať praskne, já jsem poslední, který by vám to nepřál...“

Nemohl snést pohled na samolibý úsměv šťastného otce a kvapně se poroučel. Jasný den pohasl a účetní cítil v srdci trpkost.

„Víte, co jste, pane Kafka?“ – oslovil v duchu svého nepřítele. „U mne jste šmok⁴, pamatujte si to. Vy s tím vašim vyznamenáním... Na mne se nebudete šklebit, za to vám ručím. Co jste vy, to jsem já už dávno. My můžeme být také s vyznamenáním, to je dneska to nejmenší... Já dobře viděl, že jste se chechtal... No, vždyť... Budeme si to na vás pamatovat...“

„A ten kluk,“ hučel, „ten mohl také koukat, aby se vyznamenal. Jak já teď vypadám? Kdyby byl trochu přitáhl, mohl by být tak daleko jako ten Kafkův. Ale on má v hlavě samé hlouposti, to je to... Vidím, že nesmím už být takový dobrák...“

V bytě dr. Geschmaje musel účetní čekat celou hodinu, než vyhlášený lékař ukončil své návštěvy. Přišel unaven a zachmuřen. Roztržitě pohlédl na návštěvníka a příkře vybafl: „Co je?“

⁴ Der šmok, šmuk (jidiš) – pitomec, debil, původně penis nebo předkožka. *Pozn. red.*

Michelup se vytasil s vysvědčením brejlatého studenta. Lékař si nasadil brýle. Potom složil školní zprávu a tiše začal bědovat. Nemá chvilku volnou. Každý podomek se má lépe. V noci ho burcuje nesvědomití lidé. Je chorý muž, sám potřebuje ošetření. Ale to nikdo neuzná.

Účetní uctivě vyslechl vyhlášeného lékaře a potom počal opět o vysvědčení. Má velkou starost, že se jeho chlapec tak špatně učí, zatím co ten Kafkův syn je s vyznamenáním.

„Co s vyznamenáním?“ zaskřípal lékař. „Já nikdy nebyl s vyznamenáním!“

„Jak? Co to slyším, pane doktore?“ podivil se Michelup. „Vy jste nebyl nikdy s vyznamenáním?“

„Co na tom?“ bručel lékař. „Co bych dnes z toho měl? Nevídáno! Mnohý nosí si domů samá vyznamenání a pak z něho nic není. Takových případů já znám...“

Chytil se za srdce a tiše bědoval.

„Jaké já můžu mít vyznamenání... Celé dni a celé noci jsem v jednom kole. Nemám chvilku pro sebe. Jiný na mém místě pověsil by praxi na hřebík a pomyslel by si: „Mějte mě všichni rádi...““

„Tak vy jste nikdy nebyl s vyznamenáním...“,“ žasl Michelup.

„Opakuji vám, že já o žádné vyznamenání nestojím,“ huhlal doktor, „já chci mít pouze klid, rozumíte? Jednoho dne se svalím, a bude! Mám zvýšený krevní tlak. Dal jsem se vyšetřit, ale kolegové nic nevědí. Jeden říká to, jiný zas ono. Tomu se říká medicínská věda! Jděte mi k šípku, fušéri! Já dobře vím, na čem jsem...“

„Ať vás nenapadne dát svého syna na medicínu!“ hartusil. „Je nás už na každém rohu deset. A pacienti neplatí. Kdybych měl ty své pohledávky, tak jsem bohatý muž. Takhle jsem neduživý muž, člověk nad hrobem. To je moje vyznamenání...“

Účetní ho začal těšit, ale vyhlášený lékař ho neposlouchal. Smáčkl si tepnu, vytřeštěně zíral před sebe a ševalil rty.

Když se Michelup octl opět na ulici, tu zrak se mu vyjasnil a mysl se pozvedla.

Usmíval se a takto k sobě hovořil: „No, pane Kafka, co tomu říkáte, pane Kafka? Tak váš syn je s vyznamenáním. Dobře. Můj syn není s vyznamenáním. Taky dobře. Vy se domníváte, že se trudím, že se rozčiluji. Vůbec se nerozčiluji, pane Kafka...”

„Zbytečně se šklebíte, pane Kafka. Znáám ten váš úsměv, ale já si myslím své. Nejsem tak žádostivý na vyznamenání, pamatujte si to, pane Kafka.“

„Slyšel jste, že vyhlášený lékař nebyl nikdy s vyznamenáním? Co tomu říkáte, pane Kafka? Vyhlášený lékař povídal, že ze studentů, kteří domů nosili vysvědčení s vyznamenáním, zřídka kdy co bývá. No, pane Kafka! Teď máte slovo vy, pane Kafka! Šmok jste, pane Kafka, s tím svým vyznamenáním. Já se bez vyznamenání také obejdu, pane Kafka!“

Zářil, mluvil k sobě a rozhazoval rukama. Svého hochu kárat nebude. Je to hodné dítě a jistě tatínkovi udělá radost. A když bude chtít studovat medicínu, dá ho na medicínu. Nebude litovat nákladů. Celému světu se zjeví, kdo je Michelupův syn...

12

Nazítří nesl školní zprávy svých dětí do kanceláře. Přemítal, má-li se pochlubit také stříbřitým slečnám. Zavrhl tu myšlenku. Slečny nevěří v sílu vzdělání; nekoří se naukám a o vědě nemají žádného mínění. Jsou starostlivy o lakované nehty a porcelánovou pleť. Ustavičně zápolí s proudem času a bojují proti plíživé chorobě stárnutí.

Vstoupil do kanceláře a sražil obličej, jako by se napil něčeho nechutného. Spatřil Turla v jezdeckých kalhotách a ve vysokých lesklých botách. Mladý muž pošvihával bičíkem o holínky, houpal se v bocích a ukazoval se stříbřitým slečnám z profilu. Vanulo z něho sebevědomím a bezstarostností. Byl sražený a zapadlých prsou; ale sám sebe pokládal za sportovní zjev a byl přesvědčen, že je nejméně o dvě hlavy větší než ve skutečnosti. Jeho jezdecké kalhoty vykřikovaly: „Jsem decentní. Jsem fashionable. Jsem dernier cri. – My sportovci! My světáci!“ vykřikovaly vysoké boty.

Turl vypravoval stříbřitým slečnám anekdotu; a když vyrazil pointu, tu po způsobu kabaretních komiků hloupě se zatvářil a odběhl stranou. Slečny se chechtaly a na odulých rtech mladého světáka hrál sebevědomý úsměv.

Spatřiv účetního, zakřičel: „He! Pan Michelup! Co je, Michelup? Co se děje, Michelup? Máme se, Michelup?“

„Několikrát jsem vás žádal, pane Hahne,“ odpověděl účetní nespokojeně, „abyste na mne nepokřikoval. Pokřikujte si na své přátele. Já nejsem kolega od vás...“

Avšak Turl ho neposlouchal; odvrátil se od něho a švihácky si nasadil jezdeckou čapku. Nato objal jednu ze stříbřitých slečen, vtiskl jí mlaskavý polibek a vzdálil se tanečním krokem, jenž naznačoval, že mladý muž zná svět a jeho radosti a že dovede pít, jak se říká, plnými doušky z poháru rozkoše.

„No ne! Takový protiva!“ vykřikla stříbřitá slečna a starostlivě si zapudrovala místo, kam přilnuly srkové a mlaštivé rty.

„Ničemný, prázdný člověk...“ šeptal účetní pobouřen.

Psací stroje klapaly, Michelup skloněn nad účetní knihou psal číslice a občas poodstoupil, aby se pokochal svým krásným písmem.

Po chvíli odložil péro a zdušeným hlasem se otázel jedné slečny, je-li pan ředitel volný. Slečna pokynula hlavou. Účetní si sáhl na kravatu a stáhl vestu; shrbil se a zaklepal.

Ředitel Pazderník seděl za psacím stolem a psal. Uslyšev kroky, sňal brýle a zadíval se na přichozího.

„Á...“ pronesl tichým hlasem, „pan Michelup... áno... co mi nese pan Michelup?“

Ředitel pracoval v závodě za starého Hahna jako dělník. Byl však inteligentní, houževnatý a plebejsky citžádostivý. Za úzkým čelem sídlila svěhlová neústupnost, dychtivá touha se povznést. Po práci navštěvoval večerní kursy, sedával v lavici jako žáček a žíznil vědomosti. Starý šéf, který sám začal jako typografický dělník, ho bedlivě pozoroval a byl mu nakloněn i svěřil mu vedení firmy. A ještě nyní navštěvovali ho učitelé, aby ředitele vyučovali cizím jazykům.

„Áno...“ opakoval ředitel a vyčkávavě se zahleděl na účetního.

Michelup sáhl do kapsy a předložil Pazderníkovi školní zprávy.

„Vysvědčení mých dětí...“ zabrebtal, „dovolují si předložit...“

„Áno... vysvědčení... děkuji za pozornost.“

Nasadil si brýle a zahleděl se do školních zpráv. Michelup ulpěl pohledem na obličej, kde sídlil smáčkнутý nos a pod úzkým čelem hrála malá šedá očka. Od té doby, co ředitel stoupal na dráze úspěchu, zbytněla mu dolní čelist a stala se čtverhrannou. To bylo od toho, že ředitel si navykl stiskati zuby, aby mu neuklouzlo zbytečné slovo. Přestal být dělníkem a vzdal se výřečnosti malého člověka, jenž plýtvá slovy, jediným jménem, které má.

Ředitel složil papíry, sňal brýle a s přívětivým úsměvem obrátil se na Michelupa.

„Áno...“ počal svým rozvlácným způsobem, „pěkná vysvědčení... áno... blahopřeji... rád vidím dobrý prospěch... no, potěšil jste mne... áno, děkuji vám, příteli...“

Vstal a podal účetnímu ruku.

„A rodina zdravá, zdravá...?“

„Děkuji, pane řediteli,“ zardíval se Michelup, „všecko je v pořádku...“

„To rád slyším... áno...“ a ředitel se odmlčel. Nevěděl, co by ještě řekl; nebyl mistr společenské konverzace.

Michelup se neměl k odchodu. Odkášlal si a počal: „Měl bych jakousi stížnost, pane řediteli...“

„Áno?“

„Totiž takovou stížnost... Prosil bych o zastání...“

„Mluvte, příteli, rád vyhovím... áno... stížnost máte, jakou?“

„Pan Hahn se ke mně nezdvořile chová,“ mluvil žalostně účetní, „on na mne pokřikuje, a už jsem ho několikrát prosil, aby přestal. Vypadá to, jako by si tropil ze mne šprýmy, a to, prosím, nejde, já jsem už starší člověk a on je proti mně cucák, že to mám tak sprostě říci...“

Ředitelova tvář potemněla.

„Áno...“ zaskřípal, „mladý pán Hahn... áno... oblíbil si komickou roli... áno... zbytečný človíček... tanečník... whisky and soda... známe, známe... allround sportovec, ale v obchodě nepotřebný... áno...“

Přistoupil k účetnímu a pokračoval: „Jeho otec výtečný, pracovitý, šetrný... synáček hejsa-hopsa... to tak nejde... nestrpím... áno... já ho zdrtím, zkruším... špatný příklad ostatním... vytrhnu s kořenem, zašlápnu...“

Položil účetnímu ruku na rameno a tlačil ho ke dveřím.

„Odejděte s pokojem... áno... bez starosti... otcovský podíl se mu ztenčil... brzy nebude nic... vyrazím, vyrazím s ním dveře... vy-ra-zím... a památky po něm nezbude...“

„Vyrazí s ním dveře,“ opakoval Michelup s rozkoší u účetnického pultu. „Vyhodí, vyrazí, a jaký jste, pane Turl? Už nebudete pokřikovat, pane Turl. Vyrazí, áno, zkruší, áno, zdrtí, áno, ředitel je chlapík. Ředitel je pašák, dej mu pánbůh zdraví!“

13

Paní Michelupová a děvče z Kašperských Hor sbalily koberce a sňaly obrazy ze stěn. Vypraly prádlo a uložily je do skříní. Nábytek pokryly novinovým papírem. Příbytek zpustl a podobal se skladišti. Rodina se chystala na letní byt.

Dostavil se cestující Kafka se zprávou, že vyhledal letní byt pro sebe a své přátele. Jsou to malé klimatické lázně v severních Čechách. Velebil ono místo. Jsou tam lesy, koupání a klid. Účetní přerušil jeho zurčivou řeč. Chtěl vědět, je-li v oněch lázních bezpečno. Nepotulují se tam škodliví lidé? Nemohou tam děti přijít k úrazu?

Paní Kafková se vmísila do řeči; pravila skoro uraženě: „Jedou tam také Hájkovi. Ti by se přece vyhnuli místu, kde je něco v nepořádku.“

Michelup se zamyslel a pak děl: „Hájkovi? To je ovšem něco jiného...”

Avšak znovu se vrhl na cestujícího, chtěl znát přesné číslce. Vypytał se na ceny potravin a bytu, cestující byl zasvěcen do každé podrobnosti. Rozpředla se vášnivá debata; číslce poletovaly vzduchem a duněly v prázdné prostore vyklizeného bytu.

Paní Michelupová toužila vědět, předkládají-li se v tamějších hostincích dobrá a výživná jídla; zejména je důležité, může-li pro děti objednat poloviční porci. Děti se totiž ponimrají v pokrmu a je to škoda, vyhodit tolik peněz za nic.

Cestující horlivě pokřikoval: „Jsou to lázně bez soutěže! Obsluha je prvotřídní. Já jsem Kafka – za všechno ručím. Nebudete-li spokojeni, pak nejsem Kafka!“

Vynořily se vzpomínky na letní byt v minulém roce. Paní Michelupová řekla snivě: „My byli v Litohradě. Bylo tam krásně. Dostávali jsme porce, že jsme to nemohli ani sníst. A denní penze dělala třicet korun. Já vám říkám – to byla pohádka!“

„A my,“ povzdychla si paní Kafková, „byli jsme v Nových Mlýnech. Penze se vším všudy čtyřicet korun. Bydlili jsme ve vile. Krásná vyhlídka. To byla pohádka, já vám říkám...“

„Byla to pohádka...,“ zaševelil účetní zádumčivě. Nicméně nerad se vrací tam, kde byl. Děti rády poznávají cizí místa. Otec podporuje tuto zálibu. Chce, aby děti rozšířily své zeměpisné vědomosti.

Okamžik, okamžik, prosím... Paní Michelupová by ráda věděla, je-li v oněch lázních společnost.

„Ano, společnost, to je důležité,“ připojil se účetní, „my bychom neradi byli sami. Máme rádi společnost. Je třeba navazovat užitečné známosti...“

Cestující vyrazil nadšený výkřik. Společnost? O já! Že se může účetní tak hloupě ptát. Společnost je tam prvotřídní. Loni tam meškali Korecovi, Kantorovi, Košerákovi, Kominíkovi, Koralkovi, Neviklufovi, pan doktor Bišický s chotí, pan doktor Hasterlo s chotí, Sinkovi, Polákovi, Vohrykovi, pan doktor Štědrý s chotí, Orenstein se svým bratrem, panem Orlickým, a Morgenstern se svým bratrem, panem Monterem...

„Běda!“ vzdychla paní Michelupová. „To tam panuje asi velká paráda...“

„Jaká paráda, paní?“ opáčil cestující. „V tomhle bodě můžete být klidná. Vždyť tam jezdí i státní úředníci. Loni tam byl odborový rada Krosnař, ministerský tajemník Pilař s chotí, revident Peyer, finanční komisař Dlask, dva úředníci zemského výboru Uxa a Srnec, docent dr. Homan, sekční šéf Knobloch... prosím vás, jaká paráda? Můžete chodit docela po domácku, na moje odpovídání, paní Michelupová...“

Rozloučili se pozdě večer unaveni, ale příjemně rozjaření. Dali si slovo, že se společně vypraví do oněch lázní.

Leč odjezd na letní byt nebyla Michelupovi jednoduchá a všední záležitost. Účetnímu byl to projekt, a to projekt nesmírně složitý. Michelup, vášnivý sběratel slev a výhod, nemínil ani za letní byt zaplatit plnou a předepsanou cenu. Hvozdy, lučiny, potůčky, celá příroda nemá pro něho ceny, nemůže-li užívat jejích půvabů

s výhodou. Krása v jeho očích zvětší, není-li poskytnuta sleva. Lázně nemohou mu poskytnout zotavení, má-li za to platit tolik jako jiný.

Druhý den lovec výhod naplnil hrud' chrabrostí, opásal se odhodláním a vydal se na výboj. Michelup neztratil ducha ani na půdě úřadu a dovedl čeliti každému nepříteli za stahovacím okénkem. Jeho zbraň byla trpělivost s výmluvností a neochvějná zdvořilost. Takto vyzbrojen vyhledal budovu nemocenské pojišťovny.

Byl to moderní betonový palác v podobě kostky, ale vládla v něm sveřepá kyselost jako ve starých, zvětšelych tereziánských budovách, kde straší duchové dávno zesnulých aktuárů. Účetní vyhledal v kanceláři pro styk se stranami úředníka, aby mu přednesl svou žádost. Byl to mladý ještě muž, ale sveřepost z něho čísel, jako by se vykoupal v kyselině. Mladý muž vyslechl s pohrdáním účetního žádost a poučil ho, že nemůže dostat lázeňskou slevu, protože není nemocen. Mladý úředník se domníval, že po tomhle vysvětlení se Michelupa zbaví. Byla to pošetilá představa. Účetní znova začal přednášet svou žádost; mladý úředník znova a znova vysvětloval, účetní ho zdvořile vyslechl a spustil opět svou jednotvárnou píseň. Mladý úředník ochabl a rozhodl se uvést žadatele k referentovi pro povolování lázeňské léčby.

Účetní čekal hodinu, než ho zvali do kanceláře. Seděl klidně jako fakír, bez hnutí a rozechvění, jako muž, jenž zná své dobré právo.

Referent ho zdvořile vyslechl s hlavou trochu nakloněnou ke straně. Pak se marnivě pousmál a jal se zdvořile vykládati, že účetnímu vyhovět nelze, protože není nemocen. Michelup mu vpadl do řeči a zopakoval svoji žádost stejnými slovy jako úředníkovi v přijímací kanceláři.

Referent pokrčil rameny a počal žadateli citovat příslušná zákonná ustanovení. Michelup s úctou sledoval tento výklad, vzdal zákonům svoji poctu, ale znova začal přednášet svou žádost. Referent zrudl a počal křičeti. Účetní nepohnul brvou. Když se referent vykřičel, tu znova počal svou jednotvárnou píseň. Jeho

slova hučela jako tkalcovský stroj. Bez vzrušení huhlal svou žádost. Referent složil svou hlavu do dlaní a řeč účetního hučela a hučela... Potom vstal a prohlásil, že této žádosti může vyhovět pouze ředitel pojišťovny.

Dlouhé, předlouhé hodiny uplynuly, než účetní pronikl těžkými dveřmi, než mu bylo dopřáno rozhrnouti plyšový závěs a stanouti tváří v tvář řediteli pojišťovny. Avšak jeho bojechtivost byla neztenčena a odhodlání vyřídit svou věc bylo svěží.

Ředitel pojišťovny vyslechl účetního s chladným klidem, který vyznačuje vysoké úředníky. Potom, nespěchaje, rozvlácnými slovy odmítl prosebníka s tím, že jeho žádost postrádá zákonného podkladu. Účetní stejnými slovy opakuje svou žádost. Vysoký úředník zrudl a počal vřískat. Slova účetního hučela, hučela jednotvárně jako tkalcovský stav; ředitel vraštil tvář a chtěl žadatele přerušit; ale účetní hučel, hučel... ředitel si hladil čelo a vzdychal; účetní šuměl s vytrvalostí podzimního deště. Konečně ředitel zvald a pokořil se.

Nato byla mezi ústavem a Michelupem uzavřena úmluva, podle níž má účetní dáti písemný závazek, že zaplatí výlohy s ubytováním vzniklé, jestliže pojišťovna vydá poukaz k ubytování na její vlastní účet. Michelupovi byla vydána písemnost na správu lázní a podle této písemnosti bude rodina účetního ubytována na účet pojišťovny. Lázně vyúčtují ústavu ubytovací výlohy s dvacetiprocentní srážkou a účetní pojišťovně tento snížený náklad zaplatí.

„No tak, vidíte, že to šlo,“ prohodil Michelup k betonovému paláci. „Rozumní lidé se vždycky dohovoří. Je třeba mít jenom trochu dobré vůle...“

Leč jeho tažení za výhodami nebylo skončeno. Téhož dne vydal se do kanceláře ředitelství státních drah, aby si vymohl slevu jízdného. Dostalo se mu poučení, že cestu do lázní musí plně zaplatit a snížení jízdného získá tím způsobem, když správě lázní předloží poukaz nemocenské pojišťovny na povolení pobytu; při návratu předloží pokladně dráhy potvrzení lázní o pobytu a pak zaplatí jen polovici jízdného.

„Dobrá...“ mručel účetní, „to by šlo... Jenomže, jak můžete ode mne žádat, abych cestu tam platil v plné hodnotě? Zdá se, že neznáte Michelupa.“

Rozumí se, že Michelupa ani nenapadne, aby platil za něco plnou cenu. Z toho důvodu přihlásil se i s manželkou k turistickému spolku, jehož členové mají nárok na slevu jedné třetiny jízdného. Připočítáme-li mezi ztráty členský příspěvek spolku a turistický odznak, pak zjistíme, že jsme přece jenom získali. Ovšem získání této slevy předpokládá, že se musí cestovat v sobotu.

„Beze všeho pojedeme v sobotu,“ prohlásil účetní. „Nám je to jedno.“

Vracel se do svého příbytku znaven, jako by celý den okopával řípu, ale nezdeptán, s hrdým čelem vítěze.

Oznámil manželce výsledek své výpravy a barvitě líčil, jak pokořil betonový palác. Pohladil svou družku po tváři a vítězně se otázel: „Co tomu říkáš? Jsem někdo?“

Objala ho a pravila: „Jsi moudrý muž. Takového bych nenašla, kdybych lán světa prochodila.“

14

Šlo nyní o to, oznámit babičce, že rodina pojede na letní byt. Michelupovi připadl úděl vstoupiti do jámy lvové a šetrně připravit stařenu na tuto zvěst.

Prudce mu bilo srdce a jeho údy spoutala mdloba; seschl a zmenšil se, když předstoupil před strašlivou stařenu.

Seděla v lenošce jako slípka v kukani. Černé obočí se prudce pohybovalo a jedovaté oči jí hrály.

Účetní si odkašlal, aby si pročistil stísněné hrdlo, a tichounce počal. Ujistil babičku svou úctou. Nic, ujišťoval, neleží mu tak na srdci jako starost o její blaho. Jest zvykem, že rodiny s nastávajícím létem opouštějí své příbytky, aby se zotavily v přírodě –

Divoká stařena spustila pokřik.

Ó, zná dobře své lidi, jí se nemusí nic povídat. Ona by mohla vyprávět, kdyby chtěla. Bylo by jí lépe, kdyby strávila zbytek svého života v chudobinci. Cizí lidé mají více uznání než vlastní.

„Babičko,“ kvílel účetní, „my přece... my vás máme všichni rádi... My vás neradi opouštíme, ale když...“

„Mlč, bídáku!“ osopila se divoká stařena. „Mám tě prohlédnutého skrz naskrz. Tebe i tvoji ženu. Chcete, abych tu sama bez pomoci zahynula. Má se stát po vašem. Brzy umřu a nebudu vás obtěžovat. Dočkáte se!“

„Babičko!“ lkal Michelup. „To je hřích, jak vy mluvíte... Kdopak čeká na vaši smrt? Co bychom si bez vás počali? Růženka vždycky říká...“

„Dej mi pokoj se svou ženou,“ zaburácela divoká stařena, „přede mnou nevyslovuj jméno té osoby! Já ji dobře pozoruji... jak ona mastí, co se u vás másla spotřebuje... Huby se vám lesknou masnotou, ale bába u vás trpí hlad. Všichni lidé se mě ptají, proč tak špatně vypadám. Co jim mám odpovědět? Nedají mi najíst. Bůh mne potrestal necitelnými příbuznými...“

Černé obočí se prudce pohybovalo, a jak mlela bezzubými čelistmi, poskakoval na vyschlém krku ohryzek jako tkalcovský člunek.

Účetní teskně mávl rukou a vzdálil se. Zazněly poslední povely k odjezdu. Vstrčili do předsíně rohožku a spustili závěsy v oknech. Rodina se pohnula. Napřed supěl otec, obtížený dvěma kufry. Matka vlekla příruční brašnu. Chlapci vtiskli do ruky aktovku a Máňa nesla pletenou kabelu se zásobou potravin.

Nádražní dvorana hučela jako mlýn. Našim cestovatelům zjevil se obraz zmatku. Rozjaření, znepokojení, rozčilení lidé poskakovali a hlučeli. A do toho povyku zoufale řval vrátný, vyvoláváje jména stanic. Před zamčenými dveřmi, které vedly na peron, tlačil se nesmírný dav. Selky s nůsemi, děvečky s pletenými koši, batohy, modré bandasky, uzlíčky, mandolíny, svetry trampů a jejich dívky v lodenových kazajkách, kněz s deštníkem, aktovky úředníků, drůbež v koši, kojenci v peřínkách, vojáci s balíky... A toto množství čekalo, až zřízenec odemkne dveře, aby se s pokřikem vrhlo do vlaku.

Paní Michelupová při pohledu na tento hrozivý zástup si zazoufala.

„Pro boha věčného, jak se dostaneme do vlaku?“

Účetní ji uchlácholil sebevědomým posunkem. Všecko uspořádá. Jenom žádné rozčilení. Ať to manželka svěří jemu.

Michelup myslí na všechno. Všecko přesně uváží. A proto doma otevřel bedničku doutníků, kterou dr. Geschmay uctil svátek jeho manželky. Tyto doutníky zamkl do psacího stolu a umínil si, že je nabídne pouze význačným návštěvám. Sám by si nedovolil kouřit importované doutníky; je to příliš drahé kouření pro malého muže.

Z krabice vyňal jeden doutník, zabalil ho do hedvábného papíru a takto vyzbrojen odebral se do čekárny druhé třídy. Tam stál zřízenec a střežil vchod na peron. Účetní ho znal z vojny. Zřízenec měl nízkou hodnotu, ale Michelup ho zařadil do sbírky užitečných známostí.

Účetní na něho zaútočil, aby pustil jeho společnost druhou třídou do vlaku. Zřízenec zaváhal, a tu mu Michelup nabídl importovaný doutník.

Zřízenec prozkoumal dárek a pak řekl: „Nejsem doutníkový. Ale já si to cigáro nacpu do dýmky.“

Vložil doutník do čapky a pak poradil účetnímu, aby nenápadně dopravil svou rodinu do čekárny druhé třídy. Michelup vyšel a spatřil svou manželku v rozčileném rozhovoru s paní Kafkovou a cestujícím. Zdvihl ruku a zavelel: „Za mnou!“

Na tento rozkaz chopila se společnost zavazadel a řítila se do čekárny druhé třídy. Zřízenec je očekával a odemkl dveře.

Vtrhli do kupé, kde u okna seděl pouze jediný cestující, seschlý, vrásčitý stařík. Zdálo se, že kmet je pobouřen a rozhořčen při pohledu na tu nepokojnou společnost, která hlučela a lomcovala zavazadly. Snad se starý muž v celém životě nedopustil přestupku proti zákonům lidské společnosti. Než nyní, podle nevraživého pohledu, kterým vítal vetřelce, dalo se usouditi, že by byl ochoten spáchat sedminásobnou vraždu. S lehkým srdcem utratil by Michelupa s manželkou, cestujícího a jeho paní, brejlatého studenta a jeho sestru i výrostka s černým chmýřím na hořejším rtu. Spáchal by tento do nebe volající zločin a pak by s uspokojením zjistil, že je v oddělení sám. Kmet však nikoho nezavraždil, jenom rychle zažvýkal bezzubými čelistmi a nesrozumitelně hučel hněvivé věty.

Účetní umístil zavazadla, usadil společnost, utřel si říčnou tvář a řekl spokojeně: „Tak, to bychom měli.“

„To bychom měli,“ opakoval cestující.

„Sedíme jako páni,“ udělala si paní Michelupová.

Zasmáli se.

„Haló, kde jsou Hájkovi?“ znepokojil se účetní.

„Manželé Hájkovi,“ vysvětlil cestující, „pojedu druhou třídou.“

Michelup vyměnil si s manželkou užaslý pohled: „Lehkomyslní manželé! Ztratili jmění ve válečných půjčkách, ale musejí jezdit druhou třídou...“

Předložil tento názor cestujícímu. Ten pokrčil rameny.

„Čím jsou starší, tím jsou lehkomyšlnější,“ žehral.

„Měli by myslet na zadní kola,“ připojila se manželka.

Společnost viděla budoucnost manželů Hájkových v černých barvách.

„Ty konce!“ hrozili se. „Jaká může být budoucnost lidí, kteří nemají krejcar úspor. Ach! Jejich stáří bude bědné! Budou litovati toho, že si nic neodepřeli, ale to už bude pozdě...“

Ve vagonu zadunělo; ozvalo se dusání, výkřiky, kletby rozčileného množství. Lidé vtrhli do vlaku.

Ustavičně nahlížel někdo do oddělení, kde seděla Michelupova společnost. Účetní mával rukama a křičel: „Všecko obsazeno!“

„A my sedíme jako páni,“ děla blaženě paní Kafková.

Vlak se pohnul. Scvrklý stařec schoulil se do kouta a okamžitě usnul.

Účetní oznámil, že musí navštívit ve druhé třídě manželky Hájkovy, aby se přesvědčil, jsou-li dobře umístěni; považoval se za vůdce výpravy, cestovního maršála.

Manželé Hájkovi seděli osamělí v kupé druhé třídy. Max Hájek měl nohy zabaleny v pestrém plédu. Na hlavě mu seděla cestovní čapka. Paní Hájková seděla naproti němu, obličej zahalený v šedý závoj. Loupala svému muži hrušku. Max Hájek se přívětivě zatvářil a přivítal účetního pokynem ruky, oděné v koženou rukavičku.

Michelup se otázel po jejich zdraví. Dostalo se mu uspokojivé odpovědi. Na další dotaz odvětili, ano, díky, jede se jim velmi příjemně. Účetní vyzvídal, jak to, že jedou druhou třídou? Paní Hájková s lehkým podivem mu odvětila, že jsou zvyklí jezdit pouze druhou třídou. Na stará kolena nebudou měnit své zvyky. Účetní hájil třetí třídu; i tam se jede docela pohodlně; není třeba plýtvat penězi. Paní Hájková mínila, že ve třetí třídě je hluk a kouř; cestující třetí třídy jsou nepokojní a dotěrní.

Účetní se odmlčel a po chvíli oznámil, že získal slevu jízdného. Když viděl, že toto odhalení neučinilo na manželky Hájkovy žádný dojem, poněkud se zamrzl a rozloučil se. Max Hájek mu přívětivě pokynul rukou, oděnou v hladkou rukavičku.

Michelup se prodíral zástupy cestujících, kteří se tísnili na chodbě, a vzpomínaje na manžely Hájkovy, říkal si mstivě: „Však si to jednou povíme!“

V oddělení třetí třídy byla družná zábava. Cestující žertoval, paní Kafková pištěla a říkala: „Ne, ten můj! Ten si odpočine, až dostane rozum!“ Paní Michelupová rozdělila mezi děti tabulku čokolády. Výrostek s černým chmýřím na horním rtu dostal také svůj díl. Přijal a mračně zahuhlal. Matka ho pokárala: „Nevíš, jak se říká? Také bys mohl hezky nahlas poděkovat. Styď se, takový velký hoch!“

Paní Michelupová se ho ujala: „Však on, Zdeněček, se to jednou naučí.“

Rozhovořili se o budoucnosti dětí. Michelup přál si míti ze svého chlapce advokáta. Je to vážený stav, a nechte být, advokáti si přijdou na své. Cestující popleskal hranatého výrostka po zádech a hovořil: „A tenhle bude jednou velký učenec, uvidíte! Něco vynalezne a udiví celý svět. Kdepak! To je hlava!“

Na hlavu zasmušilého chlapce se sesypala hlučná chvála, které se účastnil i účetní s manželkou. Knírnatý výrostek se zardíval; trpěl pod přívalem pochval a mučivě se hanbil. Odvracel tvář a v jeho prsou se rojila hněvivá slova: „A právě ne! Žádný badatel ze mne nebude! Žádnou radost vám neudělám, za to, že mne chválíte! Samou hanbu, samou neplechu natropím. Uprchnu z domova a připojím se k bandě komediantů. Uvidím, budete-li se potom mnou vychloubat...“

Máňa přilnula nosem k okenní tabuli a počítala telegrafní tyče, které pádily dozadu. Kdykoli někdo v poli zamával vlaku na pozdrav, vyplázla jazyk. Brejlatý student si příčinlivě zaznamenával do zápisníku jména stanic. Otec ho za to pochválil.

Vlak se octl v zatáčce, vagon se prudce zakymácel a scvrklý stařec se probudil. Rozzlobil se a počal spílat židům. Třetí třída a výčepy jsou místo, kde malý muž provozuje vysokou politiku. Kmet sočil na vládu, kterou posílal k čertu. Zmatenými slovy dokazoval, že drahota je dílem svobodných zednářů a židů.

Paní Michelupová se bojovně naježila.

„Co máte proti židům?“ zaútočila na vrásčitého antisemitu.

Účetní, který nemiloval hádek, pokusil se zprostředkovati.

„Hlavní věc je svornost,“ prohlásil.

Avšak scvrklý stařec nevraživě na něho pohlédl a zasvištěl: „Možná, že jste také zaprodanec židů!“

„Nechte si to!“ osopila se na něho paní Michelupová. „My si vás nevšímáme a vy nám dejte pokoj!“

Kmet bublal: „Byl jsem tu sám a teď je vás tu plno... A pokoj nebude a nebude... Není tu k hnutí a pořád někde táhne... Mělo by to vzít už jednou důkladný obrat...“

Společnost umlkla. Všechny pojila jedna myšlenka: „Musíme být opatrní na slova. Nevíme, s kým sedíme.“

A účetní si říkal: „Pořád jsem se na toho starce díval a ještě jsem si myslel, že by to snad mohla být užitečná známost. A on se tak vybarvil...“

Na obzoru se zdvíhaly obrysy hor, podobné nehybným mračnům. Krajina potemněla a vlak hulákal mezi vysokými náspy a často se vnořil do tunelů. Zavanulo vlhkem, pryskyřicí a čerstvě oloupanými kmeny. Na silnicích bylo zřítí muže se slaměnými klobouky kuželovitého tvaru a ženské v černých jupkách. Dědiny byly čistší, domky se tulily k sobě a ve smrčinách svištěla parní pila. Tmavozelené, svěží lučiny, prorvané hlučnými potůčky. Místo hostinců zjevovaly se Gasthausy v gotickém písmě. Máňa s nosem přitisknutým k okenní tabuli pozorovala, jak se vynořují a opět klesají v plavných vlnách telegrafní dráty. Brejlatý student si zaznamenával do zápisníku české a německé názvy stanic.

Vynořila se opuštěná, rzí rozežraná továrna, zpusťlá jako rozvaliny loupežnického hradu. Zmizela za obnaženou skálou, pokrytou ostružinami. Vlak vypouštěl černá oblaka mouru a těžce supal do vršků; žalostně hvízdal a znepokojené hvozdy odpovídaly. Mezi rozeklanými skalami zabělelo se městečko s nevládnou kostelní věží. Vily se sráznými štíty a švýcarské domky s černě natřenými trámy. Městečko zmizelo, pohlceno kotlinou, a zjevilo se z druhého konce. Píšťala vlaku zasténala, lokomotiva zavalila kouřem nádražíčko zarostlé řechou.

Na nádraží se rozloučila rodina Kafkova s rodinou účetního. Cestující již napřed opatřil byt. Michelup byl opatrný; chtěl se vlastníma očima přesvědčit o jakosti obydlí, které hodlal najmouti. Rozkázal své rodině, aby počkala u zavazadel na nádraží, a sám se vydal na obchůzku.

Cesta ho vedla na obecní úřad; v hlavě, plodné na objevování výhod, vynořila se myšlenka, jak by si na správě městečka vymohl slevu lázeňské taxi. V duchu sestrojil si řeč, kterou mínil omámit úředníky. Bude jimi cloumat tak dlouho, až z nich vytřeše prominutí lázeňské taxi.

Úředník vyslechl jeho přání a potom vyjevil, že lázeňská taxa se promíjí pouze novinářům. Účetní zachytil pouze zvuk slov úřednickových a ani se nesnažil si uvědomiti jejich smysl.

Počal hučeti svoji jednotvárnou, bublavou píseň. Úředník mával rukama a odmlouval. Michelup byl připraven udáviti ho svou řečí, když tu jeho zrak utkvěl na stěně, kde visel plán městečka. Přistoupil k obrazu a zamyslíl se. Na plánu byly hranice lázní vyznačeny červenou čarou. Za tou hranicí bylo několik domků.

Otázal se úředníka, zda povinnost platiti lázeňskou taxu náleží také hostům, kteří se usídlí mimo obvod lázní. Úředník odpověděl, že tito hosté přirozeně nepodléhají tomuto ustanovení. Michelup zjasnil tvář a pouučel se.

Účetní vyhledal za městským pomezím jeden domek, který na štítě nesl název Villa Weidmannsheil. Nebyla to vila, ale jakýsi přechod mezi městským domkem a hospodářským stavením. Na první pohled bylo zřejmo, že v tomto obydlí má dobytek a drůbež převahu nad lidmi. Účetní vstoupil do dvorku a byl uvítán ohlušivým hýkáním husí, které máváním křídel snažily se zapudit cizince. Poděšené slepice se rozprchly. Kohout vyletěl na zídku, nadmul se a zakokrhál. Na řetěze se zmítal usmolený pes, zalévaje se chraptivým štěkotem.

Michelup narazil na šlachovitého, žilnatého muže se svislým knírem a otázal se ho, má-li byt k pronajmutí. Šlachovitý muž odpověděl řečí, které bylo těžko rozuměti. Pes neustále chraptěl. Šlachovitý muž se na něho osopil, pes se polekal, zalezl do boudy a odtud nedůvěřivě měřil cizince. Michelup se znova pokusil navázat rozmluvu, ale z hrdla šlachovitého muže vycházely jenom zvuky jako „hulda-mulda“. Účetní poklesl na duchu, když tu na dvůr vyšla hospodyně, panička se skřipcem na nose, pravá německá Mütterchen. Paní oslovila účetního spisovnou němčinou, zašvitořila a vedla účetního do stavení. Michelup obnovil svou snahu najmouti v tomto domě byt.

Ukázala mu pokoj, vyzdobený barvotisky svatých, místnost s nízkým stropem, kde dřímaly mouchy, které při šramotu se

paprskovitě rozletěly a opět usedly na svá místa. Bylo tam dusno, jak tomu bývá ve všech staveních, kde dobytek má početní převahu nad lidmi. Účetní prohlásil, že se mu příbytek zamlouvá, a ptal se na výši nájemného. Paní vyslovila cifru; Michelup se postavil na odpor; zdvořile se na sebe usmívajíce, podávali si a vraceli si číslice; účetní projevil větší odhodlanost v tomto zápase; provedl svou a paní přijala závdavek.

Vrátil se na nádraží se zprávou, že našel byt. Paní Michelupová ho přijala se zkormouceným, pokleslým výrazem. Cestující Kafka si zalhal. Zpozorovala, že v těchto lázních panuje velká paráda a elegance.

„A já jsem si nic neřídila,“ zavzdychala, „k čemu budu vypadat?“ Účetní ji upokojil.

„Nikoho si nebudeme všímat,“ rozhodl, „sami pro sebe si budeme žít. Co je nám do lidí?“

Odmítl výrostka, který se klackoval po nádraží, a sám se ujal vaků. Zpocen dovedl zavazadla do nového obydlí.

Volbou bytu zavděčil se Michelup všem členům rodiny. Jiříkovi a děvčátku zalíbilo se nové místo pro klády, které byly navršené na dvorku. Nic nedovede rozčeřit tak dětskou obraznost jako klády. Na kládách se možno houpati. Za kládami lze hrát na skrývačku. Po kládách lze chodit po jedné noze. Klády jsou hrad, tvrz, loupežnická skrýše, klády jsou všechno.

Paní Michelupová zase našla zalíbení v paní se skřipcem a tato žena si oblíbila novou nájemnici. Promluvily spolu několik slov a už seznaly, že se mezi nimi utvořilo pouto nehynoucího přátelství. Sblížil je fanatický zájem o domácí hospodářství. Jenom odborníci dovedou pro sebe tak zahořovat. Rozhovořily se o nakládání ovoce, o šatech, dětech, ručních pracích, nemocech, o uklízení, služkách, o rzivých skvrnách na prádle, a tváře jim zrudověly. Účetní se rozradoval, patře na svou manželku.

„Nalezl jsem si ženu k sobě,“ vynášel se, „není druhé takové ženy. Každému se dovede postavit. Každému se vyrovná. Znameníť žena! Není druhé paní Michelupové!“

Povolil si límeček, oblekl si zelenou kazajku a nasadil si bílou čapku; tak se proměnil v letního hosta. Vyšel před vrata, ruce za zády, obrátil se napravo, obrátil se nalevo a s rozkoší sál do sebe svěží vzduch.

„Ten vzduch!“ mluvil s nadšením. „To je vzduch! A já jsem ho získal se slevou...“

Paničky švitořily, husy kýhaly, kury kdákaly, jenom muž se svislým knírem si nevšímal cizinců a klátil se po dvoře. Nikdo nerozuměl jeho řeči, jenom dobytek ho chápal a on zase rozuměl mluvě zvířat.

Máňa se přiblížila k psovi, který se zběsile zmítal na řetěze. Pes umkl a zastavil se vyčkávacě. Děvčátko ho pohladilo po hlavě. Pes strnul a pak s hlasitým blahorečením převálil se na záda a u vytržení zatřepal všemi čtyřmi okončetinami ve vzduchu. Takové pocty se usmolenému a blechatému zvířeti nedostalo za celý život. Hospodář, šlachovitý muž s knírem, ho neuznával; ctil pouze užitečný dobytek. Příležitostně ho kopl do boku nebo hodil po něm polínkem. Život zneuznaného psa jevil se ve vzpomínkách jako řada létajících polínek, věčného hladu, těžké nudy na řetěze a žravých blech.

Pes si umínil, že od nynějška bude uznávat pouze Máňu, jí se bude kořit, jenom jí bude vzývat a na ni myslet. Vzepřel se na řetěze a snažil se olíznout tvář zbožňované bytosti.

Jiřík zase objevil kozla v chlívků a vyzkoumal, že jeho tvář připomíná profesora přírodopisu. Také kozel má pod bradou štetku a na rtech zlomyslný, úskočný úsměv. Tak se tváří profesor, když vyvolá nepřipraveného žáka a píše do zápisníku nedostatečnou. Jenomže, dumal, kantor nemá rohy a kozel postrádá zápisník.

Paní Michelupová složila věci, upravila příbytek a potom rodina vyšla, aby se porozhlédla po městečku.

Obraz lázeňského místa skládal se z vilových domů s norimberskými štíty; v průčelí nesla každá vila ženské jméno, napsané švabachem. Byla vila Elfriede, Liselotte, Käthe, Toni... Každá vila měla balkon a na tom balkoně seděl pán v domácím

pyžama, zádumčivé míchal v šálku černé kávy a četl noviny. Naproti němu seděla dáma v koupacím úboru a pletla jumper.

Cukrářství s kavárenskou zahrádkou, kde slečny lízaly zmrzlinu, starší dámy hrály karty a páni starostlivě četli noviny. Hostince, kde před vchodem stál oholený číšník s rukama v kapsách. Za oknem bylo viděti pány, kteří zamračeně četli noviny.

Obraz doplňovaly ošatky s ovocem, kádě s okurkami, stojany s pohlednicemi, otevřené okno fotografovo, kde se sušily filmy, salámy a konzervy ve výkladních skříních lahůdkářského obchodu; v oknech pletence nakrájených hub; s okenních rámu visely vlhké plavky; červená stanice na čerpání benzinu; obchody s plovacími pásy a zvířaty z gumy; nápisy „scharfer Hund“ a „bitte klingeln“...

Uviděli Maxe Hájka, který seděl na balkoně zarostlém petúniemi. Měl přes plece přehozený plášť a na tváři jednotvárný, mdlý úsměv. Paní Hájková spočívala ve skládací židli a pohybovala dráty na pletení. Max Hájek zpozoroval rodinu účetního a přívětivě pokynul rukou v šedé rukavičce.

Balkon s petúniemi náležel ke Grandhotelu. V každém letním sídle nalezneme Grandhotel s petúniemi, s otáčecími dveřmi, které obsluhuje hoch v livreji; bývá tam vyvýšený parket a každého večera hraje hudba; schodiště bývá pokryto červeným běhounem a zdi poskytují pohled na tapety s divokými vzorky; vedle kuchyně bývají umístěny dveře s nápisy Messieurs a Dames; stoly zdobí vázy s umělými květinami.

Paní Hájková zavolala s balkonu: „Máme zde krásnou vyhlídku!“

„Jak jste spokojeni s ubytováním?“ optal se účetní.

Paní na balkoně poděkovala účetnímu za zdvořilost. Ano, jsou velmi spokojeni. Personál je tak pozorný. Manžel doufá, že se zotaví. A vyhlídka je rozkošná.

Účetní zkrříl pohled s manželkou; tento pohled vyslovoval nedůvěru lehkomyslným manželům, kteří plýtvají penězi a bezstarostně se ubytují v nejdražším hotelu.

Michelup smekl čapku a přál manželům Hájkovým dobrého dne. Max Hájek pokynul rukou a jednotvárně se usmíval.

„Co tomu říkáš?“ zeptal se Michelup.

Manželka pokrčila rameny a odpověděla hlasem, ve kterém kypěla nevole: „Já už tomu neříkám nic!“

Účetní vrtěl hlavou a obracel oči k nebi.

„Potřebují bydlet v Grandhotelu, jako by byli multimilionáři... Odkud jenom berou ti lidé peníze? Tohle přece nejde...“

Proti nim se pohybovala rodina Kafkova. Cestující oznámil, že se ubytovali ve vile Elfriede, a dodal: „Máme krásnou vyhlídku!“

Paní Michelupová poskytla mu zprávu, že i oni mají krásnou vyhlídku. Účetní se zajímal o to, kolik Kafkovi platí. Zazurčely číslce. Ponořili se v rozčilený hovor o ubytování, cenách a výhodách. Ukázalo se, že si účetní vybojoval nejvíce výhod.

Cestující pohlédl na něho s úctou a velebil jeho zdatnost. Účetní se rděl jako umělec, jemuž pochválili dílo.

Klidné jezero, vklíněné mezi nevysoké, kuželovité pahorky, porostlé borovicemi. Nad hladinou s pronikavým pokřikem krouží elegantní rackové, věčně hladoví a v ustavičném shonu. Tento pokojný, utěšený obraz mohl by zdobiti obal švýcarské čokolády. Jest patrné, že zřídka kdy se vzruší hladina tohoto mírumilovného jezera; a ustavičně ukazuje tvář zářící pohodou, družností a jasnou myslí.

Zato však pláž je naplněna pokřikem jako tržiště. V horkém písku válejí se bílá a tučná těla, připomínající moučné červy. Nohaté a opálené slečny provozují rytmičku. Kolem gramofonu sedí soukromí úředníci a zpívají s přístrojem šansony z německých filmů. Černooká a ušatá děcka pobíhají mezi ležícími těly a pokřikují: „Mutti! Pappi!“ Obchodníci sedí ve skládacích židlích, vyhřívají své křečové žíly na slunci a čtou s mračným, starostlivým výrazem noviny. Někdy sejmou skřípec a zahledí se vytřeštěně na jezero. Tehdy odhodí noviny a ozve se zoufalý, nervózní křik: „Gerti! Paß auf auf die Kinder! Um Gotteswillen, podívej se, co to dítě dělá... kolikrát jsem říkal, ať nelezou do té hloubky... ich will es nicht, já to nechci!“

Slunce stoupá výše a výše a ženy rozkládají mastné papíry, svolávají děti a podělují je krajícem chleba s máslem. Pláž se proměnila ve stovky žvýkajících čelistí; a sluneční paprsky hrají si s kousky staniolu, které se blyští v písku.

Paní Michelupová s paní Kafkovou přivlekly pestré plédy a cestující zhotovil stan z plachtoviny. Sedí před stanem a účetní vzdychá: „Krásná, krásná krajina...“

„Opravdu, romantická krajina,“ přitakává cestující.

„Věru, dobře jsme volili!“

Za nimi se ozývá hlas. Nějaká paní vypravuje lázeňskému dozorcovi: „Loni jsme byli v Klášterci. Měli jsme tam lesy, koupání a všechno. Bydlili jsme ve vile od našich známých, měli jsme

krásnou vyhlídku. A platili jsme všeho všudy třicet korun. Já vám říkám – to byla pohádka! Fabelhaft! Das war ein Märchen!”

Ve vodě skotačí státní úředníci se svými manželkami. Drží se za ruce a zpívají: „Kolo, kolo mlýnský!”

Výrostek s černým chmýřím nad hořejším rtem rozpažil ruce a spustil se do dřepu. Pak vztyčil své bronzové tělo, na němž hrál každý sval. Rozběhl se ke břehu, vyšplhal se po žebříku na můstek, předpažil a pak v půvabném oblouku vskočil do vody.

„To je kluk, co?” chlubil se cestující. „Hotový atlet... kdyby uměl všechno, jako umí plavat... co je vám, pane Michelupe?”

Účetní vyskočil a vytřeštěně zíral, jak výrostek mohutnými rozmachy míří k ostrůvku uprostřed jezera.

Zbledl a utíkal k vodě, lome rukama. Pobíhal podél břehu jako kvočna, které uplavala kachňata, a zoufale hulákal: „Zdenku! Zdenkúúú! Hned ať se vrátíš! Utopíš se! Ať jsi tady! Slyšíš? Já to nebudu dvakrát opakovat! Pro pánaboha, co ten hoch dělá...!”

„Pane Kafko, poručte mu, ať se vrátí!” dorážel na cestujícího.

Cestující se smál.

„Kdepak, tomu se nic nestane! Kdybychom my dva uměli tak plavat jako ten chlapec, o jó! Je první mezi dorostenci plaveckého odboru Hagiboru, má rekord na vytrvalost a všechno...”

„Pane Kafko, já to nemůžu vidět, mně se dělá špatně, vždyť tady jde o život...”

„Co si to tak berete, pane Michelupe?” divil se cestující. „Kdyby to byl váš hoch, to bych nic neřekl...”

Paní Kafková se připojila k účetnímu.

„Opravdu, to nemusí být,” řekla káravě, „je to hezké, když se něco umí, ale nemá se to přepínat. Ono se neví, co se může jednou stát. Já to také nerada vidím, pane Michelupe, věrte mi to...”

Odběhla a bylo slyšet, jak volá: „Zdeňo! Jdeš mi z té hloubky ven? Nebo na tebe vezmu prut!”

Starší rozložitě dámy poskakují v písku a vyhazují gumový, pestře zbarvený míč. Jedna paní dojedla chléb s máslem, zahodila papír a běžela k osobní váze, umístěné před kabinami. Zahledla se

na číslici, kde se zastavila ručička, vzdychla a dala se do vzrušeného hovoru se svou přítelkyní.

Obchodníci dočetli noviny, podívali se na hodinky a teskně počítali chvíle, které chybějí do oběda. Bylo slyšeti, jak jedna paní domlouvá plešatému pánovi s kosmatou hrudí: „Alfred, pojď do vody!“

„Nech mne být!“ vřiskal kosmatec.

„Alfred, voda je teplá...“

„Nech mne být, povídám!“

„Alfred, voda je jako louh, voda je jako v lázni...“

„Jdi si sama. Já nejsem na to naložený.“

„Alfred, abych tak zdráva byla...“

„Jdi pryč!“

„Alfred, já jsem přísahala...“

Paní vedla kosmatého muže ke břehu; muž dotkl se bílými nohama vody a bolestně zasykl. Paní mu neustávala domlouvat a zarostlý muž znenadání zařičel a se zoufalým odhodláním se ponořil. Potom bylo viděti, jak ho manželka tře ručníkem a kosmatý muž vykládá přátelům o svém dobrodružství. Usmívá se, drkotá zuby a praví: „Opravdu, voda je teplá. To bych býval nevěřil. Měli byste jít také do vody...“

Příbuzní odmítavě mávají rukama, ale kosmatý muž jim důrazně domlouvá: „Měli byste jít do vody, když už jste jednou tady. Povídám vám, že tak se nejlépe zotavíte. Čestné slovo!“

Kníratý výrostek vylezl z vody a udělal několik přemetů. Účetní říkal: „Hochu, tys mi dal. Ještě teď mi bije srdce!“

Zdenek se usmíval a odpověděl: „To přece nic nebylo, pane Michelu. O mne nemusíte mít strach...“ A opět odběhl.

„Je to divoch, ale moc hodné dítě!“ pravila paní Kafková s pýchou.

„Mutti! Pappi!“ vřiskají černoooká, ušatá děvčata.

„Truderle! Buberle!“ pokřikují nervózní obchodníci.

A pokojné, mírumilovné jezero, smavé pahorky, pokryté borovými lesy, vracejí zmatený pokřik nepokojné a vzrušené pláže.

Stíny se zkrátily, přiblížila se polední hodina a lidé se zdvíhají. Sbírají se v dlouhý průvod širokých boků, kosmatých prsou, koupacích plášťů, ušatých děcek, pestrých plédů, kbelíčků a lopatek, míčů a gumových zvířat, skříněk s gramofony, skládacích židliček...

Pomalu, za překotného švitoření šine se průvod do hostinců. Slunce opírá se žhavými paprsky o střechy verand, pod nimiž stačelistí žvýká oběd.

Účetní stál u stánku s ovocem a podezíravě hleděl prodavače na prsty. Bába plnila sáček hruškami, klepla na miskou se zbožím a chystala se sáček zabalit.

„Neklepat, paní. Já chci správnou míru!“ napomenul ji Michelup.

Tato ovocnářka posloužila mu vždy dobrým ovocem a levnějším než jinde. Ale to ji Michelup nemohl odnaučiti, aby mezi řečí nenápadně neřukla do misky, takže vždycky aspoň trošku ošidila na váze.

Dnes měla ovocnářka zarudlé oči a byla zamlklejší než jindy.

„Já dávám dobrou míru,“ hájila se žena.

„A posledně byla polovina jablek červivá,“ reptal účetní.

„Co dělat, já do zboží nevidím,“ hájila se ovocnářka, „jak koupím, tak prodám...“

Zavzdychala a utřela si zástěrou oči.

„Co je vám, paní?“ otázal se Michelup s účastí.

Ovocnářka se rozeštkala a nemohla odpovědět.

„Můj hoch...“ pronesla přerývaně, „můj hodný hoch, chudák...“

Její syn minulého týdne zemřel. Nenadále se roznemohl, dostal horečku, ulehl a už nevstal.

„Měl tak dobré místo... páni si ho chválili... on se vyučil umělému zámečnictví... pěknou práci dělal... i nevěstu si našel, hodné, pořádné děvče... maminko, říkal, necháš všeho a odstěhuješ se k nám, potřebuješ si taky odpočinout... ještě něčím posloužím, pane? Vezmou ty ryngle. Koupějí si sladké, medové ryngle. Jsou zralé – jen se vypijí. Budou mně děkovat...“

„Zatím nic nepotřebuji,“ odmítl účetní a dodal s účastí: „Tak hoch vám zemřel? Ale to vás moc lituji, paní. A copak, copak?“

Bába zaplakala.

„Volala jsem doktora a ten poručil obklady. Celou noc jsem u něho seděla, chlapec byl rozpálený, oči mu svítily, pořád chtěl

vstávat, volal mámu, copak, hochu, maminku voláš? Ona u tebe sedí... k ránu se utišil a usnul...”

„Každý máme svoje soužení,“ poučil ji účetní, „a všichni jsme hosty na této zemi. Starý musí, mladý může, jak se říká... No, no, paní, už neplačte, já to nerad vidím...”

„Koupil si motocykl,“ kvílela ovocnářka, „tak měl ten stroj rád... Pořád ho čistil a při tom si zpíval. V noci nespím a pořád vidím hocha svého zlatého, jak se dívá na ten svůj motocykl a oči mu radostí září...”

„Nu, nu...“ bručel účetní, „jenom se už, matičko, uklidněte... Děláte mi těžké srdce. Co je pryč, to je pryč, jakáž pomoc...”

„Nevěstu si vozil na výlety... tak se měli rádi... zaplatil poslední splátku a zemřel...”

Michelupovi bylo těžko u srdce a cítil, jak se mu hrdlo svírá. Uchopil sáček s ovocem a zamumlal: „Pánbůh vás potěš, matičko, víc vám nemůžu říci...”

„Pane, pane!“ zavolala za ním ovocnářka. „Nevědí o někom, kdo by koupil motocykl? Je to úplně nový stroj.”

Účetní se obrátil.

„Zatím nevím. Ale já se poptám,“ slíbil.

„Moc jim budu děkovat,“ blahořečila ovocnářka, „stroj stál osmnáct tisíc, ale já bych ho dala za tři tisícovky. Jen abych to měla z domu...”

„Jak jsem pravil. Já se vám po někom ohlédnu...”

Došel na dvůr svého obydlí. Brejlatý student s Máňou šplhali po kládách, skákali a pokřikovali.

„Kolikrát jsem vás napomínal,“ mrzel se otec, „abyste po těch kládách neběhali. Můžete přijít k úrazu a potom budu doktorovat.”

„My si, tatíčku, hrajeme na školu,“ zvěstovalo děvčátko.

„Nu, což... a to se ve škole běhá a skáče?”

„My teď máme hodinu těláku,“ objasnil Jiří.

„Neříká se tělák, ale tělocvik,“ reptal otec, „kdy se už naučíte pořádně mluvit?”

Zašel do domu, aby vyhledal manželku. Paní Michelupová byla v kuchyni a krájela nudle s paní domácí. Obě ženy s tvářemi zanícenými si vášnivě vykládaly názory nakládání brusinek.

„Měla by ses podívat, jak si ty děti krásně hrají,“ děl Michelup. „Tak si ti krásně hrají, hodnou chvíli jsem je pozoroval...“

„Můj muž chtěl ty klády odklidit,“ pravila Mutterchen se skřípcem, „ale já jsem nedovolila. Dokud ty děti tady jsou, musejí klády zůstat na dvoře.“

„Celý den by chtěly být na těch kládách,“ reptala paní Michelupová, „ani mi k obědu nechťí. Vždycky je musím honit.“

„To jinak nejde,“ vece paní se skřípcem, „děti jsou děti. Já to znám.“

Účetní chvilku postál, a když sebral, že si ho ženy nevšímají, vyšel opět na dvůr. Připadla mu na mysl ovocnářka, i zasmušil se.

„Je to neštěstí,“ rozjímal, „jediný syn a ona teď nikoho nemá... A o čem to ještě mluvila? Teď si nevzpomenou, kdyby mě zabili...“

Nahlédl do chléva, ovanul ho teplý, dusný zápach; přežvykující kráva upřela na něho lesklé oko. Chtěl pohladit kozla, ale zvíře bojovně sklonilo hlavu.

„Iš ty...!“ ulekl se Michelup.

„Mají pěkné hospodářství. Krávu mají, kozu i kozla, husy, králíky, drůbež... Kolik asi takové hospodářství nese? I letní hosté vynášejí. Dobře si ti lidé žijí...“

Zastavil se u hospodáře, který vlekl trakař s nákladem lucinky. Počal se ho vyptávat. Jaká bude letos úroda? Mnoho-li se trží za polní plodiny?

Avšak šlachovitý muž se svislým knírem mumlal své „hulda-mulda“; účetní chvíli trpělivě naslouchal těm zvukům, ale ničemu nerozuměl.

Pod prahem vědomí ho znepokojovala zasutá myšlenka; tlačila ho jako zrnko písku měkké tělo plže.

„Co jsem to jenom chtěl?... Aha, ta ovocnářka... syn jí umřel, ano, ale o čem to ještě mluvila? Moje hlava už opravdu nestojí za nic... A pořád šidí, pořád šidí. Nedává dobrou váhu, ale ovoce má dobré...”

Umluvili se, že se vydají odpoledne na procházku. Účetní se zastavil pod okny vily Elfriede a zahvízdal. Na toto znamení vyšel cestující, zazíval a pohlédl slepenýma očima na oblohu: „Co dělá počasí?“

Michelup ho ujistil, že počasí vydrží. Cestující podrbává se kvílivě zazíval a šoural se dovnitř. Bylo slyšeti, jak volá: „Malvínó!“

Po chvíli se objevila na balkoně paní Kafková. Také ona zkoumala oblohu: „Jestlipak nám to vydrží?“

„O to žádný strach,“ upokojil ji účetní.

Paní Kafková je ujistila, že za malý okamžik bude dole.

Lelkovali před domem a účetní trpělivě holí kreslil do písku jakési cifry. Po ulici se procházely nohaté, opálené slečny v krátkých kalhotkách, s obnaženými rameny a břichem; obočí vyholené a narýsované tuší; karmínově červená ústa jako nakrojený meloun; jejich hrud' byla zahalena v pestrý šátek.

Paní Michelupová pohlížela za veselými a žvatlavými slečnami a dumala zarmouceně: „Nemám nic na sebe.“

Také účetní se otáčel za nohatými slečnami a říkal si: „Děvčata tu nejsou špatná. Být tak svobodný, dal bych si říci.“

Nahlas prohodil: „Měla by sis také něco takového pořídit. Figuru na to máš. Zahanbila bys mnohou mladou holku.“

„Kdepak!“ bránila se manželka. „Ani bych to nevzala na sebe. Taká už nejsem. Budu ze sebe dělat maškaru...“

Děti byly mrzuty, že je otec přiměl, aby opustily zajímavou hru na kládách a účastnily se rodinné vycházky. Student se mračil a Máňa fňukala.

„Přestaň,“ zahartusila matka, „nebo tě už nikdy s sebou nevezmem!“

Cestující konečně vyšel z domu, mrzut a rozespalý. Nevládne pohlédl na oblohu, kde zářilo žhavé slunce, a projevil myšlenku, že

se počasí kazí. Za ním se objevila manželka s plédem přes ruku: „Doufám, že nezmoknem!“

„Nemějte obavy,“ chlácholil ji účetní, „v novinách psali, že je počasí stále.“

„Copak noviny...,“ zabručel Kafka.

Michelup zdvihl hůl a dal znamení k pochodu. Cestující ho zadržel. Musí se počkat na příbuzné. Přislíbili svou účast na společné vycházce.

Uplynulo drahně chvil, cestující se podrábával na zádech a mračně zíval, účetní kreslil do písku ornamenty a dámy se daly do hovoru. Konečně spatřili, jak ze sousedního domku vyšly tři dámy, tři sestry, tři sestřenice cestujícího Kafky, všechny tělnaté, s účesy pod sítkou, s velikými kabelami, podobnými kravskému vemenu.

Za sebou kráčely tři sestřenice: Ema, Hedvika a Ida; a za nimi se zjevili tři mužíčkové, ploskonozí, s pestrými plédy přes ruku, všichni s červenými, jakoby omrzlými tvářemi, tři švagři, Leopold, Hugo a Richard. Pomalu se odvíjelo klubko příbuzných.

Nastalo vítání a představování. Účetní se zálibou přehlédl zástup a radoval se: „To je nás hodně!“

Zástup se pohnul a brázdil si cestu jako parní válec. A ze dveří domků, které nesly na štítech ženská jména, vycházeli noví příbuzní; přidávala se okatá, křiklavá a nezpůsobná děcka. Dav rostl a zaplavil ulici. Konečně připojila se také paní Hájková, vedouc pod paží svého růžového a usměvavého muže.

Účetní se veselil, neboť měl rád velkou a hlučnou společnost. Ujal se velení a snažil se dav udržet pohromadě. Leč je velmi svízelné přimět příbuzenstvo, aby se podrobilo pochodovému řádu. Stává se, že sestřenici se rozváže tkanička. Švagr Leopold se kloní k její obuvi. Hugo podpírá manželku, aby si mohla ze střevíce vysypat písek. Ida se najednou rozpomene, že zapomněla zamknout skříň. Richard se musí vrátit a společnost čeká. Dámy se dávají do rozčileného hovoru o cenách potravin, o dětech a o služkách. Zapomenou na celý svět, zastavují se uprostřed cesty a prudce rozhazují rukama.

„Lidičky, vy nám moc utíkáte,“ stýskají si sestřenice. A Michelup obíhá zástup, velí, napomíná k pořádku.

Společnost překročila železniční koleje a míří k lesu. Proti nim vyrazil zástup turistů v pochodové formaci. Ženy s uzlem plavých vlasů, čtverhranných obličejů a s obnaženými lýtky. Krátkonozí, svalnatí mužové s přísnými obličejí. Ohýbají se pod těžkými tlumoky, ověncenými svinutým pláštěm. Zardělí, znavení, zvirují prach těžkými turistickými botami. V čele kráčí pán se skřípcem, s vyholenou hlavou, ozdobenou na temeni čupřinou černých vlasů. Na krku se mu kymácí kukátko a přes plece má zavěšenu mapu v celuloidovém pouzdře a fotografický aparát.

Vůdce obrátil se k svěřenému houfu, učinil několik kroků pozpátku a zarachotil: „Kinder, nicht schlapp werden! Ausrichten! Decken!“

Tlupa vyrovnala krok, napřímila se, srazila řady. Zazvonily polní láhve a zadusaly kroky.

Vůdce zdvihl ruku a zazpíval: „Wenn die Kanone blitzt und kracht, das Herz im Leibe lacht –“

„Ja im Leibe lacht,“ připojil se zástup.

Příbuzní ustoupili z cesty, přitiskli se k banketu a vyčkali, až turisté přejdou. Pohlíželi posupně za nimi, jak se vzdalovali pevným, vojenským krokem; za ohbím silnice zmizeli jejich zrakům, jenom doznívala k nim slova písně:

*Da heißt es stramm marschieren,
den Mut nicht zu verlieren.
Legt an! Gibt Feuer! Und ladet schnell,
weich' keiner von der Stell,
ja von der Stell –*

Účetní přerušil ticho.

„Roztahují si hubu,“ děl nevraživě, „jestlipak náš člověk by si dovolil v Berlíně takhle rvát?“

Příbuzenstvo zaševalilo jako rákosí. Ne, opravdu, tohle přestává všechno. Mělo by se proti nim zakročit.

Kdo však má zakročit? Úřady? Jsou liknavé a nevidomé. Jenom když jde o daně, tehdy znají svou věc. Mužové se rozpálili a úřady dostaly svůj díl. Došlo i na vládu, kterou důraznými slovy pokárali. Posad'te tam nahoru dobrého obchodníka a uvidíte! K ruce mu dejte obezřetného účetního a všechno bude v pořádku. Vláda, tvrdil Michelup, je v podstatě problém účetnický. Zde je stránka Má dáti – tam je Dal. Obě stránky musejí souhlasit. Prosím? Účetní se zastavil a pobouřeně rýsoval holí do prachu číslice.

Několika pádnými větami uspořádali vesmír. Jejich myšlenky byly nejasné, zato však slova byla určitá. Pokárali evropské státníky. Politikové se jim jevíli jako směsice básníků s pouťovými vyvolavači. Zřídka kdy mívá malý muž takovou pevnost v hlase, jako když pořádá veřejné záležitosti.

Účetní se obrátil, aby popatřil po společnosti. Zavrtěl nespokojeně hlavou. Daleko vzadu zůstaly tři sestřenice a oživeně rozkládaly rukama. Také švagři s pestrými plédy se opozdili. Michelup reptal: „Takhle se nikam nedostaneme.“ Holí opisoval kruhy: „Do houfu, panstvo, pořádek musí být!“

Cesta vedla tunelem utvořeným z větví olší, jilmů a jasanů; někde bublal neviditelný potok. Stromy se rozestoupily, i objevila se lučina, ozářená sluncem. Vonělo mateřídouškou a křižíkem. Na louce se na rozprostřených pokrývkách usídlila rodina, složená z pána s obnaženým krkem a dámy, která pletla jumper. Opodál pohybovalo děvče v úboru ošetřovatelky dětským kočárkem. Pán četl se zakaboněným čelem noviny a vztekle se pleskal do týla, zaháněje komáry.

Před nimi vyvstala černá hradba lesa. Společnost se zarazila a počala nedůvěřivě větřit. Ozývaly se hlasy, že bude nejlépe se vrátit. Beztoho už je pozdě a stíny se prodloužily. Necítili náklonnost k hvozdů, z něhož číselo chladem. Z hloubi lesa se ozývaly jakési duté rány a zdálo se jim, že slyší podezřelé zvuky. V lese je temno, vlhko, jehličí padá za krk a v houštinách se ukrývá zlá zvěř. Možná, že by potkali zarostlého muže sprostého vzhledu a ten muž se znenadání rozhuľáká a počne dorážet.

Lidský důmysl zlepšil a zreformoval přírodu, aby získala náklonnost středního stavu. Divokou a nevlídnou přírodu proměnil v parky a zvelebil restauracemi. Cesty opatřil značkami a šipky ukazují k hostincům, odkud je krásná vyhlídka. Znenadání se les otevře, i objeví se široký, stinný strom uprostřed paseky; pod stromem jsou stolky a židle, střední stav může zde vypít kyselou smetanu, pojmít chléb s máslem a přečíst si noviny. Ještě schází takové zařízení, které by z přírody odstranilo průvan.

Přesto však nepodařilo se překonat vrozenou nedůvěru středního stavu. Sestřenice naříkají, že je bolí nohy. Páni se dávají slyšet, že nejsou na les zvědaví. Je slyšet, jak v městečku se rozklínal zvonek na kostelní věži.

Sestřenice Hedvika praví: „Dnes budeme mít k večeři ledvinky.“

„Jak to víš?“ pátrá švagr Leopold.

„Dala jsem si v poledne ukázat jídelní lístek,“ objasnila sestřenice.

„A zítra je k obědu srnčí. Já ráda srnčí.“

Vzpomínka na jídlo rozjařila společnost. Oživeně se rozhovořili a přidali do kroku.

Po silnici rachotil motocykl, zanechávaje za sebou sloup prachu.

Účetní se uhodil do čela a zvolal: „Á! Už vím, co jsem chtěl říci. Ovocnářka chce prodat motocykl. Růženko, slyšíš?“

„Co je?“ opáčila roztržitě manželka. „Motocykl...? Co je s motocyklem?“

A obrátivši se k jedné ze sestřenic, pokračovala v řeči: „A pro stříhy si ke mně pošlete, já vám je mileráda půjčím.“

„Motocykl v ceně osmnácti tisíc,“ bručel Michelup a holí načrtl do prachu číslici 18.

Postál, zadumaně pohyboval rty a potom číslici přeškrtl.

„Já mám jiné starosti,“ zahučel a dohonil společnost.

19

Do lázeňského města vplížil se měkký soumrak; kolem svítlen tančily můry a na ulicích v prachu se popelily výskající děti. První hvězda zazářila na nebi. V chalupách štípají dříví a je slyšet, jak zvoní odskakující polínka. V zahrádkách s praskotem syčí voda z hadic; mužové, obnažení po pás, kropí pestré záhony růží a rozčepýřené hlavy pivoněk. Dělníci s unavenými dřevěnými tvářemi vracejí se na kolech z práce a lázeňští hosté v pestrých kabátcích a s pitvornými čepičkami na hlavě pohybují se směrem k hostincům.

Michelup s rodinou vydal se na večerní procházku. Šinou se podél plotů zahrad, z nichž sladce dýší fialy a rezeda. Účetní mhouří oči a nadšeně vzdychá: „Ten vzduch, ten vzduch... Děti, dýchejte zhluboka, takový vzduch v Praze nemáme...“

Brejlátý student stíná prutem hlavičky bodláku a pustoší kopřivy, které se přiživují u zahradních zídek. S bojovným výrazem mává prutem a pokřikuje: „Zahubím tě, botaniko!“

Máňa přemýšlí o tom, že se na pláži seznámila s jedním děvčátkem. Domluvila se s novou přítelkyní, že obě rády ananasovou zmrzlinu, ale přítelkyně nechodí na náboženství a desky její čítanky jsou růžové, kdežto Mániny jsou šedivé.

„A jmenuje se Sylva,“ zazpívala nahlas...

Potom dumá o tom, že až dospěje v slečnu, musí jí maminka koupit plážové pyžama s krátkými kalhotkami a v duchu si vybírá šátek, kterým si zakryje ňadra. Kalhoty musejí být ze surového hedvábí, k tomu si pořídí modré bolero.

„Mně také sluší béžová barva,“ a nahlas: „Maminko, koupíš mně tepláky? Všechny holky u nás mají tepláky.“

Matka ji příkře odbývá: „Nemusíš mít všechno, co vidíš.“

Avšak otec se usmívá, pohladí jí přistřižený, chlapecký účes a praví: „Možná... až jak, podle toho... možná, že budou tepláky.“

Paní Michelupová zahučela po německu: „Neměl bys ty děti tak rozmazlovat...“

Účetní mávl rukou a utrousil: „Děti jsou děti, co se dá dělat.“

Pod verandami, v zahrádkách u cukrářství, za okny hostinců žvýká sto párů čelistí. Mezi stoly krouží číšníci s hlavou na stranu a pokřikují: „Momang, meine Herrschaften.“ Pikolové v bílých kabátcích s vytahanými boltci učí se klanět a sbírat ze stolů mince. Odnášejí prázdné příbory, jeden pár čelistí po druhém přestává žvýkat. Letní hosté přehazují párátko v ústech a tesklivě přemítají: „Jídlo je snědeno, a co teď? V Praze tuto dobu vyšly již noviny. A tady není nic ke čtení.“

Jako každý večer, i nyní berou do ruky rozedrané a ušpiněné obrázkové časopisy, myslivecký věstník, lázeňské prospekty, místní týdeník a list hostinských; pasou se na tiskařské černi a se zamračenou, starostlivou tváří znovu a znovu pročítají známé články.

„Dlouhý čas! Předlouhý, mrzutý čas!“ praví jejich ustarané tváře.

Michelup pozoroval žvýkající čelisti a mračně pravil: „Jeden se musí divit, co ti lidé mají co pořád sedět v hospodě.“

„Za kávu tady čítají tři koruny a je špatná,“ prohodila manželka.

„Když někdo chce utrácet, já mu v tom nemůžu bránit,“ hučel účetní.

Na drátech telefonního vedení se usídlily vlaštovky k nočnímu odpočinku. Máňa zatahala otce za rukáv a upozorňovala: „Podívej se, já jsem si všimla, že vždycky dvě vlaštovičky sedí s hlavičkou obrácenou do ulice a druhé dvě naopak. Proč to?“

Účetní se podíval vzhůru a děl: „Opravdu! Ani jsem si nevšiml!“

„Proč je to?“ doráželo děvčátko.

„To je proto... hm... já sám nevím...“

Máňa se zamyslela a pak prohodila: „To je snad proto, aby snad dávaly pozor na obě strany, kdyby se blížilo nebezpečí.“

Otec zvolal: „Vida, to je možné.“ Hlasitě velebil dceru: „Podívejme se, co ona všechno vyzkoumá. Já bych na to nebyl přišel...“

„Nemám ráda, když se děti chválí,“ přidušeně a po německu zareptala paní Michelupová a nahlas se osopila na dceru: „Ty raději koukej na cestu, ať do něčeho nešlápneš!“

„Nech ji,“ mrzel se účetní. Vzal dceru za ruku a nabádal ji, aby se ve škole přihlásila a řekla slečně učitelce, čeho si povšimla.

„Moje děti,“ pravil, „mají být ve škole první.“

Vyšli z městečka, sešli ze silnice a brali se polní pěšinou. Za zubatým cimbuřím vyšel měsíc a ukazoval lesklou tvář se strnulým úsměvem. Ohlušivě zurčeli cvrčkové svou jednotvárnou píseň. Zadýchalo čerstvě posečenou otavou. Z úvozu se vynořila babka s plachetkou na zádech a zpěvavě přála dobrého večera. Před nimi ležela lučina v unylém měsíčním světle a po ní byly rozsety přízračné stíny stromů, tragických ve své opuštěnosti. Z blízké dědiny zněla dechová harmonika a zoufale vyl pes. Na nebi zableskl se meteor a zmizel v hluboké tůni nebes. Z bažiny stoupala mlha a neúnavně skřehotaly žáby.

„Ááá,“ zazíval účetní, „leze na mne spaní. Děti, musíme domů.“

Obrátili se k městečku. Potkávali zavěšené milence, rozjařené a řehonivé, kteří mířili k hájku. V ložnicích se rozsvěcovala světla a dámy snímaly z okenních rámců uschlé plavky.

Paní Michelupová uložila děti a pak ulehla podle svého manžela a zhasla světlo. Rozprostřelo se takové ticho, že bylo slyšet, jak ve skříni vrtá červotoč. Venku panovala měsíčná noc, která všechny předměty zahalila do stříbra. Černá a bílá noc.

Bylo dusno, jak tomu bývá v příbytcích, kde má dobytek převahu nad obyvateli. Účetní převaloval se na loži a sténal. Do tváře mu horece dýchala stáj, i páchlo po slepicích a sušených houbách.

Znenadání připlížila se mu myšlenka na motocykl, který ovocnářka nabízela levně ke koupi. Zachvátilo ho ono sladké chvění, které umělci znají pod jménem inspirace. Tvůrčí pud, onen hořící keř, který plápolá v prsou každého člověka, projevoval se u něho sháněním výhod a nakupováním předmětů pod cenou běžného obchodu. Míti všeho hodně! Opatřiti si levněji než druzí! To byla síla, která poháněla účetního k čilému zmítání.

On i jeho manželka věřili, že zboží má duši: nesmrtelnou, nepomíjivou duši. Člověk zahyne, všechno zmizí, ale zboží nepomine. Až se rozpadne v prach, tehdy jeho potomci budou obklopeni předměty, jež nashromáždil za levnou cenu, a tak budou uctívat jeho památku.

Z hostinců zněla taneční hudba, švelily housle, břinkal klavír a bečely saxofony. Lidé ponocují a utrácejí. Michelup nerozhazuje, ale shromažďuje. Navrší pyramidu zboží, koupeného příležitostně a pod cenou. Jeho památka bude trvalejší než kov.

„Tedy ten motocykl...“

Bránil se a bojoval proti pokušení. Snažil se uzavřít se v lhostejnost.

Říkal si: „Nemusím mít všechno, co vidím. Dovedu jít chladně kolem takového předmětu. Holečku, mne tak hned něco nerozpálí. Jsem opatrný a dobře si rozmyslím, než do něčeho skočím. Ano, tak je to...“

Obrátil se na druhý bok. Vedle něho pravidelně oddychuje manželka. Dobrá, výtečná žena! Vyvolil si ji mezi všemi ženami a nepochybil. Michelup nikdy nechybí, přesně dovede odhadnout cenu. Jeho žena stojí mu po boku a s ním bojuje, snažíc se obelstít ceny zboží.

„Tedy ten motocykl...“

„Jaký motocykl? Ostatně stojí ta věc za to? Budu raději myslet na něco jiného. Nač na příklad? Na příklad, že...“

„Řekněme na příklad, že by Kafka neměl svého hochu nechat plovat do hloubky. Jest ovšem hezké, když se něco dovede, ale tady jde o život. Už jenom to pomyslení... Je to veliká odpovědnost, pane Kafko.“

„Podívejte se na mne. Já raději koupím dětem něco dobrého k snědku. Koupím jim ovoce... Ona mívá dobré zboží, ale šidí na váze. Nedáváš pozor a ona klepne do misky a přitom hovoří a hovoří jako kouzelníci ve varieté, aby odvrátili pozornost... A syn jí zemřel, je to trpké ztratit jediného syna – pomysleme si! Zanechal

po sobě motocykl, co ona teď s tím...? A na ten stroj se můžu podívat, to mne přece nic nestojí...”

„Ouvé! Ouvé! Už zase na to myslím!”

„Mysleme na něco jiného. Tihle Hájkovi musejí bydlet v Grandhotelu... Noblesa! Lehkomyšní, zavrženíhodní lidé. Vaše stáří bude bědné... Na ten stroj se jedním okem podívám a pak řeknu: Matičko, z toho nic nebude...”

„Konečně, na ten motocykl se můžeš podívat, to tě nic nestojí,” ozvala se náhle manželka.

Ovocnářka naplnila sáček slívami, postavila zboží na váhu a chystala se klepnouti do misky.

Účetní ji zadržel: „Nic takového. To se netrpí!“

Přihodila do sáčku dva plody a řekla rezignovaně: „Ať mám škodu...“

Zabalila zboží a vyčkávavě se zahleděla na zákazníka. Účetní vylovil z tobolky mince, spustil je ovocnáře do dlaně, uchopil sáček, dotkl se klobouku a měl se k odchodu.

Pod lhotejnou a nezúčastněnou škraboškou ukrýval však napětí závodníkovo před rozhodujícím zápasem. Počínal si jako rohovník, jenž vstupuje mezi provazy s ohnutým hřbetem, jenž předstírá únavu a se svislýma rukama naznačuje člověka omrzelého a netečného. Jakmile však stane soupeři tváří v tvář, nenadále se vymrští a zasypává soka krupobitím ran. Tak zkušený stopař výhod a lovec příležitostných koupí předstíral ledový chlad a nezájem.

Ovocnářka ho zadržela.

„Co je s tím motocyklem, pane?“

Michelup svraštil čelo, jako by se rozpomínal.

„S jakým motocyklem?“

„Přece jste mi slíbil, pamatujete se, pane... víte, ten stroj, co mi tu zůstal po chlapci...“

„Á, bodejť! Už si vzpomínám. Víte, paní, poptával jsem se na různých místech, ale nebylo zájmu. Jednoduše to nikdo nechce.“

Ovocnářka zalkala.

„Já to věděla... Nemám štěstí, a to je to... Ráda bych ten stroj měla z domu, ani dívat se mi na to nechce...“

„Nenaříkejte, paní,“ těšil ji účetní, „snad se něco najde. Odmlčel se a pak utrousil: „Já bych se třeba na tu věc podíval.“

„Vy byste koupil?“ oživila bába.

„To jsem neřekl. Ale podívat se můžu.“

V každé obci žije starší a neholený muž, který za krásného počasí postává opřen o zeď, pokuřuje dýmku, mhouří oči před slunečními paprsky, mlčí a rozjímá. Když pak prostál u zdi mnohou řadu dní, všelicos promyslí a rozváží, odejde s tohoto světa tiše a nepoznán. Místo u zdi zaujme potom jiný neholený starší muž.

Na toho pána zavolala ovocnářka: „Hucle, buďte tak dobrý a počkejte mi v kvelbu. Kdyby někdo přišel, já jsem tu v cuku letu.“

Starší muž zahučel v souhlas a zdlouhavě se rozložil za pultem. Ovocnářka vyběhla Michelupa, aby ji následoval.

Vešel s ní do stavení, vstoupili na dvorek, kde v koutě pod pavláčkou stál stroj, přikryt starou koňskou houní. Ovocnářka sňala pokrývku a odhalila motocykl s přívěsnou korbou.

Účetní se zadíval na stroj, spleť lesklých trubic, drátů a pák, na rudě zbarvenou nádržku na benzin, ozdobenou zlatým cizozemským nápisem, na zvarhanělé válce. Připomínal mladého býčka, plného utajené, zlověstné síly.

Než Michelup neviděl stroj, který nenadále dovede zahudrovat, který z nozder chrlí oheň s dýmem a bujně vyrazí vpřed. On uviděl zboží, které vyzývá, aby se chopil panství nad ním, předmět, který rozmnoží jeho bohatství a upevní vážnost mezi lidmi.

„Pěkná věc,“ děl se zálibou, jako by motocykl byla stará, dávno mrtvá arkebuza, pistole nebo kinžál z pozůstalosti nějakého šlechtice; předmět, kterému je určeno zdobit kout v domácnosti.

„Pěkný kousek,“ opakoval. „Co byste za to vzala, paní?“

„Syn za to zaplatil osmnáct tisíc, a já bych... já bych to dala za čtyři...“ opravila se, když viděla, že účetní učinil odmítavý posunek, „řekněme, za tři tisíce...“

„Paní, to snad nemyslíte vážně?“ zeptal se Michelup hrozebně.

„Já levněji nemohu...“ zanaříkala bába.

Michelup v duchu uznával, že ovocnářka nabízí stroj nepřiměřeně levně. Avšak stlačit cenu kázala mu sportovní čest. Rozdíl mezi cenou nabídnutou a zaplacenou byl jemu vítězný pohár, který si odnášel z hřiště.

„Tak kolik byste podal?“ naléhala prodavačka.

„Kolik bych podal? To máte různé...“ odvětil Michelup neurčitě.

„Já, abyste věděla...“ objasnil, „nepotřebuju tu věc pro sebe, ale pro jednoho kolegu. On totiž... se nedávno etabloval, takže něco takového, víte, by potřeboval pro obchod...“

„Rozumím,“ přitakala ovocnářka, „tak jakpak to tedy uděláme?“

Účetní přimhouřil jedno oko.

„Co byste tomu řekla,“ zaševalil sladce, „kdybych řekl jedno slovo...“

Ovocnářka byla žádostivá znát ono slovo.

„Jedno slovo: Dva tisíce a osm stováků.“

Bába zabědovala.

„Pane, to já nemůžu. Já bych byla škodná, to uznáte...“

„Paní, já nechci, abyste škodovala, to by nemělo žádný smysl. Řekl jsem dva tisíce a osm stováků, to je velké slovo. Jděte a hledejte dneska takové peníze na ulici.“

„Když já...“

„Matko, rozmyslete si to. Já to s vámi myslím dobře. Nejlépe uděláte, když se s někým poradíte. Zatím tu ostávejte spánembohem.“

Obrátil se k odchodu. Ovocnářka ho zachytila za kabát. Bránil se a umdleně říkal, že tu věc rád ponechá někomu jinému, který má peníze na vyhazování.

Rozvinul se zápas znova. Avšak bába se bránila chabě a brzy podlehla zkušenému a zocelenému soupeři.

Toho dne odpoledne vydal se účetní s rodinou do lesa. Manželka vyptala se domácí paní na všechna památná místa, partie, procházky a krásné vyhlídky. V okolí je také historická zřícenina, kterou dlužno navštívit. Michelup nerad chodil, partie a krásné vyhlídky ho nelákaly, příroda ho nedovedla roznítiti; zlézání skal a vršků považoval za opovážlivost a nezbednost. Nicméně uznával, že dlužno viděti všechno a vše poznati, a cítil by se ošizen a zkrácen, kdyby zanedbal jednu krásnou vyhlídku. Rozumí se, že hlavně nechtěl přijít o tu historickou zříceninu. Pro něho to není, říkal, on by svůj věk dožil i bez zříceniny; ale jde o děti; ty nesmějí zanedbat žádné příležitosti k poučení.

Byl vesel a rozjařen. Upozorňoval děti na stromy, květiny a kameny, které nedovedl pojmenovati. Máňa hopkovala po lesní pěšině, zpívala si a broukala, opojena vznícenou obrazností. Brejlatý student mlčel, klopil hlavu a pro přírodní krásy měl pohled plný nevraživosti a podezření. Stromy, keře, ptáci a tančící mušky připomínali mu strastiplné hodiny přírodopisu. Obával se, že znenadání vystoupí z houštiny profesor, v jedné ruce drží bylinu a táže se: „Jak se nazývá tato rostlina? Jaké jest její jméno vědecké? K jaké čeledi ji dlužno čítati? Má kořen vřetenovitý, listy krátkořapičnaté, lodyhu jednoduchou či vidličnatě rozdělenou? Mluvte, studente, odpovídejte, rychle, já nemám času nazbyt. Nevíte? Vidím, že jste se nepřipravoval. Píši vám nedostatečnou. Nejevíte zájem o předměty vyučovací, i bude vám tudíž předčasně vstoupit do života praktického...“

Nad polovyschlým, umdleným potokem pnuly se homolovité pískovcové skály, obrazy jakýchsi pohanských chrámů. Děšť vyhlodal v jejich stěnách podivné obrazy, připomínající hebrejské nápisy. Skály byly strakaté žlutým lišejníkem a mezi balvany se zachytily břízky a zkroucené kořeny borovic.

Ze slují čišelo chladem, cesta se úžila a obklopil je stín. Mimoděk zmlkli a hleděli ostražitě. Z hloubi lesa zavolala hrdlička. Znělo to jako: „Truderle – Buberle!“ Slunce se ukrylo za hustou spleť stromů. Jenom místy vrhalo světelné obrazce na pěšinu jako kouzelná svítilna.

„Tak co?“ otázala se přidušeně paní Michelupová.

„Nu co,“ opáčil její muž. „Mluvil jsem s ní. Viděl jsem tu věc.“

„A co bylo?“

„Co myslíš?“

„Co ty myslíš? Ty jsi muž.“

Máňa nastražila uši.

Matka se na ni osopila: „Neposlouchej, když se něco mluví, a koukej na cestu!“

„Já neposlouchám a koukám na cestu,“ zavřeštělo děvčátko.

Matka velela, aby se děti držely při rodičích, chovaly se způsobně a dbaly toho, aby si nepoškodily šaty.

Pod nohama zachrastěla suchá větev. Jakýsi ptáček rozhorleně vykřikl: „Mutti – Pappi!“ a prudce vyletěl vzhůru.

Kráčeli úzkou pěšinou mezi stěny pískovcových skal, vyhýbajíce se omšelým a kluzkým balvanům. Cesta mírně stoupala a účetní rudl a lapal po dechu. Paní Michelupová, obraz přičinlivé slípky, pátrala po lesních plodinách. Zde zobla a utrhla malinu, onde vztáhla ruku po jahodě. Uviděla-li obzvláště veliký a zralý plod, tehdy hlasitě svolávala děti.

Účetní objal ji pohledem a změkčen, rozmělněn, zapěl v duchu píseň k oslavě své manželky, rodiny a svého jména: „Mám hodnou, ztepilou a půvabnou ženu. Jiné rozhazují, tato však snáší. Zplodil jsem dvě zdárné děti. Máňa má čilou hlavičku, plnou vrtochů a nápadů. Jiří se dobře učí a bude s vyznamenáním. To nejde, aby pouze syn jistého Kafky přinášel dobré vysvědčení. Jiří se nade všechny pozvedne a já se všem budu hrdě dívat do očí.

Až budu ležet na hřbitově, tehdy bude vedle mne odpočívát manželka, která mne neopustí ani po smrti. Přijdou děti, aby se

poklonily stínům svých předků, jsouce pamětlivy toho, že rodiče je uvedli na správnou cestu.

Mám chanukový svícen, který náležel před dávnými věky jistému učenci. Mám koberec Širaz z majetku centrálního ředitele panství. Mám takovou žertovnou věc, představující čtyři slečny, sedící rozkročmo na koštěti: a v té věci je vryt nápis: Lise, Lene, Lore, Lotte. Nemá to snad uměleckou cenu, ale je to milé. Vyhrál jsem to ve věčné loterii.

Mám mnoho předmětů, jaké nikdo nemá. Až umru, zbude po mně mnoho památek.“

Přimhouřil s rozkoší oči a představil si motocykl. Viděl důmyslný stroj, složený z lesklých trubek, drátů a pák; rudou nádržku na benzin, ozdobenou zlatým cizokrajným nápisem. Viděl zvarhanělé válce a přívěsnou korbu v podobě tureckého pantofle.

V duchu postavil motocykl na čestné místo ve své domácnosti. Přijdou návštěvníci a pokloní se té skvělé věci, kterou získal za směšně levnou cenu.

Z myšlení ho vytrhl dusot, pleskání bosých nohou. Tlupa bělovlasých, opálených dětí nesla košíky s borůvkami. Děti pozdravily nepřírozeně silným a zpěvavým hlasem, jakým pozdravují chudé děti městsky oblečené lidi.

Účetní se zastavil, vyptával se jich na jména a jak se ve škole učí. Odpovídaly přičinlivě vysokými hlásky. Dotazoval se po ceně nasbíraného ovoce. Nic nekoupil a obdaroval je dvacetníkem. Propustil je rozjařen a díval se za nimi, jak pleskají bosýma nohama a svírají v pěsti minci. Přikyvoval a říkal: „Děti, děti, copak je to platné... Už od mládí si musejí vydělávat a pomáhat rodičům.“

Les se rozevřel, i objevila se lučina zalitá sluncem. Uprostřed táhl se úzký pruh brambořiště.

Účetní se najednou zarazil a sevřel studentovi rameno.

„Pššt!“ zasyčel.

„Co je?“

„Tam – tam...“ ukazoval Michelup. „Tiše, ať ji nevyplašíte...“

„Kde? Já nevidím...“

„Ti-cho!“

Z lesa se vyhoupla srnka. Udělala několik kroků směrem k brambořišti a zastavila se. Hleděli na ni okouzleni, napjati, s tlukoucím srdcem. Městský člověk jaksí nevěří v existenci vysoké zvěře, kterou zná pouze z barvotisků, jež zdobí jeho příbytek. Setkali se s ní ve skutečnosti, pak upadá v třeštivé nadšení, jako by byl přítomen zjevení.

„Já ji vidím!“ zakvikla Máňa.

Srnka zdvihla hlavu, zavětrila a pak hup, hup, zmizela v lese.

„Vidíš, musela jsi ji vyplašit,“ reptal otec.

„Ta byla krásná...“ blouznila Máňa, „měla takový černý čumáček...“

„My jsme srnku už měli,“ mumlal student, „Krajcová Věra byla na ni tasená a dostala kouli.“

„Měla se učit,“ podotkl otec káravě a podíval se na hodinky. „Vida, už bude šest hodin,“ liboval si, „přijdeme tak právě k večeři.“

Pláž na břehu jezera se vlnila, ječela, výskala. Kosmatí obchodníci, kteří vystavují slunci křečové žíly, co chvíli přerušují čtení novin, vyskakují a pokřikují: „Trude! Edith! Paß auf auf Kinder! Ať mi nelezou do té hloubky!“ „Alfred, nebud' nervózní,“ odpovídá hlas z vody. Obchodník se zarostlou hrudí vyčítavě pohlédne k nebi, zavrtí hlavou a mumlá, že musí být nervózní a že toho všeho má plnou hlavu. Sluneční paprsky praží do osmahlých těl, pohrávají si s kousky staniolu, které se třpytí v písku. Fotografova trubka vřeští „tutululu – tá!“ a na toto znamení se tvoří komické skupiny. Přístroj fotografův přistihl ministerské úředníky při nezbednostech a skotačení.

Účetní Michelup leží ve skládací židli, ruce založeny v týl, a pohlíží na vlídné jezero, kde dovádějí bílé plachetnice a krouží hltaví rackové. Právě nyní vyběhl na můstek Zdeněk, syn cestujícího, atlet a člen Hagiboru. Rozpřáhl ruce a půvabným pohybem vrhl se střemhlav do vody.

„Utop se!“ mručí Michelup chmurně. „Když ti to táta dovolí. Já nemám na tebe žádné právo...“

Přimhouřenýma očima měří stín, který vrhají kabiny plovárny. Hrot stínu dotkl se kořenů borovice; účetní ví, že nyní jsou tři hodiny. Jakmile se stín vyšplhá do poloviny výšky kmenu, tehdy je čas na návrat a přiblíží se večere. Dlouhý, předlouhý čas... Obtěžuje ho lepkavé, dotěrné vedro a nuda se plíží do nervů a cév. V poslední době navštěvují ho nostalgické vzpomínky na kancelář, kde slečny klepají na stroji, kde zvoní telefon a podlahou zachvívají skryté stroje. V kanceláři je chládek a klid, kdežto zde je nesmyslný pokřik a zmatek.

„Co je to platné...“ vzdychá žalostně, „když se musím zotavit... A vzduch je zde opravdu skvělý, zeleň, příroda a tak... Mám to marné, musím se zotavovat...“

Dámy rozbalují mastné papíry a svolávají děti, aby je podělily chlebem s máslem. Okatá a ušatá děcka přeskakují ležící těla. Přiběhl brejlatý student a žaloval, že mu Máňa rozkopla umělou stavbu, kterou si zhotovil z písku.

„Styď se, žalobníku!“ obořil se na něho účetní. „Máš myslit na vědu, a ne na hlouposti. Pořád abych vám dělal rychtáře. Musím mít trochu klidu, když se mám zotavit...“

„A co jsem ještě chtěl?“ přemítá účetní usilovně. „To máme... aha, ten motocykl...“

Zavedl cestujícího s manželkou na dvůr, kam se dostavil i Max Hájek s paní. Přišli i tři švagrové s ozáblými tvářemi, provázeni třemi sestřenicemi. Když se společnost shromáždila, sňal účetní houni.

Společnost vyráží výkřiky obdivu. Michelup vyzývá švagry, aby se hmatem přesvědčili o jakosti zboží. Mužové s ozáblými tvářemi se bojácně dotkli lesklých trubek.

„Pěkný kousek!“ – uznal Kafka znalecky.

Chytrák! On něco může mluvit... Jako by se vyznal v motorových vozidlech...

„Co jste za to dal?“ pátrá společnost.

Michelup přimhuřuje lstivě oči. „Hádejte!“

Hádají – neuhodnou. Účetní pronese cifru. Ozývá se šum obdivu.

„Zdatný, to se musí nechat!“ velebí ho Kafka.

Michelup se rdí jako umělec, jemuž pochwálili dílo.

„Hezkou věc jste si pořídil do domu...“ pokračuje cestující. Zamyslí se, zavrte hlavou a pak se zeptal:

„A to vy sám na tom budete jezdit?“

Společnost se prohýbá v kříži a hýká. Paní Kafková si utírá uslzené oči a škytá: „Ne, ten můj... to je povedený člověk. Kdypak už dostane rozum?“

Však je to také pomýšlení: Michelup, typický představitel rodu Loudavých, obraz smělého jezdce, pán času a vladař nad prostorem...

Ani účetní nemůže se ubránit smíchu. Opravdu, to se povedlo...

Společnost se zmítala v škytavém a dávivém smíchu. Potom se cestující utišil a najednou si udělá: „Nu dobrá... Nebudete-li na tom jezdit, co budete se strojem dělat?“

Michelup se zarazil a lapá po odpovědi. Po rozpačité chvilce nabídl cestujícímu nejasné vysvětlení: „Co s tím budu dělat? To už nechte na mně... Však já –“

„Opravdu, já nevím...“, počal opět Kafka.

Účetní mu zhurta přetrhl řeč: „Já... já si to nechám. Já konečně můžu mít také něco pěkného.“

„To je pravda,“ přisvědčuje společnost.

Brejlátý student se vmísil do řeči.

„Já, tatínku,“ zvěstoval, „až budu velký, budu na tom motocyklu jezdit.“

Účetní se zachvěl a zařval: „Ty...! Co jsi řekl? Jak se můžeš opovážit?“

Pojal ho zběsilý záchvat.

„Jak? Jak?“ kvičel. „Ty že by ses opovážil? Týýý! Nevaž si mne! Chceš, aby tě přinesli domů zmrzačeného? Co? Jak? Kdo ti našeptal takové hlouposti, drzý chlapče?“

„Vždyť já, tatínku,“ škemrá student, „budu opatrný...“

„Ááá!“ řičí účetní v jakémsi vytržení. „On bude opatrný... Slyšíte ho? Nedovolím! To nesmí být! Vezmi si knížku a uč se! Co já s vámi zkouším, to se nedá vypovědět...“

Domlouvali mu, aby se upokojil. Hoch to přece nemyslel vážně. Vždyť je to ještě dítě.

Avšak účetní hledí strnule před sebe a oddychuje: „Ten mi dal...“

Ještě nyní, když na to myslí, běží mu mráz po zádech.

„Tutululu-tá!“ vřeští fotografova trubka. Tělnaté dámy pohrávají si s gumovým míčem. Pod skupinou borovic utábořil se učitel se svými žáky. Učitel hladí si břicho pokryté plavkami a klade otázky nahým klukům. Děti nedávají pozor a posmívají se učitelovu pupku. Učitel se rozčiluje a vyhrožuje tresty. Opodál rozbili skauti své stany. Skauti vylezli na skalisko, drnkají na kytaru a unyle zpívají o tom, že nikdy se nevrátí pohádka mládí. Byla neděle a přibýlo

mnoho měšťanů na výlet. Přírodní světáci v pestrých svetrech, golfkách a s pitvornými čepičkami přijeli, aby hlasitým řehoněním oslavovali přírodu. Vrní gramofony a chraptí amplion upevněný na boudě, která nabízí zmrzlinu.

Michelup přivírá víčka a cítí, že se k němu plíží spánek. Nenadálá myšlenka ho bodla a přiměla, že otevřel oči.

„Co je?“ vyrazil ze sebe. „Ano, to máme... Zase ten motocykl...“ Ovocnářka se ho zeptala: „Pane, kdypak už si odklidíte ten stroj?“

„A proč, paní?“

Ovocnářka se divila.

„Proč? Vždyť je váš...“

Účetní se zamyslel a pak děl: „Však já už to nějak udělám...“

„Nemůže tady zůstat,“ sténala ovocnářka, „já ho tu nechci mít...“ Utřela si oči a připojila: „Pořád mi ten stroj připomíná mého chlapce ubohého. Já skrz to myšlení nemůžu tady motocykl nechat...“

Michelup se poškrábal za uchem a odešel, aby se zeptal své domáčí, mohl-li by stroj uložit u ní na dvoře.

Mütterchen ho laskavě vyslechla a pak odvětila, že jako beze všeho by proti tomu nic neměla, ale že to půjde ztěžka. „Proč?“ pátral účetní. „Místa je přece dost.“

„To je právě to... Místa není. V kůlničce je dříví, do stáje ho nemůžete dát, nebylo by tam k hnutí, nemohla bych ručit za to, že by se stroj nepoškodil. A do dvora má každý přístup a motocykl by byl všem lidem na očích. Nemohla bych ho uchránit před zloději.“

Michelup se vrátil k ovocnářce a oznámil kategoricky: „Stroj zůstane zatím tady.“

Ovocnářka protestovala, ale účetní tvrdošijně opakoval: „Zatím zůstane tady a já už rozhodnu, co bude dále.“

„Opravdu, co bude dále?“ dumá účetní. Je vedro a myšlenky se mu rozplývají.

„Však já už...“, mumlá mdle, „já už udělám opatření... To je to nejmenší...“

Stín zvolna šplhá po kmeni borovice. Tu i onde se zdvíhají plážová pyžama, pestré plědy, koupací pláště, zvířata z gummy,

kbelíčky a lopatky, skládací židle a všecko se sbírá ve vrískající, křičící a povykující houf, který se zvolna dává do pohybu.

Paní Micheiupová s několika sestřenicemi se rozložila opodál. Bystře se míhají dráty na pletení, překotně jim splývají ze rtů myšlenky o domácím hospodářství; a po jejich obličejích běhají zelené odrazy stromů a světelné skvrny. V polospánku slyší účetní slova: „Nu, tam jsme se měli báječně a nebylo to drahé. Musíme se tam zase napřesrok podívat...”

Hlava mu klesala na prsa a v nose mu tenounce hvízdalo. Nebylo mu však dopřáno, aby si zdříml. Nedaleko od něho ozval se mečivý zpěv. Zdvihl hlavu a promnul si oči.

I spatřil Turla v plavkách, s výrazem rozmazleného, ale všemi milovaného dítěte na srkavých a mlaštivých rtech. Následovalo ho několik stoupenců, Turlů nižšího významu, a dvě stříbřité slečny. Kráčeli v husím pochodu, poskakující na špičkách po příkladu revuálních děvčat, drželi v ruce klíče od kabin a zpívali mečivým hlasem:

*Eine Kabine für mich,
eine Kabine für dich,
dann freut sich meine Mama –*

Účetnímu se zdálo, že celá pláž se zvlnila nesčíslným množstvím Turlů. Všude, kam oko dosáhlo, poskakoval rod Turlů, naplňuje prostor mečivým zpěvem. Skály pukaly a rodily Turly. Jezero se otevřelo, aby vydalo rod vodních Turlů. Slyšel vrnění gramofonu; ale v přístroji byl uzavřen Turl, který zpíval komickou píseň.

Zalomcovalo jím rozhořčení, i zhnusilo se mu mírné, laskavé jezero, nad nímž rejdí křiklaví rackové, i pahorky zarostlé vážnými borovicemi, zhaslo slunce a nastalo přitmní.

„Není zde klidu, není zde radosti,“ mručel hněvivě, „přijel jsem, abych se tu zotavil. Mohu se zotavit?“

Mocně ho vábil přelud kanceláře, kde panuje klid a vážné smýšlení. Kéž by se zbavil jezera, plážových pyžama, zvířat z gumy, pestrých plédů, pokřiku, chlebů s máslem v mastném papíře, úředních titulů, neurastenických otců rodin, gramofonu a všech těch zjevů, z nichž se skládá letní byt.

Vztyčil se a zařval: „Jde se domů!“

Nedovolil, aby dámy dopověděly své příběhy, přiměl je, aby složily ruční práce do kabel, sehnal děti a poručil, aby se kvapně oblékaly.

Byl ostatně čas k návratu. Stín kabiny dotkl se větví borovice. V hostincích nastal pohyb, hluk a halas. Verandy a zahrádky a cukrářství se počaly vlnit. Čišníci se probrali z letargie a jali se kroužit mezi stoly.

Před Grandhotelem je prostranství, označené bílým písmenem P v modrém poli. Toto místo se naplnilo automobily, které přijely na víkend. Zástup jinochů a mužů, dětí a starců se dostavil, aby vzdal poctu bůžkům rychlosti. Dotýkají se uctivě chladičů a rozumují hlasitě a okázale o vlastnostech jednotlivých značek. Přiloudali se i venkované se žilnatými a opálenými šíjemi: selský lid z hlíny zrozený, z hlíny upěchovaný a loudavý zde ožil, rozumuje a rozkládá.

Umístily se zde přepychové limuzíny, které mohou do sebe přijmouti celé příbuzenstvo, domácího učitele i děvče v úboru diplomované ošetrovatelky a množství kufrů. Tísnily se tu malé, plebejsky hlučné vozy, zhotovené z levného materiálu, ale natřené křiklavou barvou. Světácké vozy výstředního tvaru, s pestrou vlajkou a množstvím všelijakých odznaků; vozy, které jsou určeny k tomu, aby vyvážely stříbřité slečny do lesů. Nevzhledné automobily, koupené z třetí ruky, výměnkáři a lazaři mezi auty, jimž majitelé pyšně říkají „moje kára“. Vozy, na nichž na první pohled bylo viděti, že byly koupeny na protiúčet, a motocykly na splátky.

Obecenstvo z rodu Loudavých očumovalo a hlasitě vykládalo. Avšak majitelé vozů pokuřovali krátké dýmky a tvářili se chladně, odmítavě. Nechtěli se smísiti s rodem Loudavých.

„Tadyhle ten motor, tatínku,“ řekl brejlatý student, „je zrovna takový jako náš!“

Účetní pohlédl na motocykl s přívěsným vozíkem v podobě tureckého pantofle a odpověděl vážně: „Mýlíš se, můj hochu! Náš motocykl je jediný svého druhu. Náš motocykl je nejkrásnější...“

Ano, nikdo se nemůže honositi tak krásným a tak levným strojem jako účetní. Michelup cítí, že prsa mu zalévá horká vlna. Dobře pořídil, že koupil ten stroj. Vždycky dobře pořídí, to už nechte na něm.

Jenomže... není jenom radost, je také starost. Bába ovocnářka velmi hartusí, aby si účetní svůj majetek odklidil. Lehkomyšlná je tvoje řeč, bábo ovocnářko... Kde mám ten stroj umístit, babo, rad'!

A hele! Není tamhle pan doktor Geschmay? Opravdu, je to vyhlášený lékař... Stojí nad americkým vozem, ruce opřené o kyčle, s rozněžnělým výrazem si prohlíží svůj stroj.

Přitočil se k němu, strhl čapku a zahlaholil: „Pěkně vítám, pane doktore, tomuhle říkám radostné překvapení!“

Vyhlášený lékař, vyrušen z rozjímání, utkvěl roztržitým, nepřítomným pohledem na účetním.

„A copak, copak?“ dorážel Michelup společensky. „Natrvalo jste přijel, či přechodně?“

Dr. Geschmay poznal účetního a potřásl mu rukou. Není ještě rozhodnut, zůstane-li zde. Jezdil už několik dní z místa na místo, štván neurčitým neklidem. Známi mu domlouvají a přesvědčují ho, že se musí zotavit a že si musí odpočinout. Nu, snaží se, dělá, co může, aby se zotavil... Avšak jakmile se někde objeví, hned je obklopen paničkami, které mu nastavují svá okatá, ušatá děcka. Prokletý osud! Nemá nikde klidu...

Hlas se mu chvěl rozhořčením. Žádají od něho zdarma konzultaci. Každý ho chce využítkovat, jako by ho studie nic nestály, jako by neměl žádnou režii... Dr. Geschmay léčil zdarma chudé děti z celé čtvrti. Kdykoli mu někdo platil, tehdy se zaléval mučivým studem, vymlouval se a zdráhal se přijmout honorář. Bohatí lidé znali lékařovu ostýchavost a neplatili účty. A tu zase doktor zuřil, že ho mají za cápka. „Nejsem žádný tatrman!, nejsem jejich blázen!“ řádil. „Postoupím účty lékařské záložně, a ta je bude honit. Zatočím s nimi! Nebudou si se mnou hrát!“

„Měl byste tu zůstat,“ domlouval mu účetní horlivě, „krajina je tu půvabná, zeleň, koupání a všude krásné vyhlídky. A ten vzduch! Znameníť vzduch, já vám říkám...“

„Opravdu se mi tu zamlouvá,“ přisvědčil lékař, „a zdá se, že tu zůstanu několik dní.“

„V tom případě bych vás prosil o malou laskavost, pane doktore. Nechtěl byste se podívat...“

„Nechci se podívat na vašeho chlapce!“ zařičel dr. Geschmay. „Vašemu chlapci nic není. Kdybych já byl tak zdrav...!“

Lékař prosil, aby s ním měl Michelup uznání. Vždyť je vážně nemocen. Celé noci nespí a srdce mu vynechává.

Michelup se snažil ho přerušiti.

„To je nedorozumění, pane doktore... Nejde o hocha, ale o motocykl. Totiž, abyste věděl, já koupil motocykl...“

Avšak lékař ho neposlouchal a vedl svou. Jaký motocykl? Nemá na nic hlavu... „Dejte mi všichni pokoj!“ volal vášnivě. „Kolik života mně ještě zbývá?“

Účetní se nedal odbýti.

„Vyslechněte mne, pane doktore,“ prosil, „já mám motocykl a tento... V případě, že byste tady zůstal, mohl bych si stroj dát k vám do garáže? On vám nebude překážet...“

„Já tu nezůstanu!“ vřeštěl lékař. „Je tu mnoho lidí. Budou chtít ode mne rady. Abych jim zadarmo ordinoval! Ne! Nikdy! Uchýlím se někam, kde nikoho není, a tam mne, prosím vás, nechte klidně zemřít...“

„A nikam nepojedu! Do Prahy se vrátím! Tam mám práce nad hlavu. Všechno tam bude vzhůru nohama!“

Umlkl, stiskl si tepnu a zasmušile ševalil rty.

Účetní byl zklamán. Tak se těšil, že přijde zdarma ke garáži, a tak se to zhatilo. Lékař by měl mít uznání. Pořád jenom mele o té své nemoci, starý sobec, ale aby jednomu pomohl z tísně, to mu nenapadne.

„Jakáž pomoc?“ povzdychl si. „Tak se musím sám postarat. Ale o jedno bych vás prosil, pane doktore: Kdybyste se ráčil podívat na

můj stroj a posoudil ho jakožto odborník. Velmi vám budu děkovat...”

„Podívat se?“ vyjekl doktor. „Podívat se můžu...”

Účetní ho zavedl k ovocnářce na dvůr a odhalil houni. Michelup se toužebně zadíval na lékaře.

„Co tomu říkáte, pane doktore?“

Dr. Geschmay položil si ruce na kyčle a zádušně si prohlížel stroj.

„Pěkná věc, co?“ naléhal Michelup. „Sáhněte si na to zboží!“

Lékař mlčel a kolébal se v kyčlích.

„Hádejte, co jsem za to dal. Hádejte hodně!“

Doktor neodpovídal.

Účetní vyslovil cifru a očekával, že lékař užasne a bude mu blahopřát k výhodné koupi.

Avšak lékař mlčel a tiše si pro sebe pohvizdoval.

Michelup neustával útočit. Byla to koupě výhodná? Nenapálil se? Pan doktor nechť uváží, že účetní je laik v motorových vozidlech. Velmi rád by slyšel mínění odborníkovo.

Konečně se lékař probral ze zamyšlení. Podíval se upřeně na účetního a ten postihl v jeho očích jakýsi soucit.

„Lépe by vám bylo, pane Michelupe,“ promluvil doktor zvolna, „kdyby se vám narodilo třetí dítě... Lepší je dítě než stroj v domě...”

„Jak tomu mám rozumět, pane doktore?“ naléhal účetní.

Avšak lékař mávl rukou a vzdálil se.

Ke konci měsíce se nebe zatáhlo, zmizelo zářící slunce a po lučinách se plížila mlha. Skučivý vítr přinášel drobné kapky deště, ostré a pichlavé jako jehly. Vlídne jezero se čerilo a smavé pahorky potemněly. Lidé chodili zahalení v nepromokavé pláště, dívali se kysele, zkoumali oblohu a počali se hádat s příbuznými. V hostincích bylo syrovo, hrací karty naběhly vlhkem jako zelené lupeny, mouchy spaly na stropě a číšníci hráli kulečnick. Vlastovky na telefonním vedení se tiskly k sobě, aby se zahřály.

Vlak vychrlil nové letní hosty, starostlivé a ujařmené otce rodin, rozložitě manželky, množství zavazadel, balíků a krabic, vřiskající a fňukavé děti. Také tito lidé dýchali z plných plic a říkali: „Ten vzduch, ten vzduch, zač jenom ten stojí?“ Budou počítati zvolna plynoucí minuty, těšiti se, až udeří hodina oběda, a ukazovati fotografické snímky, které sami zhotovili. Budou sedávat pod verandami a psát pohlednice, posílat svým známým srdečný pozdrav ze zdařilého výletu a *Gruß und Handkuß an die liebe Mama*. Starší páni budou postávat před papírnickým krámem a trpělivě čekati, až pošta přiveze noviny. Potom se lačně vrhnou na potištěný papír, budou převracet s nedůvěřivým a starostlivým výrazem listy a pak unyle čítati hodiny, které je dělí od chvíle, kdy pošta přinese večerníky.

Jediný, kdo s uspokojením vítal změnu počasí, byl účetní Michelup. „Já měl krásnou dovolenou,“ říkal, „ani jednou mně nesprchlo. Postaral jsem se, a nyní ať se starají jiní.“ Škodolibě a pokrytecky soudil, že je nejvyšší čas, aby sprchlo. Země potřebuje vláhy.

Loučili se s domácí paní a Mütterchen se slzičkou v oku objala paní Michelupovou. Zalíbilo se jí v této ženě a paní Michelupová pojala vřelou náklonnost k paní domácí. Vždyť strávily spolu řadu utěšených chvil ve vzrušených rozmluvách o přípravě pokrmů, zavařování ovoce, o dětských chorobách a nevděčných služebných.

Pokusili se rozloučit také s mužem se svislým knírem. Avšak domácí pán vydal ze sebe nesrozumitelné zvuky a pak se odvrátil, aby se obíral dobyt看em. Děti se nerady rozloučily s kládami, kde prožily řadu kouzelných a nevídaných dobrodružství.

Stěhování rodiny je velmi složitý a svízelný úkol, který vyžaduje organizačních schopností. Tento úkol byl nyní účetnímu ztížen tím, že bylo také nutno odstěhovati motocykl. Paní Michelupová projevila názor, že by se stroj měl svěřiti zkušenému posluhovi, který by jej dopravil na nádraží.

Účetní se rozhodně opřel tomuto návrhu. Nebude přece tak pošetilý, aby platil za službu, kterou dovede sám obstarat. Nechť ho manželka nechá. Ví si s motocyklem rady.

Dal se do práce. Do přívěsné korby napěchoval zavazadla, láhve s malinovou šťávou, balíky koupacích pláštěů, plédů a různých ženských nezbytností; ke stroji připevnil pytlík sušených hub, krabice s obuví a různé šatstvo. Drobných balíčků se ujala manželka a děti. Účetní se chopil řidítek a opřel se o stroj, aby jej dopravil k nádraží.

Rodina obstoupila motocykl a vydala se na cestu. Přispěchal cestující Kafka s manželkou a vytáhlým synem, aby je poctili doprovodem. Zjevil se Max Hájek a jeho choť s přívětivým a mdlým úsměvem na růžových tvářích. Přikvačili tři švagři se zprávou, že oni a jejich manželky chtějí se s Michelupovými rozloučit. Bylo nutno čekat, až se loudavé a dýchavičné ženy připojí ke společnosti.

Pomalů se rozvíjelo klubko příbuzných. Z domků vycházeli lidé, vesměs nové známosti, se kterými se rodina účetního spřátelila na letním bytě. Průvod rostl do gigantických rozměrů. Byla to manifestace družnosti a pospolitosti i důkaz, jak si dovedl Michelup získat oblibu.

Brzy Michelup seznal, že se podjal nesnadného úkolu. Stroj byl těžký a účetnímu bylo napnouti všechny síly, aby ho dopravil do vršku. Když se cesta svážela, tu motocykl jevil snahu dáti se do prudkého cvalu. Smýkal účetním, cloumal jím ze strany na stranu, div že z něho nevytrásl duši. Michelup se domníval, že je pánem

stroje, ve skutečnosti motocykl vládl jím. Chtělo se mu tam, kam nechtěl účetní. Zdálo se, že se chce vyhnout nádraží, a jevil snahu dostat se na postranní cestu.

Zápas účetního se strojem neobešel se bez pozornosti obecnstva. Okna se otvírala a z nich se vykláněli zvědaví diváci. Z krámů vybíhali příruční a ve dveřích hostinců stanuli číšníci. Rozjaření diváci přihlíželi s napětím tomuto divadlu.

Účetní zrudl námahou a těžce dýchal. Praménky potu mu zvarhanily límeček. Přitom ho zlobilo, že cestující Kafka ho zasypával šprýmy. Zastavil se, aby si odpočinul. Ohlédl se a strašně se poděsil.

Průvod totiž zatím vzrostl tak, že ulice byla naplněna jako při demonstraci. Připojili se vyskající a ječící uličníci, kteří se radovali z nenadálého vyražení. Psi si to vyložili tak, že účetní dopouští se nějaké nepřístojnosti, a náramným štěkotem doráželi na Michelupa, chňapající po nohavicích. Vynořili se výrostci i mužové, starci i ženy, aby byli účastni obecné veselosti.

Neboť nic nedovede tak podnítiti ducha k satirickým projevům jako stroj, který se nepohybuje vlastní silou. Kdyby účetní v této chvíli byl schopen probírat se ve své paměti, tehdy by vylovil vzpomínku, jak se několikrát rozveselil, když spatřil v ulici auto vlečené na laně. Po příkladu ostatních pěších se zastavil a se škodolibým uspokojením pohlížel za invalidou a radoval se z jeho ponížení. Stroj, který se musí strkati a vléci, toť majestát, z něhož strhli hermelín. Tak se asi radovala pařížská luza, když vezli panovníka na popravčí káře...

K hanbě paní Michelupové dlužno říci, že v této těžké chvíli opustila svého manžela. Po prvé ve svém životě dopustila se na něm zrady. Nemohla si pomoci. Styděla se až k pláči. Postřehla mezi diváky několik známých. Budou si o tomto výjevu vypravovat, vzniknou klepy a rodina bude vydána posměchu.

V duchu prudce útočila na svého manžela a obviňovala ho z malicherného skrblictví. Což si nemohl zjednat na tuto práci člověka? Nestálo by to přece jmění. Měl by mít ohled na svůj stav

a na důstojnost rodiny. Ničeho se tak neobávala jako veřejného pohoršení.

Zavzlykala a dala se do běhu. Paní Kafková ji zadržovala a těšila.

„Kdopak si to bude tak brát,“ domlouvala jí, „nesmíte, miláčku, plakat, nestojí to za to...“

„Ten můj...“ štkala paní Michelupová, „věru, tohohle mne mohl ušetřit... Já jsem si to nezasloužila...“

„Inu, to víte – mužští,“ řekla paní Kafková s pohrdáním, „vezmou si něco do hlavy a domnívají se, jakou chytrou věc neprovedli. A nám ženám přísluší, abychom mlčely a mysly si své...“

Brejlatý student kráčet v průvodu zahanben, s hlavou svěšenou. Avšak Máňa ujala se svého otce. Se slzami v očích a se zaťatými pěstičkami vrhla se na výskající kluky.

„Neposmívejte se mému tatínkovi!“ křičela a počala kolem sebe bít. Utržila několik škrábanců a byla by jistě podlehla v nerovném zápase, když tu dostala pomocníka. Zdeněk, syn cestujícího, se objevil po jejím boku a počal rozdávat dobře mířené rány. Mladý atlet pracoval mlčky a zasmušile. Kluci s brekem opouštěli bojiště. Zasmušilý výrostek je pronásledoval, a koho dostihl, tím třepal jako foxteriér kocourem.

Zjednal pořádek, pak se připojil k Máně a zahučel spokojeně: „Tak jsem jim to nandal. Budou si mě pamatovat.“

Konečně se skončila strastiplná pouť. Michelup dopravil stroj na nádraží a svěřil jej nádražnímu zřízenci. Byl uondán a rozezlen, ale rozzuřil se ještě více, když za motocykl musel zaplatit větší dopravné než za člena rodiny.

V této chvíli žehral na stroj a zahrnoval ho urážkami.

„Děláš mi pěknou radost. To jsem si do tebe nemyslí. To jsi levná, příležitostná koupě, když mi děláš útraty?“

Stroj mlčel a leskl se záhadně, zlomyslně.

Účetní se upokojil a přihlížel k tomu, jak zřízenci nakládají motocykl do vagonu pro zboží. Poskakoval kolem a nabádal muže

k opatrnosti. Teprve když byl stroj řádně uložen, staral se účetní o to, aby rodinu pohodlně usadil do vlaku.

Umístil zavazadla, přesvědčil se, že rodina má pohodlí, a pak si utřel pot z čela a děl s úsměvem: „Stroj je pečlivě uložen a my dobře sedíme. Všechno je v nejlepším pořádku. Doufám, že motocyklu se nic nestane a my ve zdraví dojedeme. Dejž to Bůh!“

Vlak se pohnul.

Okresní město, uhnížděné na úpatí nevysokých hor, nelišilo se v ničem od většiny venkovských měst. Takové město počíná se křivými chaloupkami, zapadlými do země; u každé takové chaloupky bývá zpustlá zahrádka, jejíž přebujelé kosatce a lilie povalily plot. V malinkých okénkách bývá podivný květ mučenky; a za okénkem sedí hladový řemeslník nad svým dílem. Kozy šplhají se po stráních zarostlých akátem, vazem a ořeším.

Řada chalup bývá přerývána továrnou s rozbitými okny. Ze zdi obklopující tovární budovy vyrazila divizna, bylina zkázy, a na okraji zděného plotu, chráněného před škůdci střeplinami skla, zachytilo se býlí a chromé břízky. Kolem továrny je blok nevzhledných, nevlídných dělnických domků, kde se potulují umouněné děti a kde se rozléhají křiklavé hlasy uzlobených žen.

Čím blíže k náměstí, tím jsou domky čistší, jasně pomalované, se zahradami, kde se pěstují všechny druhy ovoce, zelinářství, chlupaté keře angreštu; pestré záhony s křiklavými pantoflíčky, růže a floxy; u litinového plotu se přiživují kopřivy a vlaštovičník. Mezi těmito domky vyskytuje se občas stavení, které si činí nárok na to, aby bylo zváno vilou, protože se honosí štukaturou a věžičkou, opatřenou vrzavým kohoutem z plechu. Tyto vily, obklopené tújemi a tisy, obraz náhrobku, mívají zpravidla zelené žaluzie, které bývají spuštěny po celý den. Nejsou-li okna zakryta, tehdy možno v nich spatřiti asparágus, posetý červenými bobulemi, muškátový květ, bledé koule hortensii a bílý kornout áronu. Tyto květiny ošetřuje stará žena, která se bojí lidí a průvanu a dbá toho, aby zvenčí nepronikl do příbytku žádný hluk. Bývá tu vdova po c. a k. setníkovi, která žije z nuzné penze a ze vzpomínek. Každého dne, přesně o čtvrté hodině odpolední, vychází z domku, zastíněná slunečníkem s krajkami a oděná v umíněnou starou módu. Provází ji věkovitý žlutý psík, zkrivený dnou.

Na náměstí vydlážděném kočičími hlavami trůní bachratá radnice s malovaným městským znakem v průčelí, úřady a šatlava. Městská spořitelna, obyčejně žlutě omítnutá, mívá ve výkladní skříni plakát s namalovaným včelím úlem. Je tu nesmírné množství hospod a největší z nich se nazývá hotel Koruna. Má taneční sál, kde se pořádají schůze lidu a divadelní představení. U vchodu je připevněna mapa okolí města pro potřeby turistů. Uprostřed náměstí je socha svátého se slepým zrakem, upřeným k nebi. Na podstavci sochy odpočívají starci, kteří přišli z okolních vesnic. Stoletá bába prodává jablka a zaprášené cukrovinky. Nad městem ční hraběcí zámek, barokní pivovar a kostel.

Je to město, jež nikoho nectí, nikoho neuznává kromě sebe, město nadité místním vlastenectvím, přezírající cizince, jemuž je lhostejný svět mimo hranice města. Leč události této nepokojné epochy převalily se i přes okresní město a zanechaly tu své stopy. Na náměstí vyrostla červená benzinová stanice, u níž cizinci napájají svá auta. Místo okresní stravovny, kde vandrákům prohlíželi pracovní knížky a košile, nejsou-li v nich vši, vystavěli betonovou budovu okresní sociální pojišťovny. Před biografem postávají s rukama v kapsách řehoniví mladíci v pletených vestách, vedou řeči o výkonech, bodech, o času a rekordech; plivají v oblouku a jejich mluva je protkaná výrazy z laciných večerníků a pražské periferie. Obchody osvojují si název obchodních domů a ve štítech místo jmen mívají výstřední zkratky. Večer svítí nad hospodou neonový nápis Bar. Tam se učí rodáci moderním tancům, jenže místo koktejlů pijí slivovici. Ve výkladní skříni fotografově možno vidět podobenky stříbřitých slečen se zasněným výrazem filmových hereček. A konečně v každém z těchto měst je pomník padlým uprostřed improvizovaného parčíku. Pomník představuje obyčejně rozkročeného vojáka, třímajícího korouhev. O jeho nohy se otírá lev, jehož obličej připomíná rokokového aktuára. A konečně, čehož dříve nebývalo, stojí před okresní zprostředkovatelnou práce zástup unylých a ošumělých mužů.

Do tohoto města přivezl účetní Michelup svoji rodinu a motocykl. Každého roku trávila zde jeho rodina druhou část své dovolené u příbuzných. Neboť účetní si vypočítal, že by mu přišlo příliš draho, kdyby měl po celé prázdniny platit letní byt.

Teta účetního Michelupa s dcerou Irmou vlastnily starý, zjizvený dům na náměstí. Vpředu byl krám, kde stál pult s účetní knihou, decimálka, hromada mašlovaček a pytle s peřím. Kolem domu, v chodbě, na dvoře ustavičně poletovala pírká. V příbytku vířilo peří, když se otevřela skříň, tu vyletěl oblak peří. Teta Frony i dcera Irma, obě kulaté a tučné, měly vlasy plné peří, i na obočí i řasy se zachytila pírká. Obě měly obličej zarostlý a na vousiskách se jim neustále chvělo prachové peří.

Teta odmítala za pohostinství brát peněžitou odměnu a účetní ji ostatně příliš nenutil. Místo toho jim přinášel praktické dárky. Jednou jim přivezl sporák, neboť kamna se jim rozsypala, jindy zase příbory a nádobí. Kdysi dal jim na svůj náklad spravit pavlač, která se stářím hroutila. Obvyčejně přivážel látku na šaty a různé pochoutky, jako jemný sýr, uherský salám a konzervy. Dámy spustily nad dárky licoměrný jásot a litovaly účetního, že se pustil do takových výdajů. Večer pak, když osaměly, zkoumaly dárky ze všech stran, pomluvily příbuzné za skoupost a pak zboží uzamkly. Když se jim naskytla příležitost, tehdy dárky prodaly, neboť dovedly ocenit pouze peníze a nic jiného na tomto světě nemělo pro ně půvab.

Teta s dcerou uvítaly Michelupa s příbuzenským pokřikem, který vyjadřoval radost ze shledání. Dlouze se objímali a celovali a peří vířilo kolem. Účetní se vykázal vysvědčeními svých dětí a dostalo se mu pochvaly. Přivezli příbuzným látku na zimní pláště. Teta vykřikovala: „Pro pánička, to snad nemuselo být. Nemáš si, Roberte, dělat takovou škodu. Pamatuj, že máš děti, a ulož raději pro ně groš stranou.“

„To nic není, tetičko,“ bránil se Michelup skromně.

„Mám z toho velkou radost,“ hučela teta, „ačkoli... (vzdychla) ... ačkoli bych raději viděla, kdybys tadyhle Irmíče přivezl ženicha.“

„Ale maminko!“ zastyděla se dcera.

Sestřenici Irmě šlo už na pětatřicátý rok a matka se velmi divila, že se dosud o ni nikdo neucházel, neboť považovala svoji dceru za krasavici. Měla pro tento úkaz různé teorie, z nichž za nejpravděpodobnější pokládala domněnku, že se sousedstvo spiklo proti ní a že každému ženichovi zabraňuje vstup do domu. Michelupa činila matka osobně odpovědným za to, že Irma nemá dosud ženicha.

„Tam v Praze,“ říkala, „je všechno k mání. Všechno, nač si pomyslíme. To není jako u nás na malém městě, kde je o ženichy nouze.“

Pokládala Prahu za město, kde jsou ulice naplněny ženichy, kde zmítá se a čeří příboj ženichů. Účetní podle jejího mínění měl říci pouze slovo a už by přiletěl zástup ženichů.

„Poptával jsem se všude,“ odpovídal Michelup rozpačitě, „ale nic vhodného se nevyskytlo...“

„Postarej se, hochu, buď tak hodný,“ domlouvala mu teta, „já ti budu do smrti děkovat. Ráda bych viděla Irmičku vdanou...“

„Maminko!“ zasténala dcera.

„Jdi do krámu, a kdyby někdo přišel, odbývej lidi.“

Když dcera odešla, tu prohodila: „Víš, ona je trochu stydlivá a já před ní nechci mluvit o takových delikátních věcech.“

Účetní podotkl, že to chápe.

Stařena se naklonila k němu a zašeptala: „Něco ti svěřím... okamžik!“

Vstala, aby se přesvědčila, že jsou dveře řádně uzavřeny. Potom přidušeně, s tajemnou tváří, zvěstovala: „Ona už jednoho má.“

„Ale?“ podívil se účetní.

„Je to pan Hejčl. Znáš pana Hejčla?“

Michelup ho neznal.

„Ale jakpak by ne? Znáš ho určitě. Jeho otec byl dlouhá léta postilionem. Jezdil s poštovním vozem k vlaku. Potom se mu stalo neštěstí. Vjížděl s vozem do průjezdu poštovního úřadu, zapomněl sklonit hlavu a srazil si vaz. Bylo to tenkrát velké pobouření. Všichni

ho velmi litovali, protože to byl řádný člověk, ačkoli trochu pil. Jeho syn není vůbec po něm. Co je to hospoda, ani pořádně neví. Je to velmi vzdělaný člověk, vždycky mi líbá ruku a říká mně „maminko“. Ale já na tyhle galantnosti nejsem.“

Účetní řekl: „Tak Irmička už má ženicha. No, to rád slyším. Ale to mi řekni, teto, proč chceš, abych nějakého ženicha přivezl, když už se nápadník vyskytl?“

„Z toho tě, hochu, vyvedu,“ odpověděla stařena, „má hodného ženicha, zaplať Pánbůh. Ale neškodí, když je nějaký v zásobě. Ženich se pak víc snaží a dá si na sobě záležet. A pak ti řeknu, že se mi pan Hejčl v poslední době nechce líbit. Dělá se moc hezkým, a já nemám ráda ty sladké řeči. Pořád na mne tlačí, abych mu nechala upsat dům, až budou s Irmičkou svoji. K tomu nemám důvěru. Někdy si také myslím, že by rád s Irmičkou užil a pak ji nechal...“

„Děti, jděte si na dvůr hrát,“ pobídla paní Michelupová brejlatého studenta s děvčátkem.

„Nech je, ať tu zůstanou,“ ohradila se stařena, „ať se poučí, jaký je dnes svět moderní...“

„Nemusejí všechno slyšet. Lapají po každém slovu. Já to nemám ráda.“

A vyhnala děti od stolu.

„Tak, kde jsem přestala?“ počala opět stařena.

„On by s Irmičkou užil...,“ napověděla paní Michelupová.

„Správně! On by jenom užíval, ale...“ Nebylo jí přáno, aby dokončila svou ideu. Venku se ozval hluk. Do pokoje vtrhla Máňa se zprávou: „Už přivezli!“

„Co je?“ znepokojila se teta. „Co přivezli?“

„Ale nic, teto,“ chlácholil ji účetní, „můj vůz přivezli...“

Byl poučen svým dobrodružstvím s motocyklem, a proto použil služebné své tety, aby stroj dopravila z nádraží. Služka byla rozzlobena; na jejím zardělém obličejí bylo viděti, že se po cestě potýkala s uličníky.

Stařena vtrhla na dvůr. Za ní se přihrabal účetní, jehož nejistý výraz svědčil o špatném svědomí. Přikvačila též Irma, která z krámu uslyšela hluk.

„Co to má být?“ zakvákala stařena, ukazujíc na stroj.

„To je... jaksí... příkladně... můj motocykl...“ vysvětlil Michelup.

„Komu to patří?“ vyslýchala teta.

„Mně, tetinko,“ odvětil účetní úlisně.

„Tobě? A proč?“

„Tak... Koupil jsem ho z jisté ruky... Velmi výhodná koupě, tetinko...“ drmolil účetní chvatně, „pěkná věc, co? Sáhni si, tetinko...“

Zkamenělá tvář tetinky nevěstila nic dobrého.

„Co?“ zakvičela. „Sáhnout si na to? Já bych si na to nesáhla ani za nic. Jdi mi s tím pryč!“

„Ale tetinko...“ zaúpěl Michelup, „vždyť to nekouše. Podívej se, já na to položím ruku a nic...“

„Ne! Ne! Ta věc mi musí z domu! Já to tu nechci mít!“

„My to tu nechceme mít!“ připojila se její dcera.

„Dovol, teta, proč...?“

„Nikdy jsme nic takového v domě neměli. Vy vždycky na mne přijdete s něčím... Já to tušila!“

Spustila žalobnou řeč na svůj strastiplný, těžký život. Svoje mládí promarnila tím, že jezdila na jarmarky. Zatím co jiní lidé užívali, ona si uhnala pakostnici. Je jako lazar, nikdy ji nikdo nepolitoval a každý by od ní něco chtěl. V onom motocyklu spatřovala nějakou léčku proti sobě. Nedovedla vysvětlit, v čem je tato léčka, ale byla rozčilená.

„Jsem moc velká dobračka,“ hučela, „ale tohle mi, Roberte, nesmíš dělat!“

„Ale kam to dám, tetinko, pochop přece...“ sténal nešťastný účetní.

„Dej si to, kam chceš!“ burácela stařena. „Mně do toho nic není. Já vás mám plné zuby. Jste náramně falešní...“

A znovu spustila náрек a její svéhlová logika svedla její hněv proti nájemníkovi. Zahrnula je pohanou. To jsou také takoví. Za zády se jim šklebí. Ženichy odhánějí od jejího prahu. Na všech stranách je spiknutí. Chce se účetní s nimi spolčit proti ní?

Michelup ji ujistil, že je vzdálen tohoto úmyslu. Obratně odlákal její pozornost od motocyklu a začal mluvit o ženiších.

„Takového ženicha vám přivedu,“ zapěl tenounkým hlasem, „že mně do smrti budete děkovat. Hodného, pozorného, který kolem vás bude skákat. Uvidíte, jakou radost budete mít. Já už jsem jednoho vyhlédl: je tichý, nic pro sebe nepotřebuje a k vám bude vzhlížeti jako k svátému obrázku...“

„No, takovou řeč ráda slyším,“ ulevila si stařena, „těší mne, že o nás tak pečuješ. My se ti odsloužíme. A to... tahle věc? Ten motocykl. Dlouho u nás zůstane?“

„Ne dlouho, tetinko. Jen pár dní...“

„To je dobře. Já mám svého soužení dost.“

Druhého dne Michelup odjel, aby nastoupil práci. Bylo mu vesele a bodře jako člověku, jenž postoupil svízelnou práci, zhostil se svého úkolu a nyní dýše svobodně. Naplnil kancelář licoměrnými vzdechy, že krásný čas dovolené je u konce a že nyní znovu nastává dřina. Avšak upřímně se radoval ze shledání s účetními knihami a se zalíbením patřil na své krásné, vypěstěné písmo. Svlékl zelenou kazajku letního hosta, oděl se v starý kancelářský kabát, a s ním vzal na sebe tvářnost člověka, který nemá kdy na hlouposti.

Po úředních hodinách podnikal dlouhé procházky, dychtivě sál hluk města, zastavoval se u výkladních skříní a rozjímal o zboží a o cenách. Čichal zápach z rozpáleného asfaltu, ze stok a tržnic a říkal si: „Špatný vzduch! To není jako venku...“ Avšak jeho výraz mluvil o tom, že tento zápach není mu nemilý, že je mu důvěrně znám. Radoval se ze světelné reklamy, z pokřiků kamelotů i ze stromů zrezivělých slunečním žářem. Díval se na Prahu srdečnými očima milence, který se těší ze shledání. A objevoval nové, bizarní podrobnosti na průčelích starobylých domů, jichž si byl dříve nepovšiml.

„Copak Praha,“ říkával hrdě, „v Praze je toho zadarmo vidět víc než jinde za tisíce.“

Potkával známé, kynul rukou a hlaholivě zdravil jako člověk, který je si jist svou oblíbeností. Přátelé mu blahopřáli, že je opálen a dobře vypadá.

„To víte, venkov, zdravý vzduch,“ odpovídal.

Ovšem, na venkově je to jiné...

A co jinak? Jak se vám vede?

Muž středního stavu nikdy neodpoví, že se mu vede dobře. Vzbudil by pátravou pozornost. Také nesmí říci, že se mu vede špatně. Vyvolal by vodopád dotazů. Musí odpovědět neurčitě.

To víte, pořád stejně.

To už jinačí nebude. Hlavní věc je zdraví, co?

Moje řeč.

A co rodina?

Děkuji, všechno v pořádku. Nyní nastala chvíle, kdy se ukazují snímky z letního bytu. Přátelé prohlížíjí fotografie a vyražejí výkřiky zdvořilého obdivu. To že jsou vaše děti? Moje děti, prosím. Já bych je už ani nepoznal. Pamatuji si, když se to ještě vozilo v kočárku. Roste to jako z vody. Na těch dětech se vidí, jak stárneme. Povzdech: Copak je to platné. Děti, děti... Je to radost, je to však také starost...

Stává se, že účetní potká přítele, který má také rodinu na letním bytě. Zavěsí se do sebe, vypravují si lechtivé příběhy, rudnou a pochechtávají se. Někdy šfouchnou do sebe loktem a obrátí se.

Pěkná žába, co?

Měří ji kriticky přimhouřenýma očima.

No ujde, zní blahovolná odpověď.

Být tak svobodný, dal bych si říci.

Dávají najevo vytříbený vkus skeptických světáků.

Postava by šla, ale nohy nemá pěkné.

Opravdu, nohy nejsou pěkné.

V tuhle dobu vidí se mnoho pěkných děvčat v Praze, co?

Také jsem si všiml.

Vy jste pěkný, hehehe... Počkejte, já to řeknu vaší choti!

Nevídáno! Na pěknou tvářičku se podívat není žádný hřích...

Večer zabrousí účetní do své kavárny. Šachisté sedí na svých místech, zamyšleně ševlí prsty nad figurkami a tichounce si pohvizdují. Uzel kravaty mají pošinutý a vesty posypané popelem. Jakmile udělají tah, složí ruce a zvrátí se nazad.

Vpadl do místnosti klubu šachistů bouřlivě, s rozzářenou lící. Avšak šachisté vítali ho s odvrácenou hlavou, podávající mu na uvítanou levou ruku. Také jim se pochlubil fotografiemi z letního bytu; šachisté věnují snímkům roztržitou pozornost a hned zase hloubají nad figurkami.

Michelupovi se chtělo vypravovat o dojmech z letního bytu; že počasí bylo nádherné, dobrá společnost, zajímavé partie a krásné

vyhlídky; denní penze byla velmi levná; stálo to opravdu za to; a ten vzduch, ten vzduch...

Šachisté dávají neostyšně najevo, že jsou jim lhostejny partie a krásné vyhlídky; a že jim stačí zakouřený vzduch v kavárně.

Naposled se účetní pochlubil snímkem motocyklu.

„Co to má být?“ táží se šachisté roztržitě.

„To je můj vůz,“ hlásil účetní s hrdostí. Očekával, že jeho přátelé ze šachistického klubu oněmějí údivem. Šachisté však mlčeli a hleděli si svého. Když vůz, tak vůz, co se dá dělat?

Uražen vsunul Michelup snímek do náprsní tobolky a přihlížel hře.

Když udeřila jeho hodina, povzdychl si: „Už musím jít, nic platno,“ a přivolal číšníka.

A doma ho obklopilo známé a přítulné ovzduší, které vydychují levně nakoupené předměty. Otočil vypínačem a prošel pokoji, zatarasenými nakupeným nábytkem. Dotýkal se věcí a ony mu vyprávěly svůj životopis. Bral je do ruky, prohlížel je zkoumavě a vstřebával do sebe počestný zápach, složený z plyšové pohovky, naftalinu a zažloutlých hebrejských modliteb.

Lehl si do postele se spokojeným povzdechem: Tak jsme zase doma... a probíral se v novinách, jež si koupil na ulici. Četl, že se vyrábějí konzervy pro válku; že hypnotizovaná žena advokátova svědčí proti vlastnímu muži; o biřmování pod ochranou četníků; že ponravy chroustů pohybují parkem; o jedné ženě, napadené říjícím jelenem, před níž se v poslední chvíli zachránila vyšplháním na strom.

Zamumlal: „Kdybyste mi už dali svatý pokoj.“ Zajímavě zívá a zhasl světlo. V nastalé temnotě se předměty rozhovořily prudkou, zimničnou řečí. Nábytek začal praskat. V koupelně dopadaly kapky do umyvadla, dávající melodický akord. Kapesní hodinky tikaly jako ptáček, jenž mluví ze sna. Tma šuměla jako zpěněná voda.

Zamhouřil oči a počal mysliti na motocykl, děti a ženu. V duchu vypočítával, že stroj mu nadělal už dosti útrat a ještě ho pořádně neužil. Měl příležitost pochlubit se levným nákupem pouze

několika lidem; i zdá se, že ani pořádně neocenili jeho jakost. Potmě vraštil čelo, dumaje o útratách za dvojí přepravu stroje. Nu, co dělat, ale kousek je to znamenitý, to musí každý uznat. Raději nebudem na to myslet... Hlavně, aby děti nepřišly k úrazu, zejména Máňa, to ztřeštěné děvče. Přejí si, aby byly tiché a chovaly se zdvořile k tetě Frony a její dceři Irmě. Jsou to divné ženy, pořád se jim zdá, že je někdo pronásleduje. Je s nimi těžký život, ale Růženka je taktní a dovede se vyhnout nepřijemnostem.

Jasný pruh světla rozšířil temnotu, zvolna plul po stropě a zapadl v koutě. Pod oknem se ozvaly hlasy.

„Kdo to zase po nocích bouří?“ hučel nevrle účetní. „Kdybyste raději neponocovali! Když mohu být já v posteli, může být celý svět. Tak je to...“

Růženko, povídám, musíš udržet s příbuznými dobrou shodu. Buď moudrá, a kdyby něco bylo, raději uхни. Kdo chce s příbuznými vyjít, musí leccos překousnout. Já nemohu platit letní byt za celých osm neděl. A co jsem ještě chtěl? To je zvláštní: Dotkneš se nějaké myšlenky a ona najednou tiše ujíždí někam do dálky. Nedá se zadržet...

Ženicha... Kde já seženu ženicha? Ale provedl jsem to obratně s tím motocyklem... Ona tedy svolila, že tam mohu stroj mít, a tak ušetřím za garáž. Kam bych přišel, kdybych měl platit za takové zbytečnosti? Jenomže... komu já ukážu motocykl, když ho budu mít z domu? Nebude nikoho, kdo by mne pochválil za výhodnou příležitostnou koupi... Je to vlastně zvláštní: koupím zboží a nesklidím za to úspěch... Jenom aby motocykl nepřišel k úrazu...

Přistihl se, že v poslední době myslí v první řadě na motocykl a pak teprve na děti a manželku. Onen stroj se povýšil na první osobu v domě. Zdá se, že si přeje, aby všechno kolem něho tancovalo.

„Dostane se ti pocty, jaká ti náleží,“ oslovil účetní motocykl. „Jenom mi už nedělej útraty. Rozumíš? Nemám peníze na vyhazování...“

Za těchto dnů žil Michelup svobodným životem, nejsa podroben žádnému pořádku. Chvillemi bylo mu jako studentovi, jenž obývá pokojík s nábytkem a nepořádkem, mezi rozválenými peřinami, rozházenými papíry a zbytky od večeře. Míval někdy pocit, že nosí mezi rameny šumivou hlavu studentovu, nad níž visí kdesi vysoko trpytné a neurčité naděje. Lehce se pohyboval, byl náchylný k žertovným rozhovorům, z jeho tváře zmizel starostlivý a spěchavý výraz otce rodiny; i zdálo se mu, že má mnoho zbytečného času.

Na oběd chodíval do laciných restaurací, kde se soukromým úředníkům poskytují obědy za lidové ceny. Sedával pod sádrovým poprsím historické osobnosti a polykal flíčkovou polévku a vepřové karé s knedlíkem, pil dobré pivo a špatnou kávu. Tupil pokrmý, hašteřil se s číšníky pro liknavou obsluhu, ale bylo mu volně mezi skvrnitými ubrusy, reklamními plakáty, rozvěšenými po stěnách, strojem na vyluzování hudby a kovovými pokladničkami na národní účely.

Zaváděl rozvláčné hovory s denními hosty a huboval s nimi na špatné jídlo, na vedro a veřejné zlořády. Používal příležitosti, aby se mohl pochlubit podobenkami své rodiny. Každému, kdo byl ochoten věnovati pozornost, velebil svou manželku a zdárné děti. Leč spolustolovníci naslouchali mu roztržitě, s unaveným výrazem. Neměli pochopení pro cizí rodinné štěstí; možná, že by je zaujal vyprávěním o strastech, nehodách a rodinném hoři, příběhy o spokojenosti byly jim nudné.

Večer brousil po ulicích, klobouk pošinutý poněkud do týla, oháněl se hůlkou a tiše si pohvizdoval. Zajímal se o vývěsky, které lákaly do zábavních podniků, ale vždy odolal pokušení. Nahlížel do ozářených oken kaváren a v duchu vypočítával, kolik takový podnik vynáší. Někdy se přistihl, že rozjímá nad motocyklem, který stál na ulici. Přistoupil k němu, dotkl se lesklých trubek a ohlížel se po majiteli, dychtě zavést s ním odbornou rozmluvu. Pochválil stroj,

uznal jeho přednosti, ale nemohl potlačití mínění, že jeho motocykl vyniká nad všechny druhy. Rozjařil se a oslovoval v duchu svůj motocykl něžnými jmény.

„Jenom je-li dobře uložen,“ staral se, „jestli mu něco nechybí. Ať mi k němu nikdo nejde! Kdyby se stroji něco mělo stát, pak... no, potom by mne poznali!“

Tak se pohyboval mezi kanceláří, lidovou restaurací a svým příbytkem, bodrý a vždy dobrého rozmaru. Avšak jednoho dne dostal dopis. Byl z okresního města.

Roztrhl obálku a poznal písmo svého syna, brejlatého studenta.

Jiřík psal: „Milý tatínku, oznamuji Ti, že jsme všichni zdraví a stále na Tebe vzpomínáme. Chodíme na procházku. Počasí je pěkné. Též se chodíme koupat, ale voda není hluboká.

Nalezl jsem si přítele, který se nazývá Polívka Jan a půjde do kvinty. Probíráme spolu rovnice druhého stupně, které budeme mít napřesrok. Jeho otec je myslivcem a tam se učíme.“

Michelup kýval spokojeně hlavou a vzkazoval svému synovi: „To rád slyším, můj hochu, že ani o prázdninách nezapomínáš na nauky. Jen tak dále, abys to někam přivedl a já mohl se všem lidem postavit. Potom nám cestující Kafka nic nedokáže se svým významáním.“

Další řádky byly od Máni. Psala: „Tetička pořád hubuje, a když mluví, tak to vypadá, jako by měla rýmu. A pořád si vytírá koutky úst prsty. A když si dá brýle na čelo, tak mně připadá jako šicí stroj. Já nevím proč. A mají kocoura, kterému říkají Mlynář. Zavírají ho do krámu, aby chytal myši. On ale nechce chytat myši. Jeden ho nesl za hlavu, jiný za nohy a třetí za tělo, ale on se vytrhl a všechny nás poškrábal...“

„To děvče má jen samé hlouposti v hlavě,“ rozhněval se účetní, „já opravdu nevím, co si s tím dítětem počnu. Je to k neuvěření, jaké hlouposti ji napadají, a písmo má takové neúhledné, jako by chodila do první třídy. No počkej! Já už tě přidržím k pořádku!“

Následovalo několik řádků od manželky. Její sdělení bylo zmatené a neurovnané. Psala o nějakém nedorozumění mezi tetou

a jí a znepokojený Michelup vycítil, že hlavní roli v rodinném sváru hrál motocykl. Manželka ho naléhavě žádala, aby přijel. „Nezůstanu v tomto domě ani hodinu.“

Proč? Co se stalo? To jsou nějaké nesmysly... Teď, v polovině léta, přijet do Prahy?

„Absolutně vyloučená věc, paní! Co bych si s vámi tady počal? A děti mají přijít o zdravý vzduch? Slyšeli jste někdy takový nesmysl? Kde jste, tam zůstanete! Do toho mám ještě já co mluvit...“

Ani mne nenapadne, abych přijel. Budu pro nic za nic vyhazovat peníze za dráhu! Kdybys byla rozumná žena, dovedla bys tu věc urovnat. Teta je podivínka, ale dobré slovo všechno spraví. Já mám, prosím, jiné starosti!

Jeho dobrý rozmar zmizel, zažehnán rodinným poselstvím. V tu chvíli zmalátněl a jeho obličej nabyl výrazu ženatého člověka. Nasadil si klobouk rovně, přestal se oháněti hůlkou a nezajímal se o plakáty zábavních podniků. Jeho oči jevily unylost slepice, kterou nesou na trh se svázanýma nohama.

Příští neděli jel do okresního města. Sotva otevřel dveře, vyvalil se na něho s vířícím peřím podrážděný křik. Stařena ječela: „Tak tady jsi, filuto! Neřáde! Všechny vás vyháním! Nechci vás vidět! Poznala jsem vás! Klid'te se mi z domu!“

Michelup tápal v tomto křiku jako omámený.

„Co se děje, tetinko?“ dotazoval se. „Prosím tě, nerozčiluj se a vysvětli mi, co se stalo. Já se v tom nevyznám...“

Avšak stařena výskala jako rozumu zbavená. Sestřenice Irma kvičela a mnula si uplakané oči. Paní Michelupová stála při tom výstupu se svěšenou hlavou. Jenom Máňa radovala se z výtržnosti a dychtivě se vpíjela do obličeje rozlícené tety, dbajíc toho, aby jí neušlo ani slovo.

Účetní se marně dotazoval a žádal vysvětlení. Dveře bouchaly a peří kroužilo vzduchem. Dům se otrásal. Teta s dcerou uchýlily se mezi žoky husích brků a odmítly další hovor s příbuznými.

Michelup osaměl s manželkou a ptal se jí po vysvětlení. Štkala a nemohla se upokojit. Účetní neustával naléhat. Posléze paní Michelupová nabyla ducha a počala vyprávět.

Jednoho dne přišel do domu pan Hejčl, ženich. Uviděl motocykl a pravil: „Á, to je dobré. To si uděláme s Irmičkou výlet.“

Prohlédl stroj a naplnil nádržku benzinem.

„Co míníte dělat, pane Hejčle?“ ptala se znepokojená teta.

„Pojedeme, matičko, pojedeme s Irmičkou na výlet,“ děl rozveselený ženich.

„Copak vy umíte s tím zacházet?“ pátrala stařena.

„Já se ve všem vyznám!“ holedbal se ženich.

Teta měla strach.

„A to já,“ povídá, „nemohla bych dovolit. Ještě by se Irmičce mohlo něco stát. Dejte mi s tím svátek, pane Hejčle.“

„Nic se jí nestane,“ řekl ženich sebevědomě, „já dávám své slovo.“

„Nu, že jste to vy, pane Hejčle,“ svolila konečně stařena, „tak vám Irmičku svěřím. Jinému bych ji nesvěřila. Ale jenom na hodinku. Já bych zemřela strachy.“

„Za hodinku jsme zpátky,“ slíbil ženich. „V pořádku jsem Irmičku přijal, v pořádku ji zas odvedu.“

Sestřenice Irma s mnohým pitvořením a výskáním vsedla do přívěsného vozíku a ženich se usadil v sedle. Odjeli.

Minula hodina, minuly dvě... Stařena chodí po domě a vzdychá: „A cože se moji lidé nevracejí? Aby se jim tak něco stalo... Propána, jen to ne!“ Minula třetí hodina, čtvrtá hodina.

Stařena chodí vyhlížet na ulici a vyptává se lidí: „Neviděli jste takový a takový motocykl a na něm pána se slečnou?“

Lidé kroutí hlavou a říkají, že nic takového neviděli a že nemají povědomost o nějakém pánovi a slečně.

Teta vyslala Máňu se studentem, ať běží za město vyhlížet. Děti vyběhly z domu.

Sama si uvázala šátek na hlavu a běží na kraj města a dívá se po silnici do dálky.

Již se stmívalo, ale po ženichovi s nevěstou ani vidu, ani slechu. Stařena převrátila celý dům vzhůru nohama. Zburcovala místní policii a žádala, aby pátrala po nezvěstných snoubencích. Policie vyslechla lhotejně onu zvěst a poznamenala, že má jiné starosti než se shánět po nějakém ženichovi a nevěstě.

Teta strávila bezesnou noc a paní Michelupová ji musela konejšit a ošetřovat. Při této příležitosti proklela stařena celé své příbuzenstvo.

„Stane-li se jim něco,“ vyhrožovala, „ty a tvůj muž budete pykat!“

Druhého dne v poledne přihartusí motocykl. Stařena se vyřítla z domu a vrhla se na ženicha: „Kde jste byli?“

„Kde bychom byli?“ odpovídá ženich pokojně. „Na výletě jsme byli.“

„Slíbil jste, že budete za hodinku doma, a tak jste splnil slovo, pane Hejčle?“

„Slíbil jsem, to je pravda, ale ono se to protáhlo...“

Stařena se osopila na dceru: „Tohle se dělá? Tak si počíná vzdělané děvče z dobré rodiny? Ta hanba! Celé město je vzhůru! Pro ostudu nemůžu z baráku!“

A znovu zaútočila na ženicha: „To jste čestný muž, pane Hejčle? To jste ženich?“

Mladý muž odpověděl cynicky: „Byl jsem ženich, a už nejsem.“

„Táák,“ protáhla teta, „přivedl jste děvče do hanby a pak se od toho odtahujete...“

„To je právě to,“ děl na to pan Hejčl, „že jsem žádné děvče do hanby nepřivedl. Vidím motocykl. Dobře. K motocyklu patří děvče. To by tu bylo. Myslil jsem si: Užiješ.“

Zakřičel s nevolí: „A neužil jsem. Vůbec nic jsem neužil! Vaše dcera není z masa a krve. To vůbec není ani ženská. Ať jsem řekl, co jsem chtěl, nebyla s ničím svolná. Mluvil jsem s ní jazykem andělským a nic mně to nebylo platno. Tak jsem si řekl, že by to nebyla žena pro mne. Užil bych s ní pěkné věci...“

Irma plakala.

„Teď pláčete, slečno,“ zaskřípěl bývalý ženich, „už vám to není nic platné. Dávám vám adié a nikdy na shledanou! Jaká jste vy ke mně, takový budu k vám já.“

Z domu se dral temný zvuk, kolem domu lítalo peří, když rodina Michelupova opouštěla pohostinný krov. Účetnímu se nepodařilo usmířiti příbuzné; nyní pak odcházeli cítíce, že odcházejí navždy, a Michelup v duchu viděl hrozivé ztráty, veliké výdaje, i klesal pod tíhou tohoto pomyšlení.

Musel zjednatí posluhu, aby dopravil motocykl na nádraží. Zmocnil se tohoto muže na náměstí, kde stál na rohu a pokojně kouřil, mhouraje očima do paprsků zapadajícího slunce. Svedl s ním úporný zápas, smlouvaje o poplatek. Odcházel z tohoto utkání jako poražený. Muž mu naznačil, že je mu milejší na svém stanovišti sledovati zajímavou hru světla a stínu než se pachtiti se strojem. Michelup mu musel zaplatit, oč žádal.

Když pak seděli ve vlaku, tu mu manželka položila nesmělou otázku. Kde umístí v Praze motocykl? Hodlá účetní najmout garáž?

Michelup div nevyskočil, když uslyšel tuto pošetilou otázku. Zasmál se hystericky a prudce rozhodil rukama.

„Garáž! Najat garáž,“ povykoval, „kdo to jakživ slyšel?! Copak já mám peníze na vyhazování? Víš, co stojí nájem garáže, že se tak hloupě ptáš?“

„Dobrá,“ odvětila manželka mírně, „ale řekni mně tedy, kam s ním?“

„Všechno jsem uvážil,“ odpovídal Michelup, „a rozhodl jsem takto: Předsín se vyklidí, věci se uloží na půdu a motocykl tam složíme. Místa je dost.“

Paní Michelupová pokrčila rameny a utrousila: „Jak myslíš...“

Toto ledabylé pokrčení ramen, ve kterém účetní viděl zlehčování své autority, popudilo tohoto pána. Cítil, že v jeho nitru kloktá, byl zachvácen zuřivostí a musel vynaložit všechny síly, aby nevybuchl.

Motocykl vstoupil mezi manžely a škodolibě rozdmýchoval svár.

„Garáž...“ kloktal Michelup temně, „ona si řekne garáž. Či peníze chceš vyhazovat? Kdo dobývá jmění svým potem a pílí? Ty, anebo já? Tak vidíš!“

„Kouká se na mne, ta ženská, a má náušnice jako pecky. Myslí si, že jí to sluší. Nic ti nesluší... A obličej má napudrovaný. Potřebuje se malovat, vdaná žena, matka rodiny...“

„Garáž... Kolik jsi přinesla z domu věna, že máš tak lehké peníze? Aha! Tak vidíš... A nekoukej se, není proč se koukat...“

Paní Michelupová odpovídá asi toto: „Mluv si, co chceš, já tě neposlouchám. Všichni muži jsou vrtáci a ty jsi největší. Vymysli si úkryt pro svůj stroj. Kdo to jakživ slyšel, že se motocykl chová v předsíni?“

„Chytrák! Podívejme se na něho, jak koulí očima. Domnívá se, že se ho leknu. Tuhle! Komický člověk. Hastroš!“

„Jsem k politování. Co jsem s ním užila? Když má vydat halěr, celý se třese. Jiná na mém místě dávno by od něho odešla. Je celý scvrklý lakotou a na tvářích mu vyrážejí fialové žilky. Za mnou se ještě leckterý mladík ohlédne...“

Byl to mlčelivý svár, ale manželé slyšeli práskání dveřmi a třeskot rozbíjeného nádobí.

„Tatínku, co je to estetika?“ zeptala se najednou Máňa.

„Estetika – to je...“ zabručel otec, „dej mi pokoj! Budete se o tom učit ve škole...“

„Nech tatínka,“ napomenula ji matka, „vidíš, že má starosti.“

„A vůbec,“ zazuřil náhle Michelup a zahrozil děvčátku pěstí, „máš v hlavě samé hlouposti. Už tě dlouho pozoruju. Já ti nasekám, uvidíš! Abyste mně dělali radost jako jiné děti, to ne! Já s vámi užiju... Jsem člověk k politování...“

„Až přijedeme do Prahy,“ pokračoval hrozebně, „budu na vás dohlížet. Nebude žádné skotačení a dovádění. Já vám tu špatnost vyženu...“

Umlkl, protože do oddělení vstoupil jakýsi venkovan s páchnoucí dýmku.

Vlak s velkým hlukem vjel do skleněné dvorany. Účetní vyzval manželku, aby šla s dětmi domů, a sám se začal starati o dopravu motocyklu. V duchu probíral seznam zasilatelských firem a zjistil k trapnému úžasu, že nemá mezi pražskými speditéry ani jednoho známého. Nazval se lehkomyšlným hlupákem. Jak mohl on, zkušený a obezřetný lovec slev a výhod, opominouti toto důležité odvětví?

Nyní je však pozdě na nářky a výčitky. Vyhledal jednu zasilatelskou firmu, která sídlila v ošumělém domě. Změřil oprýskaný portál, nahlédl dovnitř a viděl, že kanceláře jsou temné a neútluné. Z těchto okolností pojal naději, že mu v tomto podniku vjdou vstříc.

„Snad mně udělají cenu,“ doufal, „dnes není mnoho práce a oni se budou snažit.“

Přednesl jednomu úředníkovi svou žádost.

Úředník přijal zakázku, vzal tužku a začal počítat. Motocykl z Masarykova nádraží do Karlína na náměstí. To máme nanejvýš dva kilometry. Motocykl neváží více než dvě stě kilo.

„To je maličkost,“ prohlásil nakonec, „uděláme vám to za patnáct korun.“

„Není to mnoho?“ namítl účetní ostýchavě. „Slevte něco, buďte tak laskav. Já vám dám později větší obchod. Povedu váš závod v seznamu.“

„Bohužel...“ vzdychl úředník s politováním.

„Jinde jsou levnější...“ pokoušel se Michelup o štěstí.

„Vyloučeno, pane!“ vzkřikl úředník. „Je to přesně podle tarifu.“

„No, když jinak nedáte...“ podvolil se zdeptaný účetní.

Onen dům v Karlíně byl vzhůru, když čtyři silní mužové vlekli motocykl do třetího patra. Nájemníci otvírali dveře a pátrali, co se děje. Přikvačila domovnice a uvažovala, není-li to proti domovnímu řádu, aby byl motocykl uschován v bytě. Babička, hlukem vylákána ze svého doupěte, vyběhla ven a zaúpěla: „Já to věděla! Já nikdy nesmím mít trochu klidu.“

Michelup, upachtěný, rudý a zpocený, obíhal transport a nabádal nosiče k opatrnosti. Ať nepoškodí stroj a neotlukou schody. Nechce mít v domě mrzutosti. Doposud byl vzorem klidného a pokojného nájemníka. Nechce přijít o tuto kvalifikaci.

Ukázalo se, že stroj se nevejde do malé předsínky. Museli odmontovat přívěsný vozík a po mnohé námaze podařilo se jim motocykl umístit, když byli šatník odstrčili do jídelny.

K této práci přihlížela paní Michelupová se svěšenýma rukama a na jejím čele mohl si účetní přechytnout zřetelnou větu: „No, to jsem věru žádostivá...”

„Tak, to bychom jako měli,” zahučel Michelup s uspokojením.

„Dalo nám to fušku,” prohodil jeden z mužů.

Lelkovali a neměli se k odchodu.

„Co ještě?” osopil se Michelup.

„Dostaneme na pivo, pane?” zeptal se jeden z nosičů.

Účetní se rozčilil: „Co byste ještě chtěli? Myslíte si, že peníze sbírám na ulici?”

A přirazil jim dveře před nose.

Toho večera kramařil Michelup ve svém psacím stole a vyhledal školní sešit. Byl čistý a v záhlaví bylo poznamenáno inkoustovou tužkou:

Tento sešit byl koupen dne 23. května roku 1933 za jednu korunu.

Usmlouváno 20 haléřů.

Netto cena 80 haléřů.

Rozhodl se, že do tohoto sešitu bude zapisovati všechny útraty spojené s vlastnictvím motocyklu.

Bylo určeno, že onen sešit se stal životopisem motocyklu, kronikou, která bude vypravovati o osudech tohoto stroje v rodině Michelupově.

Lidé z letních bytů vrátili se do města, v ulicích se vzpíral a pěnil příboj davů; dny se krátily a nad městem planula zář světelných reklam. Přicválal bouřlivý a hartusivý podzim, vichřice se hnala ulicemi jako kamelot, který vyvolává zvláštní vydání. Sady páchly mdlou, hřbitovní vůní po tabáku a kadidle a tiše vířilo vzduchem listí, v mědi vytepané.

Účetní Michelup se přistihl, že nyní často se zamýšlí nad účty, že mezi sloupci číslic vídává obraz motocyklu, který uložen v předsíni zatarasil vchod do příbytku. Uvědomil si, že v poslední době nerad chodí domů, že okolkuje v kanceláři namlouvaje si, že je zavalen prací. Dříve chodil domů nejkratší cestou. Jakmile udeřila hodina, svlékal si rukávy z černého taftu, uložil své náčiní a spěchal na tramvaj. Nyní loudá se po ulicích, někdy rozhazuje rukama, jako by komusi odmlouval, s hlavou mátožnou a mdlými údy.

Přitahují ho osvětlené výkladní skříně, kde vystavují optické přístroje, barometry a teploměry, zastavuje se před knihupectvím, kde ho lákají knihy v pestrých obálkách; prohlíží si cukrářské pečivo, obchod s obuví a závod s losy, kde se otáčí světelný kotouč s číslicemi; módní obchod, kde se zvolna otvírají listy velké knihy s pestrými vzory látek; čichá česnekovou vůni automatů, kde opékají chléb.

Zastavil se na malém prostranství, kde rozbila tábor Armáda spásy, naslouchal neladné, plačtivé hudbě v hloučku povalečů, vzal na vědomí tvrzení muže ve vojenské uniformě, že musíme kráčet za Ježíšem; a potom, když ženy v podivínských, starodávných kloboucích zamhouřily oči, aby rozjímaly, svěsil i účetní oční víčka a před jeho vnitřním zrakem se zjevil motocykl.

Onen motocykl se roztáhl po celém příbytku a zavalil domácnost. Kdo chtěl vejít do pokoje, ten se musel bokem protáhnout předsíni. A v jídelně stál neohrabaný šatník, který porušil souměrnost, v níž se účetnímu tak spokojeně žilo. Připomínal kolozub v dásni. Všecko

bylo utištěno tím nestvůrným strojem v předsíni, který se ujal velení nad rodinou. Zboží, které účetní nakupoval s výhodou, jevílo k němu příchýlnost. Byl obklopen věrnými, loajálními předměty, které zvětšovaly jeho vážnost a vydychovaly důvěrné ovzduší. Tyto věci byly vždycky v dobré míře, vždy laskavé a přívětivé a rodině oddané. Naproti tomu motocykl je záhadný a nevraživý. Nelze mu věřit. Zdá se, že chová úskočné úmysly.

Mezi manžely zavládlo jakési nevyslovené napětí. Stává se, že manželka ukrojí krajíček chleba a připojí k tomu svoji oblíbenou průpovídku: Chléb náš vezdejší dejž nám dnes a hned; zasměje se a dodá: A s máslem. Dříve se to Michelupovi líbilo. Dnes při tom pocítí zlobnou nevolnost.

„Pořád mele jedno a totéž,“ vrčel zlostně. „Čekám, že si už jednou vymyslí něco nového. Dejž nám dnes a hned! Rád bych věděl, co je v tom komického?“

„Nemlaskej!“ osopil se na studenta. „Neumíš pořádně jíst, ty čuně? Já tě vyženu od stolu!“

Brejlatý student se bázlivě sklonil nad svým talířem.

Paní Michelupová mlčela a pozorně zpytovala tvář svého muže.

„Všechno mlčí jako zařezané,“ žehral účetní. „Jako by měli přede mnou nějaké tajemství. A ona se nafukuje jako holub. Račte odpustit, že jsem tady. Sotva vytáhnu paty, mají řeči jako vody. Řekněte, že vám překážím! Já, prosím, odejdu. Nemusím tu být...“

Po obědě si obyčejně zdříml. Nyní nemá na spaní ani pomyšlení. Vadí mu pohled na ten prokletý šatník, který pošetile trčí uprostřed pokoje.

Usedl na pohovku a zapálil si doutník. Dříve nikdy doma nekouřil, protože věděl, že manželka nemá ráda tabákový dým. Kouřil drahé doutníky z bedničky, kterou kdysi dr. Geschmay uctil svátek paní Michelupové. Účetní je schovával pro návštěvy; avšak nyní nikdo k nim nepřichází. Dříve rád vítal hosty, jsa člověk družný a hovorný. Kdo však by nyní přišel, když motocykl zabranuje přístupu do příbytku? Doutníky mu nechutnají, bolí ho po nich hlava, ale kouří ze svéhlavosti.

„Je to pro mne příliš drahé kouření, ale ať! Beztoho se u nás peníze zbytečně vyhazují. Když nemám mít nic, ať nemám nic...“

Dýmal se svrastělým čelem a pozoroval svou manželku.

„Koukáš, co? Koukej se! Nelíbí se ti, že kouřím? Řekni, že se ti to nelíbí, a já ti něco odpovím. Já si nedám od nikoho poroučet...“

Z vedlejšího pokoje bylo slyšeti, jak Jiří odříkává svoji úlohu.

„Matyášovo úsilí o korunu českou. Matyáš Korvín povznesl Uhry znamenitě... povznesl Uhry znamenitě. Staral se nejen o hmotný blahobyt, nýbrž o kulturní... o kulturní rozvoj státu. Když zemřel k zármutku celé země kníže pokoje... k zármutku celé země... když zemřel celé země kníže... Matyáš Korvín povznesl Uhry znamenitě...“

„Pořád brebtá, pořád se učí a ničemu se nenaučí. Hlava dubová! Nic z něho nebude, z pitomce. Měl jsem ho dát do obchodu. Je to dříc, ale nadání nemá žádné.“

„Když zemřel k zármutku celé země...“, ozývalo se z pokoje.

„Ticho!“ zařval účetní. „Copak nebudu mít chvílku klid?“

Zvuky ve vedlejší místnosti umlkly.

Michelup zavile rozjímá, že neměl dát chlapce studovat. Je to příliš velký náklad pro soukromého úředníka, prosím vás, kde má jeden ty peníze brát? Nyní chodí i Máňa do gymnázia. Je to hloupost; jakou budoucnost má dnes studovaný člověk? Musejí se kupovat knihy, sešity... opravdu, člověk neví, kde mu hlava stojí...

Děvčátko příběhlo do pokoje a vrhlo se k otci.

„Víš tatínku, jak mi připadá náš tříďas? Jako jezdec, který pořád padá z koně a přitom nepřerušuje výklad...“

Máňa má zvyk, když něco vypravuje, vyskakovat rovnýma nohama.

„Víš,“ pokračuje dychtivě, „jak to stojí v knize *Alenka v zemi divů*. Tam byl jezdec, který pořád padal z koně, ale přitom nepřerušil výklad...“

Švitořila a nepozorovala, že tvář otcova zbrunátněla.

„Co?“ zakvičel a vyskočil. „Jaks to řekla? Tříd'as? Já ti dám tříd'ase! Uličnice darebná! Pěkně začínáš studovat! Tak se říká třídnímu profesorovi?“

„Ale vždyť celá kláda říká třídnímu profesorovi tříd'as,“ namítla Máňa, „v boudě se jinak nemluví...“

„Kláda! Bouda! Tříd'as!“ řádl účetní. „Já ti jednu takovou vrazím... Já platím na ně takové horentní peníze a oni si ze školy odnesou jenom sprosté řeči... Pojd' sem! Tady! Ke mně! Já ti dám! Kde mám hůl? Já tě naučím...“

Máňa se dala na útěk. Otec se snažil ji chytit, aby ji potrestal.

Paní Michelupová mu vkročila do cesty.

„Zač chceš to dítě trestat?“

Účetní ji chtěl odstrčit.

„Já vím dobře proč a nepleť se do toho...“

„Nebudeš to dítě bít...“

„Kdo mně to zakáže?“

„Já to nechci...“

„Ty...!“ řekl s opovržením. „Ty jsi jako ona a ona je jako ty. Mají být ty děti po kom...“

„Ona nemůže za tvou špatnou náladu...“

„Nu dobrá, dobrá...“ bručel účetní a usmíval se ironicky. „Já jsem u vás nikdo. Vidím, že jsem tu zbytečný. Já tu nesmím říci ani slovo. Ostatně, dělej si, co chceš. Já už neřeknu ani slovo...“

Zdvihl se a oblékl si zimník.

Odcházejí zahučel: „Jednou budete litovat, ale bude pozdě...“

Protáhl se kolem motocyklu, který ho zlomyslně chytal za šosy, a hlučně práskl dveřmi.

Paní Michelupová udělala to, co činí ženy středního stavu v podobných chvílích. Otevřela skříň a ronila horké slzy na složené prádlo, převázané hedvábnou stuhou.

Co se to děje, můj Bože, proč tohle všechno...? Vždyť on nikdy takový nebyval... Vždycky byl dobré nálady a spokojené mysli. Jako by najednou vjel do něho zlý duch...

Již delší dobu cítil v sobě dusný, neohraničený vztek, zlost, která proti ničemu neútočí a zahrnuje v sobě celý svět. Bylo mu, jako by byl zachvácen dosud neurčenou nemocí; nepozdraví se, dokud jeho nevraživost nenabude objektivní tvářnosti. Jeho nenávist zachvátila všechny zjevy, které tvořily jeho život. Díval se s nechutí na manželku, jež chodí po příbytku, obíhá kolem sporáku, hospodaří, velí služce a vychovává děti; neměl náklonnosti k příbytku, přeplněnému předměty, k nimž se pojí vzpomínky, k věcem, nakoupeným s výhodou, byl nepřítelem motocyklu, který se roztáhl v předsíni, a šatníku, jenž nejspíše trčí uprostřed jídelny; děti mu byly nepokojny a svářily se mezi sebou.

Rodina i věci se spikly proti němu a učinily ho cizincem ve vlastní domácnosti. Nejhorší bylo, že všechno utichlo, když přišel domů z kanceláře. Manželka bdí nad tím, aby klid v domě nebyl ničím porušen. Děvče z Kašperských Hor opatrně zachází s nádobím; manželka chodí po špičkách; student se uklidí s knihou do kouta, aby nebyl otci na očích; Máňa krotí svou neposednost a tiše s ctnostnou tváří si vystřihuje panenky.

Jako většina lidí očekával ranní poštu s dychtivostí. Když u dveří zazvonil listonoš, spěchal otevřít dveře doufaje, že nyní konečně přichází ono osvěžující poselství, které změní jeho život. Poštovní zřízenec probírá se v deskách a účetní cítí, že mu srdce sladce trne. Snad bodrý a vždy veselý poslíček vyloví z desek psaní, které zvěstuje účetnímu nevídané štěstí. Avšak dopadlo to jako obvykle. Listonoš vtiskl mu do ruky dva tiskopisy, z nichž jeden se důrazně vyptával, zásobil-li se již uhlím na zimu; ve druhém oznamoval jistý holič, že si v místě otevřel kadeřnický závod pro pány i dámy a doufá, že mu obecnost věnuje svou přízeň. Třetí poselství byla šedá obsílka od berního úřadu; zvou ho, aby se dostavil do úřadovny za účelem výslechu. Michelup zchumlal oba tiskopisy a pak zuřivě přirazil dveře. Obsílku uložil do náprsní tobolky

a několik dní se zaměstnával přemítáním, co od něho berní úřad chce. Má přece daně v pořádku; každého měsíce mu strhávají z platu ve prospěch eráru, jiných příjmů nemá.

„Co se chce ještě ode mne? Dejte mi pokoj! Což nemám jiných starostí? Já tam nepůjdu. Nemám s vámi co mluvit...“

Přece však v určený den a ustanovenou hodinu dostavil se do budovy berního úřadu. Bylo mu dlouho čekat v úzké předsínce, naplněné lidmi s ustrašenými a skleslými tvářemi, jaké mívají pacienti v čekárně zubního lékaře.

Michelup pátral, neobjeví-li mezi těmito tvářemi jednu, které by se mohl svěřit se svou starostí. Avšak tváře byly naplněny svými starostmi a dávaly zřetelně najevo, že jim do cizích nic není. Pokusil se zavést rozmluvu a narazil na posupné mlčení. Vždycky, kdykoli stanul na půdě úřadu, byl naplněn jarou myslí a v hrudi nesl bojechtivé srdce. Tentokráte jeho mysl poklesla, i cítil, že půda mu pod nohama zakolísala.

Konečně ho zavolali. Účetní octl se tváří v tvář mladému ještě úředníkovi s tvrdými vlasy, rovně zastřiženými, s oblou, samolibou lící. Probádal jeho obličej a nenalezl na něm nic potěšitelného.

Úředník nahlédl do spisů, potom zabodl oči do čela účetního. Zeptal se ho, je-li pravda, že Michelup vlastní motocykl.

Účetní to připustil.

Úředník povýšil hlas. Není Michelupovi známo, že motorová vozidla podléhají zdanění?

Účetní odvětil, že na to nepomyslí.

„To je mně divné,“ vece úředník, „přece § 11 zákona ze dne 14. července 1927, č. 116 Sbírky zákonů a nařízení, pozměněný článkem VII., odstavcem 1. zákona ze dne 6. května roku 1931, č. 76 Sbírky zákonů a nařízení, výslovně ukládá tuto povinnost.“

Michelup odvětil, že o tomto zákonu neměl tušení.

„To by mohl říci každý,“ poznamenal úředník.

„Mluvím pravdu,“ odvětil účetní s nevolí, „můžete mně věřit...“

„Na berním úřadě nikdo nemluví pravdu,“ přeťal úředník vítězně jeho řeč. „Kam bychom přišli, kdybychom stranám věřili?“

Michelup zmalomyslně a ptal se úředníka, kolik by měl platit.

„Sazby daně z tuzemských motorových vozidel jsou uvedeny v citovaném zákoně,“ řekl úředník s marnivou tváří, jako by vynalezl onen zákon.

Účetní podle svého zvyku začal jednotvárně hučet, prosil úředníka, aby se slitoval nad jeho chudobou, a dokazoval, že by nové daně znamenaly jeho zkázu. Hučel a hučel, jeho slova splývala bublavě ze rtů, ale úředník zkameněl, trpělivě čekal, až bublání přestane, a s povýšeným úsměvem ťukal tužkou do stolu.

Michelup zeslábl a umkl.

Úředník použil té příležitosti a pronesl pánovitě: „Mohl bych vám napařit pokutu, že jste motorové vozidlo k zdanění nepřihlásil, ale neučiním to. Doufám, že svoji chybu napравíte.“

Účetního pojednou osvítila myšlenka a chopil se jí dychtivě.

„Dovolte, prosím,“ zvolal, „proč bych měl z motocyklu platit daň, když ho nepoužívám?“

Úředník se zarazil a pátravě ulpěl na jeho očích.

„Chcete říci,“ počal, „že vaše motorové vozidlo není v provozu?“

„Ano. Tak jest. Není v provozu,“ potvrdil účetní.

„Chcete říci,“ rozprádal úředník, „že motorové vozidlo nepoužíváte k jízdě, protože totéž je k jízdě nezpůsobilé?“

„To jsem nechtěl říci,“ namítl účetní, „můj motocykl je k jízdě způsobilý.“

Úředník se samolibě usmál, jako by chtěl říci: „Teď tě mám, kde jsem tě chtěl mít.“ Michelupovi se onen úsměv naprosto nelíbil.

„Račte mně říci,“ pokračoval úředník ve výslechu, „co tedy činíte se svým motorovým vozidlem, když na něm nejezdíte?“

Michelup upadl v rozpaky. Co mu má povědět...?

„Rychle, nemám času nazbyt,“ hartusil úředník.

„Tak,“ zamumlal účetní, „mám ho doma...“

„Kde doma?“ chtěl vědět úředník.

„V předsíni...“

„V předsíni! V předsíni!“ volal úředník. „On ho má v předsíni!“ Upadl v jakési nadšení. „V předsíni! On ho má v předsíni!“

„Ano, v předsíni,“ dotvrdil účetní, „můžete se o tom přesvědčit, kdykoli chcete. Rád bych věděl, co je na tom směšného...“

„V předsíni!“ hýkal úředník. „On má motorové vozidlo v předsíni! No, to se opravdu povedlo...“

Otřásal se hýkavým smíchem, a když se upokojil, počal znova: „A co děláte s motocyklem... v předsíni... smím-li se ptát? Díváte se naň, co?“

„Dívám,“ odvětil účetní s nevolí.

„On se dívá! On se dívá na motocykl v předsíni! Áchich! Jiný si opatří motorové vozidlo, aby na něm jezdil, ale on se dívá... Proč jste si motocykl koupil, když na něm nejezdíte? Neráčil byste nám to vysvětlit?“

„Naskytla se výhodná koupě,“ snažil se objasnit Michelup, „tak jsem ho koupil...“

„A uložil do předsíně!“ doplnil úředník.

Pohládl si bradu a zadíval se vyzývavě na účetního.

„Vy si tedy myslíte,“ počal nápadně tichým hlasem, „že si na úřadě můžete mluvit, co chcete?“ Zesílil hlas: „Že můžete vypravovat pohádky?“ Bouřil: „Že vám musíme všechno věřit?“ Burácel: „Že si můžete dělat z úřadů blázný? A to ne, a to nikterak ne! To my známe! Máme prostředky, kterými dovedeme zkrotit šprýmaře. To se vám nepovoluje...“

„Je to pravda,“ řekl účetní plačtivě, „raďte se přesvědčit... netroufal bych si tvrdit nějaký nesmysl. Jsem vzdálen toho, abych si dělal z úřadů dobrý den...“

„Do tří dnů,“ děl úředník tvrdě, „raďte svoje motorové vozidlo k zdanění přihlásit. Dále nemám s vámi co mluvit.“

Vstal a zapjal si kabát.

„Já budu rekurovat,“ protestoval účetní.

„Odvolat se proti výměru můžete. Dokážete-li, že motocykl není skutečně v provozu, pak vám bude daň vrácena. Ale platit musíte!“

„Na to bych se podíval,“ zvolal Michelup trpce, „to by byly pěkné pořádky. Platit a nevědět zač...“

Úředník se zabral do spisů. Účetní chtěl ještě něco poznamenat, ale když se podíval na kamennou samolibou tvář, mávl rukou a vzdálil se.

Když vstoupil do dveří, jeho tvář hlásala, že odumřel světu a že nemůže již nic dobrého od života očekávat; zároveň varovala každého, aby se neodvážil přiblížit. Motocykl v předsíni snažil se ho chňapnout za nohavici; účetní mu splatil mstivým pohledem.

„Dlouho se mi tu roztahovat nebudeš,“ děl onen pohled, „já už najdu prostředky, abych tě zkrušil. On se domnívá, že budu za něho platit daně. Tady!“

Stroj neodpovídal, ale jeho trubky, péra, závitky a páky leskly se záhadným, zlomyslným úsměvem.

Manželka mu nabídla večeři. Odmítl jídlo unaveným, zlomeným hlasem a očekával, že paní Michelupová se znepokojí a počne se vyptávat: „Co je? Nejsi nemocen? Opravdu špatně vypadáš.“ Avšak manželka nepatrně pokrčila rameny a mlčela.

„Taková jsi tedy? No, dobrá... Poznal jsem tě, bezcitná ženo. Vidím, že nemohu od tebe nic dobrého očekávat...“

Sáhl do bedničky s importovanými doutníky a zapálil si. Kouřil se svráštělým obočím, dusil se a chrchlal. Manželka se rozkašlala a rozháněla rukou oblaka dýmu.

„Kouřím, milostpaní. Sedím si doma ve svém příbytku a kouřím. Máte snad něco proti tomu?“

Manželka zarytě mlčela. Usedla ke stolu s ruční prací a počala se soustředěnou tváří počítat očka. Oknem nahlížela do příbytku hustá, sychravá tma, okenní tabule se zachvívaly pod drobnými kapkami deště a kamna zoufale hučela.

Šatník nejspíše trčel uprostřed jídelny, obraz porušeného pořádku v domácnosti Michelupově. Hodiny unyle cvakaly, spěchající po cestě, která se nikde nekončí. Student seděl s knihou v koutě, bradu zabořenou do dlaní. Máňa odběhla k sousedce.

Účetní dokouřil, odhodil oharek doutníku a zatoužil po svázaných ročnících časopisu *Über Land und Meer*. Vzpomněl si však, že knihy odklidili na půdu, aby udělali místo motocyklu.

Viděl před sebou dlouhý večer, obklopený rmutnými myšlenkami. Snažil se vysvobodit se ze zajetí chmurného myšlení a počal si vyprávěti vzpomínky z mládí, kdy všechno bylo jasnější a utěšenější. Avšak myšlenky se tvrdošíjně vracely k zanícenému místu.

„Něco s tím prokletým strojem musím udělat. Nesmí mně zůstat v domácnosti. Převrátil by všechno vzhůru nohama.“

Zahrnoval motocykl v předsíni trpkými výčitkami. Nehodná věc! Nevděčné zboží. Povýšil je mezi všemi levně nakoupenými předměty na první místo. Nesnaží se, aby mu udělal radost. Naopak, tropí neplechu a uvádí účetního do nesnází a útrat. Mají-li předměty duši, pak tento stroj byl obdařen úskočnou a lstivou povahou. Nenadále vyvstal před ním dr. Geschmay, an praví: „Lépe by vám bylo, pane Michelupe, kdyby se vám narodilo třetí dítě... Lepší je dítě než stroj v domě...“

Nyní pochopil slova vyhlášeného doktora. Narodilo se dítě, očekávané s radostí a velkými nadějemi. Porodní bába s obličejem, jenž připomíná současně jeptišku a kuplířku, s úsměvem velebným a necudným přináší na rukou kousek rudého a vráscitého masa. Blahopřeje otci k tomuto křiklounovi a její slova jsou sladká jako káva pro děvečky. Dům se otřásá křikem, souměrnost v domácnosti byla porušena a všude se válejí jakési pleny, zdravotní předměty a příbytek je prosycen unylým zápachem. Posel z nebes je nenasytný a žravý; nikomu nedá zamhouřiti oka. Je ho plný dům; všechny odstrčil a vyžaduje pro sebe ustavičnou pozornost. Když povyroste, všechno chce mít. Celý svět je jeho. Celá rodina úpí pod jeho hrůzovládou. Štípe vychovatelku do ramene a slečna ukazuje svoje modřiny. Potom kradе otci doutníky, učí se pokradmu kouřit, je mu špatně a poděšení rodiče volají k mazlíčkovi lékaře. Když dospěje, opatří mu s námahou a s velkými přimluvami místo v pojišťovně, ale mladý muž falšuje směnky, otec ustavičně platí, aby nevyšla hanba najevo...

Michelup se otrásl. „Člověk,“ praví žalostně, „dělá pro ně, co může, a oni mu oplácejí nevděkem. Strastiplný život! Moje stáří bude smutné...“

Z kuchyně doléhá sem táhlý zpěv. Děvče z Kašperských Hor pje: „Vaterland, deine Kinder weinen...“

Účetní zrudl a vyskočil. Hnal se do kuchyně povykuje: „Co je to? Je tu nějaká zpěvní síň? Já vás spořádám! Každý si tu dělá, co chce. Nesmím mít chvilku pokoje...“

Zpěv umkl. Zato však manželka promluvila.

„Nech ji,“ zastala se služky, „jsem ráda, že ji mám. Dalo mně to dost práce, než jsem si ji vycvičila. Je hodná a pořádná.“

Konečně se manželka odhodlala mluvit. Michelup ožil a opásal se bojechtivostí.

„Já jí tedy křivdím, co?“ ptal se vyzývavě. „Nemám práva posuzovat její zpěv, jak? Jdi k ní a zpívejte dueto. Mám rád hudební produkce...“

„Proč by si nemohla zazpívat? Dříve ti to nepřekázelo. Celý den se pachtí, a když je hotova s domácností, musí ještě čistit motocykl. Jsou tři pokoje, dvě děti a stroj. Hledej dnes služebnou, která se dá na motocykl...“

„Já přece nic neříkám. Já mlčím. Vždyť já dobře vím, že nemám v tomto domě co mluvit...“

„Beztoho se vzpouzí čistit stroj, a já se jí nedivím. Budu jí muset přidat na mzdě, abych ji udržela...“

„Přidat!“ přitakal účetní jedovatě. „Ovšem, přidat se jí musí. A to hned! Bezodkladně. Peněz je nazbyt. To je to nejmenší. Já беру peníze zadarmo, a proto se můžou peníze vyhazovat.“

Mluvil podezřele pokojným hlasem a okázale dával najevo tvářnost člověka usmýkaného životem, který je však se světem smířen.

Manželka nemlčela a hlas účetního přecházel do vyšších poloh. Konečně se rozburácel a jeho slova byla provázena práskáním dveří.

Nájemníci ze sousedních bytů vycházeli na chodbu a s rozkoší naslouchali. Hádka, která se drala z příbytku Michelupova,

naplňovala je uspokojením a zadostučiněním. Tak vida! Žili spolu jako dva holoubci a budili pohoršení svým pokojným životem. Manželé dávali svým družkám za příklad paní Michelupovou a manželky vychvalovaly účetního. Až najednou... Život je přece jenom zajímavý...

Michelup si obléká kabát a tváří se, jako by chtěl uprchnout z domova. Ale venku se rozburácela vichřice a sychravý déšť se linul v hustých stužkách. Manželé si najednou uvědomili, že dávají dětem pohoršení. Zastyděli se a umlkli. Paní Michelupová vyzvala hartusivým hlasem studenta a Máňu, aby šli spát.

Také účetní se svlékl a ulehl na lože. Manželka zhasla světlo a ulehla podél něho. Bylo ještě příliš časně a nechtělo se spát. Hádky se rozpoutala znovu.

Hašteřili se přidušeným hlasem, aby nerušili děti ve spánku. Syčivě vysílali do tmy jedovatá slova a z lože stříleli po sobě otrávenými šípy.

Vyhrabali staré, dávno zasuté spory. Účetní mluvil o jisté slečně, kterou mu kdysi nabízeli; vychvaloval ctnosti této nevěsty, její půvaby a pokojnou mysl; vzpomněl si na slova příbuzných, kteří ho varovali, aby si nevzal křesťanku. Měl poslechnout, nehledě k tomu, že ona židovská slečna by mu přinesla věno.

Paní Michelupová zase uvedla mínění svých křesťanských příbuzných, kteří se s nedůvěrou vyjadřovali o sňatku s izraelitou. Měli pravdu; dnes by byla šťastná a spokojená.

Michelup projevil pozdní žárlivost k jistému bankovnímu disponentovi, s nímž si kdysi manželka vyměňovala dopisy. Paní Michelupová mu oplatila nějakou dámou, které účetní věnoval obzvláštní pozornost.

Znavili se tichou hádkou a ochraptěli. Manželka se obrátila zády k svému muži a dala najevo, že chce spát.

Nemohli však usnout, neboť zmítala jimi nevyslovená jedovatá slova, jichž je v manželství hojná zásoba.

Michelup cítil, že by se nic nerozřešilo, kdyby se hádal do rána. Byl to nesmyslný spor; a zatím se motocykl roztahuje v předsíni, nehýbá se z místa a vyžaduje stále nových nákladů.

„Já ho prodám,“ rozhodl se účetní, „pořád abych platil, a konec to nebere. K čemu je mně ho zapotřebí? Byla to nešťastná myšlenka, koupit věc, která k ničemu není.“

Manželka najednou promluvila.

„Podívej se,“ řekla věcně, „místo zbytečných řečí měl bys prodat ten motocykl. K čemu je nám ho zapotřebí? Jenom peníze stojí –“

Michelupa rozezlilo, že manželka vyslovila jeho myšlenku. Chtěl, aby mu odporovala. Cítil se ošizen, oklamán, zaskočen.

„Proč bych ho prodával?“ zasípal. „Nejdřív na mne naléháš, abych ho koupil, a pak chceš, aby přišel z domu. Člověk se ve vás nevyzná. Takovou ženu jsem neviděl. Nic se nebude prodávat! Motocykl tu zůstane...“

„Já že chtěla, abys stroj koupil?“ ohradila se manželka. „Podívejme se, ještě mi bude dávat vinu. A sám byl do toho jako žhavý...“

Hádka se počala znova.

V kanceláři, na ulici, mezi známými se poptával, kdo by koupil motocykl. Nastrojil lhostejnou tvář, aby neprozradil netrpělivou touhu zbavit se stroje, který všude překáží a který mu tak zašmodrchal život. Dosud se ctil jako znamenitý lovec levných nákupů a nechtěl ani sám sobě připustit, že utrpěl takovou porážku. Ukázalo se, že se nikdo o motocykl nezajímal; účetní nemohl najít takového člověka, jenž by toužil stát se vlastníkem znamenitého stroje. A při této příležitosti seznal Michelup, že vadly jeho užitečné známosti: stal se člověkem zamyšleným, který chodil světem s hloubavou, nevlídnou tváří; motocykl vstoupil mezi něho a svět. Jeho příbytek osířel a vyprchala z něho družnost. Přestal chodit i mezi šachisty a klub ho při volbě funkcionářů svrhl z místa pokladníka. Z hlaholivého pána změnil se v zatrpklého snílka.

Poradili mu, aby hledal zájemníka na motocykl inzerátem. Rozhořčeně odmítl, domnívají se, že má peněz nazbyt? Nedá se svést k takové pošetilosti. Stále doufal, že se mu podaří sehnat kupce. Mezitím dalo děvče z Kašperských Hor výpověď. Ukazovalo své zaměstnavatelce psaní, ve kterém jí oznamovali, že matka onemocněla. Tušila za tím psaním výmluvu a zavedla přísný výsledek.

Služka se přiznala, že nechce zůstat v domácnosti, kde je motocykl. Nemá ani chvilky pro sebe. Měla známost s jedním řemeslníkem, který jevil vážné úmysly. Několikrát mu nemohla přijít na dostaveníčko, protože se musela obírat strojem. Milenec ochladl, rozhněval se a zmizel. Služka požádala paní o svou pracovní knížku a řekla při té příležitosti zaměstnavatelce mnoho drzostí.

Svár mezi manžely propukl znovu. Z příbytku se ozývaly podrážděné hlasy, dupání a temné rány. Dobří duchové rodinného krbu s nářkem opouštěli hostinný krov. Paní Michelupová zahrnula muže urážkami a účetní tak oslábl, že jenom chabě odrážel její

útoky. Tehdy si Michelup přál, aby zlý duch odnesl Karlín do země Nikaraguy, kde řádí zemětřesení. Necht' se otevře země a plameny pohltí toto město i ten dům a jeho domácnost.

Nájemníci v domě byli rozhořčeni, že musejí společně bydlit s manžely, kteří se hádají jako cikáni. A jednoho dne potkal na schodech Michelupa majitel domu, starý, šedivý notář, zastavil nájemníka a naznačil mu, že nevidí rád, když je klid v domě rušen. Jeho dům slynul odedávna dobrými, uhlazenými mravy; těžce nese, že účetní ruší tuto tradici.

Michelup spustil žalobný nářek na svoji paní. Život s ní je nesnesitelný. Je to žena, která ustavičně vyhledává svár. Snaží se udržeti klid, ale nic nesvede s manželkou, která je povahy nepokojné a vznětlivé. Je těžce potrestán a neví, zač trpí. Život se mu protivil.

Notář ho zdvořile vyslechl a pak děl, že se nechce míchat do domácích sporů. Nemíní se stát rozhodčím mezi manžely.

„Radil bych vám,“ zakončil svou řeč, „abyste si zreguloval životosprávu. To je hlavní podmínka pro zdárný rodinný život. Poslechněte mne a zregulujte si životosprávu,“ opakoval, jako by se účetní oddával nějaké tajné neřesti.

Do tohoto temného života padl účetnímu jeden mdlý záblesk štěstí, který ho na chvílku osvěžil. Ředitel Pazderník zavolal k sobě Artura Hahna, zvaného Turla, a oznámil mu, že jeho dědický podíl je vyčerpán a že ho dále nemíní trpět ve svém závodě. Turlovi naskytla se po prvé v životě příležitost, aby přemýšlel o své budoucnosti. Nakrabatil srkavé a mlaštivé rty jako uražené dítě. Za několik okamžiků však vyprchala z něho starost jako éterický olej. Vzpomněl si, že dnes večer sejde se se svými přáteli a že bude veselí. Jeho přátelé mají peníze a nedají Turlovi padnout. Má mnoho známých, kteří mu půjčí. Rozjařil se, zalaškoval se stříbřitými písáčkami a tanečním krokem odcházel ze závodu svého otce.

Konečně se Michelup rozhodl, že bude hledat kupce na motocykl inzerátem. S těžkým povzdechem zaznamenal do sešitu, v němž

v cifrách byl sepsán životopis motocyklu, položku za anonci a očekával zákazníka.

Brzy počínali přicházeti zájemníci; zvonili u dveří a přáli si viděti stroj. Objevovali se mladíci s odhodlaným, podnikavým výrazem, v pestrých svetrech, vyzývavých kravatách, s krátkou dýmkou, trčící uprostřed obličeje. Postávali nad strojem s rukama v kapsách, se zádumčivým výrazem a pohvízdávali si, jak se sluší na muže, kteří rozumějí výbušným motorům. Všichni si přáli stroj vyzkoušet, ale účetní se postavil rozhodně na odpor. Nebude snášet motocykl ze schodů a vyhazovat peníze za benzin a olej. Mladík se na stroji projede a pak třeba nekoupí. A co potom? Pak aby se Michelup zase pachtil s motocyklem do třetího patra. Michelup řekne cifru, za kterou je ochoten vzdát se stroje, kupec ať řekne k tomu své slovo, účetní možná že něco sleví, není člověk, s nímž by se nedalo mluvit; kupec zaplatí a Michelup mu stroj odevzdá. Potom si může kupec motocykl vyzkoušet. Je to přece velmi jednoduché, není-liž pravda? Avšak mladíci v pestrých svetrech nebyli s ním stejného mínění. Prohlásili, že nemíní koupit zajíce v pytli.

Přicházeli i tací lidé, kterým ani nenapadlo něco koupit. Byli to mužové nejrůznějších věků, povolání a zálib. Většinou náleželi podle vzhledu k rodu Loudavých; mezi nimi a motocyklem panovala cizota. Patřili k onomu druhu lidí, kteří se objevují všude, kde se něco nabízí a prodává, kteří vášnivě dostavují se do dražební síně, přihlížejí s napětím, rozohňují se a pak odcházejí s uspokojením, že jejich den byl pln zajímavých a rozčilujících příhod. Někdy zastaví se před stánkem pouličního prodavače. Prohlízejí a ohmatávají zboží, haní a smlouvají a odcházejí, když se byli nasýtili této hry.

Tito lidé sahali na lesklé trubky, dotýkali se pák a závitů. Rozmýšleli se, nahlas uvažovali, vyptávali se na každou podrobnost, trnuli nad cenou, která se jim zdála být vysoká, zahýřili si ve smlouvání a pak odešli se slibem, že budou o věci uvažovat. Michelup pak měl výstup s domovnicí, která žehrala, že cizí lidé jí znečistili schodiště.

Mezi těmito lidmi zjevil se štíhlý, uhlažený pán, který si naléhavě přál mluvit s panem Michelupem. Na jeho rezignované tváři bylo viděti, že jest mu mnoho trpěti sprostáctvím lidí, kterým se snaží čeliti elegantní mluvou a vyžehlenými kalhotami. Manželé Michelupovi přijali ho mezi dveřmi. Motocykl snažil se ho rafnout za vyžehlené puky; uhlažený pán opatrně ustoupil. Vyňal z aktovky tiskopisy a počal mluvit tichým, utrápeným hlasem.

„Vám,“ oslovil účetního, „jakožto výkonnému sportovci, není neznámé nebezpečí, s nímž je spojen motorismus. Vy, jakožto motocyklista, máte zajisté příležitost uvažovati o možných nehodách a neštěstích. Vezměte do ruky svůj časopis a nahlédněte do denních zpráv. Čeho se dočtete? Zde se zabil motocyklista a zanechal po sobě nezaopatřenou rodinu. Onda se těžce zmrzačil sportovec a stal se invalidou neschopným výdělků. Co zbývá nešťastné rodině? Jaká budoucnost kyne ubohým sirotkům? Vy mi, vážený pane, snad odpovíte, že ovládáte stroj pevnou rukou, že jste zkušený jezdec, že vaše prozíravost je znamenitá, váš zrak je bystrý a že jste ostřílen. Omyl, pane, velký omyl! Vy, sportovci, musíte počítati s nepředvídanými náhodami. Malý kamínek na silnici může způsobit vaši zkázu. Nenadálý smyk zavíní, že ležíte na zemi s roztržštěnou lebkou. A potom, vážený pane, dejme tomu, že se na sebe můžete ve všem spolehnouti. Avšak ptám se vás, ručíte za to, že motorista, který jede proti vám, je stejně opatrný jako vy?“

Mluvil jednotvárným hlasem, zurčivě a bez přestávky jako člověk, jenž odříkává naučenou úlohu.

„Náš ústav,“ pokračoval, „který mám čest zastupovat, je nejlepší záštita proti nehodám, které stíhají motoristy. Naše pojišťovací sazby jsou velmi levné. Račte nahlédnouti. Náš závod trvá již osmdesát let a slyne svou kulancí a bonitou...“

Vtiskl Michelupovi formulář do ruky.

„Nevíme dne ani hodiny,“ děl vyžehlený pán, „a jednoho dne mně budete děkovat. Použijte této příležitosti, pane. Pojistil jsem již řadu motoristů. Mám četné známosti a mohu se vykázati doporučením Autoklubu, jehož jste zajisté členem...“

Nedomluvil. Účetní mu přirazil dveře před nose.

Příštího dne doručil listonoš Michelupovi čtyři dopisy. První dva byly obvyklé tiskopisy. Jeden tvrdil, že dobročinnost účetního je obecně známá, a proto dovoluje si podepsaný výbor obrátiti se na něho s prosbou, aby přispěl malým dárkem ve prospěch zřízení učňovského útulku. V druhém tiskopise zval ho nějaký odborný učitel, aby navštívil jeho přednášku na téma: „Je Mars obydlen?“ Režijní příspěvek jedna koruna.

Avšak dva dopisy ho zajímaly. Jeden z nich, psaný kostrbatým, starostlivým písmem, oznamoval, že by rád získal Michelupův motocykl a zve za tím účelem účetního ke schůzce do kavárny Universal. Dopis byl zakončen okrouhlým razítkem, které oznamovalo, že firma Miroslav Dlačbač prodává motouzy a kartáčnické zboží ve velkém i malém.

Druhé psaní mělo pyšné záhlaví v moderní typografické úpravě:

ING. JARDA NUC
DENTAL DEÔT & COMP. LTD.
Telefon č... Clearing č...
Adresa telegramů JARNUC

věc: Koupě motocyklu

Vážený pane,

k Vašemu ct. inzerátu, ve kterém nabízíte ke koupi motocykl, sdělujeme Vám zdvořile, že na týž reflektujeme. Žádáme Vás, abyste se za tím účelem sešel v baru Piccadilly s naším plnomocníkem, který Vám sdělí své podmínky. V pádu-li by Jste nemohl se k schůzce dostavit, rače nám telefonicky oznámiti, jaké kroky hodláte podniknouti.

Razítko a pod ním energická klička.

Ustanoveného dne vyhledal Michelup kavárnu Universal. Bylo sobotní odpoledne a účetní měl prázdnou. Usadil se k prázdnému stolku, objednal si bílou kávu a dlouho si vybíral rohlík z košíku, který stál před ním.

Dojedl, zapálil si doutník a díval se oknem, pod nímž zvolna a líně se valila Vltava. Voda se čeřila deštěm, který zasmušile crčel z kalného nebe. Pozoroval, jak se jezy nadýmají zpěněnými vlnami, rybáře ve starém burnusu, jenž v loďce nehybně trčel u svého prutu.

Odvrátil unavený zrak od okna, nasadil si brýle a počal pozorovati své okolí. U nepatrných okrouhlých stolků tísnily se rozložitě, těžké dámy s nakadeřenými účesy a s velkými butony; okusovaly dorty a mluvily mazlivým hlasem, který vyznačuje uzrálé ženy. Výstředně rzivé slečny kvetoucích úsměvů, mladistvé a pružné, pronikavě ječely, obnažující zdravé lesklé zuby. Ustaraní úředníci namáčeli rohlík do kávy a hltali noviny, zatím co jejich ženy přimhuřovaly obočí a vrhaly žádostivé pohledy na řehonivé mladíky.

Účetní pokusil se čísti večerník, ale nemohl se soustřediti, neboť ho rušil hlasitý hovor u sousedního stolu. Dva mladí páni seděli naproti sobě, mávali rukama a snažili se překřičeti kavárenský hluk.

„Tak jsem tě, člověče, dal si seštelovat brzdy a teď otočím na čtyráku,“ slyšel účetní.

Jeho protějšek něco odpověděl, ale účetní neslyšel.

„Teď to poslouchá jako hodiny. Hádej, moc-li mně to trvalo do Mladý Boleslavi?“

Jeho druh něco zahučel.

„Štíp jsem to za čtyřicet minut. Na chlup.“

Zdálo se, že druhý pán odporuje.

Mluví se rozohnil.

„Když tě říkám. Mý čestný slovo, kolego. Dávám na to ruku. Od akcízu až na náměstí. Já si to schválně stopnul.“

„Kdybys nemluvil,“ zasípěl jeho přítel, „to bys to musel brát stovkou durch.“

„Taky jo. Zatáčky jsem bral na dvou kolech. Policajti nestačili psát. To tě byla hlína!“

„To si vypravuj své babičce.“

„Tak se zeptej Ády, ty chytřej! Putzi Löwy byl taky s sebou. Ten tě to musí dosvědčit. Šláp jsem na plyn a vlasy nám takhle vstaly na hlavě. Kouřilo se z nás jako z kadidla.“

Přítel se zachechtal.

„Přechlatal se karburátor. Dávalo to rány jako z kanónu...“

Kavárna hlučela jako tržiště. Muž v livreji zvonil jako popelář a vyvolával hosty k telefonu. Ustavičně proudili noví příchozí, přinášejíce vlhký zápach podzimního dne. Mladí páni od vedlejšího stolu zaplatili a s velkým hlukem odcházeli. Jejich místo zaujali dva hoši s vyžilými obličejí a s nevinnýma očima. Oba vězeli v rezivých kabátcích, koketně vzadu sdrhnutých; ty kabátce naznačovaly, že hoši právě absolvovali dramatickou konzervatoř a nyní hledají místo u divadla. Budoucí herci koupili si trubičku se šlehačkou a dali se do vášnivého hovoru o umění.

Účetnímu křikem a hlukem opuchla hlava a bylo mu těsno. Minuty pomalu mýjely. Jedna starší dáma s ratlíkem v náruči se ho ptala, je-li u jeho stolu volno. Michelup zdvihl hlavu a odpověděl, že čeká společnost. Starší dáma potrestala ho nenávisným pohledem a ratlák vycenil zuby.

Z nudy počal si účetní prohlížeti obrazy rozvěšené po stěnách. Jeden obraz představoval modrá játra a zelená střeva, rozvěšená na šňůře. Michelup dumal nad tou kresbou, nic nerozluštil a obrátil se k druhému. Z rámu zíralo cosi, co vyhlíželo jako růžová zadnice; avšak do růžového masa byly zabodnuty pestré praporky, jakých se užívá k označování situace na bojišti. Jiný obraz nabízel obvyklou půlku kytary, kterou prostupuje slaneček a křivý pohár. Byly to obrazy malované umíněným, zoufalým štetcem; podivínské obličeje s jedním okem, bez nosu, mrzáci se zohavenými údy, šílený rej zmatených představ bez rozumného pořádku. Z obrazů dštěla beznaděje a nuda. Účetnímu bylo nevolno, jako by se najedl dřevěných pilin. Vzpomněl si na šatník, který nejspíše trčí uprostřed

jídelny, ruše souměrnost a navyklý pořádek. Loučil se s obrazy nevraživým pohledem a cítil, jak mu ve vnitřnostech bublá těžká zlost. Reagoval na moderní umění jako každý muž středního stavu. Volal v duchu na malíře policii.

„Mělo by se vám to zakázat,“ vrčel vztekle, „něco takového se nemá trpět. Tohle si mohou dovolit pouze u nás. Moje žába by to lépe nakreslila. Já bych vás spořádal!“

Podíval se na hodinky.

„A co ten pan Dlabáč nejde?“ zareptal. „To je věčnost!“

Vtom postřehl staršího maličkého pána se šedivým kartáčkem pod nosem.

„Pan Michelup?“ otázal se ten pán.

Účetní vstal, aby se představil.

Malý muž mnul si ruce a hlásil, že máme dnes škaredý den, že je chladno a že neustále prší.

Michelup potvrdil tuto okolnost a připojil, že v tuto roční dobu jinak nebývá.

Pan Dlabáč projevil solidaritu s tímto míněním. Nelze čekat, že by se počasí zlepšilo.

„Kriminální čas!“ žaloval. „Já mám doma celý špitál. Žena leží, děti kašlou, inu, zatracené dílo!“

Účetní řekl, že nyní je slyšet o samých nemocech. Sám cítí, že není ve své kůži.

Malý muž zatleskal do dlaní a přivolal číšníka. Dlouho uvažoval, co by si dal, a pak si poručil malého kapucína a sklenku minerální vody.

„Čekal jste dlouho, pane Michelupe? Už jsem byl na cestě a najednou mne zadržel švagr, jestli bych mu neodkoupil lístek do koncertu, že nemůže jít. Jářku, co já s lístkem? Já hudbě nehovím...“

„Hodně práce, co?“ ptal se Michelup.

„Práce by bylo dost,“ zaškaredil se malý muž, „ale nic z toho nekouká. Jenom samá svízele, samé pachtění...“

Michelup mu pomohl žalovati na špatné hospodářské poměry a nabídl mu několik názorů na nynější krizi. Oba páni se sjednotili

v názoru, že malý muž je dnes odírán bez nože a že by bylo nejvýš na čase, aby věci vzaly radikální obrat. Podrobili úřady nevlídné kritice a vyslovili vládě nedůvěru.

„No tak, abychom přišli k věci,“ řekl malý pán, „vy máte motocykl?“

Účetní přisvědčil. Má motocykl, je to krásný a skoro nový stroj. Nerad by se od něho odloučil, ale je jaksi nucen z rodinných důvodů.

Pan Dlabač kýval hlavou, že chápe.

„A kolik byste za tu věc vzal?“ zeptal se.

Michelup se kroutil, že to je jako těžká věc, a ptal se, kolik by malý pán podal.

Ten pokrčil rameny.

„To musíte sám říci.“

„Když jsou to těžké věci,“ váhal účetní, „já nemám zkušenosti v tomto oboru...“

V duchu: „Řeknu osm tisíc,“ a nahlas: „Vzal bych za to sedm tisíc,“ v duchu: „Propána, teď jsem řekl moc!“

Očekával, že pan Dlabač rozhořčen odejde. Ten však zůstal klidně sedět a ani nesmlouval.

Pravil: „S cenou bych souhlasil, jestli se mi ta věc bude líbit. Potřebuju něco takového do obchodu na rozvážení zboží. Dosud jsem měl chlapce a příruční káru. Ale ten uličník prolajdal celý den. To byla věčnost, než se mi vrátil. Tak jsem ho dal pryč.“

„Tak bychom byli jako zajedno,“ děl účetní, „a nyní... Jak to bude s platebními podmínkami?“

Pan Dlabač žádal účetního, aby mu objasnil, co tím míní.

„Peníze dostanu hned při odevzdání zboží, či jak to bude?“

Malý pán vyvalil oči.

„Jaké peníze? Já vám nerozumím!“

Nyní bylo na Michelupovi, aby se podívil.

„Vždyť přece...,“ řekl váhavě, „jak to...? Já vám prodávám věc a vy zaplatíte za ni peníze...“

Pan Dlabač mu nedal domluvit.

„Peníze!“ zakřičel popudlivě. „Kde já bych vzal peníze?“

Účetní se ho s nevolí otázel, jak chce malý pán kupovat, když nemá peníze?

Ten se však nedal upokojiti.

„Peníze!“ křičel. „Kdo platí dnes hotovými? Mně také nikdo neplatí!“

„Mluvili jsme tedy zbytečně...“, řekl účetní pochmurně a vstal.

Malý pán ho stlačil do židle.

„Počkejte! Ještě jsem nedomluvil. Já vezmu motocykl na protiúčet.“

Michelup nerozuměl a žádal vysvětlení.

„To máte náramně jednoduchou věc. Dám vám na protiúčet provaznické a kartáčnické zboží ve výši valuty.“

Účetní zakvílel: „Co mám dělat s kartáči a motouzy?“

„Copak o to! Nemůžete-li to potřebovat, prodáte to jako nic.“

„Kdo to ode mne koupí?“

Malý pán se rozpálil.

„A kdo koupí ode mne? To není moje starost, to je vaše starost! Mně také zboží leží na skladě a nikdo se na ně nezeptá. To jsou dneska obchody! Achich!“

Prudce rozhazovali rukama a mluvili jeden přes druhého. Michelup popuzeně zavolal číšníka a zaplatil rád.

Pan Dlabač za ním křičel: „Pane, pane, do soboty příštího týdne stojím ve slově. Uvažte to dobře a pak mně dejte vědět. Moje zboží je kvalitní, žádný šmejd...“

Michelup ho neposlouchal a vyrazil na ulici.

Přestalo pršet, jen z okrajů střech crčely praménky. Na mokré ploše asfaltu se odrážela světla pouličních svítlen. Michelupovi bylo, jako by měl za sebou dlouhou jízdu vlakem. Se skloněnou hlavou brázdil si lokty cestu davem, bruče a rozkládaje rukama. Chodci se ohlíželi za pánem středního věku, jenž vrtěl hlavou a pištivě se smál. Posedla ho jakási křečovitá veselost. Rozmlouval s nepřítomným kartáčníkem, šfuchal ho laškovně do břicha a říkal: „Proč ne, pane? Přijímám váš návrh. Zítra složíme do bytu vaše zboží. V jídelně, v saloně i ložnici budou se povalovat rýžové kartáče, prasečí štětiny, potřeby pro rybáře, síťky, motouzy... Proměním svůj byt ve skladiště, protože beztoho už se k ničemu nehodí. Můj příbytek totiž, pane Dlabači, není vůbec žádný příbytek. Je to skladiště, kde mají věci převahu nad obyvateli. V předsíni se roztáhl motocykl a vystrčil šatník do jídelny. Šatník pak stlačil všechn nábytek. Nábytek mne vypudil z domova. Musíte vědět, milý pane Dlabači, že já nemám žádný domov. Nemám kam jít. Nikdo mne nechce. V mém bytě je průvan jako na křižovatce čtyř světových stran.

Říkáte, pane Dlabači, že snad moje manželka nestrpí, abych v bytě složil provaznické zboží. Nemějte žádných obav, milý pane Dlabači! Je to dobrá, mírná žena, která se vším souhlasí, co její manžel pokládá za vhodné...”

Zachechtal se. „Nenajde se druhé takové ženy, čestné slovo, pane Dlabači! Vyvolil jsem si ji mezi všemi ženami. Varovali mne, říkali, že to nebude dělat dobrotu. Račte nás navštívit a vydáte nejlepší svědectví o našem rodinném životě. Kam jdu já, tam jde i ona. Slovíčka křivého jsme si neřekli...”

Můj příbytek, milý pane Dlabači, je nehostinný jako špýchar. Žijeme od jisté doby jako na přestupní stanici. Chcete-li u mne složit svůj sklad, prosím, já nemám nic proti tomu. Byl jsem kdysi člověk a nyní jsem pouze zboží. Dají se do mne moli. Kampak, pane

Dlabači? Pospícháte do svého skladiště? Počkejte na mne, máme stejnou cestu...”

Pádící automobil vychrstl na něho fontánu bláta. Jindy by se obrátil za zlomyslným strojem, s hlasitým zlořečením by se ohlížel po strážníkovi, sháněl by svědky, s nimiž by debatoval a bouřil proti nepořádkům. Nyní však si otřel lhostejně špínu z tváře a pokračoval v bludné cestě, zapleten ve fantastické myšlenky.

Tak tedy můj motocykl nikdo nechce, rozumoval. Od kartáčníka nikdo nechce jeho zboží. On by byl ochoten vzít mé zboží, kdybych ho zbavil jeho zboží. Podivná doba! Účetní si pamatuje, že kdysi před válkou lidé věřili v boha, peníze a maturitní vysvědčení. Bůh odměňoval věčnou blažeností nevinně pronásledované, ale věřící. Peníze nesly úroky. Maturitní vysvědčení otvíralo svět a dávalo právo na pevná místa. Na těchto třech jistínách spočívala zeměkoule.

Potom přišla válka, lidé odmítali peníze a pídili se po zboží. Tenkrát byl i účetní získán mezi věřící, kteří vzývali zboží. Nyní cítí, že jeho víra je otřesena. Co zbývá? Več doufat a co vyznávat? Michelup cítil nesmírný zmatek. Veškeré lidstvo potácí se v bludech, svět je obrazem jeho jídelny, kde nejspíše trčí šatník jako kolozub v dásni.

Spatřil svoji tvář v odraze výkladní skříně. Ze zrcadlové plochy díval se na něho cizí, ztrápený obličej se zapadlými tvářemi a očima v černém rámcí. Zkoumal tuto tvář, ve které ztěžka rozeznával boдрé tahy bývalého účetního Michelupa, který ze široka kynul přátelům, družně hlaholil a uzavíral četné a užitečné známosti. Stojí před ním podivín, člověk obejdující po ulicích, zralý pro útulnu.

„Jsem nemocen,“ zašeptal a jakási chmurná radost mu zahrála srdce. Je churav, taje jako vosk na slunci a záhy vyprchá úplně.

„Brzy se mne zbavíte,“ říkal si mstivě. „Už vám dlouho nebudu překážet. Byl jsem špatný člověk, paní Michelupová, já to uznávám. Žil jsem pouze pro sebe, všechno jsem utrácel a rodinu jsem utiskoval. Je to tak, paní Michelupová? Proč pláčete, paní? Není třeba plakat, prosím. Nyní jste svobodná. Máte to, co jste chtěla.“

Najdete si jiného manžela a počnete nový život. Já vás prosím pouze o jedno, abyste na mne nevzpomínala, já to nechci. Byl účetní Michelup a už není účetního Michelupa. Takový je pořádek. Já chci jenom malý kousek, nepatrný kousíček na hřbitově a tam se skrčím, abych nikomu nepřekážel.“

Ulicí se táhlo zoufalé bečení: „Úplná úředně kontrolovaná listina státních stavebních losů a losů Červeného kříže.“ Jiný hlas odpovídal: „Elegantní kapesní manikúra pouze za jednu korunu!“ „Za korunu a po koruně ty krásné banány, pojďte, páni a dámy!“ Kameloti se řítí s balíkem novin a útočí na vozy elektrické dráhy s pokřikem: „Zvláštní vydání! Senzační odhalení pouze dvacet haléřů...!“ Vyskakují písmena světelné reklamy; modrá, červená a zelená světla tříští tmu.

Účetní vrazil do jednoho chodce a zavrával. Zabrebtal: „Promiňte, já nerad...“, ale kdosi mu položil ruce na ramena. Zdvihl hlavu a spatřil před sebou doktora Geschmaye.

„Jak se vede, pane Michelupe?“ otázal se vyhlášený lékař.

„Špatně,“ zašeptal účetní.

„Copak, copak?“

„Jsem nemocen...“

A lékař slyšel nesouvislý a zmatený nárek na paní Michelupovou, na příbytek, jenž je nehostinný jako špýchar, na motocykl, jenž zatarasil vchod, o jistém panu Dlabačovi, jenž nabízí provaznické a kartáčnické zboží...

Lékař položil mu ruku na čelo a pak děl: „Horečku nemáte. Snad máte trochu podrážděné nervy... Nevíte, co je nemoc. Jste chlapík. Na mne se podívejte a uvidíte neduživého člověka. Jsem jednou nohou v hrobě. Před týdnem jsem měl lehký záchvat mrtvice. Ó, já dobře vím, co je to nemoc! Mějte se dobře. Já spěchám...“

Michelup ho zadržel za loket.

„Pane doktore...“, zaúpěl, „prosil bych o radu...“

„Spěchám!“ zařičel dr. Geschmay.

„Jenom chvilinku... já jenom... co se týče motocyklu... já si nevím rady...“

„Stroj,“ odpověděl lékař silným hlasem, „stroj nepatří do předsíně. Stroj chce pracovat...“

„Jak pravíte...?“

„Motocykl chce jezdit!“ vykřikl lékař. „A já spěchám. Nemocní nečekají. Jsem pořád v jednom kole...“

Po paměti došel účetní do Karlína, protáhl se kolem motocyklu, který střežil vchod jako zlá doga, svlékl si kabát, i ulehl na pohovku, kterou koupil kdysi z pozůstalosti baronky Aspahsové. Sténal, snaže se vzbudit účast své manželky; chtěl ji poděsit, aby byla nakloněna k smíru, a vůbec toužil po tom, aby ho někdo politoval. Avšak manželka prohlédla jeho lest. Ženy dobře vědí, že manželé a děti se tváří nemocnými, když mají špatné svědomí. Důstojně špulila ústa a ve vztyčené hlavě nesla chladnou neúčast s osudem svého manžela. Pohybovala se neslyšně a nechodila už plakat do prádelníku. Také účetní už neřádl. Z příbytku se neozývaly dusné rány přirážení dveří. Manželé se znavili a ochabli; a příbytek se naplnil unylostí.

Jenom nová služka tropila hluk, dupajíc velkýma nohama po kuchyni. Měla neohrabané, červené ruce, stvořené k tomu, aby drtily křehký porcelán. V bledém protáhlém obličejí seděly dvě černé malé oči jako knoflíky. Její oči věští pohromu. Podívá se jimi na stěnu a již se zřítí polička s nádobím.

Účetní přimhouřenýma očima popatřil na její bázlivý obličej a vzdychl. Nová služka... Pořád nějaké změny. Nevěstí to nic dobrého. Zastesklo se mu po dívce z Kašperských Hor, která při mytí oken zpívala Vaterland, deine Kinder weinen. Tahle jistě nezpívá. A v neděli půjde na mši a pak do špitálu, navštívit nemocnou tetu.

Máňa přiběhla s rozpálenou tváří, strhla čapku z hlavy, zatřásla chlapeckým účesem a vzkřikla: „Heč, my měly dneska hry!“

Otec pohlédl na ni vyčítavě.

Zastavila se před pohovkou a zeptala se: „Proč ležíš?“

„Jsem nemocen,“ zasténal účetní.

„A zavoláš doktora?“ zeptala se se zájmem. Měla ráda události.

„Víš,“ svěřovala se, „já ráda stůňu. Jenomže mně doktor předepíše jen hořkou medicínu. Sylva Kratinová, víš, ta, co se mnou chodí do klády, má kliku. Ona dostává sladkou medicínu. Ona také ráda stůně.“

Posadila se k otci na pohovku.

Michelup ji vzal za ruku.

„Co dělá maminka?“

„Co by dělala? Sedí v kuchyni.“

„A říkala něco?“

„Nic neříkala. Plete svetr...“ Napadla ji nová myšlenka: „Já jsem si musela dnes vzít šedé punčochy, protože všechny hnědé mám v prádle. Je to úžasné, jak takový detail změni zevnějšek. Že mně šedé punčochy nesluší?“

„Musíš poslouchat maminku,“ domlouval jí otec tklivě, „ona je taková starostlivá a žije jenom pro vás. Slib mi, že ji nebudeš trápit.“

„Vždyť já nic nedělám,“ zakňourala Máňa, „já poslouchám...“

„To je dobře... Kdyby se něco stalo, budeš mít jenom maminku...“

Máňa sklopila hlavu a pohrávala si s otcovým řetízem.

„Tatínku, vypravuj mi, co jste prováděli kantorům, když jsi chodil do reálky.“

„My nikdy neprováděli darebnosti,“ odvětil otec důstojně, „tiše jsme seděli a dávali pozor.“

Její zájem rázem uhasl. Zamyslíla se a řekla si, že musí být nuda v takové třídě, kde ve škamnách sedí samí vážní, ženatí lidé.

Poslední naději vložil na ing. Jardu Nuce; ten, doufal, zbaví ho konečně motocyklu. Měl důvěru v tohoto neznámého inženýra, představoval si ho jako staršího pána, s nímž lze vyměnit rozumné slovíčko. Nabídne mu zboží, vysloví cifru, inženýr bude mírně smlouvat, ale obchod se uzavře, protože i s účetním je řeč. Michelup doufá, že onen pán nebude v ničem podoben ztřeštěnému kartáčníkovi, který chtěl jeho byt zavalit skladem zboží. Dopis neznámého pána se mu zalíbil více než psaní kartáčníkovo; byl napsán na stroji a měl solidní vzhled obchodních dopisů. Jenom to ho znepokojovalo, že inženýr si dal s ním schůzku v baru. Je to neobvyklé místo pro obchodní jednání. Pokusil se ho zavolat na udané číslo. Ale telefon byl mrtvý a z trubky se neozývalo ani šumění.

Vypravil se na schůzku starostlivě, jako by se chystal na dalekou cestu. Slovo bar znal pouze z inzertní rubriky Kam dnes večer?, kterou obyčejně nevšímavě přehlédl.

Pod modravým nápisem PICCADILLY BAR uvítal ho pán v uniformě generála exotické armády. Nos generálův, poněkud zarudlý, byl podepřen tlustým knírkem; však tahy jeho obličeje byly složeny v ušlechtilé vrásky. Generál smekl čapku a prudkým trhnutím otevřel dveře a blahosklonně propustil účetního do haly, zalesněné hájem oleandrů, fíkusů a palem. Kráčel po schodech, pokrytých červeným běhounem, a na jedné zatáčce byl přepaden tlupou, již velela stará paní s hrudí pokrytou špendlíky. Paní popadla hosta za límec; dívka v bílém čepečku mu rozpínala zimník; chlapec v uniformě s dívčím obličejem a drzou pěšinkou ho tahal za rukáv. Pak se ho zmocnil pán ve smokingu, podle vzhledu bývalý vychovatel v královské rodině nebo diplomatický přidělenec. Jeho výraz svědčil o tom, že už dávno na účetního čekal a že je neobyčejně poctěn jeho návštěvou. Diplomat ho vedl ke stolu s takovou šetrností, jako by Michelup zapomněl chodit, a umístil ho

v křesle tak opatrně, jako by se účetní změnil ve vetchou, ale velmi vznešenou dámu. Nato bokem k němu přiklusal číšník a otázel se, bude-li pán večeřet. Michelup odvětil, že je syt. Číšník hodil před něho destičky s ceníkem nápojů. Účetní si nasadil brýle, zapletl se do spousty cizokrajných nápisů, ničemu nerozuměl, i zrudl a upadl v rozpaky. Číšník nad ním stál s pyšnou pokorou a jeho tvář jevila lehkou netrpělivost. Když viděl, že host neví kudy kam, zakvákal název nějakého drinku. Rozpačitý účetní přikývl a číšník si poskočil, zmizel, opět se objevil, přinášeje sklínku naplněnou žlutavou a růžovou tekutinou, ve které plavaly jakési chaluhy jako v akváriu.

Michelup seznal, že se octl v paláci filmového maharádži. Zdi byly pokryty rudými a zlatými tapetami divokých ornamentů. Ptáci s dlouhými pestrými chvosty sáli šťávu z fantastických květů. Místnost se skládala ze dvou dílů, oddělených těžkou portiérou; účetní věděl z exotických filmů, že za takovým závěsem prodlévá maharádža se skleněnými očima a smyslnými pysky; obklopen odaliskami naslouchá tlumené hudbě strunového nástroje; nebo někdo kape jed do křišťálového poháru, naplněného jiskřivým vínem. Naproti němu šklebila se soška Buddhova, který se strnulým úsměvem pozoroval svůj pupek. Účetnímu bylo nevolno a cítil rozpaky jako chudřas, který byl pozván k dvorní tabuli a neví, jak používatí příborů a jak se jedí neznámé lahůdky.

Iluzi maharádžových komnat rušil pouze barový pult, za nímž stála barokní kredenc, naplněná pestrými lahvičkami. U pultu na vysokých židličkách sedělo několik smokingů; sály limonádu pomocí stébel, připomínající motýly, kteří přilnuli sosáky k vlhkému jílu. Za pultem trůnila jistá vznešená dáma žlutých vlasů, které šířily vůni heřmánku.

Michelup se napil zažloutlé a růžové tekutiny. Chutnala současně hořce a sladce, zadrhla mu hrdlo, až mu vstoupily slzy do očí, a pak mu zanítila v žilách oheň. Snažil se překonat rozpaky; dodával si ducha: „Jen hlavu vzhůru, starý brachu! Nejsme dnešní. Posedíme, podíváme se po lidech a pak půjdeme po svých.“ Znepokojivá myšlenka mu našeptávala: „Bude to tady hodně drahé. Bůhvíco si

budou počítat.“ Chláholil se: „Snad to nebude tak zlé, a když, jaká pomoc! Uděláme útratu...”

Lustry byly zahaleny červeným krepem, mahárádžův palác se rozplýval v rudém oparu a podél zdí, na nízkých hedvábných židličkách, rozložily se stříbřité a rzivé slečny s obnaženými rameny a s předloktím pokrytým řadou chřestivých náramků. Slečny mhouřily dlouhé nalepené brvy a na rudých rtech tkvěl navyklý úsměv.

Portiéra se rozhrnula a objevil se neobyčejně dlouhý pán s nesmírně širokými rameny, vycpanými do ostrých hrotů. Vypadalo to, jako by ho právě vyklopili z krabice a páchnoucího novotou ho poslali do světa. Dlouhý pán se rozhlédl po místnosti a pak zaměřil přímo ke stolu, kde seděl účetní. Obklopil ho výparem holičské oficíny, ukázal mu zlatý chrup, poskytl mu pohled na tence vyholené licousy a sdělil, že se jmenuje inženýr Jarda Nuc. Michelup byl potěšen, uctivě vstal a potřásl přichozímu pravicí. Inženýr omlouval svůj pozdní příchod, pozdržel se v jedné společnosti; měl několik důležitých konferencí; ostatně nemíní pana Michelupa unavovati svými záležitostmi; účetní jako muž znalý světa ho dovede pochopit.

Michelup to chápal.

„Doufám, že jste se tu nenudil. Lokál je pěkný, není-liž pravda?“

„Ano, místnost je pěkná,“ přisvědčil účetní.

„Jednou jsem zavedl sem prince z Asturie, známost z honů, víte?“ připojil ledabyly. „Princ chtěl poznat náš noční život; vyhověl jsem, náhodou jsem byl toho dne volný, nemohl jsem ho odtud dostat – haló, číšníku, jedno curacao...!“

Musel umlknout, neboť na židli vystoupil jakýsi pán ve smokingu, ale s pitvornou čepičkou na hlavě, a počal přednášet anglický kuplet. Mečel jako kozel, mával rukama, kroutil hlavou, vyskakoval jak čert ze škatulky a šklebil se jako pavián. Hudebníci napodobovali jeho pohyby; vyskakovali a pitvořili se. Trumpetisté obraceli nástroje ke stropu, jako by pili z láhve. Primáš se nadýmal jako holub a potřásl kadeřemi. Tympanista s olivovým obličejem

křepčil kolem bicích nástrojů, jako by tančil po rozžhavené plotně. Saxofony bečely, klarinety štěbetaly a melodie se honily dokola jako suché listí. Znělo to jako ustavičné dobírání a škádlení. Účetního hudba rozčilovala jako obhroublý studentský argot jeho dětí.

Na parketu se otáčely smokingy, obnažená napudrovaná záda, blýskavé pleše i naondulované kadeře; mladí páni se zářivým úsměvem i staré, slabomyslné děti s nabarvenými kníry. Plavně pohybovali rameny, kroutili zadnicí a klepali podpatky. Hudba vyštěkla a umlkla.

Inženýr Nuc tleskl do dlaní a objednal si whisky. Účetní si odkašlal a počal mluvit o motocyklu.

„Pravda!“ vzkřikl pán s ostře vyholenými licousy. „Málem bychom zapomněli na účel své schůzky. Vypravujte mi něco o tom stroji.“

Michelup začal mluvit a vychvaloval motocykl. Inženýr naslouchal přívětivě, obnažuje zlatý chrup. Účetní chtěl se právě zmínit o ceně stroje, když tu anglický zpěvák počal opět mečet. Tympanista třískl do pokličky a saxofony a klarinety počaly svou honičku. Parket se zavlnil a tanečníci natřásali boky. Najednou Michelup uzel ve shluku tancujícího Turla. Držel v náručí starší dámu s rozverným účesem neposedné dívky. Lechtal ji srkavými a mlaštivými rty na tváři, starší dívka se mazlivě smála a drolila něžná slůvka. Potom účetní objevil i další Turly. Parket se zavlnil Turly. Natřásali zadnicemi, plavně pohybovali rameny a klepali podpatky. Nic je netížilo, i vznášeli se, jako by jejich údy byly naplněny balonovým plynem. Na jejich tvářích bylo psáno, že se rozhodli užívat života a že tento úkol berou vážně a hodlají ho plnit svědomitě. Žádná myšlenka je neznepokojovala. Skepse nedotkla se svěžích duší. Vzdělání netížilo jejich hlavy. Na ploše několika čtverečních metrů roztáčeli jmění otců, kteří neznali jiného potěšení než shánět peníze, pěstít svou cukrovku a svádět služby. Na tomto parketu likvidovaly staré závody a končily se měšťanské rody.

„Kdyby tě tak nebožtík tatínek viděl,“ oslovil Michelup mladého Turla. „Je šťasten, že se toho nedožil. Po celý život se pachtil, staral

se a peníze hromadil. Po dvoře slídl, sbíral podkovy a hřebíky, prohlížel dělníkům kapsy, neodnášejí-li kov z tiskárny, a po nocích se plížil po závodě a nikomu nedůvěřoval.“

Diplomatický přidělenec se procházel mezi stoly s blahovolným úsměvem a dbal o to, aby hosté užívali života. Barová děvčata přimhuřovala nastavené brvy a usmívala se jednotvárným svůdným úsměvem. Anglický zpěvák mečel, rozhazoval rukama a podněcoval hosty. Hudebníci se pitvořili a vyskakovali; nástroje bečely, štěbetaly, pšukaly a synkopy klusaly za sebou kolem dokola.

Účetnímu bylo najednou nevolno jako žákovi, jenž se octl ve škole neřesti a cítí, že není připraven. Mečivý zpěvák, hudebníci a barová děvčata jsou učitelský sbor, který přednáší umění užívatí života. Pán s tváří diplomata je ředitel ústavu. Michelup má provinilé svědomí, že mnoho zameškal z učební osnovy. Bojí se, aby ho učitel nevyvolal; musel by koktat výmluvu, že se nemohl připravit, protože...

„Sedněte si, žáku!“ velí mu učitel, „jste prašivá ovce mezi mými chovanci. Takhle se jakživ nenaučíte užívat života. Podívejte se na ostatní hosty, jak se přičiňují. Musím vás pokárat...“

Mluvil o motocyklu vroucími slovy, jako by, pohnut, dával své dítě do učení a žádal mistra, aby bděl nad jeho blahem a mravností. Inženýr zdvořile naslouchal, zalévaje ho zlatým úsměvem. Seděl s hlavou nedbale opřenou o dlaň, ukazuje tenký řetízkový náramek s přívěsky v podobě klíčů. Michelup domluvil a napjatě vyčkával, jak se pán se zlatými zuby vyjádří. Ten však tleskl do dlaní a zvolal: „Hennessy!“ Když ho obsloužili, čichl si k nápoji, usrkl, svrástil čelo, udělal si „mno!“ a převrátil číšku. Vytáhl hedvábný kapesník, rozšířil vůni exotické voňavky, utřel si ústa a počal mluvit.

Měl lichotivý hlas, kterým k sobě přitahoval účetního za klopy kabátu a současně mu ohmatával kapsy. O motocyklu se zmínil pouze zběžně; jaksi ho odfoukl jako pírkó. Avšak nakloniv se k uchu účetního, tajemně mu sděloval, že v krátké době bude bohatý člověk. Erár mu dluží šestnáct milionů korun. Vykládal, že to jsou nekolokované bankovky, které nepřihlásil k soupisu. Jeho přítel, ministr financí, mu důvěrně oznámil, že nyní bude amnestován a peníze budou uvolněny. Potíž je pouze v tom, že nemá běžného kapitálu na zaplacení poplatků.

Michelupa to nezajímalo a snažil se upoutat pozornost pána se zlatými zuby k motocyklu. Inženýr mu stiskl loket a upokojil ho: „Zajisté, pane, já nezapomínám. Ale koupě toho stroje je pouze detail. To se hladce vyřídí. Mám však s vámi jiné plány. Vaše tvář se mi líbí. Myslím, že vám mohu důvěřovat...“

Vtom se zatmělo, mahárádžův palác se ponořil do modravého pološera, hudba nasadila kvílivé tóny a jedna slečna s obnaženým životem počala egyptský tanec, chřestíc náramky. Lámala údy, kroutila se v bocích a záhadně se usmívala. Hudbu rázně ukončil úder tympánu, tanečnice zkřížila ruce na prsou a zazářilo světlo. Kmen Turlů staré, slabomyslné děti s nabarvenými kníry zatleskaly. Jenom smokingy u barového pultu si nevšimaly programu a sály šťávu ze štíhlých sklenic.

Opět počal mečet anglický zpěvák, rozkládal rukama, vyskakoval a pitvorně kroutil tvář. Hudebníci zabouřili a Turlové se počali kolébat, natřásat ramena a vrtět zadnicí. Pán s obličejem diplomatického přidělence pozorně bděl nad veselostí; i zdálo se, že tleská do dlaní a napomíná: „Dětičky, buďte pozorné a uče se užívat života. Kdo nebude sledovat vyučování, toho budu muset napomenout...“

Účetní se krčil, aby si diplomat nevšiml, že málo utrácí, a obával se, že naň budou číšníci žalovat: „Prosím, Michelup nechce užívat!“ Avšak číšníci věnovali svou pozornost pouze světákům.

Inženýr se zadumal a pak si objednal chartreusku. Když mu číšník přinesl sklenku zeleného nápoje, zakroutil hlavou a pokáral se: „Co dělám? Měl jsem si dát gin.“ Přece však převrátil do sebe sklenku. Potom mrkl na Michelupa a tázal se: „Znáte ty dva činžáky na nábřeží? Víte, ty v gotickém slohu?“

Účetní se upamatoval.

„Ty jsou moje!“ prohlásil významně.

Michelup mu blahopřál.

„Zdědil jsem je po své tetě,“ objasnil inženýr.

Účetní se vyjádřil, že je příjemné býti majetníkem dvou domů, nicméně však... Odkáslal si a počal opět o motocyklu.

Zlatý úsměv odfoukl stroj, poněkud se zasmušil a dodal: „Ale věc má maličký háček.“

Michelupa háček nezajímal, ale ze zdvořilosti se otázal: „Jaký háček?“

„Totiž,“ vysvětlil pán se zlatým chrupem, „nemám okamžitě na dědické poplatky. Jsem poněkud imobilní. Fatální situace!“

„Co pořád žvaní?“ rozhořčil se účetní. „Co mně je do jeho domů a finanční situace? Náramně řečný pán. Já to nemám rád. Řekni mi, chceš-li koupit stroj, jinak nemám s tebou co mluvit. Člověk se v něm nevyzná...“

Inženýr zapomněl na dva gotické domy na nábřeží a počal hovořiti o svých společenských stycích. Podle jeho řeči dalo se souditi, že má mnohé a velmi významné známosti. Michelupovi

předvedl revue bankovních ředitelů, velitelů velkých průmyslových závodů a politiků. Členy vlády označoval zdobně křestními jmény. Mluvil o nějakém Jendovi a účetní se domníval, že míní druha svých dětských her. Ukázalo se však, že inženýr měl na mysli ministerského předsedu. Chválil ho jako dobrého a upřímného kamaráda, ale nemohl ho ušetřit lehké výtky, že mnohdy dělá hlouposti. Naznačil Michelupovi, že vládní kruhy obracejí se k němu o radu a že inženýr nešetří dobrými ponaučeními.

„Jenda je hodný hoch, a co se mně na něm obzvláště líbí, je to, že nezná falše. Co na srdci, to na jazyku. Není jako Ruda...”

„Ruda...?”

„No, přece... ten! Vždyť ho znáte. Ministr železnic. Bydlili jsme spolu dlouhá léta. Byl pořád Jardo sem, Jardo tam, a teď skoro člověka nezná.”

„Bývají takoví lidé,” mýnil účetní.

„Já o něho nestojím,” děl inženýr zasmušile, „však on člověka najde, až ho bude potřebovat. Pak mu řeknu, co si o něm myslím. Jenda je jiný. Ten kamaráda nezradí...”

Michelup se pokradmu podíval na hodinky. Pro pána! Hnedle budou dvě! A on tu sedí a poslouchá řeči o Jendovi. Hlava mu šla kolem. Měl plné břicho hudby, křiku a kouře. Manželka bude mít starost. Vždyť léta nebyl tak dlouho vzhůru. Teskně dumal o tom, že paní Michelupová ho uvítá nevlídně. Co jí řekne? Rozhodl se, že se energicky otáže inženýra, chce-li koupit motocykl.

„Stručně a jasně: Koupíte, nebo ne? Já se nemohu zdržovat, pane inženýre!”

Vtom pán se zlatými zuby mrkl na něho a řekl: „My dva uděláme spolu ještě mnohý obchod. My dva jsme se dlouho hledali, až jsme se našli. Jsme to vykutálení braši. Na zdraví!”

Chtěl pozdvihnout sklínku, ale poznal, že je prázdná. Objednal si třesňovku, převrátil ji do sebe a pak přidušeně oznámil, že by mohl zdarma nabýt zbytkového statku s pěkným zámečkem. Ale věc má ovšem háček.

Přimhouřil levé oko a třel ukazováčkem o palec. Bylo by potřebí podplatit jednoho úředníka v pozemkovém úřadě. To je právě kámen úrazu. Nemá drobné, aby uspokojil toho úředníka. Je nyní překapitalizován. Zahleděl se upřeně na účetního a žádal ho, aby se vyjádřil k tomuto projektu.

Ten však dal najevo, že se nezajímá o zbytkový statek se zámečkem, ale že mu na srdci leží motocykl.

„Vy jste podivín se svým motocyklem,“ urazil se inženýr, „takovou podrobnost můžeme vyřídit jedním slovem. Domnívám se, že jste velkorysý muž, znalý světa. Že bych se ve vás mýlil? Tomu nevěřím...“

Maharádžův palác se počal zvolna vyprazdňovat. Smokingy slezly z vysokých židliček. Staré, slabomyslné děti odcházely v průvodu barových slečen. Michelupovi se zdálo, že diplomat jaksi úkosem měří stůl, u něhož seděl s inženýrem. Rozhodl se, že zaplatí a půjde po svých. Toužil po čerstvém vzduchu a nostalgicky vzpomínal na své lůžko.

Zdálo se, že obraznost pána se zlatými zuby je nevyčerpatelná. Zapomněl na zbytkový statek a počal s velkým ohněm mluvit o velkém obchodě s obrazy. Získal sbírku holandských a italských mistrů a chtěl by ony originály propašovat do ciziny. Dolaroví magnáti se zajímají o ty obrazy. Peníze leží na ulici, jenom se po nich shýbnout. Jen proto, že účetní si ho naklonil, chce mu dát příležitost, aby na tom obchodě zbohatl.

„Je to hladká záležitost,“ tvrdil, „a takřka není na tom nic protizákonného. Jde jenom o to, obejít nějaké formality...“

Michelup se rozhněval a otázal se: „Tak vy ten motocykl nechcete koupit?“

Inženýr pokrčil rameny a znovu začal svým lichotivým hlasem prohledávat účetnímu kapsy. Vtom přiběhla dívka s čepečkem a zvolala: „Pan inženýr Nuc k telefonu!“

„Okamžik!“ děl ten pán k Michelupovi. „Nutná konference. Malé strpení. Hned jsem tady.“ A odběhl.

Michelup se zvrátil do křesla a čekal. Pohlédl na hodinky. Bylo už půl čtvrté. Zachvěl se. Diplomát obcházel kolem. Uplynulo několik minut a inženýr se nevracel. Prošlo čtvrt hodiny. Hudebníci počali skládat nástroje.

Číšník se přitočil ke stolu a zasípěl: „Pán si přeje platit?“

Michelup přisvědčil a počal se probírat v tobolce. Oznamil, že měl americkou limonádu, a číšník vyslovil takovou číslici, že účetní div neomdlel. Byl příliš zdeptán, než aby se odvážil něco namítat.

„A ten pán měl: curaçao, whisky, koňak, gin, chartreusku, griotku, mokka a polévku...“ počal hbitě vypočítávat číšník a plnil blok číslicemi.

„Který pán?“ podivil se Michelup.

„Ten pán, co jste s ním ráčil sedět,“ objasnil číšník.

„Ale dovolte!“ rozhořčil se účetní. „Ten pán bude platit sám. Já ho nehostil.“

„Je mi velmi líto,“ číšník na to, „ale ten pán už odešel...“

„Není možná!“ zaúpěl Michelup. „Vždyť řekl, že se vrátí...“

Číšník pokrčil rameny. Účetní vstal a zapjal si kabát. Prohlásil energicky, že pana inženýra nezná, že ho nezval a že mu do něho nic není. Měl se k odchodu, ale číšník ho zadržel.

Tvářnost diplomáta se rázem změnila. Sklouzl z něho přívětivý úsměv a jeho rysy ztvrdly. Z diplomáta stal se profous. Poslali pro vrátného. Generál se proměnil v kata. Z číšníků se vyloupili katovi holomci. V maharádžově paláci, kde má znít pouze přidušená, kvílivá hudba ukrytého strunového nástroje, ozývalo se řvavé hulákání. Generál uchopil účetního za límec a neomaleně jím cloumal. Diplomát se sháněl po strážníkovi.

Michelup se lekl skandálu a zaplatil. Šatnářka mu hodila zimník na hlavu a hoch s něžným dívčím obličejem se mu poškleboval. Generál otevřel dveře a nešetrně ho postrčil. Účetní vyletěl na ulici, a než došel za roh, slyšel za sebou chraptivé nadávky muže v generálské uniformě.

Denní světlo se mísilo s prchající nocí; od pozadí blednoucího nebe se nejasně odrážely větve stromů, připomínající rentgenový snímek lidské kostry. Z otvorů kanálů dýchala bělostná mlha. Lnula k obličejí jako pavučiny a účetní cítil na rtech její nakyslou chuť. Měl těžká víčka, hlavu prázdnou a ozvěna jeho kroků se dunivě odrážela od mrtvých domů.

Po paměti mířil ke Karlínu, podoben znavenému, skomírajícímu stroji. Nad městem ležel těžký spánek, který předchází probuzení. Dva strážníci prudce pohybovali rukama, aby se zahřáli. Roztrhanými cáry mlhy bylo viděti bledý, neskutečný přelud měsíce. Kolem párkařova stánku lelkovalo několik děvčat; bylo slyšeti jejich zhrublé hlasy a svištivý smích. Tu a tam v oknech zablikala světla; zarachotil klíč v zámku a zaskřípaly veřeje. Den se probouzel se slepenými víčky a řvavým zíváním. V ulici stála řada zelinářských vozů s rozžatými svítilnami. Koně, pokrytí plachtou, nehybně stáli a pohazovali pytlíkem ovsa. Zelináři, zesurovělí chladnem, se sípavě hádali.

Nějaký muž vynořil se z mlhy, přistoupil k Michelupovi a přiblížil zsinalá, zarostlá ústa k jeho tváři. Účetní ucítil štiplavý dech, čpící po cibuli, a zápach kořalky. Člověk mumlavě požádal o milodar; Michelup ho nevyslyšel a bral se dále; muž hulákal za ním nadávky. To připomnělo účetnímu vrátného v generálské uniformě, který ho před chvílí nešetrně vyprovodil z maharádžova paláce. Najednou velmi zřetelně, mučivě připomněl si onen neslušný výjev, jak s ním, mírným a spravedlivým člověkem, zacházeli jako s pobudou, který chce uprchnout, nezaplativ útratu. Vidí před sebou ředitele podniku se zkřivenou tváří; cloumají jím rozlícení a zištní číšníci; huláká nad ním vrátný jako hafan.

Slzy mu vstoupily do očí. Pocítil nad sebou lítost. Takhle jednali s účetním tiskárny, otcem rodiny, který vždy kráčel po řádných cestách, nedávaje pohoršení... kdyby ho tak viděly jeho děti

a manželka, přátelé a personál v tiskárně. Zasténal a otřel si oči rukávem.

Co udělal, čím se provinil? Ničím se neprovinil, jenom chtěl prodat motocykl. Vztek se v něm vzepjal proti nenáviděnému stroji, který se ulebedil v předsíni a střeží vchod do příbytku jako zlá doga. Roztáhl se, proklatý, nade všechny se povýšil, celou rodinu ujařmil a odřízl ho od světa. Odsoudil účetního k samotářství a učinil se pánem jeho osudu.

„Curaçao, whisky, gin, třešňovka, chartreuska, koňak, mokka...“, mumlal Michelup. „Všechno vychlastal ten stroj a ještě je mu to málo. Já si nic nedopřeji, na dětech škrtím, nemají, chudinky, žádného potěšení, ale pan motocykl musí užívat! Až přijdu domů, vezmu sešit a zatížím stroj položkou za ty nápoje. Aby za to člověku udělal radost, to ne... Zlomyslný, nevděčný!“

Tak blábolil účetní a v jeho mátožné hlavě točil se větrný sloup podivných představ, útržků, obrazů a zchumlaných myšlenek. Najednou ho napadla pohádka, kterou četl v knížce svých dětí; nebo snad vůbec nečetl? Snad se mu to jenom zdá. Irská nebo arabská pohádka. Jeden muž zapsal duši Zlému a ten mu prodal lahvičku, ve které byl uzavřený džin, duch, jenž mu opatruje všechny požitky světa. Jeho pozemský život bude naplněn rozkoší, ale po smrti propadne věčné zkáze. Může od sebe odvrátit toto neštěstí, jestliže se mu podaří prodati lahvičku jinému zatracenci, ale musí za ni vzít o haléř méně, než za ni dal. Podaří se mu najít takového zoufalce; a ten se může zachránit pouze tím, že lahvičku prodá o haléř levněji, než ji koupil. Pořád levněji se musí prodávat lahvička s prokletím, až konečně ten poslední ji nemůže prodat, protože ji koupil za haléř...

„Podivné...“, vrtí účetní hlavou. „Zboží tě vábí a obluzuje svými puvaby. Koupíš je, a už vidíš, že jsi chybil. Okamžitě ztratilo na ceně. Musíš najít hlupáka, který by tě zbavil černého Petra. Smíš však žádati méně, než jsi za zboží dal. Dosud jsem věřil zboží a ctil cenu vyznačenou. Vidím, že ani zboží nesmím věřit. Myslel jsem, že jsem získal zboží, ale zboží získalo mne. Stal jsem se jeho otrokem.

Musím je obskakovat a krmit... Nebudu volně dýchat, dokud se ho nezbavím..."

Když došel domů, dveře byly již otevřeny a u krámků stál mlékařčin vozík. Na chodbě potkal babu s novinami. Slyšel, jak z jeho příbytku rachotí kávový mlýnek. Odemkl dveře, protáhl se kolem motocyklu a odhodlaně vstoupil do kuchyně.

Služka, která právě přikládala do kamen, vzhledla k němu a na jejím protáhlém obličejí postřehl výčitku a úžas. Manželka, oděná v župan, chystala hrnečky k snídani.

Michelup pozdravil nápadně hlasitě a snažil se dodat si výrazu člověka, který si někam odběhl, vyřídil si nepatrnou záležitost a po malé chvilce se vrátil.

Paní Michelupová odpověděla s vyzývavým klidem, křečovitou zdvořilostí, jako by vítala oficiální návštěvu.

„Uf!“ ulehčil si účetní, „to jsem prožil noc!“

„To si mohu myslet,“ odvětila manželka zdvořile.

Pohlédl na ni s obavou. Avšak její tvář neprozrazovala žádné hnutí.

„Ani se neptáš, kde jsem byl,“ počal opět Michelup.

„Co bych se ptala?“ tence zapěla manželka. „Ty jsi pán a jdeš si, kam chceš. Nebudeš se mne přece držet za sukň.“

Zachmuřená tvář služebné vyjadřovala rozhořčení a nelibost nad pánovým chováním. „Hanba, hanba, milostpane!“ pravila ta tvář. „Takhle se chová vzdělaný pán? Být tak milostpaní, já bych ti dala, co se nejí!“

„Vypadá to...“, mumlal účetní nespokojeně, „jako bych já... jako bys myslila, že jsem celou noc flámoval, a zatím já...“

„Nic si nemyslím,“ odvětila manželka břitce, „já už si dávno odvykla myslet.“

„Abys věděla, kde jsem byl, tak ti musím říci, že jsem prodával motocykl...“

„Někdo prodává ve dne, jiný v noci. Jak se komu hodí. Co je na tom divného?“

„S tebou není rozumná řeč,“ mrzel se Michelup, „jiná žena by měla řeči a dělala rámus.“

„Já nejsem jako jiné ženy,“ děla paní Michelupová spokojeně a nalila účetnímu kávu. „Nedala jsem ti moc tmavou?“ ptala se.

„Ne, ne,“ odpověděl Michelup s chvatnou zdvořilostí, „díky! Já raději tmavší...“

Upíjel z hrnku a hleděl úkosem na ženu. Její tvář neprozrazovala žádné hnutí mysli. Div že se neusmívala, div že si netrylkovala. Účetní ji nepoznával. Byl znepokojen a ustavičně se snažil podat vysvětlení.

„To jsem unaven,“ počal opět velmi hlasitě a bodře, „jsem jako rozlámáný.“

Manželka neodpověděla. Z koupelny bylo slyšet, jak se děti myjí a hašteří. Paní Michelupová odběhla, aby učinila pořádek. Bylo slyšet, jak hartusí: „Chcete, abych vzala na vás metlu? Dělejte, ať nepříjdete pozdě do školy.“ Pak se objevila opět v kuchyni.

„Jsem jako rozlámáný...,“ navazoval Michelup svou řeč.

Žádná odpověď. Děti se s hlukem přihrnuly do kuchyně. Pohlédly ostýchavě na otce a hlasitě pozdravily.

„Dobré jitro, děti,“ odpověděl účetní takřka uctivě. Přitáhl je k sobě a okázale je polaskal. Ať ona vidí, že není žádný zhýralec, ale dobrý otec rodiny.

„Máte učení připraveno?“ vyptával se. „Abyste si nic nezapomněli. A ve škole se hlase a odpovídejte zřetelně. Chci slyšet o vás chválu...“

„Nemám nikoho než vás,“ mluvil vroucně a hladil je po hlavách, „slibte, že budete dělat tatínkovi radost.“

„Dneska se nezkouší,“ oznámila Máňa, „budeme opravovat kónu.“

„Neříká se kóna, ale kompozice,“ opravil ji otec jemně, „nu jděte, jděte, ať nezmeškáte...“

Bylo slyšet, jak děti klusají po schodech.

Michelup pohlédl na manželku a začal: „Povídám, jsem jako rozlámáný...“

Manželka vzala smeták a počala vytírat podlahu.

„Nemáš už čas do kanceláře?“ otázala se po chvíli.

„No, pomalu abych se zdvíhal,“ odvětil muž ochotně. „Ale dříve bych... jářku... ty si opravdu snad myslíš, ale to by byla chyba... já opravdu... jeden inženýr, víš, co mně psal psaní...“

„Jdi už, jdi, ať nezmeškáš,“ přerušila ho paní Michelupová.

„Neboj se, nepřijdu pozdě... A ten inženýr... bylo to v jednom baru... já povídám: Tak chcete koupit, nebo nechcete? Nechci se zdržovat. Nejsem zvyklý ponocovat. Žena bude mít strach...“

„Já neměla strach,“ oznámila manželka, „vím, že jsi dospělý člověk a máš svůj rozum.“

„Nicméně...“ počal opět Michelup.

Paní Michelupová si začala zpívat.

Účetní zrudl a vyskočil.

„Jaká ty jsi žena?“ zařičel.

„Jaká jsem?“ ptala se nevinně.

„Ty jsi... ty jsi...“ supěl účetní.

„No jaká jsem?“

Náhle se rozlítíl.

„Křič!“ zařval. „Křičet máš! Spílat máš! No, spust'! Spust' konečně! Já čekám! Už to nemohu vydržet! Tak řekni, co jsem. Nazvi mne bídákem, flamendrem, zhýralcem, který zapomněl na svou čest a dobré jméno. Který utrácí peníze svých dětí. Který se potuluje po nočních místnostech s podezřelými lidmi a který špatně skončí...“

„Proč bych křičela? Proč bych spílala? Já taková nejsem...“

„Já to chci! Já na to čekal! Nemuč mne a spust' povyk. Já na to čekal!“

„Nejsem taková, abych svému muži nadávala. Já nemám tu povahu. Nejsem jako jiné ženy...“

„To je právě to!“ řádl účetní. „Nejseš jako jiné ženy. Jsi vůbec špatná manželka...“

„Já jsem špatná? A to se podívejme...“

„Jsi špatná. Jiná by třeba muže zbila, ale mluvila by s ním, rozumíš? Nadávala by, ale mluvila. Chci slyšet slovo! Od své ženy mohu žádat, aby byla uražena, rozzlobena, aby si nedala nic líbit...”

Manželka pokrčila rameny.

„To je těžké. Já spílat neumím a nebudu. Musíš si vyhlédnout jinou ženu...”

Účetní zaštkal.

„Jenom slovíčko... hodně hrubé slovíčko...,” vzlykal, „abych věděl, že mám někoho kolem sebe, abych nebyl tak sám...”

Bylo ticho.

Michelup si povzdychl, těžce se zdvihl a vybral se ze dveří. Po jeho odchodu běžela manželka do pokoje, otevřela skříň a ronila horké slzy do prádla, svázaného hedvábnou stuhou.

Když přišel do kanceláře, řekli mu, že má navštívit ředitele. Polekal se a pátral, co mu chce. Krčili rameny a hleděli si práce. Na dveřích ředitelny svítil červený nápis *Nevstupujte* na znamení, že šéf závodu má návštěvu. Účetní se sklonil nad tlustou knihou, ale viděl pouze matný sliz, ve kterém plavaly sloupce číslic. Oči ho pálily a na místě, kam se zahleděl, liknavě se pohybovala průhledná tělíska jako bakterie pod mikroskopem. Byl naplněn tabákovým dýmem a štěbetavou hudbou; v ústech měl pocit, jak by vypil roztok hořké soli; a jeho kůži dráždilo lepkavé svědění, jako by se vykoupal v oleji a obalil sazemi. Jednotvárně klapaly psací stroje a podlahou zachvívaly neviditelné stroje. Nitro Michelupovo spalovala neuhasitelná žízeň; toužil po čistém prádle, koupeli a chladných peřinách.

Červený nápis uhasl, ze dveří se vyvalil tučný pán s aktovkou. Účetní se zmenšil, odkašlal si, aby si pročistil hrdlo, a jeho obličej pravil, že tohoto dne asi už neuslyší příjemnou zprávu.

Ředitel ho očekával za psacím stolem, jeho růžová tvář byla plna rozpaků a oči za skřipcem nepokojně běhaly. Opřel lokty o stůl a spojil prsty v podobě stříšky. Uvítal účetního s mnohými áno – áno a ptal se Michelupa po jeho zdraví. Účetní odvětil, že jeho zdraví je dobré. Ředitel na to, že ho to, áno, áno, velmi těší. Umlkl a hledal výrazy; měl malou zásobu slov a řečník byl neobratný jako každý činorodý muž nízkého původu.

Pak zase počal: „Áno, áno, vidím... nerad vidím, že svoji práci, áno... práci zanedbáváte... nejste už tak při věci, trochu roztržitý, áno... co se to s vámi stalo? Já vás nepoznávám...“

„Já přece nic nezkazil...“ zamumlal účetní.

„Ovšemže ne... rozumí se, že nikoli... to jsem nechtěl říci... snad jsem se špatně vyjádřil, áno, špatně, špatně... Ale pozoruji na vás jakousi... áno, ochablost, áno... málo energie... špatný příklad pro ostatní mladé lidi, to je to, áno... Snad jste nemocen?“

„Trošku se jako necítím ve své kůži,“ chytil se toho stěbla Michelup.

Ředitel zabodl do něho oči a svrástil nos. Zdálo se mu, že cítí tabákový dým a probdělou noc.

„No, tak tedy nemocen...“ děl nedůvěřivě, „áno, áno... nemám rád nemocné... sám nejsem nikdy nemocen, protože nesmím...“

Michelup cítil v hrdle pěst. Vášnivě se mu chtělo vypovědět řediteli svou svízel, ale cítil, že jeho prašivá historie nedá se vtěsnat do slov.

Chtělo se mu říci: „To já, prosím, ne, to motocykl... On mne vlákal do maharádžova paláce. Já, prosím, nemám co dělat ve škole hříchu. Nemám na to povahu, prosím. Račte, prosím, motocyklu domluvit. Je to úskočný, lstivý a zlomyslný tvor. Moji domácnost obrátil v trosky. Celého mne opanoval. Jsem na něho slabý. Od vás si snad dá říci. Ať už mne nechá s pokojem. Mnoho jsem zkusil, ani vypovědět to nemohu...“

Já nechci užívat života. Pro mne to není. Vždycky jsem rád seděl doma a všechno mne těšilo. Teď už nemohu, protože se stroj roztáhl a porušil souměrnost.“

Nahlas zabručel: „Přičiním se...“

Ředitel sňal skřípec, otřel si oči a pak oznámil, že chtěl účetnímu tento měsíc zvýšit plat, ale takhle to, áno, áno... nejde, áno, radí účetnímu přitáhnout a očekává, že už ho nebude muset napomínat...

„Přičiním se,“ opakoval Michelup.

Vtom zazněl telefon, ředitel uchopil sluchátko a propustil účetního pokynem ruky.

A doma ho vítala britká zdvořilost paní Michelupové. Příbytek byl naplněn ironií. Zmalomyslněl, seschl se. Byl uctivý i k dětem a k služebné. Připadal si jako podnájemník, který liknavě platí, a proto musí být na všechny strany devótní. Rád by seděl v koutku, ale nedopřáli mu klidu. Sotva usedl, již se zjevil džber s vodou a ženy s hlukem počaly uklízet. Utěrák mu pleskal kolem uší a smeták

poletoval po světnici. Smýčily, pošinovaly nábytkem a bušily do koberce. Ustavičně citelně ho trestaly úklidem.

Ještě jednou se vzepřel a vzdoroval. Když mu manželka podala jídlo, prohlásil s nápadnou lhostejností, že nemá hlad. Čekal, že se paní Michelupová znepokojí a počne se dotazovat, není-li nemocen. Odpověděl by v tomto případě mdlým hlasem a s důrazným klidem, že není churav; potom by manželka začala zmateně pobíhat a chystat obklady.

Avšak paní Michelupová nejen že se neptala po jeho zdraví, ale připomněla, že to považuje za samozřejmé; nediví se, že účetnímu nechutná; dovede strojit pouze prosté a jednotvárné pokrmy; neučila se vařit pro světáky a labužníky. Účetní se urazil a odešel na oběd do hostince.

Několik dnů sedával pod sádrovým poprsím historické osobnosti a pojídal oběd ve společnosti svobodných soukromých úředníků. Sytil se hovězím masem s křenovou omáčkou, vepřovou pečení se zelím, houskovými knedlíky a polévkou s flíčky. Žvýkal mdle, jako by nesytil své tělo, ale jedl za někoho jiného. Zdálo se mu, že krájí maso motocyklu, že srká sousta a lije polévku s flíčky, pivo a černou kávu do benzinové nádržky. Položkou za obědy v hospodě zatížil motocykl, neboť ten stroj zavinil nepředvídanou útratu. Motocykl také způsobil, že mu nezvýšili plat. Přemýšlel, o kolik přišel, a pak zapsal do sešitu pravděpodobnou ztrátu.

Jeho známí, kteří ho viděli obědvat v hostinci, se podívovali: „A copak, copak? U vás se uklízí?“

„Ano, uklízí se,“ odpovídal Michelup se zasmušilou ironií. „Pořád se uklízí a konce to nebere. Vystrčili mně na ulici.“

„Hahaha, to my známe. To jinak nejde, hahaha.“

„To jinak nejde, hahaha.“

Večery prochodil Michelup po ulicích. Potácel se mezi hlučícím zástupem, ztracen jako moucha v mléce. Připadal si jako osamělý poutník, jenž ustavičně jde a jde, až asfalt vystřídá hrbolatá dlažba a pak se octne mezi továrnami, ohradami dříví, syrovými novostavbami a nouzovými baráky; pořád putuje po silnici, která se

bělá ve tmě; jde dopředu za neznámým cílem, neohlížeje se nazpět; nemá proč se ohlížet, protože je bez domova. Je tma, vlhko a oči dráždí lepkavý sníh. V dálce se třepetá několik světél. Je slyšet chraptivý štěkot psů. Dojde do vesnice, zaklepá na první dveře. Snad mu podají talíř vřelé polévky. Sní ji pokorně na schodech, poděkuje jménem božím a vydá se na další pouť. Jednoho dne ho naleznou příkrčeného u zdi. Úřad prohledá jeho mrtvolu, i zjistí, že to byl jistý Michelup, účetní z Karlína. Když zvěst o jeho smrti přikvačí mezi jeho známé, to bude pobouření.

„Jak to, prosím vás?“ budou se vyptávat.

„Inu, jeho žena, víte...“

„Mnoho si vzala na svědomí. Takový hodný člověk! Je ho věčná škoda...“

„Copak je to platné... Chudáka nevzkřísíme...“

„Tak, tak...“

A šachisté uctí jeho památku v slavnostní schůzi. Předseda vysloví jeho jméno a všichni povstanou. Ředitel Pazderník bude v nesnázích. Kde sežene tak přesného a svědomitého úředníka?

„To všechno ona...“ mručí úředník. „To ona způsobila. Mohlo být všechno jinačí...“

Potom se unavil a vrátil se domů. Příští den už nevzdoroval, ale pokořil se a jedl u společné tabule.

Babička se dověděla, že v rodině účetního není všechno v pořádku, a vydala se na výzvědy. Motocykl ji však nepustil do příbytku. Když pak služebná přišla poklidit její světničku, tu se počala vyptávat. Co se přihodilo? Jí nikdo nic neřekne. Každý má před ní tajnosti. Seděla vztyčená v posteli, prudce pohybovala černým obočím a střílela jedovatýma očima.

Služka řekla, že nic neví.

Babička se rozhořčila.

„Jste ke mně falešná,“ reptala, „kdybyste nebyla falešná, měla byste u mne dobře. Já bych se vám odsloužila!“

Ukázala jí vkladní knížku a balíček cenných papírů, které schovávala pod podušku.

„Jsem bohatá,“ brebtala, „jsem mohovitá, ale těm nahoře nic neodkážu. Oni mne moří hladem. Jsem celá seschlá a neduživá. Všechno dostanou po mně cizí lidé. A nejvíc Lenorka, protože byla ke mně vždycky upřímná. Nezapomíná na starou, opuštěnou ženu...”

„Mám veliké jmění, ale neříkejte nic těm mladým, oni by mně všechno vzali.“

Zvolna se otáčel řetěz dní v jednotvárném střídání, i připlížila se zima a zasmušilé nebe dštilo saze smíšené s vlhkým sněhem, který se pod nohama chodců a pod koly vozů měnil v černou břečku. Na ulicích vyrostla řada stánků, které nabízely pražené mandle, sučuk⁵ a turecký med. Vyvolavači repetili, vychvalující své patenty a vynálezy, jimiž možno změnit ponožku v kravatu; zvláštní spínátka, kterými lze učiniti šle zbytečnými; zázračné mýdlo, které vyčistí každou skvrnu; levnou voňavku ve třech druzích; deset dopisních papírů, deset obálek, tužku a gumu pouze za jednu korunu; nůž na krouhání zeleniny; lepidlo, kterým lze spojit každý rozbitý předmět. Pouťový fotograf lákal obecnstvo do svého stanu; muž v tureckém fezu ukazoval kalhoty dámy dvě stě padesát kilo těžké; jiný vyvolavač řval do megafonu, že v jeho podniku lze spatřit divy a zázraky indických fakírů; v jiném stánku bylo lze nalézt poučení o chorobách, které pronásledují lidský rod; rozjařený muž představoval svého vousatého druha s hlavou pokrytou turbanem, který tři roky studoval okultní tajemství v tibetských klášterech; manželé předváděli ochočeného mývala a tři veverky, které se vrtěly v kole; mrzák vystavoval Chrám svatého Víta zhotovený z dřívěk; slepec otáčel klikou u truhličky, v níž tančily dřevěné loutky; papoušek tahal planety a ve válci naplněném vodou andílek stoupal vzhůru, když čert klesal ke dnu. Silák prostřel na zemi pokrývku a ukazoval své umění, potulný artista metal přemety, dva trampové, hoch a děvče, zpívali za doprovodu harmoniky teskné písně o táboráku, kánoí a rudých rtech. Byl svátek štědrého světce Mikuláše a výkladní skříně byly plny bonboniér v podobě čertů s vyplazenými jazyky.

⁵ Cukrovinka válcovitého tvaru ze směsi cukru, sirupu, škrobu, agaru nebo želatiny. *Pozn. red.*

Toho dne obdržel účetní poštou dva tiskopisy, z nichž jeden žádal příspěvek na zmírnění osudu nevidomých dívek a ve druhém ho zval Spolek kočích a závozníků republiky Československé, aby se účastnil mikulášského večera s veselým programem.

Potom se přiblížily vánoční svátky, na náměstích vztyčovali smrkový strom, ozdobený azbestovou vatou, papírovými fábory a skleněnými ozdobami. V obchodních domech, průjezdech, výčpech a nočních lokálech chraptil radiový tlampač, vysílaje vánoční koledy, a omrzlí dráteníckové postávali za dveřmi a dvojhlasně zpívali o události v městě Betlémě. Žebrači a žebračky s kojenci v náručí a se zástupem usmolených a sešlých dětí vybírali vstupné do kaváren a cukrářství. Děvčata v kalhotách, muži s batohy a chlebníky se vrhali na vlak, který je odvázel do hor. Ulice, autobusy a tramvaje byly zavaleny spoustou balíčků, ozdobených smrkovou snítkou. Před lahůdkářskými obchody viseli srnky a bažanti se skelnýma očima a v kádích se pleskali tuční kapři. Město hlučelo jako velká voda a v ulicích se zmítal příboj davů.

Tehdy našel účetní ve své schránce tři pozlacené pohlednice s útržkem papíru, na němž bylo inkoustovou tužkou psáno, že živitel četné rodiny, toho času bez zaměstnání, prosí o sebemenší dárek. Vedle toho byl tam tiskopis, který nabádal účetního, aby se dal zapsat do kursu moderních tanců.

Nadešel Štědrý večer, paní Michelupová napekla zázvorové pečivo, jablkový závin a perníčky. Rozsvítili svíčky na malém stromečku, pod nějž položili ponožky, prádlo a dvě pohádkové knížky. Pak snědli talíř rybí polévky, vypili čaj a zasmušile louskali ořechy. Také služebná obdržela talíř červených jablek a ořechů a látku na šaty. Políbila paní ruku a pak se odebrala do kuchyně a skládala psaní s blahopřáním příbuzným do vsi.

Město ztichlo, netrpělivi číšníci vybírali útratu a vyháněli poslední hosty z kaváren. Manželé Michelupovi porozprávěli o starých časech, vzpomněli zemřelých a šli spát. Nad městem se rozlaholily zvony, ulice oživly a účetní slyšel pod okny spleť rozjařených hlasů, zpitých punčem a rozjařených čajem s rumem.

Byl Nový rok, listonoš doručil Michelupovi poštovní knížku, kominík pak kalendář, na němž byl vyobrazen veselý, oblý, růžový kominík se šviháckým knírem. Oba přáli účetnímu mnoho štěstí a vybrali spropitné.

Leden, únor, březen... Účetní večer posedává na pohovce z pozůstalosti baronky Aspahsové a mnoho, vytrvale přemýšlí. Svět se vyjasnil, tají hromady sněhu, které nakupil motorový pluh, kapky vody se třpytí v omládlém slunci a zpěvně zurčí voda v okapových rourách.

Michelup ztichl a ustavičně přemýšlí. Ztichly i děti, ba ani neposedná Máňa neruší unylého ticha, které zavalilo příbytek. Služebná zápolí s kbelíky špinavé vody, s putnou uhlí, a paní Michelupová se vrtí kolem krbu a vydává přidušené rozkazy.

Ustavičně přemýšlí účetní... Venku přistřihují dělníci větve stromů, hlídač parku prochází se po písčitých cestách a pídí po nepořádcích; ohlušivě výskají děcka, rozčilení vrabci domlouvají se o svých záležitostech a milenci bloumají po ulicích v sladkých mrákotách. Nově zrozený vítr zalomcoval okenicemi, bušil na vrata a dále pádil se zvěstí, že přichází jaro.

O čem přemýšlí účetní?

Přemýšlí o motocyklu, který se rozvalil v předsíni a jako zlá dogma brání přístupu do příbytku. Někdy bere do ruky sešit, v němž je obsažen životopis stroje v číslicích. Se svraštěným obočím sčítá sloupce cifer a dochází k poznání, že motocykl už dávno nemůže se nazývatí levně a výhodně koupeným zbožím.

Účetní přemítá o slovech, která k němu pronesl vyhlášený lékař doktor Geschmay. Lékař pravil: „Motocykl chce jezdit.“

Michelup dumá o této větě a v hlavě mu svítá. Motocykl chce jezdit. Stroj chce pracovat. Dosud kupoval účetní zboží statické, předměty, které setrvávají na jednom místě a milují klid jako on. Zboží, které plnilo příbytek, věci, s nimiž jsou spojeny vzpomínky; zboží, jež unyle vydychuje pokojnou vůni, jež sní v temných koutech, zásuvkách a na skříních. Bachraté skříně nemíní opustit svoje místo. Taburet, který účetní koupil z pozůstalosti jednoho

notáře, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze, nikdy se nedá svést ke vzpouře. Pohovka po baronce Aspahsové je kdykoli připravena přijmout znaveného účetního. Jsou to předměty loajální, které vždy dělaly Michelupovi radost; mohl se jimi pyšnit; zdobily jeho život, vypravovaly mu o minulosti, k níž cítil náklonnost, a zvyšovaly vážnost mezi lidmi.

Avšak motocykl není předmět statický. Podobá se mladému býčku, v němž je skryta vznětlivá, zlověstná síla. Nechce být předmětem okrasným. Vzpírá se zdobit příbytek. Nevíží se k němu vzpomínky, neboť motocykl není pamětník starých, dobrých časů. Není mu nic do minulosti; je mlád a chce užívat života. Není divu, že není spokojen se svým údělem. Chce ukázat svou sílu, polykat prostor a býti pánem času.

„Ne on, ale já chybil...“ poznává účetní. „On chce sloužit podle své přirozenosti, ale já mu nedopřál příležitosti. Nechce se nečinně váleť v předsíni. Je to spoutaný mladý bůh a chce býti svobodný; touží po světě. Jeho domov je na silnici. Nyní bouří, nyní se mstí...“

Počínal si proti stroji nesprávně; chtěl, aby miloval klid jako on. Chtěl ho přetvořit k svému obrazu. Tak si počínají lidé se zvířaty. Domnívají se, že tím je zvíře inteligentnější a ušlechtlejší, čím více dovede napodobovat lidská konání. Nutí hrdého kondora, který brázdil vzduch nad rozeklanými horami, aby nehybně seděl v kleci s opelichanými křídly. Vězní divoké šelmy, které v zajetí posléze zešílejí nudou. Mají medvěda k tomu, aby si nepočínal jako medvěd, ale jako tanečník. Z opice dělají šviháka, jenž dovede jíst s ubrouskem pod bradou, zacházet s příbory a kouřit cigaretu. Dají si práci, aby změnili slona v baletku, a tuleně nutí házet míčem. Papoušek musí vykřikovat slova v řeči, které nerozumí. Lidé dělají z vážných a důstojných zvířat šprýmaře. Pro radost zevlounů přidělují jim nesčetné úlohy.

„Tak jako já s motocyklem...“ usoudil účetní.

A když cesty vyschly, milostné slunce zazářilo na čistém nebi a rozvinula se nádhera jara, tehdy probudil se ze své zádumčivosti a prohlásil: „Bude se jezdit!“

Paní Michelupová se zeptala, co tím míní.

„Budeme jezdit!“ opakoval účetní rozjařeně. „Máme motocykl a budeme ho užívat. Každou neděli si vyjedeme do přírody, jak to činí jiní lidé.“

„A co,“ pátrala manželka, „to ho vždycky vytáhneme z předsíně a pak ho zase uložíme?“

„Nikoli,“ hlaholil účetní, „já najmu garáž.“

Paní Michelupová si blaženě povzdychla.

„Konečně... konečně, že mi přijde z domu...“

„Už nás to nebude strašit,“ přitakal účetní.

Paní Michelupová se zamyslela.

„Ale poslyš...,“ namítla, „to nepůjde. Kdo bude stroj řídit?“

„Najmu si šoféra,“ děl Michelup.

„Garáž... šoféra...,“ dumala manželka, „to budou velké útraty...“

„Ať, ať!“ vykřikoval Michelup v nadšení. „Když to mohou dělat jiní, proč ne my? Já myslím, že nezchudneme...“

„Budeme jezdit!“ jásal y děti.

„Budeme jezdit!“ opakoval účetní. „Počneme nový život. Od nynějška bude všechno lepší...“

Několik dní se pídil po vhodné garáži pro svůj motocykl. Pobíhal, sháněl, telefonoval, vyptával se známých, až konečně se mu podařilo objevit garáž v Libni. Jedna nafoukaná limuzína přijala motocykl za svého podnájemníka. V Michelupovi se probudil starý stopař výhod a bojovník za levné ceny. Podnikl na majitele garáže prudký útok a po mnohém smlouvání urval slevu. Vrátil se domů uondán, ale se spokojeným výrazem. Vzpřímil se, nabyl bodrosti a zvučně velel dvěma chlapům, kteří vyklizovali předsíň. Doprovázel je po schodech, když vlekli stroj, a nabádal k opatrnosti. Všecek omládl a jeho život nabyl zajímavosti a rozmanitosti.

Osobně dohlížel na to, když muži ukládali motocykl v garáži. Přijali z jeho ruky dosti štědré spropitné a vzdálili se. Účetní potom postál v tichém zadumání; zdálo se mu, že rozmarný stroj je nyní spokojen. Tu je jeho domov, sem patří. Jeho marnivost nesnášela, že bylo mu meškati mezi veteší.

Oslovil motocykl: „Máš, co jsi chtěl. Nyní mi nemáš co vyčítat. Postaral jsem se. Doufám, že spolu dobře vyjdeme.“

Na odchodu se obrátil a zahrozil prstem: „Ty, ty, ty! Natropil jsi mi neplech, kluku špatná! Duši by z člověka vystrašil. Div jsem z toho neonemocněl...“ Stroj neodpovídal a v přítmí se blyštěly trubice, závity a benzinová nádržka záhadným, zlomyslným úsměvem.

Šatník zaujal své staré místo. Do jídelny vstoupila souměrnost, všechno se zjednodušilo a příbytek se vyjasnil. Paní Michelupová zrůžověla. Zdálo se, že i bledý podlouhlý obličej služebné se usmívá. Také památné předměty, získané s výhodou, oddychovaly spokojeně. Nyní opět přijdou ke cti; účetní je bude představovat návštěvníkům a ti nebudou šetřit uznáním. V bytě nabyli lidští obyvatelé převahu; a z nábytku čísel důvěrný zápach, složený z naftalinu, výparu plyše a starodávných židovských modlitebních knížek.

Odcházíje do kanceláře, poplácal účetní paní Michelupovou po zádech a pravil: „Tak, maminko, připrav něco moc dobrého k obědu. Musí to být něco delikátního.“

Ona se naň usmála chutnými ústy a odpověděla: „Dnes máme telecí hrudí. Řezník mně vybral dobrý kousek, tak nevím.“

„Výtečně!“ pochválil ji manžel. „Tak už se, maminko, postarej;“ a vtiskl jí na tvář hlučný polibek.

Byl jasný, modrý a zlatý den, jako by Prozřetelnost chtěla účetního vyznamenati zvláštní milostí. Potkával známé, kynul jim rukou a hlučně hlaholil. Byl s každým zadobře; všichni se na něho dívali přívětivě. Také v kanceláři vítala ho jasná pohoda. Objal pohledem stříbřité slečny, připoutané k psacím strojům. Promluvil několik žertovných slov a byl spokojen, když se písarky zachichotaly. S obzvláštní chutí vrhl se na účetní knihu a počal sčítati dlouhé sloupce číslic.

Větší obtíž byla naléztí šoféra k motocyklu. Pročítal inzeráty v novinách, ale žádný neodpovídal na jeho nabídku. Navštěvoval kanceláře, kde se zprostředkují práce a služby. Mluvil s nezaměstnanými šoféry. Mnozí žili z ruky do úst a byli zjančeni bídou. Avšak jeho nabídku odmítali se zřejmou ironií. Pravý šofér neklesne tak hluboko, aby řídil soukromý motocykl. Co by tomu řekli jeho druhové?

Doma si účetní naříkal na své svízele a lál šoférům. Tady máme ty nezaměstnané. Nabízí jim práci, ale oni raději louskají cvrčky.

„Brát podporu, to dovedou,“ bouřil, „ale dělat se jim nechce. Je to trápení! Já už opravdu nevím...“

Manželka ho těšila. Netřeba klesat na mysl. Však on už se někdo najde. Sama se poptá po svých známých.

Brejlatý student seděl nad knihou, mechanicky kýval tělem a drmolil: „Průsečnice druhé promítací roviny dané úsečky s druhou průmětnou... s druhou průmětnou... shoduje se s danou úsečkou... s danou úsečkou... průsečnice druhé promítací roviny...“

Najednou zdvihl hlavu, zahleděl se na otce a pravil: „Jeden septimán by chtěl řídit motocykl. Jmenuje se Poch Jindřich,“ a opět začal: „Průsečnice druhé promítací roviny dané úsečky...”

„Počkej!“ zavelel otec. „Teď nech to učení... Cos řekl?“

„Poch Jindřich ze septimy chtěl by řídit motocykl,“ opakoval student. „Chodí do naší boudy...”

„Chodí do vašeho ústavu,“ opravil ho otec. „Počkej! Povídám! Teď odlož knihu a odpovídej jasně a zřetelně. Jak to je? Kdo je ten Poch Jindřich?“

„Vždyť říkám: Je to septimán z našeho ústavu. Učí nás hrát volejbal. Já jsem s ním o tom mluvil a on povídal, že bude řídit náš motocykl, když mu za to něco dáš.“

„To se ví, že dám,“ rozpálil se účetní, „já nic zadarmo nechci.“

„Já nevím, jestli by se student k tomu hodil,“ zapochybovala paní Michelupová. „Kdo ví, má-li vůdčí list. Vždyť je ještě mladý.“

„Má vůdčí list,“ ujistil ji Jiří, „a není mladý. On dvakrát propadl.“

„A vyzná se v řízení motocyklu?“ pátral Michelup.

„Jak by ne! On chce být závodníkem.“

„Tak ho přiveď k nám. Slyšíš?“

„Slyším... průsečnice druhé promítací roviny dané úsečky...”

„Nezapomeň!“

„Já nezapomenu... dané úsečky s druhou průmětnou...”

Účetní se zadumal. Hladil si bradu a třel si nos. V jeho plodné mysli rodila se nová idea. Inspirace rozpálila jeho tvář.

„Jak může jezdit s motocyklem,“ uvažovala paní Michelupová, „když se musí učit. Chodí přece do školy...”

„Nemluv hlouposti. Nebude přece s námi jezdit ve všední den. Na to my také nemáme čas. Ale mám nápad! Poslyš!”

Manželka naslouchala a účetní rozvíjel svou myšlenku. Najme toho mladého muže jako domácího učitele. Jiří sice nepotřebuje instruktora, protože je to pilný hoch a dosti dobře se učí. Avšak přece jenom si potřebuje polepšit známky. Proč by Michelupův syn neměl být s vyznamenáním, když to docílí takový cestující Kafka se

svým synem? Proč se nemá účetnímu dostat takové pocty? Není přece horší než cestující.

„To je pravda,“ přisvědčila paní Michelupová.

Účetní tedy spojí domácího učitele se šoférem. Ve všední den bude opakovat s Jiříkem a v neděli se promění v řidiče. Michelup tedy získá šoféra s výhodou.

„Co tomu říkáš?“

Manželka mu blahopřála k tomuto nápadu.

Příštího dne přivedl Jiřík vytáhlého mladíka v tmavé košili a s pestrou kravatou. Byl oděn ve sportovní kabátec ze šedého lodenu a nohy vězely v golfových kalhotách.

„Harry Poch,“ zamumlal ten jinoch a vycenil velké, nepravidelné zuby.

„Přišel jsem skrz to místo,“ dodal hlučně, „tak jak to uděláme?“

Michelup si ho zevrubně prohlížel. Byl to jeden z těch mladíků, které možno každý večer spatřit před osvětleným vchodem do biografu. Byl to jinoch klátivých pohybů, s úsečnou, dřevěnou řečí, který co chvíli propukal v neomalený řehot. Účetnímu se nelíbilo, že je hlučný a sebevědomý. Stál před ním a necítil žádných rozpaků. V ničem se nepodobal předválečným studentům, jak si je Michelup pamatoval. Ti byli tiší, pokorní a velmi zdvořilí. Krmili se bledou, řídkou kávou svých bytných, byli rozpačití před staršími, vždycky upachtění a udýchaní a žili v naději, že jednou dostanou místo a budou páni. Proto byli opatrní a nechtěli si zkazit budoucnost.

Tihle však nejsou pokorní, nikoho si neváží, protože dobře vědí, že pro ně nebude místa a že po složení zkoušek nebudou zase ničím. Oni nevěří v pevná místa, v zajištěné postavení; vůbec neuvažují o budoucnosti.

Harry Poch začal zhurta vyjednávat. Na otázku, mohl-li by dávat hodiny, se opovržlivě zašklebil: „Abych neuměl látku z tercie! Toť se ví, že to umím! Jak si to představujete?“

„Zeptat se však smím,“ omlouval se účetní mírně.

„Ptát se můžete, proč byste se neptal?“

„Dobrá...” Účetní se zamyslel a pak mu nabídl honorář. Jinoch se ukázal, že není dnešní. Začal neostyšně smlouvat. Účetní se bránil, ale Harry Poch koutkem úst procedil, že když pan Michelup nechce, ať nechá tak. Jinoch se ohlédl po něčem výhodnějším.

„Kdybych tak moc nepotřeboval prachy,” vyjádřil se, „tak s vámi ani nemluví. Jenomže já jsem momentálně v úzkých. To je to.”

Účetní se poddal. Uzavřel smlouvu slovy: „Doufám, pane Pochu, že budeme oba spokojeni.”

„To bych řekl,” přisvědčil mladík.

Potom ho zavedl do garáže, aby si prohlédl stroj. Zdálo se, že motocykl poznal v mladém muži svého pána. Stroj ho uvítal radostně a důvěrně. Pan Poch a motocykl se očíchali a seznali, že jsou si navzájem sympatičtí. Kdyby se stroj v tuto chvíli proměnil v psa, tehdy by položil tlapky na prsa mladého muže a snažil by se mu olíznout tvář. Avšak na účetního by vycenil zuby. Michelup měl aspoň takový dojem.

Syté, radostné jitro dralo se hustými záclonami do příbytku Michelupova. Zlatistá zrnečka prachu honila se s duhovými balónky jako drobné mušky nad ozářenou lesní pěšinou. Pod okny šuměla neděle.

Od časného rána bylo obydlí naplněno ruchem. Rodina účetního chystala se po prvé na výlet motocyklem. Michelup pobíhal z kouta do kouta, zaháněje rozechvění ráznými rozkazy. Manželka připravila smažené řízky a vajíčka na tvrdo, aby rodina netrpěla újmy. Šlo nyní o to, kdo se účastní výletu, neboť motocykl mohl kromě řidiče pojmout tři osoby; obě děti se vtěsnají do přívěsného vozíku. Michelup domlouval své ženě, aby si vyjela. Celý den se pachtí kolem krbu a zaslouží si osvěžení. Paní Michelupová odmítla. V neděli si ráda posedí doma; vyspraví chatrné prádlo a něco si přečte; pak půjde na návštěvu. Raději dopřeje tu radost svému muži a dětem.

Loučila se s rodinou a důtklivě kázala účetnímu, aby byl na sebe a na děti opatrný. Účetní slíbil a zahnal její obavy energickými slovy. Vzal na sebe tvářnost neohroženého cestovatele; shovívavě dovolil, aby mu manželka ovázala hrdlo hedvábným šátkem. Na odchodu si zavolal služebnou a důtklivě jí domluvil: „Ne abyste babičce prozradila, že jedeme na výlet. Měla by o nás strach, ta dobrá duše...“

Studující Harry Poch očekával je před garáží, opřen malebně o stroj v oné pozici, jak se dávají fotografovati věhlasní závodníci. Byl oděn v koženou kazajku a na hlavě mu seděla čapka se štítkem, obráceným dozadu. Pokuřoval cigaretu a plival v oblouku.

„Všechno v pořádku, pane Pochu?“ otázal se ho Michelup s přísnou tváří zaměstnavatele.

„Aby ne,“ zněla stručná odpověď.

Děti se umístily do přívěsného vozíku v podobě tureckého pantofle. Objaly se kolem krku, tváře rozpáleny dychtivým

očekáváním. Účetní zaujal sedadlo za řidičem. Student Harry Poch stiskl pedál, motor zafuněl, vypustil modravý dým a s radostným zahudrováním vyrazil vpřed, podoben vězněnému zvířeti, které se nenadále octlo na svobodě.

Tútá! Všechno stranou! Účetní vyjíždí na vlastním stroji! Tú-tá! Hněte sebou, Loudaví! Volnou dráhu stroji! Na chodník, Loudaví! Tú-tá! Proč se nevraživě ohlížíte, Loudaví? Co se vám nelíbí?

„Divní lidé, tihle pěší!“ uvažoval účetní. „Domnívají se, že ulice je jenom pro ně. Kdyby mohli, zakázali by všechna vozidla. Svévolný, závistivý lid...“

„Jak se to motáš, ty náno!“ zařval na jednoho ustrašeného chodce. „Ti lidé nedovedou chodit... Měly by být nějaké kursy pro pěší...“

Motocykl prosmýkl se vyšehradským tunelem a octl se v křivolakých uličkách města Braníka. Michelup hekal; křivolaká dlažba mu natřásala břicho; chtěl se zeptat dětí, jak se jim cesta líbí; avšak slova se drolila na nesouvislé slabiky. Nicméně cítil se pánem prostoru a díval se kolem sebe junáckým zrakem.

Znenadání za rohem křivé uličky vynořil se před nimi strážník. Velebně vztyčil ruku v bílé rukavičce a kázal stroji, aby zastavil.

„Proč nedáváte znamení?“ otázal se přísně a vytáhl zápisník. Účetní se zalekl, ale neohroženě odpověděl: „Proč bychom troubili, pane inspektore? Nebudeme přece bouřit a rušit klid...“

Strážník podíval se chladným pohledem v místo, odkud vycházel ten zvuk, a znova se obořil na řidiče: „Proč nedáváte znamení? Neznáte předpisy?“

„Co bych nedával znamení? Já dával znamení,“ odmlouval pan Poch.

Strážník byl přítelem diskuse; vášnivě rád se přel s řidiči motorových vozidel, jako všichni pražští strážníci.

„Vy jste nedával znamení, ne že jste dával znamení,“ počal znova. Otevřel s patrným uspokojením blok a zvolna, jako by se chystal zasednouti k bohaté a tučné tabuli, pronesl: „Tak vás tedy musím trestat, abyste se naučili jezdit.“

„Proč byste mne trestal, pane inspektore?“ zasténal účetní. „Já se přece ničím neprovinil...“

Strážník ho nevzal na vědomí. Lecjaký pasažér dovoluje si rušit diskusi s řidičem.

„Musím vám napařit pokutu,“ opakoval, „protože jste netroubil, ačkoli máte troubit.“

„Vždyť já jsem troubil,“ hádal se student, „mám na to svědky, že jsem troubil.“

„Co je mně do svědků? Já tady řídím dopravní ruch a já musím vědět, jestli jste troubil.“

„Když vám to říkám... Já za to nemůžu, že jste to přeslechl...“

„Já nic nepřeslechl, to je vyloučená věc, abych něco přeslechl, vy mně nic nepovídejte a nezdržujte. Platíte pět korun!“

„Pět korun!“ povzdychl si Michelup. „Není to moc, pane inspektore?“

Strážník neodpověděl, vyplnil blok a podal jej panu Pochovi.

„Tamten platí,“ ukázal student palcem dozadu.

Účetní vylovil z tobolky pětikorunu a podal ji strážníkovi. Motocykl zahudroval a vyrazil. Michelup hodil po strážníkovi zdrcujícím pohledem. Ať ví, co si o něm myslí. Avšak strážník si ho nevšiml a zvolna, velebně zašel za roh.

Dobrá nálada Michelupova pohasla. Hnětlo ho, že přišel o pět korun.

„Z ničeho nic vytáhne z člověka pětikorunu,“ vrčel. „Ono se řekne! Pět korun nenajdeš dnes na ulici. Co si myslíte? A hádat se s ním člověk nesmí. Jeden se se strážníkem nemůže postavit. Ale do novin by se to mělo dát. Na pranýř se musí přibít takový zlořád. Jestlipak se může něco takového přihodit v cizině? Pak se u nás má vyvinout motoristický ruch, když se nám házejí klacky pod nohy...“

Ještě více ho mrzelo, že s ním strážník nechtěl mluvit. Obracel se se svými výtkami na pana Pocha, jako by účetního nebylo.

„Prosím, pane strážníku... Můj je motocykl a pan Poch je můj personál. Já ho platím. A když tedy se vám něco nelíbí, račte se obrátit pouze na mne. Tváříte se, jako bych byl nikdo, a to, dovolte

mi říci, je nehezké jednání od úřední osoby. Jsem poplatník a zasluhuji respektu. Nevíte, kdo já jsem, ale já, panečku, mám známosti. Mohl bych vás zkušít...“

Vichřice mu řvala kolem uší a rvala dech od úst. Motor jásavě zpíval píseň o svobodě, prostoru a chlemtal kilometry. Po silnici pádil řetěz automobilů a motocyklů. Lesklé, objemné limuzíny s dlouhými chladiči, solidní káry pro rodiny, světácké vozy výstředních tvarů, určené pro volnou lásku; rozvrzané vozíky, koupené z třetí ruky; tandemy s mladíkem vpředu a jeho potěšením vzadu; vozy na protiúčet a motocykly na splátky; a u volantu řidiči, jichž světový názor je na protiúčet a na splátky.

Motocykl si vedl zdatně. Řítil se kupředu jako bujný býček, jenž pronásleduje nepřítele. Nechával za sebou rodinné káry, vítězil nad světáckými vozy výstředních tvarů a pokořil mnohý hrdopyšný osmiválec.

„Znamenity stroj,“ pochvaloval si účetní. „Věru, dobře jsem koupil. Je vidět, že to není žádný brak. Kolik vozů jsme vzali! Všechny předhoníme! Přece jenom je to hezké, mít takovou věc. Před chvílkou jsme byli v Praze a nyní jsme lán světa. Motocykl je velická vymoženost. Kdyby tak naši předkové vstali, ti by vyvalovali oči. Na mou duši, to bych chtěl vidět!“

Pak si opět vzpomněl na pětikorunu, kterou musel zaplatit strážníkovi, a sraštil čelo.

„Věčná škoda těch peněz,“ mumlal. „Mohl jsem koupit dětem něco k snědku. Nebo Růžence kytičku konvalinek, ona je má ráda. Z ničeho nic vyhodit pět korun, to člověka mrzí... A ten pan Poch mohl troubit, co by mu to udělalo. Má se troubit, když je to předpis. Musím mu vyčinit. Na personál není dneska spolehnutí...“

Motocykl vjel na dvůr jednoho hotelu. Hlídač automobilů v zelené livreji přemítal, má-li pozdravit, nebo ne; byl zvyklý smekat pouze před automobilisty; zamyslel se a pak pošinul okrouhlou čapku.

„Jedl bych, až bych brečel,“ hlásil studující Poch.

„Máme s sebou zásoby,“ odpověděl účetní, „můžete s námi pojísti.“

„Kdepak!“ odpověděl jinoch. „To já radši něco teplého.“

„Snad by to nemuselo být...“ vzdychl účetní zasmušile.

„To já musím lépe vědět,“ odvětil Harry Poch a objednal si oběd.

Michelup rozbalil balík a podělil děti. Objednal pouze bílou kávu. Zasmušile pojídaje řízek, díval se pokradmu na studujícího, který velikými zuby rozmílal pokrmý a zaléval je pivem.

„Ten si dává,“ bručel nevraživě, „ten se má, to věřím... On to platit nebude. To bude zase útrata! Nesvědomitý hoch!“

Nahlas pravil: „A mohl jste troubit, mladíku! Nemuselo mě to stát pět korun. Já nekradu, víte?“

„Vím,“ odvětil mladík pokojně, „mohlo se troubit, ale už se stalo. Někdy si polda člověka nevšimne a jindy dělá brajgl. Podle toho, v jaké je náladě.“

Volně procházel restaurací, otáčeje se na všechny strany, nespatri-li někoho ze známých; najednou se zastavil; uzřel dva velké, růžové obličej, úplně stejné, až na to, že vrásky levé tváře jednoho z nich byly obráceny vzhůru. Manželé Hájkovi vítali ho s mdlým, přívětivým úsměvem.

Michelup zamával kloboukem: „Vy jste taky tady?“

„Taky, taky,“ odpovídaly růžové obličej. „A vy taky?“

„Taky, taky.“

„Je krásně, co?“

„Krásně, krásně... A kde jste se tu vzali?“

„To víte, vyjeli jsme si na čerstvý vzduch...“

„Všude musejí být,“ pomyslí si účetní káravě.

„Jmění pozbyli ve válečných půjčkách, ale toť se ví... Musejí se ukazovat. Vznešená žebrota! Kdybyste raději šetřili na stará kolena... Lehkomyslní, hříšní manželé! Vaše konce budou truchlivé...“

„A co vy?“ ptal se Max Hájek.

„Jsem tu se svou károu,“ odvětil Michelup pyšně. Z úst jednoho růžového obličej vyšlo uctivé: „Ó!“ Druhý obličej se připojil: „Podívejme se!“

„Chcete se podívat na můj vůz?“ vybídl je účetní.

Paní Hájková vzala manžela pod paží a pomohla mu vstát. Michelup je vedl k místu, kde parkovaly automobily.

Studující Poch stál u motocyklu, ruce v kapsách, oharek cigarety přilepený k dolnímu rtu, a bavil se s nějakým děvčetem.

„Nevěděla jsem, že máte motocykl,“ řekla slečna, „proč jste mi o tom nic nevypravoval, Harry?“

„A co bych...“ mumlal onen jinoch. Křivil ústa na stranu a opovržlivě cedil slova, jak činí zkušený světáci.

„Musíte mne jednou svézt, Harry,“ dotíralo děvče.

„Svezu, Marlis, ale až někdy jindy...“

„Víte co?“ zaštěbetala slečna. „Zavezete mne dnes do Prahy.“

„Nemohu, já...“

Vtom se přiblížil Michelup s manžely Hájkovými.

„Jindřichu,“ zvolal účetní, „všechno v pořádku?“

Studující neochotně přisvědčil. Strkal slečnu stranou a dával jí najevo, že má odejít.

„Kdo je to?“ ptal se Hájek.

„Můj šofér,“ odpověděl účetní nedbale.

Paní Hájková složila ústa v kolečko a vypustila uctivé: „Ó.“

„Doporučili mně ho,“ vykládal účetní, „je sice trochu mladý, ale jinak jsem s ním spokojen. Rozumí dobře své věci.“

„Kdo je to?“ ptala se slečna, ukazujíc na účetního a jeho společnost.

„To je... to jsou příbuzní z venkova,“ odpověděl studující s jakýmsi rozpaky.

„Poch!“ zvolal účetní.

„Co je?“ zavrčel jinoch.

„Připravít všechno k odjezdu! Za chvíli startuju!“ velel úsečně Michelup. A obrátiv se k růžovým obličejům, dodal: „Vidí slečnu a už má myšlení jinde. Je to svízel s personálem...“

„To jinak nejde,“ děl Max Hájek, „mladý člověk... My také nebyli jiní...“

„Ovšem,“ přisvědčil Michelup, „ale když je ve službě, nemá mít myšlení na hlouposti. Já to nemám rád.“

Rozloučil se s manžely Hájkovými, zaplatil v hotelu řád, naložil děti do přívěsného vozíku a sám zaujal místo za řidičem. Přispěchal muž v zelené uniformě, smekl okrouhlou čapku a nastavil ruku. Michelup se zamračil, zaváhal a pak podal onomu muži korunu.

Motocykl vypustil modrý dým a prudce zahudroval. Účetní si všiml, že vzbudil pozornost. Vztyčil se hrdě na svém sedle a zíral kolem sebe, hledaje někoho, komu by pokynul rukou. Zato však studující nelibě nesl účast obecenstva a byl rád, když se octli na silnici.

Ratatata! Tu-tá! Ratata! Michelup ujíždí na svém stroji, na tom krásném motocyklu, který získal za levnou cenu. Stromy, milníky řítí se nazpět. A silnici vroubí průvod Loudavých, průvod zeměplazů, kteří se krmí prachem silnic. Míjeli rodinné vozy, získané ze třetí ruky, ošumělé, zablácené, s pomačkanými blatníky.

„Ááá!“ říčel účetní s nadšením. „To je stroj! Ten se má k světu!“

Ratatata! Tu-tá! Předháněli automobily, koupené na protiúčet, pestře nalakované, šviháckých tvarů. Vichřice řvala kolem uší. Michelup se zalykal rychlou jízdou.

Tu-tá! Alej stromů se rozestupuje, aby je pohltila; motocykl hudruje a polyká kilometry.

„Slyšíte, jak motor zpívá?“ říká si účetní dojatě. „Výborný stroj! Všechny předhoní, všechny vezme! My nade všemi zvítězíme!“

„Kupředu, kupředu! Musíme být první!“

Leč jeden automobil je nechce pustit dopředu. Kdykoli motocykl učiní pokus předjetí, auto mu vjede do dráhy. Je to sportovní, samolibý kabriolet, hejsek mezi vozy.

„Tú-tá!“ řve na něho motocykl. „Z cesty, šviháku, my chceme být první!“ Avšak auto vjíždí do cesty a dělá, jako by neslyšelo.

„Uličník!“ mručí účetní. „To jsou způsoby!“

Konečně se motocyklu podařilo proklouznout kolem kabrioletu. Účetní se obrátil a zařval: „Mezku! Pitomče! Neumíš jezdit?“

Vtom však kabriolet přidal plyn, předhonil motocykl, zahradil mu cestu a zastavil. Motocykl musel také zastavit.

Z vozu vystoupil mladý pán v pruhovaném gumáku s ohrnutým límcem. Mířil přímo k účetnímu.

Měl ostrý nosík, ostrou bradu, pichlavé oči a tenký knírek. Všechno na něm bylo ostré. Z vozu se dívala andělská tvář nějaké dívčiny s modrýma snivýma očima a s kvetoucími ústy, v kterých se zrcadlila rozkoš.

Mladý pán nabodl Michelupa svýma pichlavýma očkama a zavřískl: „Kdo je mezek? Kdo je pitomec?“

Účetní se polekal. V chování mladého pána bylo cosi, co nevzbuzovalo důvěru.

„Totiž...“ zabručel.

Je dovoleno podle silničního společenského mravu, aby motocykl tykal automobilu? Je přípustno, aby mu spílal? To je sporné. Motocykl ve společenské hierarchii stojí hluboko pod automobilem; neboť v očích automobilu je motocykl pouhou silniční vší. Jisto však je, že hrubostí se nesmí dopustit pasažér. Je z rodu Loudavých, ať dělá, co chce.

„Kdo je mezek? Kdo je pitomec?“ dotíral mladý pán.

Michelup naladil hlas do sípavé bodrosti. Chtěl mu čelit šoférským hulákáním.

Avšak mladý pán odmítl tuto důvěrnost. Pořád nutil účetního, aby opakoval svoje urážky. Michelup se zoufale ohlížel po studujícím. Nechť mu pomůže. Jistě má zkušenosti v silničních konfliktech. Avšak Harry Poch seděl nečinně na svém sedle a zdálo se, že se baví. Zvolna, s uspokojením si zapálil cigaretu a vyčkával, jak spor dopadne.

Pán s ostrým knírkem přistoupil až k účetnímu, takže se ho dotkl čelem, a ustavičně žádal vysvětlení.

Michelup se pokořil a žalostně vysvětloval, že tady jde o nedorozumění a že nemínil toho pána urazit. Snad by se pán s tenkým knírkem spokojil s touto omluvou, avšak přítomnost dámy s andělskou tváří ho měla k tomu, aby se choval výhružně a rabiátsky.

„Legitimujte se!“ hýkal mladý pán. Účetní se zachvěl.

Tu však andělská tvář zívla a kvetoucí ústa zašveholila: „Johny! Nech toho. Zbytečně se zdržujem. Snad se nebudeš bavit s takovým blbounem?“

Ostrý pán přimrazil účetního svýma pichlavýma očkama, oprášil si dlaně, jako by se byl dotýkal něčeho nečistého, mávl rukou a vzdálil se. Domýšlivé auto se rozjelo.

Potom Michelup zaujal své místo za řidičem, zamlklý a schlíplý. Odhalil pro sebe jednu zásadu silničního kodexu slušnosti: Cestujícímu přísluší skromné chování a nemá se účastniti konfliktů.

Jako ve snách zaplatil výběřčímu poplatek za dlažebné a ani nepozoroval, že se octli na asfaltu a že je pozřelo město.

Mlčky se rozloučil se studujícím Pochem a nevěnoval stroji ani pohled. Vzal děti za ruce a kráčel k domovu.

Manželka ho uvítala: „Tak už vás tu mám. Dobře jste se měli?“

„Dobře, výtečně, Růženko,“ odpovídal účetní horlivě a mnul si ruce. „Užili jsme čerstvého vzduchu a počasí bylo nádherné. Opravdu, poměli jsme se dobře.“

Sklonil se nad talířem a s chutí polykal sousta večeře jako muž, jenž vykonal těžké a významné dílo. Vyřizoval paní Michelupové pozdravy manželů Hájkových. O příhodě se strážníkem a konfliktu s ostrým pánem se nezmiňoval.

Manželka si přála, aby jí něco pověděl o manželech Hájkových; milovala drobné klípky. Leč Michelup nedovedl říci nic jiného, než že lehkomyslní manželé musejí všude být a že promarnili peníze za železniční jízdenky.

„My však, maminko,“ připojil, „jsme přijeli na vlastním stroji. To je něco jiného. Takový motocykl je veliká vymoženost. Než si uvědomíš, jsi daleko za městskou branou. Svět dělá neobyčejné pokroky a lidský důmysl všude vítězí...“

Polkl kolečko salámu a opakoval s obzvláštní důtklivostí, jako by sám sebe přesvědčoval: „Výborně jsme se poměli, krajinu jsme si prohlédli. Jsem spokojen. Motocykl jsme si měli už dávno pořídit. Je to věc k nezaplacení.“

Po večeři vytáhl sešit, v jehož záhlaví bylo psáno:

Tento sešit byl koupen dne 23. května roku 1933 za jednu korunu.

Usmílováno 20 haléřů.

Netto cena 80 haléřů.

Do sešitu zapsal výdaje způsobené motocyklem za dnešní den. Pokutu zaplacenou strážníkovi.

„To věru nemuselo být,“ mručel.

Oběd, který pozřel studující Poch.

„Jí jako mladý slon. Tohle debužírování musí přestat.“

Korunu, kterou dal muži v zeleném stejnokroji.

„Zadarmo někteří lidé berou peníze. Pořád mají ruku nataženou.“

Jednu korunu padesát haléřů za dlažebné.

„Je to nešvar. Platím daně, tak co se ještě chce ode mne?“

K tomu se musí připočísti spotřebovaný benzin, pojištění a částka připadající na amortizaci. Sloupce číslic, v nichž je obsažen životopis motocyklu, rostou příšerně. Účetní cítí, že se mu dech úží. Stačí se svým platem uživit rodinu a motocykl? Chvatně tuto myšlenku zamáčkł jako blechu a zavřel sešit.

Paní Michelupová projevila, že by šla ráda do biografu. Strávila celé odpoledne doma a ráda by večer něco užila. Měla ráda filmy, a to zejména takové, které připomínaly uslzené romány v ženských časopisech. Dojímaly ji příběhy, v kterých dva mladí hezcí lidé trpí pro věrnou lásku, ale po různých překážkách věrná láska zvítězí. Měla všechny záliby žen z lidu. Byla dcerou drobného řemeslníka a svoje dívčí léta prožila jako švadlena v módním závodě. Ráda si postála na rohu se sousedkami a probírala soukromý život své přítelkyně. Někdy si potají zašla do cukrářství, aby si zamlsala, a měla provinilý dojem, že zhřešila. Rozechvívaly ji slavné pohřební průvody a svatby; v myšlenkách se často vdávala s mnohými mladými muži a zejména filmovými herci; byla mírně pověřčivá; štitila se každého hmyzu; pištěla, když spatřila myš; bývala dojata, když viděla malé děti, a cizí děti vždycky přirovnávala ke svým; její děti byly nejhezčí a nejhodnější; její manžel byl bručoun a nedovedl si jí dost vážit; byl však nejlepší muž na světě.

„Do biografu...?“ znepokojil se účetní. „A já myslil, že zůstaneme doma...“

„Podívejme se na něho,“ děla manželka čtverácky, „sám užil a na ženu nemyslí. Tihle muži!“

„To je pravda,“ omlouval se Michelup chvatně, „promiň, že jsem na to nepomyslíl...“

V duchu zasténal: „A zase budou útraty! Kde na to má jeden brát...?“

Paní Michelupová se ustrojila, napudrovala si tvář a maličko si přibarvila chutné rty. Účetní se na ni se zálibou díval a říkal si s uspokojením: „Mám hezkou ženu. Leckterá moderní krasavice by jí mohla závidět...“

Sám pak si vzal čistý límec a oděl se v sváteční kabát. Loučil se s dětmi a kladl jim na srdce, aby nedělaly nezbednosti a šly brzy spát. Brejlatý student slíbil, že bude opakovati úlohu na zítřek. Máňa si umínila, že až rodiče odejdou, předvede si před zrcadlem drama, jehož obsahem bude konflikt otcův se strážníkem a ostrým pánem. Obě tyto osoby splynuly jí v jednu roli intrikána. Svému otci přidělila úlohu hrdinnější než ve skutečnosti. Nakonec otec slavně zvítězí, porazí nepřítele a intrikán zmizí s hanbou z jeviště.

V bufetu kinematografu koupil účetní manželce tabulku čokolády. V duchu byl v rozpacích, nemá-li touto novou útratou zatížit účet motocyklu. Neboť kdyby neměl z prvního výletu špatné svědomí, byl by asi odepřel jíti do biografu a riskoval menší šarvátku. Potom však usoudil, že stroj není vinen touto položkou.

Dutý, plechový hlas oznamoval: „Přinášíme vám nejnovější a nejzajímavější zprávy z celého světa: Foxův zvukový žurnál!“ Zatroubila fanfára, pak se ozvalo rrrrr! Obraz ukazoval závody automobilů. Mladý muž, vítěz závodů, klaní se obecenstvu s bobkovým věncem na krku. Pak zase rrrrr! Závody motorových člunů. Motorové lodice kloužou po vlnách, zanechávající za sebou zpěněnou brázdu. Obraz zhasl a bylo slyšeti hluk zmatených hlasů. Když se rozsvětlo, spatřili koňské dostihy. Bariéry naplněné rozčilenými vyjevenými obličejí. Květinový karneval v Nizze. Obrovské figuríny s pitomými tvářemi; je vidět, jak se otáčejí kola ozdobená květinami. Zase pokřik, halas a výskání. Kovbojové ukazují své kousky na divokých hřebcích. Hřebec se vzpíná, hrbí hřbet a shazuje jezdce do pilin. Diváci se upřímně řehtají. Přehlídka nejkrásnějších ženských lýtek a výstava vzácných psů. Potom zase plavecké závody. Štíhlá, olympská těla skáčí z vysokých věží. Zpomalený běh aparátu ukazuje harmonické pohyby ladných těl. Vítěz, obklopený shlukem usměvavých pánů, zažvýkal anglicky

několik slov. V Římě: Přehlídka bersagliérů. Mussolini řeční. V Londýně: Přehlídka skotského pluku. Mečení dudácké kapely. Tichý oceán: Manévry amerického loďstva. Zase závody: Tentokráte jde o to, kdo sní nejvíce švestkových knedlíků. To je ozvěna světa; tvář nynější doby. Zvukový žurnál říká účetnímu a ostatním divákům, že nejdůležitější v životě je nejdále skočit, nejvýše vyletět, nejrychleji se pohybovat, sníst nejvíce švestkových knedlíků; člověk musí zlomit nějaký rekord, nechce-li zemřít nepoznán.

Potom se rozsvítilo. Přicházejí opozdilci. Biletáři hlasitě nabízejí program. Hluk sklápěcích sedadel. Zase se setmělo a plátno se ponořilo do fialového přísvitů. Ozvaly se lkavé tóny. Obraz ukazuje mladého muže lesklých kadeří a cukrového chrupu. Ten jinoch se zamiloval do dcery petrolejového krále; je však chud a nemá přístup do bohatého domu, kde se tančí, obědvá v nesmírně veliké komnatě; kde je bělovlasý a dobře vychovaný lokaj; a kde i telefonní sluchátka jsou výstředně luxusní. Mladá dívka zamiluje se do jinocha na první pohled. Co však je mu to platné? Neurvalý miliardář ho odmítá a uštěpačná lady, jeho choť, posměšně ho měří svým lorňonem.

„No počkejte,“ říká si spravedlivě rozhořčená paní Michelupová. „Ještě budete rádi, když vaše dcera udělá takovou partii.“

Za pohádkových dob zabíjel mladý muž draka, aby získal princeznu. Za starých časů snažil se nahromadit jmění anebo dobýt si trvalého místa pod penzí. V těchto dobách pak se dá jinoch k letcům, aby zlomil světový rekord a proslavil své jméno po celé zemi. Ruka bohaté dědičky je mu odměnou.

Také mladík s lesklými kadeřemi se stane letcem. Účastní se šíleně odvážných závodů. Zvítězí. Potom nastává dramatický okamžik. Zřítí se s letadlem k zemi. Je živ, či mrtev? Nyní přichází pro paní Michelupovou okamžik, kdy rozbalí čokoládu. Zakousla se do pamlsku, osoleného slzami. Čokoláda jí zachutnala dvojnásob.

Hrdina se ovšem nezabil. Jenom byl zraněn. Ošetřovala ho dcera petrolejového krále. Nakonec mladý letec zarokotá tenorem roztouženou píseň; dcera petrolejového krále ho doprovází

trylkujícím sopránem. Tenor a soprán splývají: tváře milujících přizěhnou k sobě.

Rozsvítilo se. Paní Michelupová si napudrovala uplakanou tvář. Na rtech cítila čokoládu, smíšenou se slanou chutí slz. Vstřebala do sebe dojemný příběh o dvou milujících srdcích, která došla štěstí. Cítila se povznesená; neboť ještě po cestě domů neopouštěl ji pocit, že ona je ta dcera petrolejového krále, jež pojala za chotě hrdinného letce, mladého boha s lesklými kadeřemi.

A opět uplynulo několik neděl. V poslední době pociťoval účetní ke konci týdne zvláštní nepokoj. V sobotu odpoledne, sotva poobědval, dovedl celé hodiny vyhlížeti z okna a bádati v obloze. V novinách ho ze všech zpráv nejvíce zajímaly předpovědi o povětrnosti. Paní Michelupová slyšela v kuchyni jeho výkřiky: „Aj, na nebi se udělal mráček. Nonono, jen aby se nám nezkazila neděle...“

A po chvíli: „Co myslíš, maminko, bude pršet?“

„Myslím, že nebude,“ odpovídala manželka.

Účetního to jaksi zamrzelo.

„Z čeho tak soudíš?“ vyptával se důtklivě.

„Když jsem byla nakupovat, nebe bylo úplně čisté.“

„To bylo před chvílí. Nyní je to jiné. Takový mrak se udělal...“

„Kdepak,“ hlaholí to z kuchyně, „žádný déšť nebude.“

„Hloupá ženská,“ zasmušil se účetní, „všecko ví. Jako by byla nějaký prorok.“

„Noviny píší,“ křičel přes pokoj do kuchyně, „že máme k očekávání počasí proměnlivé.“

„Copak noviny!“ odpovídá kuchyň.

„Toť se ví...,“ poškleboval se účetní, „ty jsi nějaká moudrá... Rozumíš víc než noviny...“

„Tak co se mne ptáš, když ničemu nerozumím?“

Michelup umlkl. Bedlivě zkoumá obláček, jenž stojí nehybně na obloze, okrouhlý, nadmutý, podoben selské peřině.

A po chvíli se zase ozývá jeho hlas: „A možná, že bude pršet. Bylo by ostatně toho zapotřebí. Obilí vzroste a bude úroda. Beztoho je všude slyšet, že je katastrofální sucho.“ Mluvil rozšafně jako rolník, jehož blaho je závislé na milosti nebes.

„Vody je všude nedostatek. Slyšel jsem, že jsou obce, kde se prodává voda. Džber za dvacet haléřů...“

Z kuchyně jsou slyšet zvuky údivu.

„Když už se i voda musí kupovat, tak je to opravdu zlé,“ míní paní Michelupová.

„Tak vidíš... A v Labi se objevil kámen, na němž stojí psáno: ‚Když mne uzříš, budeš plakat.‘ Ano... Takového sucha nepamatují ani nejstarší obyvatelé...“

„Ovšem že by bylo potřebí, aby sprchlo,“ přisvědčuje manželka, „jenomže nemusí pršet právě v neděli, když se každý těší na výlet...“

„Když jde o obecné dobro,“ děl účetní káravě, „tak všechny výlety musejí stranou...“

„Mne to také mrzí, když se neděle pokazí,“ dodává pokrytecky.

Když je obloha čistá a slunce žhne celou silou, tehdy je účetní ve špatném rozmaru. Nevrlé chodí po příbytku a zasmušile bublá. Nic mu není vhod a je náchylen k výtržnostem. Avšak jeho tvář se kouzlem změní, jakmile se obloha zachmuří a déšť otrásá okenními tabulkami.

„Jen houšť, jen houšť!“ volá jásavě. „Zlatý déšť! Nechť se nebesa otevrou a hrom bije! To já mám rád...“

Když venku prší, tehdy je příbytek příjemnější. Účetní se šourá po pokojích, prohlíží si památné předměty, které získal za levnou cenu, a osvěžuje si vzpomínky. Je v slunné náladě a žertuje s dětmi.

Mráček na obloze se třpytí a rozplývá. Michelupova tvář se zachmuřuje. K čertu! Bude hezky a je třeba jeti s motocyklem na výlet...

Léto onoho roku bylo velmi suché a účetnímu bylo každou neděli odhodlaně podnikati vyjížďky do přírody. Mnoho vytrpěl, patře na to, jak velké zuby studujícího Pocha rozmílají pokrmy a dělají mu značnou útratu. Vraceje se z výletu, sedával s úzkostnou tváří nad sešitem, v němž v podobě číslic byl zaznamenán životopis stroje, a zíraje na stále rostoucí sloupec cifer, ševelil okoralými rty.

Z ciziny vniklo k nám slovo *standard of life*. Toto cizokrajné slovo velmi se rozšířilo v kruzích, v nichž vládne světový názor na protiúčet, světový názor na splátky. Ono slovo značí v podstatě, že nutno vydělávati více, než vyděláváme, abychom kráčeli s duchem

času. Od té doby, co Michelup vlastnil motocykl, poznal, co je to ten *standard of life*. Dříve trval na tom, aby se účty platily ihned. Zakládal si na spořádaném hospodářství a káral lehkomyšlné lidi, kteří dělají dluhy. Štítel se dluhů jako odporného hmyzu. Nyní však odkládal účty do zásuvky, na upomínky neodpovídal a říkával: „Kdo dneska platí hotovými? Kdo platí ihned? Dnešní hospodářství je založeno na úvěru.“ A dodával s poučenou tváří: „Úvěr je hybná páka obchodu.“

Avšak přes tyto učené národohospodářské teorie stal se malicherným a škudlivým. Pro každý halěr se hrdlil s manželkou, vztekal se a tropil povyk. Nahlížel do kuchyně a kontroloval spotřebu potravin. Zdálo se mu, že se mnoho peče, vaří a mastí. Všude viděl žvýkající čelisti, i ve snu vídával otevřená ústa, která hrozila ho pohltnuti.

Paní Michelupová, jako všechny ženy z lidu, byla milosrdná k žebrákům a lidem potřebným. Z opatrnosti je však podělovala pouze potravinami a odloženým šatstvem, jsouc přesvědčena, že každý žebrák propíjí milodary v kořalce. Dříve byl i účetní štedrý k chudobným a jeho srdce se kormoutilo nad lidskou bídou. Nyní, když se ozvalo zazvonění, sám otvíral dveře a odháněl prosebníka vzteklými slovy: „Naděl vám Pánbůh! My sami nic nemáme!“ Někdy se připlížil za manželkou, která právě obdařila žebráka starými škrpály. Vyrval mu dárek z rukou a vřiskal: „Boty jsou ještě dobré. Dají se podrazit a já je budu nosit. Nemám peněz, abych si mohl opatřit nové...“

„Ale dovol,“ napomínala ho manželka. „Vždyť se ta obuv válí ve skřini bůhvíjak dlouho a nikdo si jí nevšiml...“

Avšak on tiskl škrpály k hrudi a křičel: „Nedám! Nedám! Mně také nikdo nic nedá! Chtějí ze mne dřít kůži. Chtějí mne připravit na žebrotu...“

Chodil jako ve snách a mumlal nepřičetně: „Mám nepřítele v domě. Jeho jméno je motocykl. On mne chce sežrat. On mne také sežere. Už si opravdu nevím rady. Čím jsem se provinil, že mám být tak trestán...?“

Někdy však ho přepadla nezřízená štědrost. Tehdy strkal žebrákovi všechny mince, které měl v kapse.

„Nate, nate,“ brebtlal v rozčilení, „vezměte ode mne dárek a pamatujte si, že jsem účetní Michelup. Já, kamaráde, mám srdce pro každého. Nemohu patřit na lidskou bídu...“

Když ho manželka kárala z rozmařilosti, tehdy říkal se záhadným úšklebkem: „Jen mě nech! Jednou možná, že budeme rádi, když lidé budou k nám milosrdní...“

„Jaké to máš myšlenky?“ hrozila se manželka.

„Jeden neví...“ mručel účetní, „nebude-li sám chodit dům od domu. Mnoho lidí přišlo k zničení, a bývali to velcí majetníci...“

Dětem odmítal dávat peníze na školní potřeby.

„Řekněte pánům profesorům, že máte nuzné rodiče a že trpíte hlad. O chudé děti se mají postarat úřady. Dokud jsem měl, dával jsem. Nyní nemám...“

Zachechtal se jizlivě: „My máme motocykl a jezdíme každou neděli do přírody... Nemáme co jíst, ale na výlety musíme. My jsme veselá bída...“

Služebná se vrátila jednoho dne se zvěstí, že hokynář, u něhož nakupovali potraviny, hleděl stranou a neurčitě hovořil o tom, že nekrade a že musí zboží platit. Jemu nikdo nečeká, a proto on také nemůže nikomu počkat. Měl dlouho strpení a neříkal nic, ale co je moc, to je moc...

Když se o tom účetní dověděl, spustil šílený řev. Co je to? Co to slyší? Hokynářovi se neplatí účty? Neslýcháno! Co si o něm lidé pomyslí? Kdekdo si bude v sousedstvu vypravovat, že u Michelupů se žije z ruky do úst a že kupují na knížku. Účty se mají platit hned. To je jeho zásada, od níž neustoupí. Nedopustí, aby jeho počestné jméno přišlo takhle ve psí.

Běhal po příbytku, mával rukama a rozhorleně opakoval: „Kdo to jakživ slyšel? Nedovolím! To je nepořádek!“

Paní Michelupová ho požádala o peníze, že dluh ihned zaplatí. Účetní schlípl, něco zamumlal a umkl. Toho dne požádal v kanceláři o zálohu. Po prvé ve svém životě.

Ředitel ho vyslechl, zamračil se, udělal si: Áno, áno, zálohu, nevidí rád, když si personál bere zálohy, a počal klásti nepříjemné otázky. Nač potřebuje pan Michelup tolik peněz? Nedovede pan Michelup srovnat příjmy s vydáními? Je nespokojen, áno, áno, velmi nespokojen. Je to špatný příklad, áno, áno, pro mladší personál...

Bývaly také doby, kdy po delším údobí skleslosti zachvátilo Michelupa rozjaření a důvěřivý optimismus. Všechno se najednou obrátí a odněkud přiletí osvěžující poselství. Jak tomu bývá ve filmových operetách, najednou vejde do domu štěstí a zahrne je hojností. Prchnou všechny svízele a nastane jasná pohoda.

„Jen neklesat na mysli, maminko! Však my to už nějak zlomíme...”

Ona neděle slibovala opět krásné počasí a Michelup poručil svému šoferovi, studujícímu Pochovi, aby se s motocyklem dostavil před dům. Tentokrát měla paní Michelupová užítí půvabu výletu. Dlouho se zdráhala; netouží po výletech; nemá ráda zástupy lidí, hluk a tlačení; raději posedí doma, něco si přečte a pak se bude dívat z okna; miluje klid a popřeje tu radost dětem.

Účetní neustával naléhati. Takový výlet má mnoho do sebe. Jízda motocyklem rozjařuje. Musíme také činiti něco pro zdraví, není-liž pravda? Ven z těsných zdí města do svěží přírody!

„Uvidíš, maminko, jak mi budeš děkovat,“ ujišťoval ji horlivě. „Kdo by zůstal za takového krásného dne ve městě? Napojíš se svěžím vzduchem a budeš dobré mysli po celý týden. Děti mohou zůstat jednou doma; ať si napíšu úkoly; beztoho se mi zdá, že v poslední době zanedbávají učení.“

Paní Michelupová konečně svolila. Přistrojila se svátečně a napomenula děti, aby nikoho cizího nevpuštěly do bytu, a když se pod oknem ozval signál motocyklu, vyšli před dům.

Avšak nebylo paní Michelupové přáno, aby se účastnila výletu. Když se již chystali nasednouti, tu vyběhla nenadále babička ze své světničky. Hlučící stroj umkl. Její zjev přimrazil účetního k zemi. Byla oděna v hedvábí měňavých barev, kolem plecí poletovala jí starodávná mantila a na hlavě seděl klobouk, obraz rajske zahrady; pestré květiny, celuloidové hrozny a uprostřed hnízdil vycpaný pták s pestrým chvostem. Byla podobou módní dámy z let sedmdesátých, která se chystá na výlet do Kravína; ze starodávné parády vanul zápach kafu.

Mávala slunečníkem s krajkovými volány a divoce pokřikovala: „Takoví jste! Máte příležitost, a ne abyste mne vyvezli! Já chci také užít! Pojedu s vámi. Udělám landpartii...“

Paní Michelupové se ulevilo. Ochotně postoupila babičce své místo v přívěsném vozíku.

„Babička má pravdu,“ řekla, „celý čas sedí doma a nikam nepřijde. Ať se trochu povyrazí...“

Účetnímu nezbývalo než se pokořit.

„Ovšem, babi,“ děl uctivě, „velmi rádi vás vezmeme s sebou. Bude nám potěšením. Prosím, vezměte místo.“

Studující Harry Poch zíral na babičku s otevřenými ústy. Snad se ještě nestalo, aby motocykl, stroj určený k lásce a rozkoši, vezl do přírody takový starožitný zjev.

„Máme málo benzínu,“ bručel zarputile, „já nevím, jak vystačím. Musíme někde napájet...“

„Nemusíme,“ odvětil účetní řízně, „pojedete pomalu a vystačíme. Pořád abych kupoval benzin. Kdo to má vydržet?“

Studující pokrčil rameny a nasedl. Účetní zaujal místo za ním. Babička se rozložila v přívěsném vozíku. Motocykl zafuněl a vyrazil.

Harry Poch si přál v tomto okamžiku, aby se změnil k nepoznání. Kéž by ho nespátl nikdo ze známých! Zatne zuby a umíní si, že se nebude dívat napravo ani nalevo. Přece však pozoruje, že se chodci zastavují a s podivem se obracejí za motocyklem. Také účetnímu bylo nevolno a v jeho nitru se převalovaly popudlivé, kalné myšlenky.

„Stát!“ zavřeštěla náhle babička.

Motocykl nedbal jejího volání a pádil ulicemi.

„Povídám: Stát! Zastavte!“ křičela babička.

„Zastavte, Jindřichu,“ velel účetní a otázel se: „Co je, babičko?“

„Já jsem si zapomněla vějíř,“ hlásila stařena.

„K čemu potřebujete vějíř, babi?“ podivil se účetní.

„Tak...,“ řekla babička svéhlavě, „já musím mít vějíř...“

Představuje si, že je mladá dáma, která se v ekvipáži projíždí Stromovkou. Proti nim klusá mladý poručík s navoskovanými kníry na svém ryzáku. Má jiskřivý zrak a jeho prsa jsou pokryta zlatými šňůrami. Poručík vrhne na dámu v ekvipáži žhoucí pohled. Ona

ukryje tvář za vějířem a s dívčí ostýchavostí opětuje koketní vyzvání.

Kolem motocyklu se již zastavují lidé a z hloučku padají jizlivé poznámky lidu pražského, vždy náchylného k posměšnému glosování.

„Vraťte se,“ poručil Michelup vztekle studujícímu. „Když chce mít vějíř, musí mít vějíř, tady se nedá nic dělat...“

A potom bylo motocykl zříti na silnici v řetězu automobilů na splátky i na protiúčet, skrovných vozů s pomačkanými blatníky; káry koupené z třetí ruky, oprýskané a pokryté prachem, i nafoukané limuzíny a marnivé světácké vozy výstředních tvarů. Odvíjí se stužka silnice. Stromy a milníky padí nazpět. Vichřice huláká kolem uší. Babička sedí vztyčená v přívěsném vozíku, obraz slípky v kukani, dívá se přísně kolem sebe a prudce pohybuje černým obočím. Stroj halasně vrčí a bezohledně natřásá cestujícími. Krajový slunečník poskakuje; babička sotva udrží vějíř v ruce; daleko široko není vidět poručíka s navoskovaným knírem, jenž cválá na svém ryzáku. Nicméně babičce se zdá, že spočívá na měkkých polštářích landauru⁶ a vidí před sebou dva lesklé koňské zadky, které se pohybují v ladné harmonii. Rychlostí sedmdesáti kilometrů řítí se po silnici sedmdesátá léta minulého století.

Lesní chlad je objal. Kraj hvozdu je vrouben opuštěnými auty a motocykly. Jejich obyvatelé, páni a slečny, se ukryli v houštinách, aby se oddávali lásce. Dále padí stroj, zanechávaje za sebou štíty s reklamními nápisy, kolovrátky, které mazlavými hlasy prosí o boží dárek, rod Loudavých, jenž, přitištěn ke kraji silnice, živí se prachem, zvřeným motorovými vozidly. Tu-tá! Z cesty, loudaví tvorové! Volnou dráhu motocyklu, jenž na svém hřbetě nese účetního a dámu z let sedmdesátých! Tu-tá! Zde klusá vládce času a pán nad prostorem...

⁶ Landaur, landauer – čtyřsedadlový kočár se dvěma páry sedadel proti sobě a sklápěcí střechou. *Pozn. red.*

Motocykl náhle zabublal a zastavil. Studující slezl ze sedla, odšrouboval víčko nádržky a ponořil proutek dovnitř.

„Vždyť jsem to věděl,“ zareptal, „nemáme benzin...“

„Tak musíme koupit,“ odpověděl účetní zasmušile.

„Jo. Ale kde?“ vrčel šofér. „Vesnice je ještě daleko. Teď jsme v rejži. Já jsem vám to říkal.“

„Nono,“ mumlal Michelup, „snad nebude tak zle...“

Sestoupil ze stroje a pomáhal panu Pochovi tlačit. Slunce opíralo se o šíje. Babička zůstala sedět v přívěsném vozíku a spokojeně se dívala, jak se mužové namáhají. Zakryla si tvář slunečníkem a koketně se ovívala vějířem. Mlčky, supajíce, tlačili stroj do kopce.

Z lesní houštiny vynořila se náhle černá, opálená žena s divoce rozcuchanými vlasy. Zamířila přímo k Michelupovi. Chopila se jeho ruky a prohlásila, že mu bude prorokovat osud. Chtěl ji prudce odbýti, ale tu zpozoroval, že nedaleko táboří cikáni. Nad ohništěm visí prázdná krabice od konzervy a vousatý muž připravuje oběd. Několik umouněných dětí se s pokřikem hašteří. Opodál sedí děcko a snaží se hrát na housle se dvěma strunami. Hubený koník okusuje lesní trávu.

Michelup se polekal a nastavil dlaň. Cikánka se vpila do záhybů ruky a zpěvavým hlasem věštila účetnímu, že má na cestě dopis s příjemným poselstvím. Označila Michelupa za muže pevného charakteru, jenž je na cestě za úspěchem a kterého čeká velké jmění. Značné peníze vyžení nebo zdědí. Také v lásce bude mít štěstí, musí si však dát pozor na vysokou rusou ženu, jež usiluje o jeho zkázu.

Vzala za věštbu korunu, ale nemínila se vzdálit. Cikánata obklopila motocykl a žebronila o tabák. Vousatý muž vstal a zatvářil se hrozivě. Jiný muž s mosazným cvočkem v uchu vykročil dopředu. Účetní poklesl na duchu a také studujícímu bylo nevolno. Stmívalo se. A ku podivu: daleko široko nebylo zřítí automobilu, ačkoli před chvílí byla plná silnice. Michelup se už viděl do naha svlečený a obrán o všechny peníze.

Pojednou se babička rozčilila. Prudce pohybovala černým obočím a mávala slunečníkem. Cikáni se vyčkávavě zastavili. Stařena počala

křičet: „Pryč, pryč ode mne! Nechci vás vidět! Jste špinaví a oškliví. Zavolám na vás četníka a ten vás odvede do šatlavy!“

Cikáni couvli. Babička vylezla z přívěsného vozíku a jala se útočit. Cikáni se polekali strašlivé stařeny, dali se na útěk a ukryli se v lesní houštině. Michelup si oddychl a s ním i studující Harry Poch.

Mlčky tlačili dva muži motocykl po silnici. Tma houstla. Netopýři poletovali klikatým letem. Louky zněly jednotvárnou písni kobylek, jako když tisíc rukou natahuje tisíc kapesních hodinek. Noční pták se neslyšně přenesl přes silnici. Daleko zazněla píšťala vlaku i bylo slyšet supění parostroje.

Tak-tak-tak... kdesi rachotil motor. Chvillemi přinášel vánek ztlumený rachot, potom bylo tak-tak-tak slyšeti stále zřetelněji. Na obzoru vzplanula oslňující záře a pak se přihnul maličký vůz. Zsinalé světlo zalilo dva muže, kteří se opírali o motocykl, a starou dámu, která nehybně jako socha seděla pod krajovým slunečníkem v přívěsném vozíku. Prostořeké tak-tak-tak umlklo. Automobil se zastavil. Pán u volantu se naklonil z vozu; najednou se ozvalo: „He, pane Michelup! Co je, pane Michelup? Co se děje, pane Michelup?“

Účetní zdvihl hlavu a zlost jím lomcovala, když poznal pana Turla. Ani si nevšiml, že auto, které řídil, nebyl již svěťácky výstřední vůz v podobě želvy, ale maličká kára, proletář mezi auty, jenž na sebe rád upozorňuje prudkým světlem a halasem, aby zastřel svůj nízký původ.

Turl přirazil dvířka vozu a přistoupil k motocyklu. Zastrčil ruce do kapsy a zpytavě si prohlížel stroj.

„Co je, pane Michelup? Co se děje, pane Michelup,“ splynulo opět z jeho srkavých, mlaštivých rtů.

Popuzený účetní chystal se ho odehnati příkrou poznámkou, když tu studující odpověděl: „Pane, došel nám benzin. Nemohl byste nám vypomoci?“

„Ale prosím, velmi rád, velmi rád!“ vzkřikl Turl a odběhl. Po chvílce se vrátil s plechovkou; student odšrouboval zátku a automobilista naplnil nádržku. Harry Poch se opřel o pedál, ale stroj zafuněl naprázdno. Zkusil to několikrát, ale se stejným výsledkem.

„Jděte od toho,“ velel Turl, „já se podívám, co tomu chybí. Já rozumím každému stroji.“ Usedl na stroj, stiskl pedál, ale motor nezabral.

„To jsem blázen...“ bručel. Rozsvítil kapesní lampičku a oba mladí mužové sklonili hlavu a zkoumavě se dotýkali lesklých závitů. Účetní bezradně přihlížel.

„Máte chlupatej benzin,“ řekl Turl přemýšlivě, „nějaký defekt... Takhle se nedá nic vidět. To by se muselo rozebrat...“

„Co budeme dělat?“ zabědoval Michelup.

„Chce to správk, to je evidentní,“ usoudil Turl odborně.

„Kde najdeme nyní dílnu? Už se dělá noc. Ztracená práce!“ zaklel student a pošinul čapku do týlu.

„Nejbližší vesnice je dobrých osm deset kilometrů,“ děl Turl přemýšlivě, „za dvě hodiny to neuděláte. Kdepak!“

Zamyslel se a pak pravil: „Nic platno, já vás musím vzít na lano a dopravit vás tam.“

S pomocí studujícího vytáhl lano a přivázal motocykl k autu. Účetního zalila vlna vděčnosti. Řekl dojatě: „Pane Hahn, musím říci, že jsem míval na vás zlost, protože jste na mne pokřikoval jako na kluka. Ale teď vidím, že jste řádný muž. Nevím, jak se vám odsloužím.“

„To nic...“ odmítal pan Turl slova chvály, „my sportovci si musíme navzájem pomáhat. To by bylo pěkné, abych nechal kamaráda motoristu v nouzi. Jednou vypomůžete zase mně.“

Usedl do auta a spustil motor. Lano se napjalo. Motocykl se začal pohybovat.

Ve vsi obklopil je zástup kluků a několik psů horlivým štěkotem dávalo najevo svůj zájem. Nějaký výrostek se k nim připojil s nadějí na výdělek.

Turl svinul lano a pak se loučil s panem Michelupem.

„Jak se vám vede, pane Hahne?“ ptal se účetní.

„To víte, pane Michelup, jak se má dnes jednomu vést?“ zaštěbetal pan Turl. „Jednou je to takové, po druhé zase onaké. Tak tak se klepu. Nemůžu si stěžovat. Když to nechce být lepší...“

„Víte,“ připojil oživeně, „já tu citronku už nemám. Udělal jsem s ní sto padesát tisíc a pak jsem ji střelil. Pořídil jsem si bejbinku a jsem docela spokojený. Už má třicet tisíc a je jako nová. Jenomže ty kopce nebere tak, jak by měla. Je to holt jiný materiál.“

Podal účetnímu ruku. Vůz se pohnul.

„Ještě jednou vám mockrát děkuju,“ křičel za ním Michelup.

Výrosteck se nabídl, že skočí pro majitele autodílny. Běžel ke stavení s jasně osvětlenými okny, za nimiž se ozývala řinčivá hudba a výskání rozjařených hlasů. Šrum-šrum, bručela basa, estam-estam, dudlal obligát a trumpety, cajrajraj, šveholily klarinety. Hospoda se otrásala. Báby a bosé děti, opřeny o pažení oken, nahlížely do tanečního sálu.

Výrosteck se vrátil s mužem rozježeného kníru a s rozpařenou tváří. Michelupa ovanul zápach rumu. Majitel správkárny se zeptal: „Tak co je s tím? Nejede to?“

„Nejede,“ přisvědčil účetní.

„Tak když to nejede, tak se na to podíváme,“ řekl muž s rozježeným knírem. „A ono to pojede, ne že to nepojede. Na to bysme se podívali.“

„Hej, Toníku,“ zvolal na výrostecka, „skoč a přines mi fidlátka. Hni sebou!“

Výrosteck poskočil a přinesl nástroje. Majitel správkárny poklekl a dal se do práce. Bruče si pro sebe, rozebral stroj.

Z hospody bylo slyšet rozjařený zpěv: „Když nepřiđeš k nám, sama si tě vyhledám, vždyť já na světě nic jiné – ho nemám...“

Muž s naježeným knírem se vztyčil a podrbl se za uchem. Stál nad hromádkou součástek stroje a huhlal: „To jsem blázen... Něco to chce, ale co to chce, to nevím...“

„Co tomu chybí, mistře?“ otázal se účetní. Správkář ho zdrtil pohledem odborníka.

„Povídám: Něco to chce, ale co to chce, nemůžu říct tak honem. Hromská práce! Musím se na to kouknout až ráno. Teď na to nevidím...“

Ohnal se rukou a vykročil směrem k hospodě.

„Tu to máme!“ zasténal účetní. „Co budeme dělat?“ ptal se bezradně.

„Abychom jeli domů vlakem, ne?“ navrhl student.

„To asi nepůjde,“ vmísil se do rozmluvy výrostek, „protože stanice je odtud dobré dvě hodiny a první vlak, dělnický, jede až v šest hodin ráno.“

„Nic platno, musíme vlakem,“ rozhodl účetní, „jinak se domů nedostaneme.“

Nepočítal však s babičkou. Stará dáma rozhodně odmítla jít pěšky. Účetní ji přemlouval.

„Podívejte se, babi, buďte rozumná,“ žadonil, „tady přece nemůžeme zůstat.“

„Zůstaneme tady!“ křičela stařena svéhlavě. „Já nechci pěšky! Nohy mně neslouží...“

„Já přece musím zítra do kanceláře,“ lkal účetní, „zmeškal bych úřad a budu mít nepříjemnosti...“

Avšak babička setrvala na svém. Chtěla do hospody. Slyšela hudbu a chtěla vidět, co se tam děje.

Účetní podlehl a rozhodl se, že bude ve vsi přenocovat. Vykročili směrem k hospodě. Avšak vchod byl zavalen dvěma pány, kteří na sebe dotírali; nějaká žena tahala jednoho z nich za kabát.

„Řekni mi, že jseš věrnej,“ blábolil jeden z těch pánů, snaže se obejmout svého druha, „jestli mi nejseš věrnej, tak bych tě musel ba – bacit...“

„Pojď domů, starej,“ huhlala žena, „máš už dost!“

„Nech mne!“ zahulákal opilec. „On musí říct to slovo... já chci vědět, jestli se mně nezpronevěřil...“

„To víš, že jsem se nezpronevěřil,“ zařval druhý pán, „jakej bych musel bejt... já kamaráda neopustím! Já ne! To musí přijít někdo jinej! Ještě se nestalo, aby Alois Chýle někoho opustil... Spolu jsme bojovali, ve štelunkách trpěli... Tady stojím! Já vždycky jen čistou pravdu...“

„S dovolením, páni...,“ upozornil Michelup, že by chtěli dovnitř.

„Franc, pusť pána,“ napomenul podnapilý svého druha. Sám se hluboce uklonil a pravil: „Landšturminfanterist Chýle Alois se poslušně hlásí. Všecko v pořádku, pane hejtman...“

Michelup se protlačil dovnitř a narazil na číšníka, který pádil kolem, obtížen několika sklenicemi piva. Účetní se ho zeptal, nemohl-li by dostat nocleh pro tři lidi.

„Moment, k službám!“ zahlaholil číšník a odkvapil. Bylo slyšeti, jak křičí: „Hoteliére! Jsou tady nějaký páni a chtěli by přespat!“

Šrum-šrum. Estam-estam. Cajrajraj. „Počkej, ty budeš litovat, až poznáš svět...“ zpívají ochraptělé hlasy. Pivní pumpa hlučí: „Dyldyl-bum, dyldyl-bum...“

Zašouraly plstěné bačkory a přihrabal se šenkýř; jeho v mědi vytepaná tvář hrála do fialova smaltovým odleskem; oči měl vlhké, lítostivé a z nosu mu divoce bujela křoviska šedivých chlupů. Trpěl záduchou a jeho dech svištěl.

„Nocleh si přejí páni? A to je těžká věc. Nemám momentálně nic volného. Ledaže –“

Křečovitě se rozkašlal, ohýbal se v kříži a jeho tvář se zbarvila do černá.

„Oho! Oho! Achich! Kašel mne souží... To jinak nejde, jsou tady léta... Tak tedy nocleh? Oho! Oho! Áchich! To je smůla... Všecko mám obsazené. Ledaže by se ten cesták ze šestnáctky hnul. Nechal se slyšet, že odcestuje...“

Posunkem zval společnost do sálu.

„Račte do lokálu,“ sípal, „dnes je tam veselo. Vysloužilci uspořádali zábavu. Škoda, že jste nepřišli dřív. Mohli jste vidět umělecký program. Oho! Oho! Áchich! Já se toho kašle nezbavím...“

Vyhledal jim prázdný stůl. V sále, ozdobeném chvojím a pestrými stuhami, točili se nakadeření mladíci a venkované s vpadlými, do modra vyholenými tvářemi. Někteří měli holý krk a zvarhanělý límeček jim vyhlížel z kapsy. Někteří drželi své tanečnice obřadně daleko od těla a opisovali nohama veliké kruhy; jiní přižehli k líci své dámy a přešlapovali na místě. Blížila se půlnoc a mravy se uvolnily. Opilé hlasy se navzájem překřikovaly, sklenice řinčely a basa neúnavně bručela šrum-šrum, housle odpovídaly estam-estam, tydli-tydli a klarinet štěbetal cajrajraj.

Student Harry Poch oznámil, že má hlad, a po poradě s číšníkem si objednal guláš. Babička následovala jeho příkladu. Účetní zmalomyslněl divokým dobrodružstvím a neměl chuti k jídlu. Se srdcem zkormouceným musel patřiti na to, jak veliké zuby studujícího rozmílají pokrm; babička s ním závodila a ohryzek na vyschlém krku poskakoval jako tkalcovský člunek.

M – tata, m – tata... Hudba hrála směs starodávných písní, ale v moderním rytmu. Někteří hudebníci vyskakovali a pitvořili se jako členové jazzbandu. Trumpety při obzvláště spletitých melodiích obracely se ke stropu, jako když pijí slepice. Tanečníci roztahovali nohy jako kružítko; byli však takoví, kteří potrhávali rameny, kroutili se v bocích a natřásali zadnice, naznačující, že tančí blues.

Harry Poch dojedl guláš a poručil si salám. Babička nezůstala pozadu. Student se zaléval pivem a také stařena nahýbala sklenici. Účetní je pozoroval s čelem zachmuřeným: „Udavte se! Sněžte si mne celého, nesvědomití!“

M-tata, m-tata... Saxofonista odložil nástroj, vstal a počal zpívat klokotavým tenorem. Tanečníci vpadli napitými hlasy:

*... ty budeš litovat,
až pudem od sebe,
že jsme se tak milovali,
ty mě a já tebe.*

Strop sálu se snížil hustými chuchvalci tabákového dýmu. U jednoho stolu vznikl spor. Dva páni vrhli se na sebe, snažíce si ukrotit nos. Hostinský klidně přistoupil a roztrhl soupeře navyklým, bezpečným hmatem. Nikdo by netušil, že ten gichtický^z stařec s mrtvičnou tváří má takovou sílu. Zacloumal rváči a pak je stlačil do židle.

„Ouha, páni, ouha!“ dodal k tomu. „Já tyhle věci nemám rád. Když se chcete prát, jděte si ven. V mém logále to nesmí bejt. Nechtějte, abych vzal bejkovec... Ocho! Ocho! Achich...“

Stařec odchrchlal a odšoural se za nálevní stůl. Jeho dech svištěl jako rány bičem a tvář zčernala. Nicméně jeho vlhká očka byla bdělá. Jakmile v sále pozoroval nepokoj, již byl na místě a zbůjník přijal z jeho ruky poučení v podobě pohlavku, až odletěl do kouta.

^z Gicht – dna (zast.). Pozn. red.

Všecko to dělal s unylým klidem, jako by vykonával starodávny obřad.

Student Harry Poch se zamyslel a pak si objednal ementálský sýr. Stařena na něho závistivě zírala a pak si také poručila porci sýra. Mezi ní a studujícím rozvinuly se závody v jídle. Jednou měla vrch babička, jindy vítězil student. Michelup je pozoroval, bledl a všecek se scvrkal.

„To bude útrata!“ úpěl. „Oba jedí jako nezavření. Ó, já nebohý! Jakých jsem se to časů dočkal...“

Osopil se na žravého studenta: „Už byste mohl mít dost!“

„Ani nápad!“ odpověděl mladík cynicky. „Já jsem pořádně vyhladověl.“

Stařena si poručila číšku rumu a její oči se pokryly hedvábným leskem. Zírala na tančící mládež a vzpomínky, podobny zažloutlým daguerrotypiím, se v ní zatetelily. Hle, ona se vznáší v náručí mladého šviháka, krajkovou vlečku zavěšenou na malíčku levé ruky. Hlavu, ozdobenou splývavými kadeřemi, snivě nakloněnou dozadu. Tanečník ji lechtá navoskovaným knírem na oblé šíji a šeptá jí galantní slova. Koketně ho udeří vějířem a praví vyčítavě: „Ó, vy zlý!“ Švihák ji odvádí do vestibulu a usedne s ní pod palmu. Je rozechvělý a mluví zajímavě. Již dávno v sobě tajil horoucí city, ale nic platno. Jeho srdce se bouří a touží po ní.

„Má bohyně, můj živote, jsem váš oddaný škláv⁸!“ volá a ohýbá před ní koleno.

„Vstaňte! Co to činíte?“ šeptá ona zděšeně. „Což kdyby nás někdo spatřil?“

Stydlivě si zakrývá tvář.

„Odejďte!“ praví velitelsky. „Chcete mne kompromitovat?“

„Ó jen jediné slovo, jediné slovíčko, drahá – což je vaše srdce ledové?“

⁸ Der Sklave – otrok (něm.). Pozn. red.

„Odejděte, pravím! Jsem počestné děvče. Nesmím naslouchati takovým slovům. Vždyť bych se před matinkou svou musela rdíti...”

„Odejděte,” opakuje a dupne nožkou.

„Ó jen jediné slovo, jediné slovíčko, drahá slečno Floro, a budu blažen. Smím doufati?”

Ona sklopí oči a mlčí.

„Spanilá slečno Floro,” dotírá rozohněný mladík, „hned jak jsem vás po prvé spatřil, srdce mé promluvilo. Chtěl jsem je utišiti, hledal jsem zapomenutí v hlučném víru života, ale vše marno. Všude mne pronásledovala vzpomínka na vás a vaše lepá tvářička se mi zjevovala ve snách. Seznal jsem, že jsem propadl vašim kouzlům, spanilá čarodějko... Smilujte se nad srdcem raněným! Bez vás nemá pro mne život půvabu. Odpovězte mi: Smím doufati?”

Ona přitiskne ruce na tvář a mladý muž slyší, jak šeptá: „Promluvte s mamá...”

M-caj, m-caj, m-cajcaj... Tanečníci podupávají a junácky řičí: „Juch, juch, jujdá!” Někteří mladíci vyvádějí své slečny ven do tmy. Studující Harry Poch poručil si uzenky s cibulí, pojedl, zalil je pivem a nyní úporně přemýšlel, co by si měl ještě dát. Leč babička sní: Její nápadník obdržel od ní zvadlou růži, kterou sňala z účesu. Šťastný jinoch přitiskl ke rtům zástavu lásky věčné... Michelup se podíval na hodinky a zhrozil se: „Pro pána, už je půl druhé...” Mezi tanečnický povstal hluk, jeden chlap se ohání zavírákem a nepřítelně řičí. Slečny výskají a hrnou se ke dveřím. Šenkýř si vzdychl, namáhavě vstal a přibelhal se k násilníkovi; zatřepal jím a pak ho vykopal ze dveří. Ukončiv toto dílo, křečovitě se rozkašlal: „Oho! Oho! Áchich. A nedají pokoj, dokud někomu nezpřerážím všechny hnáty. Holota jedna nevzdělaná. Oho! Oho! Áchich...”

Babička si poručila čtvrtku vína a její oči zasněně bloudí po sále. Co vidí? Její otec prudce rozhazuje rukama a láteří: „Nedovolím! To není pro tebe žádná existence!”

„Ale papá!” vzlyká Flora.

„Mlč! Ani slovo nechci slyšet! Což jsem celý život se lopotil a strádal, abych pak své jmění vstrčil do chřtánu takovému nuzákovi? Ha! Nikdy!“

Flora se vztyčí a její oči planou hněvem.

„Nedáte-li svého svolení,“ praví vzrušeně, „pak vám přísahám, že odejdu k tetince a nikdy se k vám nebudu znát!“

„Pro boha věčného!“ zděsila se matka. „Jak to, dítě pobloudilé, mluvíš?“

„Nech ji,“ praví otec tvrdě, „ona má svou hlavu. Dobrá. Za starých časů nebývalo, aby se děti zdvihly proti rodičům. Tohohle jsem se tedy dočkal...“

Zastavil se před plačící dívkou a říká se vztyčeným prstem: „Ale pamatuj si, dcero nezdárná, že mně na pohřeb nesmíš...“

„Hoteliére!“ zakřičel číšník. „Cesťák ze šestnáctky odtáhl a pokoj je volný...“

„A to je dobře,“ zaradoval se šenkýř; vstal a přiblížil se k Michelupovi. Ptal se ho, nechce-li se podívat na svou ložnici. Účetní přisvědčil; hlava ho tížila a byl ospalý. Také stařena se unavila vzpomínkami a prohlásila, že chce spát.

Hostinský otevřel dveře pokoje a o účetního se opřel zatuchlý zápach, jako by onu místnost sto let obýval podomek naložený v pivě. Čpělo to po hmyzu a myšinou. Naproti dveřím viselo zkřivené, poloslepé zrcadlo, které s úšklebkem vracelo Michelupovu tvář. Stěny byly pomalovány divokými květy; a kdo by přihlédl blíže, zpozoroval by inkoustovou tužkou napsané číslice a různé klikyháky. Místnost hostila postel s pruhovanými peřinami a hrbatou pohovku.

„Tak, tady bychom byli,“ zasvištěl šenkýř, „dáma si může lehnout do postele a pán musí vzít zavděk pohovkou. Oho! Oho! Áchich!“

Když se hostinský vzpamatoval ze záchvatu kašle, tu se otázel: „A jak to uděláme s tím mladým pánem? Já pro něho nemám místo.“

„Mladý pán,“ odvětil účetní zuřivě, „může si lehnout třeba na mez.“

„To je něco jiného. Ostatně, jak jsem zpozoroval, on si už našel děvče. Tak tedy na spaní nebude mít myšleni. Oho! Oho! Áchich! Mláď má svá práva... Oho! Oho... My jsme jinačí nebyli... Přeju vespolek dobrou noc...“

Vzdálil se, zalévaje se dusivým kašlem.

Stařena se svlékla a uložila se do postele. Michelup se svalil na pohovku a zahalil se do houně. Sotva ulehl, zpozoroval, že se pokoj otáčí. Zprvu zvolna a pak stále rychleji a rychleji. Snažil se, aby onen pohyb zarazil. Pokoj na chvílku poslechl, ale pak se začal točit opačným směrem. Babička, jak se zdálo, onen pohyb nepozorovala, neboť sotva si lehla, klidně usnula, vyluzujíc nosem dva tóny, jeden bručivý a druhý ostře pisklavý.

Hudba v sále provozovala neúnavně své m-cadra, estadra, šrum-šrum a cajrajraj a rozpařená hrdla nyně zpívala: „Hvězdičky,

hvězdičky, vy jasně svítíte, miláček se na mne hněvá, vy o tom nevíte..." Bylo slyšeti dusot nohou, výskání a jedovaté syčení činelu.

Michelup si zoufale zahalil hlavu houní, aby neslyšel ten povyk. Namáhal se, aby usnul; avšak hrbatá pohovka valchovala mu záda a neviditelný hmyz udatně útočil, vyhledávaje si nejcitlivější místa na jeho těle. Stoletý zápach dráždil nozdry a hluk v sále neustával. Celý hostinec rumploval, pohazoval rameny, natřásal boky, rázně dupal a rozjařené výskal. Ubohý účetní proklínal nepokojnou hospodu do nejhlubšího pekla. Zdálo se mu, že se octl uprostřed kalného zurčícího proudu. Žízeň ho trápila i zdálo se mu, že má hlavu naplněnou jakýmsi mátožným slizem. Odhodil pokrývku a rozpálenýma očima zíral do tmy. Pokoj se ještě několikrát mírně zakolébal a pak se zastavil. Avšak na stěnách se objevily ohnivé nápisy. A účetní četl:

Studující Jindřich Poch, guláš Kčs 6,-

Babička Flora Brumlik, guláš Kčs 6,-

Studující, porce salámu Kčs 3,50

Totěž babička Flora Brumlik Kčs 3,50

Studující, ementálský sýr Kčs 3,-

Totěž babička Flora Brumlik Kčs 3,-

Nové položky se zjevovaly. Ohnivé číslice tančily. Michelup sčítal, ustavičně sčítal s horečnou hlavou. Sotva sečetl účet za tlačenko, pivo a debrecínskou pečinku, již tu byla babička s číškou rumu, čtvrtkou vína a účtem za míchaný nárez. Číslice vyskakovaly jako na elektrickém počítadle. A Michelup počítá a počítá, ale sloupce rostou do gigantických rozměrů. Rozmachem ruky snažil se smazat ohnivý sloupec. Avšak číslice se sběhly do kouta a tam sršely chvostem jisker.

A babička pokojně dříme a z nosu vypouští dva tóny, jeden bručivý a druhý ostře pisklavý. Sál dole hude své estadra, tydlum-taj dum, šrum-šrum, m-tata, m-tata. Zoufalý hlas zaječel: „Hoteliére! On mě chce zabít!“ Je slyšet svištivou odpověď: „Podej mi bejkovec.

Oho! Oho! Já vás, mně se zdá, srovnám!“ Potom zahlomozil povalený stůl a někdo zoufale zaskučel. Udatný hmyz neustává útočit na tělo účetního. Nicméně Michelup se propadá do šedivé mdloby, podobné spánku. Stěny pokoje se rozstoupily a skulinkou se protáhl motocykl. Podobá se mladému býčku, plnému utajené, zlověstné síly. Jeho trubky, píсты, závity lesknou se mdlým, zlomyslným úsměvem. Zdá se, jako by chtěl účetnímu něco říci.

„Co chceš?“ táže se Michelup.

Stroj neodpovídá.

„Ptám se tě, co zde pohledáváš?“ zvyšuje Michelup hlas.

Stroj mlčí.

„Kolikrát se tě mám ptát?“ rozčiluje se účetní. „Co tu stojíš jako sloup? Promluv něco. Tvůj pán chce s tebou mluvit.“

„Nejste můj pán,“ zašklebil se Stroj.

„Co to mluvíš, nestoudný?“

„Povídám, že nejste můj pán,“ opakuje Stroj.

„Jak bych nebyl tvůj pán? Což jsem tě nekoupil? Jsi mé vlastnictví.“

„Třeba jste mne koupil, ale přesto nejste můj pán...“

„Oho! To je pošetilá řeč. Koupil jsem tě, ne? Platím ti garáž. Sytím tě benzinem. Kupuji olej. Platím za tebe daně, pojištění...“

„A přece nejste můj pán,“ opakuje svěhlavě Stroj.

Michelup zaúpěl.

„Tady přestává všechno. Za všechno mám ještě slyšet drzosti. Nechtěl jsi spát v předsíni. Dobrá. Najal jsem ti garáž, aby bylo po tvém. Chtěl jsi jezdit. Přijal jsem šoféra. Co chceš ještě? Proč mne pronásleduješ? Co jsem ti udělal?“

„Nejste můj pán, protože jste z rodu Loudavých. Smí se muž z rodu Loudavých spojit s výbušnou energií? Nemůže. On je zeměplaz, který se krmí prachem silnic. Loudavý nemůže být pánem času a vládcem prostoru. Žádný slušný a své cti dbalý stroj nebude poslouchat Loudavého.“

„Já tě... já tě ztrestám za tvoji opovážlivost,“ vzteká se Michelup. „Budeš pykati za svá drzá slova!“

„Co mně uděláte?“ táže se Stroj vyzývavě.

„Já ti zacpu nestydatá ústa. Já tě rozbiji na kusy!“

„Ó, to je něco jiného... Jen tak se můžete stát pánem nade mnou. Živého mne nedostanete, ale moje mrtvé součástky se mohou stát ozdobou vašeho salonu. Potom se proměním ve věc, ve zboží získané se slevou, v předmět, k němuž se víží vzpomínky. Můžete mne ukazovat a návštěvníci nebudou šetřit slovy uznání...“

Stroj se otrásá posupným smíchem. Michelup zuřivě vyskočil, aby ztrestal posměváčka. Avšak motocykl mizí se slovy: „Uctívá poklona! Na shledanou, pane účetní...“

Zdá se, že z hospody někoho vyhodili, neboť na ulici ječí zuřivý hlas: „Já vás vypálím! Všechny vás zničím! Poznáte, kdo já jsem!“ Vzápětí zařinčelo rozbité okno. Je slyšet dusot kvapných kroků a nářek: „On mě bodl! Policie!“

„Oho! Oho!“ odpovídá svištivý hlas. „Kde seš, uličníku? Já tě musím přerazit vejpl!“

A hudba neúnavně provozuje svoje estadrá, m-tadrá, šrum-šrum, estam- estam, tydli- tydli, cajrajraj...

Účetní se vztyčil, naslouchal bouřlivému tlukotu svého srdce a bojácně sténal: „Kam jsem se to dostal? Do jaké peleše jsem upadl? Vrahové! Pomoc!“

Babička klidně dříme a její nos vyluzuje jeden bručivý a jeden pronikavý tón.

„Ona si tu spí,“ přemítá účetní nenávistně, „a zatím nás tu mohou pobít. Nikoho se nedovolám...“

Naposled hudba zakvikla a umlkla. Vzápětí nato je slyšet hlomozné bouchání a rumplování. Číšník a podomek vrší stoly a židle na sebe. Slavnost vysloužilců se skončila.

Okna zbledla a do pokoje se dere mléčné jitro. Udatný hmyz opustil účetního a odebral se do svých skulin. A najednou, jakoby na povel, spustili ptáci na zahradě ohlušující pískot a štěbetání, jako by se slétli k rozčilené debatě.

Potom vyšlo vítězné slunce a zalilo světlem hostinec a celou krajinu. Michelup vstal, přistoupil k umyvadlu, šplouchal se, frkal a bručel: „To byla noc! Pro pána krále, to byla noc! Kdybych to někomu vypravoval, tak mi neuvěří...“

A babička stále pokojně dřímala, vyluzujíc nosem dva pravidelné tóny.

Jeho první starostí bylo dostat se z tohoto místa, kde byl přinucen strávití strastiplnou noc. Vydal se na cestu k automobilové dílně s nadějí, že motocykl je již v pořádku a že mu bude možno odcestovat. Avšak seznal, že stroj je v takovém stavu, v jakém ho večer zanechal. Nějaký mladík v zeleném overalu čistil vůz, třímaje v rukou hadici. Michelup se ho zeptal po majiteli dílny a mladík naznačil, že pan šéf patrně vyspává, protože se dosud neobjevil. Účetního posedl hněv. Byl v pokušení opustit rozptýlené údy, tyto bedné součástky, které byly kdysi strojem. Uprchnout! Zanechat zde tu hromádku neštěstí! Osvobodit se z otroctví!

Avšak opanoval se a žádal mladíka, aby zavolal mistra. Chlapec projevil pochybnosti, že dnes vyláká majitele správkárny do práce. Nevšímal si zákazníka a pokojně chrлил vodu z hadice. Michelup naléhal, hartusil; hoch s neochvějným klidem pokračoval ve své práci; účetnímu se konečně podařilo vzbudit v jinochovi zájem nadějí na spropitné.

„Tak teda já jdu,“ prohlásil, „ale nevím. Starej to nemá rád, když se ho burcuje.“ Zatáhl vodu a odkvapil.

Michelup se posadil na bedničku a čekal. Trapné minuty mýjely. Nepřicházel ani mistr, ani jeho pomocník. Účetního jímalo nepokoj a vyskakoval; slunce šinulo se na své dráze a obdařilo Michelupa svou obzvláštní přízní; nastával parný den a dědinou ozývalo se hlučné kýhání husí a kuropění drůbeže. Nevydržel na místě a dal se na pochůzku vesnicí. Bilo deset hodin. Z budovy obecního úřadu vyšel strážník s úředními lejstry v ruce. Dva bosí kluci házeli po sobě kamením. Jakýsi stařík přeběhl náves s putýnkou vody. Poblíže kostelní věže uzřel babičku, nastrojenou ve staré parádě, s kloboukem, na němž hnízdl mezi květy a celuloidovým ovocem pták s pestrým chvostem. Babička mávala krajkovým slunečníkem a živě se bavila s jakousi stařenkou. Z dálky pozoroval účetní, jak komíhá černé obočí a jak se pohybují čelisti obou stařen.

Vrátil se k dílně a usedl na bedničku, složiv hlavu do dlaní. Čas prchal a účetní žalně uvažoval, že dnes zameškal kancelář. Co mu řekne ředitel? V poslední době dívá se na něho úkosem a dává mu najevo, že jeho místo dalo by se obsadit zdatnější a dbalejší silou. Michelup se zachvěl. Aby ho tak vyhnali z práce. To tak ještě ke všem strastem...

Konečně se objevil pomocník. Účetní se na něho vrhl s dychtivou otázkou, kdy přijde mistr.

„Hnedlinko to bude,“ odpověděl hoch, „jen co se obuje.“

Michelup chtěl vědět, jak dlouho trvá správka motocyklu.

„To podle toho,“ objasnil pomocník.

Konečně viděl přicházeti pána s rozčepýřeným knírem. Přiřejbroval se s tváří pomačkanou, očima slepenýma a se smrdutými ústy, v nichž se převalovala probdělá noc.

Sotva vstoupil do dílny, již spustil na svého pomocníka: „Oldo, skoč svému mistrovi pro pivo, buď tak hodnej, než ti jednu vlepím.“ A obrátiv se k účetnímu, mrkl okem a děl: „Musíme zavraždit, hlavní věc je vlašička, než se do toho dáme...“

Usedl podle účetního na bedničku, vylovil z kapsy oharek cigarety a zapálil. Vypustil nosem kouř, pohlédl na hromádku součástek motocyklu a brebtlal: „Tak, Karlíček Kejdanů se do toho opře, Karlíček se chopí díla a bude. Práce musí pod rukama kvést, práce musí jednomu hrát, jinak je nejlepší do toho kopnout. Jen co tu bude vlašička...“

Pomocník přispěchal s vlašičkou, mistr dychtivě převrátil do sebe sklenici, ale neměl se k dílu; pořád seděl na bedničce s očima upřenýma na trosky motocyklu a dumal: „Práce dlužno se chopit s fortem. Když nemáš fortel, uteč od toho a pusť jinýho. Nemám pravdu, pane?“

Účetní uznal, že v této sentenci je zrnko pravdy, nicméně ostýchavě projevil mínění, že by mistr měl začít práci.

Muž s rozčepýřeným knírem však pohrdavě mávl rukou a vyjádřil se: „Abych se přiznal, pane, nerad se obírám

melouchařením. Pro mne taková práce není. Dejte Kadlovi pořádný dílo a uvidíte, jak jím zatočí...”

Vzlykavě zazíval, zimničně se podrbal pod paží a na zádech, a pak připojil: „Včera jsem si dával do lebedy. Á jo! Nechtělo se mně do hospody, ale vnitřní hlas mně pořád našeptával: Kadle! Jen jedním okem tam mrkneš. Kadle! Musíš se trochu ukázat mezi lidma, co by si o tobě pomyslili... Tak se mi vám nechtělo jít... Jako by mne vidlema pošťuchovali... Tak jsem se poddal a nakonec jsem tam zkejs. Jojo! Bude to dobrý poučení pro podruhý...”

Tak tlachal mistr, vyslovuje si nelibost pro neřádné chování a zhýralost, a pronášel myšlenky o tom, že je lépe vésti řádný, bohulibý život a že se má časně chodit spát a ráno se vesele mít k dílu.

Účetní nervózně vytahoval hodinky a děsil se, jak čas utíká. Avšak pan Kejdana to nepozoroval a stále se oddával svým úvahám. Pak opět pohlédl na trosky stroje a otázal se: „To je váš motocykl?”

Michelup přisvědčil.

Mistr zavrtěl hlavou, jako by nesouhlasil. Pravit: „Motocykl, to není ten pravý pro vás. Motocykl je dobrej takhle na vztekání, když se je mladej a má se děvče k tělu. Ale pro staršího usedlýho pána není to mašina. Vy byste si měl pořídit něco podstatnějšího, takovýho řádnýho bouráka. Věděl bych o jednom šestiválci, ten by byl pro vás k mání...”

Účetní projevil, že nechce šestiválec, že má motocyklu až po krk.

„Neříkejte, pane,” odporoval majitel dílny, „ten vůz je akorát pro vás dělanej. Nic šikovnějšího nenajdete. To víte, já mám na to oko. Má uděláno padesát tisíc a není to na něm vidět. Vždyť nemusíte hned koupit, jenom kouknout se můžete, kouknutí nic nestojí. A budete mně ještě děkovat...”

Zarazil se, mrkl na účetního a udělal si s křivým úšklebkem: „Že vím, co si myslíte? O co, že jsem to uhod?”

Michelup nevěděl, co si myslí.

Pán s rozčepýřeným knírem mu to objasnil: „Myslíte si, že ta mašina je třebaš kradená. A to jste na náramným omylu. Karel Kejdanů se takovýma věcma nezabývá. Karel nechce s tím nic mít, protože z toho nic dobrýho nekouká. To se můžete zeptat, koho chcete, a každej vám řekne to samý. Jo, holenku, já mám z těch věcí pojem. Nechtěl bych zas do něčeho přijít...”

Účetní přerušil toto rozjímání a úpěnlivě prosil, aby se mistr dal už do práce.

„No dyť, dyť...“ bručel ten pán, „právě jsem na to myslil...”

Vstal, prohnul se v kříži a zaúpěl: „Hromský dílo! Oldo! Vytáhni mi to gránichem na ponk a zašponuj mně to vidlicí do fajklubny. Vidíš, že se nemůžu shejbat...”

Pomocník učinil, jak mu mistr kázal. Vytáhl jeřábem motocykl a připevnil ho ke stolu.

Mistr loudal se kolem a bručel: „A jo! Pro mne to není. Už mne to všechno přemáhá. Radši bych seděl v kanceláři a koukal před sebe jako vy, pane. Jsem stvořenej pro něco jemnějšího...”

Bral jednu součástku po druhé do ruky a huhlal: „Tak se musíme podívat, co to chce... Jojo... Zadřenej píst... hned jsem si to myslil. Taky svíčka je prasklá, nechali jste ji řádně zasvinít...”

„Oldo!“ vybuchl. „Vypusť olej ze skříně a podej mi petrolej a pemzlík...”

„Hned to bude, pane,“ chlácholil účetního, „jen se nesmí na mě kvaltovat. Vyměníme pakunky a stroj bude jako ženich. Ale, jak říkám: Měl byste se podívat na ten šestiválec. Tohle není fáro pro vás...”

„Oldo! Podej mi francouze!”

Pomocník přinesl francouzský klíč. Mistr se podíval na nástroj a pak ho opovržlivě odhodil.

„To jsem nechtěl,“ vrčel, „dej sem duršlok, ale honem! Nebo tě musím něčím praštit. Slyšíš? A mázlík potřebuju...”

„A nemotejte se mi tu, pane!“ osopil se na účetního. „Já vás tu nemohu potřebovat. Až to bude, tak to bude. Všecko musí jít po pořádku. A karbanátek máte taky zacpanej. Jděte mi do háje

s takovým verglem! Kdybyste to radši vzal domů, aby tím vaše manželka poháněla šicí stroj...”

„Oldo, kde máš kombinačky? Na všechno abych měl hlavu. Kluku špatná, já tě musím přizabít. Mám já to personál... Pane, koukejte mazat, já vás tu nechci mít, ne že bych vás neměl rád, ale nemá se jednomu čumět do ruky...”

Účetní se vymotal z dílny. Poblíže kostelní věže stály pořád ještě obě staré ženy. Nepozorován přiblížil se k nim. Slyšel, jak babička povídá: „Já mám, matko zlatá, život! Oni by mě nejraději utratili, jak je pánbůh nade mnou, že nelžu...”

Její venkovská družka odpovídala: „Nemlich to samý mám já, jemnostpaní. Všecko jsme dali těm mladejm, jenom já jsem poloviční zápisnice na barák. Teď se bojím, aby mně nepodstrčili falešný cukrátko. Jeden není mezi nima jistě.”

Michelup přistoupil k nim a pravil: „Babičko, chystejte se, už brzy pojedeme.”

Stará dáma změřila ho posupným zrakem a vybafla: „Nechte nás bejt! Nikdo vás nevolal! My si tu tak hezky povídáme...”

Účetní pokrčil rameny a vzdálil se. Slyšel ještě, jak babička říká své přítelkyni: „A tenhleten je ze všech nejhorší. Ten by mne rád viděl na prkně...”

Když se vrátil do dílny, seznal s úlevou, že je práce skončena. U motocyklu stál studující Harry Poch s rukama v kapsách a s cigaretou přilepenou k dolnímu rtu. Michelup se na něho obořil: „Kde jste byl celý ten čas, že jste se nedal vidět?”

Jinoch se zakomíhal v bocích a odvětil drze: „Kde jsem byl, tam jsem byl.”

„Nepřejte si mne!” zahlomozil účetní, „vy jste pěkné kvítko! Až půjdete ode mne, nevím, jaké vám dám reference...”

Jinoch na to neodpověděl.

„Tak bysme to jako měli,“ řekl mistr Kejdana. Ohmatal zkoumavě pneumatiky a prohlásil: „V gumách nemáte ani půl atmosféry. Je to jako uvařený. Oldo! Napumpovat vzduch! Nebo popadnu, co popadnu, a bude neštěstí hotový...“

V této době dostával účetní mnoho pošty. Ve své schránce nalézal nejen tiskopisy, ale i dopisy, psané strojem i pérem, ba i ušmudlané korespondenční lístky, popsané inkoustovou tužkou. Nyní však nevítal se sladkým trnutím horlivého listonoše v modré pelerínce; naopak vždycky zmalomyslněl, když se ozvalo prudké zazvonění u domovních dveří. Věděl, že žádný dopis neobsahuje lahodnou zvěst, která ho povznese a osvěží. Bývala to strohá, přísná psaní, ve kterých se hartusilo na liknavého dlužníka.

Michelup zvetšel, zpopelavěl. Nebyl to již onen čistounký, hlaholivý mužík, který kroužil ve společnosti, okázale zurčel a staral se o to, aby ho bylo všude plno a nikdo ho nepřehlédl. Zakrsly výhody a slevy a zvadly užitečné známosti. Nepředvídané výdaje bujely jako plevel a k účetnímu se hlásily nežádoucí známosti. Ztichl a na tváři mu tkvěl provinilý úsměv, který za starých dob vyznačoval úpadce. Přátelé se mu vyhýbali; cítili v něm nuzáka; snad se obávali, aby si od nich nevypůjčil. Michelup ostatně je nevyhledával a byl rád, když nikoho nepotkal.

Jednou, když s hlavou skloněnou, obtíženou nevlídnými myšlenkami, vracel se z kanceláře, narazil na manžele Hájkovy, kteří do sebe zavěšení konali svou zdravotní procházku. Nemohl se již vyhnouti. V jejich velikých, růžových obličejích sídlil jednotvárný, neměnný úsměv. Ptali se ho přívětivě na zdraví, to a ono, jak se vede, co dělá rodina. Účetní, hledě úkosem stranou, mumlal, že, díky bohu, zdraví je dobré a jinak že je všechno při starém. Manželé zakývali hlavou na znamení, že rádi slyší tuto zprávu.

Účetní netrpělivě čekal, až se manželé Hájkovi rozloučí, aby se mohl oddat tesklivému hloubání. Avšak růžové obličejce neměly se k odchodu, ale snažily se vyzkoumat účetního názory na letošní počasí.

„Pocasí je pěkné,“ mumlal účetní neochotně.

„Ba, velmi pěkné,“ přisvědčil pan Hájek.

„Již léta nepamatuji tak pěkného počasí,“ připojila se paní Hájková.

Michelup neměl, co by podotkl, a předmět rozhovoru byl vyčerpán. Nastalo ticho. Nicméně manželé váhali; zdálo se, že mají něco na srdci.

„Promiňte, já spěchám,“ vybuchl účetní.

„Pane Michelupe, já... my...,“ počal váhavě pan Hájek a pohlédl na manželku.

„My bychom opravdu milerádi...,“ řekla paní Hájková.

Michelup zdvihl hlavu.

„Totiž... ze staré známosti...,“ a pan Hájek se zakuckal rozpaky.

„Jsme přece staří přátelé...,“ mínila manželka.

Účetní se zpytavě zadíval do růžových obličejů.

„Kdyby snad náhodou...,“ počal opět Max Hájek, „toť se ví, stávají se takové případy... kdybyste náhodou...“

„Kdybyste náhodou snad potřeboval nějakou výpomoc...,“ doplnila jeho choť.

„Jsme vám k službám...,“ doplnil s námahou Max Hájek.

„Můžete vždycky na nás počítat...,“ přisvědčila paní Hájková.

„Jak tomu mám rozumět?“ otázal se Michelup. V jeho hlase se zachvěla nevole.

„Máte se obracet na cizího...? To není dobré... Jsou tu vaši přátelé, kteří vám rádi... tento... půjčí každou částku...,“ domlouval Max Hájek srdečně.

„Jen si řekněte, kolik potřebujete,“ povzbuzovala ho paní Hájková, „my jsme vám k službám. Až budete moci, vrátíte...“

„Á, tak tomu mám rozumět...,“ protáhl Michelup. Zachvěl se zlostí.

„Kdo vám řekl, že potřebuji peníze?“ zeptal se ponuře.

„Tak... všelicos se proslýchá...,“ odvětil Max Hájek.

„Ááá... tak ono se proslýchá...,“ opáčil účetní jedovatě. Najednou zařičel: „To jsou klepy! Já nic nechci! Zakazuji si takové pomluvy! Rozumíte? Kategoricky si zakazuji! Absolutně!“

Rozběsnil se a vřískal.

Manželé Hájkovi se zatetelili. Počali mu domlouvat. Nic ve zlém. Nechtěli urazit. Bůh chraň! Jenom z dobrého srdce...

Michelup se nedal uchlácholit.

„To je urážka, velectění!“ řval. „To mi zodpovíte! Prohlašuji, že budu každého stíhat, kdo bude rozšiřovat nepříznivé zprávy o mém finančním stavu! Zakročím! Já to dám advokátovi...!“

Zarazil se, aby nabral dechu. Pak jízlivě zaútočil: „Vy máte nejméně zapotřebí někomu nabízet pomoc. Sami byste potřebovali. Víte, co jste? Vy jste u mne vznešená žebrota. Tak! Svoje jmění jste probendili, ale přesto chcete užívat. Všude se necháte vidět. Jednou půjdete dům od domu prosit o almužnu, protože jste lehkomyšní a nepamatujete na zadní kola. Když vám to ještě nikdo nepověděl, říkám vám to já, Michelup! A jednou si vzpomenete na má slova...“

Opustil úžasem ztuhlý manželé Hájkovy a prudce vyrazil. Klusal ulicemi, vesluje rozhorleně rukama. Neslýcháno! Co si někteří lidé dovolují... Avšak on to nenechá... Zjistí původce klepů a pak ho bude prohánět.

„Já vás naučím! Poznáte, kdo je účetní Michelup! Kdo z vás si vymyslel takovou neapnou pomluvu? Sem s ním! Nechť předstoupí a podívá se mi do očí! Tak vy jste to byl, pane? Jak jste se mohl opovážit? Cóóó? Mlčet! Vydám vás příkladnému trestu. Postarám se, abyste shnil v žaláři! Co pravíte? Abych vám to laskavě odpustil? Nikdy! Byl jsem příliš dobrý, ale nyní mne přešla trpělivost. Budu vás pronásledovat až do desátého kolena. Já vás naučím! Jak? Že už to víckrát neuděláte? Tak dobrá, dobrá... Odpouštím vám, ale naposledy, rozumíte? Slíbíte mi však, že budete všude chodit a prohlašovat: Michelupův finanční stav je výtečný. Jeho jmění je konsolidováno. Mezi příjmy a výdaji bylo docíleno naprosté rovnováhy. Můžete s důvěrou hledětí vstříc budoucnosti...“

„Jsem příliš měkký,“ vzlykal nad sebou. „Každému odpustím a s každým dobře smýšlím. Oni se mi pak odměňují škaredou pomluvou...“

Potom umkl a rozčeřená mysl se uklidnila.

„Proč tak vyvádím?“ napomenul se. „Zbytečně jsem se rozčilil. Oni to mysleli se mnou dobře. Byl jsem vlastně hlupák. Přenáhli jsem se. Mohl jsem je požádat o půjčku. Zůstalo by to mezi námi a mně by se náramně ulevilo...“

Zaúpěl: „Hlupák jsem, největší ze všech hlupáků. Včera dobýval se k nám hokynář s účtem a hulákal na celý dům. Mohl jsem mu dát těch pár krejcarů a tak bych se ho zbavil. Tady máte, člověče, a neobtěžujte. Zakazuji si váš hrubý tón. Zároveň vám oznamuji, že ruším s vámi obchodní spojení. Svoje potřeby budu od nyníška krýti u jiné, kulantnější firmy, která ví, jak dlužno zákazníkům vycházeti vstříc... Měli jste viděti, jak zkrotl. Byl takhle maličký. Že prý to tak nemyslel a kdesi cosi... Totiž... on by býval zkrotl, kdybych nebyl tak pošetilý a neosopil se na manžele Hájkovy... No, to je těžká rada. Co si počnete s takovým hlupákem jako já? Co si vlastně o sobě myslím? Jsem pyšná žebrota. Nejlepší přátele si odradím. Takoví milí, vzdělaní lidé, ti manželé Hájkovi! Musejí za svou účinnost slyšet hrubosti. Poslední slouha má lepší způsoby než vy, pane! Styďte se, pane! Fuj na vaši hlavu! Nejlépe bude, když se vám každý vyhne...“

Ah, peníze... Kde vzít peníze? Večer sedává doma, schoulen na pohovce z pozůstalosti baronky Aspahsové, a myslí stále na jedno a totéž, jeho myšlenky vrtí se dokola jako bílá myška v dřevěném kotouči. Nyní pochopil, že mohou být lidé, kteří jsou ustavičně šíření mučivou touhou po penězích. Tehdy najednou vynořila se v něm vzpomínka na pána se zlatým úsměvem. Možná, že chybil, když tenkrát toho podnikavého mladíka odbyl. Byl to smělý, čiperný pán a třeba by se dalo s ním něco vyzískat. Světáci mívají nápady, jak přijít k penězům. Našinec sedí celý život na jednom místě, bere měsíční plat a opatrně obrací každý krejcar. Nyní je svět jiný, milý účetní! Muži světa mívají kouzelné proutky a ty je bezpečně zavedou k skrytým zdrojům.

Mnohdy se přistihl, že snová v hlavě podivné myšlenky. Dejme tomu, že by zřídil takový podnik... jak to říkal onen pán se zlatým úsměvem? Michelup si láme hlavu, ale nevzpomíná si. Pamatuje si

jenom, že ten mladík mluvil cosi o dvou gotických domech na nábřeží a potom o nějakých obrazech. Lehce a plynň mluvil ten mladík... Ale marná věc, nevzpomene si. Vzdychl: „Já nemám na to hlavu. Vyrostl jsem v představě, že jen pilností a šetrností lze nabýt jmění. Tehdy jsem však neznal motocykl...”

Počkat! Ve zprávách ze soudní síně můžeme najít trik, jak si opatřit peníze. Podívoval se odvážným kouskům různých podvodníků a rozjařeně dával ve společnosti k lepšímu historky, kterých se ve svých novinách dočetl. Malý muž zpravidla straní šejdířům, kteří směle napalují lidi a kteří dlouho unikají spravedlnosti. Čtverák! Prohnaný chlapík! Proč by si nepomohl, když jsou lidé tak hloupě důvěřiví? Pak mu však někdo ukradl rohožku přede dveřmi a účetní zuřil a žádal pro zločince šibenici.

Najednou se vzpamatoval a zachvěl se.

„Vida, kam jsem dospěl...“ pokáral se, „celý život jsem neudělal křivý krok, a teď najednou tohle...”

Onoho dne naplnila se Michelupova poštovní schránka mnohými zásilkami. Jeden tiskopis ho lákal, aby zkusil své štěstí v třídní loterii; druhý tvrdil: Zařídím Váš byt moderně, účelně a levně. A mezi několika nevlídnými, hartusivými dopisy našel účetní cenzuru, ve které se oznamovalo, že žák třetí třídy reformního reálného gymnázia Jiří Michelup neprospívá z jazyka českého, z matematiky a fyziky. Musel zaplatit za toto poselství porto, neboť úřední spis nebyl frankován.

Byla to nová rána, která dopadla na hlavu utiskovaného účetního.

„Proč jenom já...?“ sténal. „Čím jsem se provinil, že mám tolik zkoušet?“

Lomcoval chlapcem a dorážel na něho zuřivými otázkami.

„Proč se neučíš, darebáku!“ ječel. „Proč mi děláš takovou hanbu?“

Hoch mrkal provinile za svými brejličkami a nabíral k pláči.

„Já se učím...“, vzlykal.

„Kdyby ses učil, tak bys uměl“, běsnil otec.

„Já se pořád hlásím, ale prófa mě nechce tasit...“

„Prófa! Tasit! Prófa! Tasit! Já ti dám prófu! Je vidět, jakou máš vážnost k svým představeným, když si dovoluješ takové výrazy...“

Zběsile pobíhal po pokoji a vykřikoval: „Prófa! Prófa! Kdo to jakživ slyšel! – Ted’ už se nedivím, že propadá. Tasit! Tasit! Mám v domě zločince! Skončí v kriminále! Prófa! Prófa! Nechci vidět toho prófu...!“

Opět se vrhl na brejlatého studenta a lomcoval jím.

„Chceš mne zahubit, co? Chceš mne připravit do hrobu? Mluv!“

„Nech-ci...“, štkal nešťastný student.

„Ty chceš, ne že nechceš! Ničemo! Po prázdninách půjdeš do učení. Hned ti budu hledat místo v obchodě. Já se nedám od vás vydírat! Nejsem váš blázen! Pořád se lopotím, namáhám, nic si

nedopřeji, abych jim dal vzdělání, a oni se takhle odslouží. Z domu mně musíš! Aby památky po tobě nezbylo!“

Tento výbuch vystřídala elegická, slzavá nálada.

„Podívejte se na mne, jak zkouším...“ vzdychl Michelup, „máte kousek citu v těle, že mne necháte tak trpět? Nemáte. Jsem u vás nikdo. Jsem ten poslední člověk. Jsem dobrý leda k tomu, abych vás živil a šatil. Je to tak dobře. Já si nezasloužím vašeho uznání. Nejlépe bude, když odejdu z tohoto domu. Co se mnou? Takovému člověku náleží, aby zdechl na smetišti. Budiž! Co jste chtěli, máte mít. Já vám už nebudu překážet.“

Tato naříkavá slova dopadala na nešťastného studenta jako rány bičem.

„Tatínku,“ sténal, „já se přičiním... uvidíš, že se polepším... jenom, prosím tě, už nenaříkej...“

Michelup však ho neposlouchal. Probudil se v něm tragický herec. Liboval si v roli zdrceného otce. Mluvil dále zlomeným, oslábým hlasem jako člověk, jenž dožil svůj věk a nyní se chystá navždy zavřítí oči.

„Kamkoli pohlédnu, všude vidím, že rodiče mají ze svých dětí radost... Všichni moji známí mají zdárné děti, které vědí, že jsou svým rodičům povinovány vděkem a úctou. Vezměte si jenom takového Kafku. Kdo je Kafka? Nikdo. Ví někdo, kdo je pan Kafka? Je to cesták, který je rád, když mu jeden dá krejcar vydělat. A podívejme se: Jeho syn je s vyznamenáním. Nosí domů krásná vysvědčení. Každý se tomu diví. Z něho si může vzít každý příklad. Zdeněk Kafkův, to je u mne student. Má svůj cíl před očima a k němu směřuje... A kdo je syn účetního Michelupa? Neptejte se. Nechtějte nic vědět. Prosím vás, mluvmě raději o něčem jiném. Všude je něco. V každé rodině najdeme nepodařence, to je vědecky dokázáno. Já za to nemohu. Kupuji učebnice, platím na študenta, tak co mám ještě dělat? Víc se nemůže žádat...“

Při obědě však účetní odloží masku tragického herce a změní se v satirika.

„Maminko,“ táže se s řezavou ironií, „kdo to dnes s námi sedí u stolu? Neznáš toho pána? Domníváš se, že je to tvůj syn Jiří Michelup, studující. Omyl, maminko, velký omyl! To je známý a velký učenec. Světlo vědy! Musíš vědět, koho máš před sebou. On leží celé noci v knihách, a proto všechno ví. Když profesori něco neznají, obrátí se na něho. Maminko, přidej mu pečeně, aby se posilnil, neboť vědecká práce vysiluje...“

Ubohý chlapec sklání se hluboko nad svým talířem a slzy mu kanou do polévky. Neodvažuje se pozdvihnout hlavu, aby nemusil pohlédnout na Máňu. Ví, že jeho sestra zkracuje obličej do pitvorných pošklebků. Nezdržel by se smíchu a pak by vypukl pogrom.

Otec vede dále svou jedovatou řeč a student polyká slané slzy.

Matka bere syna v ochranu.

„Tak už ho nech, tati,“ napomíná účetního, „dostal svůj díl a já vím, že se polepší. Bude se snažit, uvidíš!“

Michelup odstrčil talíř, vstal od stolu a pronesl s líčenou pokorou: „Nejsem hoden, abych seděl pohromadě s učenecem. Ostýchám se, protože jsem nepatrný, nevzdělaný člověk...“

Příštího dne vydal se do ústavu, aby se poptal na prospěch svého syna. Musí se objasnit, proč se chlapec tak najednou pohoršil. Vychladl, zlost ho přešla a jal se střízlivě uvažovat.

„Tohle není samo sebou,“ rozumoval, „chlapec přece sedí ustavičně nad knihou a pořád se učí. Je to velký dřič. Kdyby se to týkalo Máni, nic bych se nedivil. Ta o učení ani nezavadí. A přece všechno umí. Má dobrou hlavu. Kdyby Jiřík měl jenom polovinu jejího nadání, bylo by dobře...“

Profesor je ještě mladý muž, na němž je vidět, že ještě nedávno běhal po kondicích a chodil spát s hladovým žaludkem. Avšak jeho hlas má již ono mečivé, pedantické zabarvení a mrazivý, drtivý výraz.

„Michelup Jiří, tercié B,“ říká a dívá se do svého zápisníku. „Nuže, váš syn, pane Michelupe, v poslední době velmi polevil a postavil se do poslední řady. Nejen já, ale i ostatní členové

profesorského sboru si naň stěžují. Nesleduje vyučování s patřičnou pozorností. Kdykoliv je vyvolán, prozrazuje, že je duchem nepřítomen. Doporučuji vám, pane Michelupe, abyste ho vzal z ústavu. Bude pro něho lépe, oddá-li se praktickému povolání.“

Čněl nad Michelupem, jeho slova byla odměřená a tužkou ťukal do stolu. Účetní se zmenšil, jeho tvář přijala pokorný výraz a cítil, že se mu kolena chvějí.

„On se pořád učí, pane profesore... Můžete mně věřit... Vidím, že pořád leží v knížkách... Já bych uctivě prosil, pane profesore, kdybyste ho ještě jednou ráčil vytasit... vyvolat, aby si mohl zlepšit známku...”

Profesor ho přerušil.

„Váš syn, pane Michelupe, je prašivá ovce, která musí být vyvržena z mého stáda. Spolužáky vyrušuje a jen alotria tropí. Onehdy jsem mu zabavil dobrodružný román, který četl pod lavicí. Vůbec pozoruji, že projevuje větší zájem o sport, zejména o automobilismus, než o nauky. Prosím, nechť se stane šoférem či závodníkem, má-li k tomu sklony. I tak se může stát platným členem lidské společnosti. My však takového žáka nepotřebujeme...”

„Můj syn že by měl zájem o sport?“ divil se účetní. „To slyším věru poprvé...”

„Opravdu, bude lépe, pane Michelupe, když hochu vezmete z ústavu,” opakoval profesor, „není třeba, aby každý studoval. Kdo chce vstoupit na vysoké učení, musí být dokonale vyzbrojen. Jsem přísný učitel a neslevím nikomu nic. Máme třídy přeplněné, i nebude na škodu, když budeme prosívat...”

Michelup snažně prosil, aby profesor dal synovi příležitost polepšit si známky; sliboval, že chlapci důkladně domluví, a je přesvědčen, že si dá říci.

Profesor se dal posléze obměkčit, a když propouštěl účetního, otázel se: „Je váš syn osvobozen od školného?“

Účetní přisvědčil.

Profesor zdvihl tužku. „Pozor!“ řekl, „takhle by mohl osvobození ztratit!“

„Takhle by mohl osvobození ztratit... Co se to děje? Jak to, že se Jiřík najednou octl mezi posledními žáky své třídy?“ Účetní to nemůže pochopit. Nebýval, pravda, nikdy mezi prvními, ale byl snaživý a ctižádostivý. Jeho třídní profesor říkával: „Dávám přednost méně nadaným, ale pilným, před nadanými, avšak rozpustilými žáky, kteří jsou plni svévole a bujnosti a maří kázeň, vnášejíce do třídy neklid.“ Učitelům se zalíbilo v studentovi Michelupovi, který sedával bez hnutí a bedlivě sledoval vyučování. Dávali ho za příklad ostatním žákům a slibovali mu dobrou budoucnost. Nyní však ho nazývají prašivou ovčí a hrozí, že ho vyvrhnou ze svého stáda.

„Jestliže ztratí osvobození, pak částkou za školní poplatek zatížím účet motocyklu. Protože od té doby, co stroj vkročil do domu, počal Jiří zanedbávat učení a nyní je v nebezpečí, že propadne. Motocykl je vším vinen. Vnesl do mého domu hoře a způsobil mi nesmírné útraty. Zkazil můj život a ještě mne uvrhne do zkázy.“

Michelup bere do rukou sešit, v kterém je zaznamenán životopis stroje v podobě čísel. Sloupec cifer vyrostl do závratné výše. Jsou mezi nimi položky, které znamenají posměch a hanbu a za které účetní nedostal žádné náhrady v podobě požitku. Poplatek cikánce za slabomyslné proroctví. Pokuta za přestupek proti dopravním předpisům. Spropitné všelijakým cizopasníkům. Neslýchané účty za žravého řidiče a babičku. Mnoho výdajů, mnoho strastí, ale málo radostí a požitků. Životní bilance je pasivní. Motocykl je železná kráva, nenasytný, chlemtavý tvor.

Účetního pokouší myšlenka zbaviti se cizopasníka stůj co stůj. Vyvézti ho daleko za město a pak ho pustiti. Uprchnouti od něho! Zapuditi žravého křiklouna! Snad se ho ujmou dobří lidé a napojí ho benzinem. Možná, že se novým pěstounům odmění svou

náklonností. Jen pryč s ním, s cizím uchvatitelem moci, ustavičně vyžaduje krvavou daň!

Po krátké úvaze však zavrhuje tuto myšlenku. Ví, že by se motocykl zase k němu vrátil. Jako prašivý pes, kterého v pytli odnesou několik hodin cesty daleko, najde zase svého pána. Motocykl se od něho neodloučí. Nosil za nadry vejce černé slepice, z něhož se vyklubalo hltavé kuře. Ostatně, kdo by se dobrovolně odloučil od svého zboží? Dokud člověk žije, nevzdá se svého majetku. Zboží srostlo s majetníkem a tvoří s ním jeden celek. Jsou svázáni řetězem nesmírných výloh.

A nejhorší je to, že onen zlomyslný stroj ustavičně vytlačuje z příbytku předměty klidné, které nedělají účetnímu žádné útraty, zboží nakloněné a oddané svému pánovi, věci získané s výhodou a se slevami, které tiše trčely na svém místě a jež tvořily minulost. Michelup, aby odvrátil pohromu, postupně prodává věci, k nimž se víží vzpomínky. Zanesl čajový přístroj, dar šachistického spolku, starožitníkovi. Vydal koberec Širaz do rukou obchodníka, jenž se ho dotýkal hrubými prsty a neomaleně obracel jej ze strany na stranu. Chrapouna nedojímaly vzpomínky, které se pojí k oněm předmětům. Zacházel s tím, jako by to bylo pouhé zboží; haněl jeho jakost a pustil se s účetním v zápas, snaže se docílit největších výhod.

„Nechcete-li prodat, nemusíte,“ říkal cynicky. „Já nestojím o takové šmízo. Mám toho plný kveľb. Nikdo se mne po tom nezeptá. Co chcete, pane? Je to stará veteš. Dneska nikdo nechce staré věci. Každý baží po novotách. Tak naposled se vás ptám: Dáte – nedáte? Nechcete-li, nezdržujte a jděte spánembohem!“

Michelup nakonec podlehne a vydá milovanou věc za bídnou cenu obchodníkovi, který ji necitelně pohodí někam do kouta krámu. Tak kus po kuse zbavuje se minulosti a za nějaký čas budou duněti kročeje v prázdném příbytku jako v tunelu. Účetní vraští čelo při těchto myšlenkách a jeho srdce se zmítá žalem. Pustne jeho příbytek, pustne jeho život. A pořád musí jezdit na výlety a nesmí klidně posedět doma...

Vedle v saloně sedí studující Harry Poch a opakuje se svým svěřencem školní úlohu. Máňa vystříhuje z pestrého archu panenky a přitom si propěvuje:

*Hošíčku můj pošetilý,
ty nevíš, co láska jest,
ty nevíš, že za chvíli
ke všemu žena dá se svěst.*

Michelup, vyrušen z tesklivých myšlenek, obořil se na děvčátko: „Co tu lelkuješ? Nemáš se co učit?“

„Já všechno umím,“ odvětila Máňa a zpívala dále:

*Hošíčku můj, jen nebud' bloud,
když ti láska kyne vstříc –*

„Nech toho zpívání,“ velel otec, „a jdi si sednout vedle. Poslouchej, co se učí. Bude ti to k prospěchu.“

*– s děvčátkem svým zajdi v kout,
nemluv moc a líbej víc...*

Přerušila zpěv a pravila: „Oni se beztoho neučí. Mluví jen samé hlouposti.“

*Kdo miluje, nesmí se bát,
kdo slibuje, musí se vzdát.*

„Ticho! Přestaneš s tím hloupým zpíváním!“ zakřičel otec. „Co jsi to řekla? Že se neučí? A co tedy dělají? O čem mluví?“

„Ale... já sama nevím. Jednou jsem tam s nimi seděla a oni mě vyhodili...“

„Tak...“ udělal si účetní. „Tohle slyším pěkné věci. Já tady platím krvavé peníze a oni se neučí...“

Vstal a po špičkách se přiblížil ke dveřím salonu. Naklonil ucho ke klíčové dírce. Slyšel slova, útržkovité věty, ale nerozeznával jejich smysl.

„Znamenitě akcelerující stroj von Stuckův v jedenáctém kole uhájil nástup...“

„... na čtvrté místo se vypracoval Nuvolari, rychlejší dosavadního nejlepšího času...”

„... von Stuck, bývalý král hor, stal se králem Masarykova okruhu...”

„... Varzi jel poměrně dobrým tempem...”

„... Caracciola se bil jako lev...”

„Co to má být?” žasl účetní a zlehounka pootevřel dveře. Spatřil svého syna a studujícího Pocha s rozpálenými tvářemi. Stojí proti sobě, prudce posunkují a oči jim jiskří. Učitel Poch táže se svého žáka: „Kdo zlepšil Chironův rekord z roku 1931 a o kolik?”

Žák odpovídá: „Chironův rekord z roku 1931 o 29,7 vteřin zlepšil Hans von Stuck časem 13 minut 51,1 vteřin.”

„Dobře,” pochválil ho učitel, „a kdo vytvořil nový rekord v druhém kole vozů silné skupiny?”

„Prosím, Faggioli,” odpovídá žák, „a to časem 13:39,5.”

„Tak za tohle já platím...,” mumlá účetní.

„Tazio Nuvolari! Hans von Stuck! Chiron! Varzi! Faggioli!” Vykřikují jména závodníků s takovým nadšením, jako když pobožný člověk vzývá svaté a vyvolené bohy. Účetní byl přítomen modloslužbě, celebrované na oslavu novodobých bůžků. Slova tohoto evangelia rozšiřuje zjištěná žurnalistika, rádio a filmové žurnály, které představují obraz boha rekordu s bobkovým věncem na krku; a tento obraz zažvýká několik anglických slov, poselství nové víry věřícím. Bůh rekordu zazáří na nebi jen několik okamžiků, protože vzápětí je svržen novým, úspěšnějším svatým.

„Já,” říká studující Harry Poch blouznivě, „já budu jako Varzi. Rudý vůz, modrý dres, bílá kukla a cigareta v ústech. To je můj typ.”

„A já,” odpovídá žák, „já budu Hans von Stuck, vytrvalý dříc, který jde neochvějně jen za svým úspěchem...”

„V novinách bude můj obraz,” křičí Harry Poch, „budu brát těžké prachy a holky mně budou házet kytky. Já prasknu, ale vykašlu se na to. Nechám studií a stanu se závodníkem.”

„Já taky prasknu. Ale ať!” přizvukuje žák. „Budou závodníkem a proslavím se po celé zemi.”

Michelup prudce otevřel dveře a vpadl do salonu. Učitel a žák ztichli. Brejlatý student mrkal očima. Účetní pásal se na jejich rozpacích a pak spustil: „A jejej! Takhle se vy učíte! A to si nechám líbit! Mám velkou radost...“

„My, tatínku,“ zabrebtal brejlatý student, „probrali jsme všechny předměty a nyní si povídáme...“

„Tak... Vy si povídáte...,“ řekl Michelup jedovatě, „pěkné věci si povídáte. Já teď chápu, že ti učení nejde. Toť se ví, když máš takového učitele, který místo aby tě nabádal k pilnosti, ještě tě vede k špatnosti...“

Studující Harry Poch zapálil si cigaretu a vstrčil ruce do kapes.

Účetní nabral dechu a zařval: „Ven! Ven z mého domu!“

Studující Harry Poch odfoukl kouř, pokrčil opovržlivě rameny a procedil: „Esi si myslíte, že ste mě namích, tak ste vedle. Sem rád. Beztoho sem se u vás votravoval.“

Michelup napřáhl ruku a opakoval: „Ven!“

Harry Poch uchopil čepici a řekl: „De se.“ A zmizel.

Po jeho odchodu zahrozil otec svému synovi: „S tebou si ještě promluví slovíčko, mizero jeden mizerná!“

A ještě téhož dne dal do novin inzerát, kterým hledal nového šoféra.

Michelup poobědval a chystal se ulehnutí na pohovku baronky Aspahsové, když tu přišla služebná se zprávou, že babička leží v posteli a že se jídla ani nedotkla. Účetní se znepokojil a vstal. Nešlo mu na rozum, že by stařena, která se vždy vyznačovala dobrou chutí, nic nejedla. Snad se nehněvá; pátral ve své paměti, ale nenašel nic, čím by se babička urazila. Zamyšlen sešel do přízemní světničky.

Babička odpočívala na loži, v obličeji podivně růžová, a její ruce si nepokojně hrály s třepením pokrývky. Černé obočí se rychle pohybovalo, dívala se ke stropu a něco si broukala.

„Co je vám, babi?“ tázal se účetní. „Pročpak jste nic nejedla?“

Podívala se na něho, ale zdálo se, že ho nepoznává.

„Jíst se musí, babičko,“ domlouval jí Michelup, „nebudete-li jíst, zeslábnete. Děláte nám starost. Aspoň několik lžic polévky byste měla spolknout. Růženka uvařila takovou dobrou polévku, slyšíte, babičko? Polévku s játrovou rýží, tu vy ráda...“

Avšak babička neslyší, pořád si hraje s třepením pokrývky a její okoralé rty cosi ševelí. Najednou se obrátí k účetnímu a zvěstuje mu s křečovitou veselostí: „Tak jsme se dočkali. Přišlo psaní z Lince.“

„Jaké psaní, babičko?“ ptal se účetní zkormouceně.

„Přijel kočár a z něho vystoupila Lenorka a přivezla děti. Přistupte blíže, děti, ať se na vás podívám. Jak jste vyrostly! Zamhuřte oči a otevřte ústa. Schovala jsem pro vás cukrátku. Přivezl mně je Oskar...“

„Proboha!“ ulekl se Michelup. „Ona je nemocná...“

„Babičko!“ zakřičel. „Babičko, slyšíte? Co je vám? Co vás bolí? Nesmíte nám stonat...“

Stařena vykřikuje: „Hrejme si, děti! Kdo si chce se mnou hrát?“ Tleská do dlaní a zpívá tenounkým hláskem: „Fuchs, du hast die Gans gestohlen, gib sie wieder her.“ Potom zakňourá: „Hedvička si se mnou nechce hrát. Já to povím!“

Michelup vyběhl nahoru a uděšeně hlásil: „Honem, Růženko, pojď se podívat na babičku! Zdá se mi, že se nám chce rozstomat...“

„Není možné!“ vykřikla manželka. „Jdi tam a počkej u ní. Já zatím uvařím čaj.“

Účetní odkvapil a běžel k telefonní budce, aby zavolal lékaře. Překotně vytočil číslo, ale ze sluchátka se ozvalo: „Haló, zde kancelář Pražských vzorkových veletrhů. Co si přejete?“ Položil sluchátko a znova hledal číslo doktora Geschmaje.

„Haló, haló... pan doktor přítomen? Na návštěvě... to je hrozné...! Prosím vás, až se vrátí, ať okamžitě mne navštíví... dovolu, slečno, ale případ je vážný... děkuji, slečno, já ho budu očekávat...“

Potom opět usedl vedle babiččiny postele a vzal nemocnou za ruku, smuten a ustaraný. Zkormoucenou mysl utěšovala myšlenka: „Pan doktor Geschmaj za návštěvu nic nevezme. Udělá to ze známosti...“

Paní Michelupová vstoupila s hrnečkem čaje. Účetní položil prst na ústa a zasyčel: „Pst! Ona spí...“

Stařena ležela se zavřenýma očima a těžce dýchala, v prsou jí chrastilo.

„Mám já to smutný život,“ sténal účetní, „jedna rána za druhou, a teď ještě tohle...“

„Cože tak najednou?“ rozjímala manželka. „Včera byla zdravá. Ještě vynadala paní správcové, že pustila do domu cizího psa...“

Stařena otevřela oči, vztyčila se na loži a řekla zvučným hlasem: „Vítám vás, paní Šnábl! Děkuji vám za vizitu, paní Šnábl! Cože jste taková vzácná? Já myslila, že už vůbec neprijdete...“

„Babičko,“ domlouvá jí paní Michelupová, „napijte se čaje. To vám vypaří žaludek a budete zase chlapík...“

Stařena odvrací tvář a uraženě brouká: „Ta husa mohla mít svých dobrých sedm osm kilo. Mne se nikdo nezeptá. Každý si dělá, co chce. Mnoho mastnoty! Mnoho mastnoty! Spotřebujete spoustu sádla!“

„Blouzní,“ zašeptal účetní.

Paní Michelupová položila jí ruku na čelo.

„Má horkost,“ zjistila.

„Bože nebeský, čeho jsem se to dočkal...“ zaúpěl Michelup.

K večeru zahlomozilo pod okny auto. Michelup vyšel lékaři vstříc.

„Tak co je, co je?“ zahlaholil dr. Geschmay. „Snad nám nechcete, babičko, stonat? A to ne, to se vám nepovoluje...“ Zadíval se do tváře nemocné a náhle zmlkl. Potom vložil stařeně teploměr pod paži a usedl na židli proti Michelupovi.

Chvilí bylo ticho, přerušované chrastivým dechem nemocné.

„A jak se jinak máte?“ zeptal se lékař.

„To víte, pořád stejně,“ odpověděl účetní.

„Kam pojedete letos na letní byt?“

„Ani nevím,“ vzdychl si účetní.

„Paní Kafková říká, že letos asi pojedete do Sedmi Mlýnů,“ vmísila se do rozmluvy jeho manželka, „povídala jí paní Taussigová, že tam byla loni. Krajina prý je tam nádherná. Lesy, koupání, krásné partie a vyhlídky. A platila se vším všudy třicet korun. To se nechá slyšet. A kam vy pojedete, pane doktore?“

Vyhlášený lékař se zasmušil.

„Ještě jsem se nerozhodl,“ řekl temně, „někam asi pojedu. Já se musím zotavit. Každý mně to říká.“

Vzdychl si: „Mám práce nad hlavu. Jsem pořád jako v kole. Ani v noci nemám pokoje. Tak nevím, jestli se odtud dostanu...“

„Letos,“ děl účetní, pohlížeje na nemocnou, „vezmeme babičku s sebou. V přírodě se osvěží a nabude nových sil. Ona, chudinka, nic neužije. Já si kolikrát skrz to dělám výčitky...“

Lékař se podíval na teploměr, zavrtěl hlavou a pravil: „Letos asi babička nikam nepojede. Ta už má vystaráno...“ Vstal, chopil se klobouku a vyšel na chodbu. Michelup ho vyprovázel až k vozu.

„Tak co je, pane doktore?“ optal se dychtivě.

„Je to zlé,“ zahučel lékař, „zápal plic.“

„Neříkejte!“ vzkřikl zděšeně účetní. „A co... a prosím vás, dostane se z toho?“

Dr. Geschmay pokrčil rameny.

„Akutní zápal plic v jejím věku...“ mružel, „musíte být připraven na všechno. Podle mého soudu vydrží sotva dva dni...“

Michelup zaplakal.

„Pane doktore, prosím vás, zachraňte ji! Co bych si bez ní počal?“

„Nu, nu...“ bručel lékař dojat, „tak už, prosím vás... no vždyť já... Tady je věda v koncích... Vzmužte se, možná, že se mýlím... ale já se nemýlím...“

„Ubohá babička...!“ štkal účetní.

„Kdyby něco bylo, tak mě zavolejte, třeba v noci na mne zazvoňte, já jsem tu jako na koni,“ řekl lékař a vsedl do vozu.

Když se vrátil účetní k nemocné, tu se na něho manželka tázavě zahleděla. Když spatřila jeho zdrcenou tvář, všechno pochopila. Nos jí zduřel a po tvářích se koulely slzy.

Seděli naproti sobě, zahaleni v trudné přemítání. Tak tedy babička je opouští...

„Asi se nachladila na tom výletě,“ zašeptala manželka.

Účetní žalně přikývl. Zajisté, i toto hoře způsobil motocykl, nepřítel rodiny. Kdyby jeho nebylo, byla by stařena zdráva a její křik by se rozléhal po domě. Všechno by zůstalo při starém a pospolitost by nebyla porušena. Zlý osud se vtělil v onen záludný stroj.

„Všechno mi bere,“ dumal účetní. „Vzal mně koberec Širaz, chanukový svícen z pozůstalosti učeného rabína, taburet, který zanechal jistý notář, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze. Moje věci, na nichž lpí památka na minulost, odcházejí k obchodníkům. Zpustošil příbytek a vyhrožuje mně zkázou. A naposled mi bere babičku, památku na staré, lepší časy. Už nemáme nic...“

Stařena přestala sípat a okoralé rty se rychle pohybují. Náhle promluvila zvuchým hlasem. Manželé Michelupovi napjatě poslouchají. Co to mluví? Jako by přednášela báseň.

„A já jsem smrt,‘ dí ona, ‚a kdo jsi ty, ó, mluv!‘ Pyšně odvěti:
„Neznáš mne? Jsem Na – póó – leon...‘ A kam jste mne dali brejle?
Vždycky mně schováte brejle, hlupáci, já se tolik zlobím...”

„Babičko, my jsme u tebe, nechceš něco?“ šeptá paní
Michelupová

K ránu stařena zemřela.

Smutek po babičce přinesl účetnímu rozptýlení a úlevu; dal mu na chvíli zapomenouti na nevlídné hartusivé dopisy a vůbec odvál myšlenky na bědy a trampoty, do kterých zabředl. Byl cele zaujat myšlenkou, že pohřeb zesnulé musí býti svědectvím toho, že Michelup byl babičce uctivým příbuzným; měl býti okázalou a důstojnou manifestací rodinné pospolitosti a přehlídkou rodinných citů. Nesmí býti nikoho, kdo by obřady pomluvil a kdo by mohl říci, že smuteční slavnosti byly ledabyle a skoupě odbyty. Chtěl, aby přátelé byli uspokojeni a dojati; každý bude povznesen a nikdo neodejde zklamán.

Vyhledal pohřební ústav, aby objednal pohřeb. Vyslovil své přání a úředník, který přijímal objednávku, stiskl účetnímu ruku a několika slovy vyjádřil upřímnou soustrast nad ztrátou, která ho stihla. Přijal kondolenci se zasmušilou a rezignovanou tváří. Když pak přišel na technickou stránku pohřbu, tu úředník smyl smutek ze své líce, oživil a s patrnou chutí jal se vykládat podrobnosti. Vysvětlil Michelupovi, že jsou pohřby pro bohaté, pro chudé, a jsou pohřby prostřední jakosti. Bohatci vyzvánějí na poslední cestě zvony, hřmí hudba, rakev a pohřební vůz budí podiv svou nádherou, stejnokroje zřízenců jsou okázalé a nad otevřeným hrobem zazpívají zpěváci dojemnou píseň. Na takový pohřeb každý patří s libostí a divák pozná, že se veze k poslednímu odpočinku člověk, který nashromáždil obezřetně a důmyslně veliké jmění. Úředník předložil návštěvníkovi prospekty, v kterých zřetelně a v obrazcích byly vyznačeny všechny náležitosti pohřbu. Michelup prohlásil, že babička byla nepatrná žena, která nevyhledávala okázalosti, žila v ústraní skromným životem, a že tomuto životu přísluší pohřeb prostřední jakosti. Úředník s mrštnou ochotou děl, že přáním jeho podniku je v každém směru uspokojiti zákazníka. Chválil svůj obchod a mínil, že jejich obsluha zanechá v zákazníkovi příjemnou vzpomínku. Nato se usnesli na ceně a podrobnostech. Účetní jako

v mátohách, veden jsa pouze podvědomým pudem, smlouval. Počíнал si mdle a neprůbojně. Nevěnoval se svému úkolu s obvyklou vášní. Nemohl se také odvolati na známosti a protekce. Nikdy na to nepomyslel, že v oblasti pohřebních ústavů lze navázati užitečné známosti. Úředník odrazil každý pokus snížití ceny. A Michelup odešel, ani si neuvědomiv, že nedocílil výhod.

Přijímal ve svém domě smuteční hosty s přidušenou blahovolností, tiskl ruce a přijímal projevy útěchy s důstojnou tvářností člověka zdrceného neutěšitelným žalem. Předstupovali přátelé a známí a každý pronášel myšlenky, pojící se k posledním věcem člověka. Ach, co jsme, my smrtelní? Ba, jsme pouze hosté tohoto světa. Mladý může, starý musí. Smrt nedělá rozdílu. Všichni se sejdeme na svatém poli. Počala se řeč o zesnulé; všichni velebili její dobré srdce a šlechetnou povahu. Michelup tiskl šátek k očím a přerývaně tvrdil, že nic nemůže vyrvati památku na nebožku z jeho mysli. Nemůže uvěřiti, že je mrtva. Pořád čeká, že s nimi zasedne k obědu, a nemůže pochopiti, že její místo u společné tabule zůstává prázdné. Paní Michelupová nabídla hostům několik příhod, které svědčily o dobré chuti a zdravém zažívání zemřelé paní; byla neobyčejně pevné povahy a nikdo netušil, že to vezme tak zkrátka. Návštěvníci zádušně přikyvovali. Tak, tak... Avšak co je to platné? Jsme všichni v rukou božích. Všichni tam musíme...

Před domem stojí pohřební vůz a koně kývají hlavami, ozdobenými černými chocholy. Na kozlíku nepohnutě sedí vozká, pod čákou v podobě loďky. Vůz se podobá výkladní skříni. Na čtyřech rozích je ozdoben stříbrnými andílkami s pochodněmi obrácenými k zemi. Zřízenci v šosatých stejnokrojích chopili se rakve a obratně ji zasunuli do vozu. Průvod se seřadil, pořadatel zdvihl ruku a vozká pohlídl koně po lesklých zadcích.

V tu chvíli uchopí paní Michelupová svého muže pod paží, tváře pod očima jí rudnou a ona ukrývá nos v kapesníku. Účetní litoval, že manželka není oděna v hluboký smutek, neboť truchlila po velmi vzdálené příbuzné; vzdala jí poctu pouze tmavým kostýmem. Přál by si podpírat ženu utopenou v černý, splývavý závoj, potácející se

pod tíží rozryvného žalu. S nelibostí pozoroval, že je náchylná k živým rozhovorům a že bystře střeží děti, aby se chovaly způsobně a nedávaly příčinu k pohoršení.

Pomalu se šine průvod; vůz se kymácí a koně kývají hlavami, jako by přisvědčovali svým myšlenkám. Účetní si blahopřeje, že neobjednal pohřební automobil, který mu byl úředník pohřebního ústavu nabízel. Byl to přepychový vůz a jeho výkladní skříně byly ozdobeny zlatými ornamenty. Nicméně pohled na automobil pádící s rakví po ulici je pohoršlivý. Mrtvým přísluší zdoluhavá důstojná jízda, jakou jede král k zahájení parlamentu. Jenom jednou se veze obyčejný člověk v přepychovém, vyřezáváním a stříbrnými ozdobami okrášleném voze.

Nebeské slunce ponořilo pohřební průvod do vřelé lázně. Účetní cítil, jak mu po šíji prýští kapky potu; jeho škrobený límec zvadl; nohy pálí v těsných lakýrkách. Zjišťuje, kdo se účastní smuteční slavnosti, aby vzdal poctu památce zesnulé. V průvodu se pohybuje cestující Kafka s manželkou. Paní Hájková podpírá svého chotě, jenž lehce napadá na levou nohu. Michelup byl dojat. Dobří lidé! Zapomněli ve své ušlechtilosti na drsnou urážku. Umínil si, že je požádá za odpuštění. Nenápadně se ohlíží, aby odhadl velikost konduktu. Vidí s uspokojením, že přišlo mnoho lidí, aby zvelebili smuteční slavnost. Účetní oceňuje svou oblibu; jeho popularita neklesla a svazek užitečných známostí se neuvolnil.

Zasmušil se, když si uvědomil, že bude babičce nutno na hrobě vztyčit kámen. Budou opět útraty. Poněkud se uklidnil, když si vzpomněl, že má známého kameníka, se kterým se jednou seznámil na akademii soukromých úředníků. Zajisté, že se dá s tím kameníkem mluvit a získá náhrobek za mírnou cenu.

Na ulici se zastavují lidé a se zájmem si prohlížejí průvod. Když míjí vůz s rakví, muži smekají a staré ženy se křížují. Michelup se vztyčil a vystavoval na odiv svůj vznešený smutek. Byl hrd na to, že je součástí veřejných obřadů, protagonista okázalého divadla. Mrzelo ho, že pouliční ruch překážel průvodu, aby plul nerušeným, pravidelným proudem. Rachotivá fůra uhlí postavila se napříč ulicí.

Kočí huláká, mává bičem a koňské podkovy se marně snaží opřít o kluzkou dlažbu. Pekařský učeďník s nůši na zádech vjel se svým bicyklem neomalenež mezi smuteční hosty. Kropicí vůz elektrické dráhy hlasitě troubí. Na křižovatce musel se průvod zastaviti a čekati, až strážník pokyne rukou, oděnou v bílou rukavičku. Lidé kvačí za svými cíli, nedbajíce toho, že Michelup má smutek. Z pohřebního průvodu dolétají k němu slova, která svědčí o tom, že se smuteční hosté dali do živého hovoru o všedních záležitostech. Cestující Kafka, starý šprýmař, pokoušel se dokonce uplatňovati své anekdoty. Účetní byl zasažen ve své pýše.

„Mají to chování někteří lidé,“ mrzel se. „Mohl byste věděti, co se sluší, pane Kafko! Nejste v kavárně, pane Kafko! Vaše žerty jsou nevhodné. Však já vám povím své mínění, pane Kafko! Neprosil jsem se o vaši účast...“

Brejlatý student vede se s Máňou za ruce a kráčí za rakví. Jiří se nudí, zato však Máňa je nadšena. Raduje se z události a dbá toho, aby jí neunikla žádná podrobnost. Zajímá ji rabín v sametové čepičce s bambulkou. S horlivostí se chápe malé lopatky, aby vhodila hroudu do hrobu. Pozoruje, kterak otec a někteří mužové odříkávají v hřbitovní bráně modlitbu za zemřelé. Až přijde domů, zahraje si doma pohřební obřady. Předvede rabína, pohřební zřízence, svého otce a ostatní smuteční hosty. Jiří jí musí pomáhat. Bude to zajímavá hra; jenom aby ji Jiřík nezkazil. On je nudný, nemá žádné obraznosti a každá zábava ho záhy omrzí. Může se mu přidělit jenom nepatrná role. Bude hrát vozku, který sedí na kozlíku smutečního vozu.

Večer pak poslal Michelup děti brzy spát, a když se octl s manželkou o samotě, s tváří pohnutou a slavnostní rozvázal balíček, který zanechala nebožka. Byl jediný dědic, jsa nejbližší příbuzný, neboť babička zemřela bez závěti. Paní Michelupová s napětím sledovala počínání svého manžela; měla babičku za zámožnou; myslila si, že by neškodilo, kdyby rodina něco podědila.

Účetní rozprostřel na stole pestré papíry. Byla mezi nimi obligace vídeňské obecní půjčky z let sedmdesátých. Dva staré srbské losy.

Uherský los Dobrého srdce. Dluhopis sedmihradské spořitelny. Jeden turecký los. Dva úpisy dolnorakouské hypoteční banky. Obligace Rudolfovy dráhy v Solné Komoře. A nakonec spořitelní knížka s hotovostí ve zlatkách. Byly to vesměs peníze, které stářím ztrouchnivěly, proměnily se v přelud a odešly do říše stínů.

„Má to nějakou cenu?“ ptala se manželka.

Michelup zavrtěl hlavou.

„Ani krejcar,“ řekl, ale dodal pohnutě: „Myslela to s námi dobře, drahá duše. Po celý život střádala, abychom byli šťastni a spokojeni. Dopadlo to jinak, jakáž pomoc...“

Složil pestré papíry a opatrně je uložil do psacího stolu. Pak řekl slavnostně: „Aspoň máme na babičku pěknou památku...“

„Řekněte mi, človíčku, proč jste tohle všechno dělal?“ Stařecké oči spočívají na úhledném obličejí obžalovaného, který s rukama připaženými stojí před křížem.

Soudce si hladí bradu a mladý muž patří na scvrklá, stařecká ústa, obrostlá šedivým strniskem. Je už k polednímu, jednací síň je prázdná a je slyšet, jak péro zapisovatelovo skřípe.

„Měl jste toho zapotřebí?“ praví scvrklá ústa.

Obžalovaný nemění vojenský postoj a hlasitě odpovídá: „Neměl, pane předsedo.“

Soudce odvrací pohled a bručí: „Obžalovaný vypovídá jako na čísle listu třináct a dodává...“ Písař se sklonil nad archem papíru a jeho péro opět zaskřípalo.

„Tak se posaďte!“ velí předseda obžalovanému.

Mladý muž v hnědém šoférském stejnokroji usedá na své místo mezi dvěma obžalovanými.

„Měl jste to zapotřebí?“ doznívá mu v uších. „Neměl,“ odpovídá sám sobě. „Proč jste to udělal?“ „To kdybych věděl...“ Podíval se nenávistně na muže, který seděl po jeho levici.

„Tenhle ví, proč jsem to udělal. Ten pán mě do toho uvrtal.“ Kryste Pane! Jak se jenom mohl spustit s takovým člověkem! Ovšem ten Lahůlek je rodák a spolužák. Nemohl se mu vyhýbati, když s ním seděl v jedné lavici. Pořád chodil za ním a hučel: – Nebuď hloupý, Ludvo! Tady se dá něco trhnout. Byl bys sám proti sobě, kdybys nevyužil příležitosti. Věc je hladká, nemůže se nic stát. Já ti za to ručím, přece mne znáš, ne? Když si můžeme pomoci, proč bychom si nepomohli, ne? Kradou jinší páni a taky se jim nic nestane... – Vypínal se, přimhuřoval oko jako muž, který se vyzná a na něhož jsou všichni krátkí, a dotíral svými chlemtavými řeči, až Ludvík Marhan neodolal. A teď to má. Patří mu to!

Předseda sliní ukazováček a probírá se v listinách.

„Ludvík Marhan. Čte se zpráva o pověsti, číslo listu pět...“

Mladík v hnědé šoférské uniformě vstává, ale jeden přísedící mu kyne, že může zůstat sedět. Usedl opět a očima ulpěl na scvrklých ústech předsedových.

„Číslo listu pět. Obžalovaný požívá dobré pověsti, dosud trestán nebyl a je nemajetný... Co jste dělal, než vás zatkli?“ obrací se na obžalovaného.

Ludvík Marhan se vymrštil, srazil podpatky a odpověděl: „Naposled jsem byl zaměstnán jako osobní šofér pana ředitele Hartenegga.“

„A nyní?“

Obžalovaný sklonil hlavu a zašeptal: „Bez zaměstnání...“

„Sedněte si!“

Nyní je bez zaměstnání... A doma nesmí nic říci. Matka by to možná nepřežila. Každého dne odchází z domova jako dříve, celý den prolajdá a vrací se večer, aby se matka domnívala, že má dosud práci. Bude to pro ni rána, až se to doví. Všude chodila a vychloubala se svým synem. Má krásné místo, páni se k němu chovají jako k vlastnímu a přijde si na pěkné peníze. Však už má svůj kapitálek na knížce. Zaslouží si to za svou dobrotu, je to syn, jaký se nenajde, svoji matku by na rukou nosil a za ni by dýchal. Kupec naproti vyslechne tu chválu a nevrle bručí: „Někomu se děti vyvedou, někomu ne. Jaké kdo má štěstí. Já na příklad to štěstí nemám. Můj syn k obchodu není, nikde v místě nevydrží, jenom by se celý den flinkal. Holky, biograf, kamarádi. A tak dále. Povedl se mi, synáček!“

Jak to vlastně bylo? Ludvík Marhan nerad na to myslí. Jeho kamarád Vojtěch Lahůlek byl skladníkem u jedné firmy. Laky, fermež, oleje, benzin. Lahůlek vynášel zboží ze skladiště a schovával je v průjezdě. Marhan si pro zboží chodil, roznášel plechovky s olejem po štaflech a prodával šoférům. Večer se scházel se skladníkem v hospodě a dělili se o peníze. Po čase jim toho bylo málo a prodali větší partii kradeného zboží tomu chlapovi starému, co sedí po jeho pravici. Šéf obchodu uviděl velkou mezeru ve skladišti a udělal inventuru. Tak se na to přišlo.

Nejhorší je, že ten mizera Lahůlek se před soudem zapřísahal svou nevinou a sváděl všechno na Marhana. Takový špatný chlap! Je to charakter, co? Když něco provedu, tak se přiznám jako muž a netahám do toho druhého, ne? Však pan soudce hned byl doma a rovnou pověděl, co si o Lahůlkovi myslí. „Kdybyste raději nemluvil,“ usadil ho. „Marhan dosud nebyl trestán, ale vy už jste dvakrát seděl pro krádež. Zapíráním si nepomůžete a vzdáváte se závažné polehčující okolnosti.“ To je také pro Marhana novinka, že spolužák a rodák Lahůlek byl dvakrát v kriminále. Tohle měl vědět dřív, jistě by si s takovým sígrem nic nezačal.

„Není-li dalších návrhů, prohlašuji průvodní řízení za skončené,“ řekl předseda. „Pane státní zástupce, prosím o konečný návrh.“

Veřejný žalobce se napolo zdvihl, zabručel, že trvá na žalobě a žádá za potrestání všech tří obžalovaných. Pak si sedl. Začal mluvit obhájce Lahůlkův.

„Přivedl si na to doktora,“ dumá Marhan zavile. „On to může dělat. Beztoho i mne okrádal. Sám si nechával větší část kořisti a mne odbýval několika krejcary. Svého zaměstnavatele okradl, kamaráda ožulil a teď ho má doktor vytrhnout.“

Advokát přimaloval svému klientovi andělská křídla a ukazuje prstem na Marhana a třetího obžalovaného, překupníka kradeného zboží. To jsou ti zloduchové, kteří přivedli jeho ubohého, dobromyslného a důvěřivého mandanta na špatné cesty. Marhanem to šije, nemůže slyšet ty drzé lži a zdvíhá ruku a žádá o slovo. Chce tomu advokátovi do očí říci, co si o něm myslí. Avšak předseda kyne rukou a velí mu, aby klidně seděl. Tomu starému chlapovi po pravici je všechno jedno. Sedí líně, div že neusne, a dívá se na svůj špinavý ukazováček, ozdobený prstenem s velkým karneolem. Líčení nesleduje a tlach advokátův ho nezajímá. Ví, že bude zavřen, a nerozčiluje se. Kolikrát už seděl pro koupi podezřelých věcí? Vězení pokládá za část své obchodní reže. Zavrou a opět pustí. Posedí si těch pár neděl a pak bude zas kupovat kradené věci. Pak bude zase sedět. Z toho ještě nikdo neumřel.

Obhájce končí: „Z uvedených důvodů žádám za zproštění svého klienta. Kdyby však mimo nadání se slavný soudní dvůr nepřiklonil mému mínění, pak prosím za rozsudek milostivý a trest podmíněný.“

Závěr této řeči vyslechl soud už ve dveřích poradní síně a předseda, nedívaje se na advokáta, zahuhlal: „Soud se poradí,“ a písař zavřel dveře.

Po čtvrt hodině se senát vrátil a oznámil obchodníkovi, že je vinen, ale že jeho trest je vazbou odpykán. Obchodník se vzdálil se slovy „má poklona, dobré zažití přeju“. Marhan byl odsouzen do žaláře na čtyři měsíce, ale bylo mu řečeno, že si trest nemusí odpykat, bude-li se dva roky řádně chovat, neoddá-li se životu zahálčivému a pohoršlivému a nedopustí-li se nového trestného činu. Muž v hnědém stejnokroji vyslechl rozsudek ve vojenském postoji, pak se uklonil a srazil podpatky.

Lahůlek dostal třináct měsíců. Když ho dozorce odváděl do vazby, měl na tváři drzý, trestanecký výraz a pokřikoval na chodbě na Marhana: „Tě bůh, Ludvo! Měj se tu parádně a na shledanou!“

Marhan se zaškaredil, ukázal mu pěst, ale Lahůlek se škaredě chechtal a kynul rukou.

Byl zardělý a rozčilen, když se opět octl na ulici. Cítil hladavý hlad, i vyhledal blízkou hospodu a poručil si polévku. Zatracená historie! Ohlíží se bojácně, jestli v místnosti není nikdo ze známých. Má strach, že je mu vidět na obličeji, že mu před chvilkou naměřili čtyři měsíce žaláře. Avšak v hospodě je pouze jeden host, kočí s modrou zástěrou. Sedí nad sklenicí piva a žmoulá rohlík. Také číšník, jenž ho obsluhuje, nevidí, jak se zdá, ty čtyři měsíce. Utírá stůl ubrouskem a říká – prosím, vašnosti.

Ještě štěstí, že u soudu nebyl nikdo od novin. Kdyby se ta hanba měla rozhlásit, pak by byl Ludvík Marhan úplně zničený člověk, kterému by nezbývalo, než aby vzal opasek a oběsil se. A maminka, co ta by, chudák, dělala?

„Zasloužil bys, aby z tebe dřeli kůži za živa, to bys zasloužil za svou hloupost. A tomu uličníkovi Lahůlkovi to nedaruji. Má to

marné. Však my se ještě sejdeme. Uvidí, kdo já jsem. Má to půjčené a já mu to oplatím i s úroky.“

Lačně dojedl polévku, ale hlad ukonejšil pouze zčásti. Dnes by spořádal oběd, copak o to. Ale ví, že si to nemůže dovolit. Úspory se mu ztenčily a brzy bude na dně. A sestra má po prázdninách chodit do průmyslovky. Slíbil, že jí koupí barvičky a rýsovací prkno. Teď z toho nebude nic. Chudák žába! Tak se na to těšila...

Ludvík Marhan stiská čelisti a úpí: „Mizera jsem jeden ničemná, copak je to platné...“

Sňal z věšáku noviny, nikoli že by se zajímal o to, co je ve městě nového, ale aby prozkoumal inzertní část. Rubrika Služby a práce byla nyní jeho denní četbou. Byl si vědom toho, že s ním pročítají ty úzké sloupce anoncí statisíce lidí, kteří se pořád ještě snaží vklínit do výrobního procesu. Se zástupem unavených a sešlých mužů postával před zprostředkovatelnami práce, před železnou mříží ztichlých továren a pořád ještě doufal, že se objeví někdo, kdo baží po jeho službách. Vždycky však se ukázalo, že přišel pozdě; kdyby prý přišel o minutu dříve, dalo by se něco dělat; ale vždycky tuto minutu zameškal.

Dnes našel mezi sloupci Malého oznamovatele inzerát, ve kterém jistý pán hledá šoféra k svému motocyklu. Obezřetného, zkušeného řidiče, bylo řečeno v té anonci. Zamyslel se. V řízení motocyklu se vyzná, což o to. Rozumí všem benzinovým motorům. Jenomže... Dosud obsluhoval elegantní, tichý vůz, jenž všude budil zbožňující podiv. V tomto automobilu vozil pána s brejlemi vroubenými želvovinou a s aktovkou napěchovanou spisy, které se nazývají expoé, elaboráty, připomínky, dobrá zdání, pamětní spisy, rezoluce a protokoly. Někdy vozil také choť generálního ředitele, nervózní dámu s rozmarnou, pyšnou tváří, její děti, dva chlapce v námořnických blůzách se zlatými knoflíky; osobního tajemníka generálního ředitele, s uhlazeným, samolibým výrazem, a někdy anglickou vychovatelku.

Jako jeho otec byl i Ludvík Marhan zvyklý sloužit panstvu. V tuto chvíli vzpomněl si na něho, na jeho koženou, bezvousou tvář, zdobenou žlutými licousy. Sedával vzpřímen na kozlíku lesklého kočáru, pod vysokým cylindrem, zdobeným pestrou rozetou. Jeho zjev rozséval podiv a vážnost; nedíval se napravo ani nalevo a na pozdravy uctivých měšťanů odpovídal pouze tím, že se dotýkal cylindru rukou v bílé rukavici. Byl to hrdý muž, jenž mimo své pány uznával pouze sebe. Tak se cítil, že nemluvil ani se svou ženou.

Marhanova matka neodvážila se v jeho přítomnosti promluvit. Slyšel-li hlasitější slovo, tehdy s nevolí vraštil tvář. V panském sídle byl zakázán hluk a každý překotnější pohyb. Sluhové se proměnili v stíny, jejich nohy byly plstěné, slova ztlumená a chodili, jedva se dotýkajíce země.

Po příkladu svého otce i Ludvík dovedl tiše seděti u volantu a čekati nepohnut po dlouhé hodiny před mramorovým portálem bankovního paláce, ve kterém úřadoval ředitel Hartenegg. Když spatřil svého pána, tehdy vyskočil, vztyčil se po vojensku a jediným rozmachem otevřel dvířka. Pán určoval cíl cesty úsečným, jinému člověku nesrozumitelným zvukem. Šofér věděl, že se ho nesmí na nic tázati; ředitel nechtěl být unavován zbytečnými slovy.

Probral se ze vzpomínek a opět upřel oči na inzerát. Hledá se šofér k motocyklu. Podivná věc! Jací jsou to páni, kteří jezdí motocyklem řízeným najatým šoférem? Má se hlásiti o toto místo? Marhan váhá. Aby tak některý z jeho kolegů spatřil bývalého distinguovaného panského šoféra řídit motocykl... Slyší v duchu prostořeké, uštěpačné poznámky. Co by tomu řekl jeho pyšný otec? Zajisté, že by zavrhl nehodného syna, který klesl tak hluboko, že se dal do služeb jakýchsi plebejců.

„Ať! Nyní si nemohu vybírat. Musím vzít, co je. Měl jsem dělat dobrotu a nezačínat si nic s tím šantalou Lahůlkem. Budu rád, když to místo dostanu. Musím se uchytit. Pak se třebaš naskytne něco šikovnějšího...“

Paní Michelupová přijala mladého muže v elegantní čokoládové uniformě a ve vysokých šněrovacích botách. Šofér se představil a přednesl svou žádost. Vykázal se svými papíry, které svědčí o tom, že mnoho let byl zaměstnán u osobního auta centrálního ředitele Hartenegga. Paní Michelupová vede ho do salonu a žádá ho, aby se posadil. Mladý muž odmítl a v jeho hlase zní podiv nad tím, že by se sluha směl posadit v přítomnosti dámy.

„Děkuji uctivě,“ odmítl s hrdou pokorou, „já postojujím.“

Paní Michelupová je znepokojena tímto mladým mužem s uhlazenými, zjemněnými způsoby.

„Musíte počkat, pane,“ říká nervózně, „já nevím... až co můj manžel...“

„Prosím,“ odpověděl mladík uctivě, „já počkám.“

Rozpaky paní Michelupová se stupňovaly. Pán v hnědém stejnokroji stál nepohnutě, mírně nakloněn, s rukama svislýma a s uctivým, vyčkávavým výrazem v obličeji. Chtěla s ním zavést rozhovor. Mladík odpovídal tichým, hedvábným hlasem přesně to, nač byl otázan. Pak opět umkl a nepohnutě stál se svislýma rukama.

„Že ten můj choť už nejde?“ divila se paní Michelupová. Obvykle nazývá pana Michelupa ten můj, ale v přítomnosti mladého, uhlazeného muže špulí ústa a nutí se do distinguovaných výrazů. Nervózně vyskakuje, otvírá dveře a naslouchá, není-li slyšet krok Michelupův.

„Co to je, že se tak zdržel? Už by tu měl dávno býti...“

„Prosím, milostivá, já počkám,“ odpovídá mladý muž s neměnnou uctivostí.

Konečně je slyšet šramot klíče v zámku. Paní Michelupová se zaradovala. Velmi se jí ulevilo.

„Můj choť právě přišel,“ hlásila, „hned tu bude. Promiňte, že jsem vás nechala tak dlouho čekat.“

Mladý muž se mlčky uklonil.

Je slyšet, jak Michelup dupe po kuchyni a hlučnými slovy kárá pro cosi služku. Paní Michelupová se zastyděla.

„Má způsoby jako sedlák,“ pomyslí si. „Co si ten pán o nás pomyslí? Sloužil ve vznešené rodině a jistě není zvyklý na takové mravy. Vůbec se ani nepodobá šoférovi.“ Paní Michelupové připomíná svou úhlednou tvář a štíhlou postavou mladého letce, který si vezme za manželku dceru petrolejového krále.

„Robertel!“ zavolala.

„Co je?“ ozvalo se z kuchyně.

„Pojď sem. Máme návštěvu.“

„Hned!“

Účetní vešel do salonu. Byl bez kabátu a drhl si obličej ručníkem.

Paní Michelupová se zastyděla.

„Strašný člověk... Chodí mi tu ve vestě, jak to, prosím vás, vypadá?“

„Můj choť – pan Marhan,“ představovala.

Michelup odložil ručník na židli, uklonil se a zaševelil: „Těší mne velice. Čím mohou sloužit?“ A podával návštěvníkovi ruku.

Mladý muž váhavě přijal nabízenou pravici a v jeho pohledu tkvělo jemné pokárání: Panstvo nikdy nepodává ruku služebnictvu.

Paní Michelupová se hlučně vmísila do rozmluvy. Vysvětlovala manželovi, že pan Marhan se uchází o místo šoféra.

„A tak...“ zarazil se účetní. „To ovšem... jaksi...“ Propadl ostychu před tímto jemným pánem v hnědém stejnokroji a jal se překotně vysvětlovati, že to místo je skromné a patrně by pánovi nevyhovovalo.

„My jsme jednoduchá rodina...“ mluvil chvatně, „vy byste si u nás nezvykl. A také nemohu moc platit, to víte... my... já... nevedeme veliký dům... všechno skromně...“

Šofér se uklonil a děl, že by si pokládal za čest sloužit v tomto domě. Nečiní velkých nároků. Naléhal, aby ho účetní přijal, a sliboval, že se bude snažit, aby v každém ohledu uspokojil.

Michelup se zamyslel a pak mu oznámil výši mzdy, jakou hodlá platit. Očekával, že mladý muž se urazí a odejde. Ten však chvatně přijal.

„Dobrá... A co se toho týče... Kde bydlíte? Víte, my nemáme místa. Náš byt je malý...“

Šofér ho upokojil. Bydlí u matky. Každého dne se bude u Michelupa hlásiti a žádat rozkazy.

A jak to bude se stravováním? Michelup nabídl šoferovi malou mzdu, ale k tomu má nárok na obědy u společné tabule. Mladý muž odmítl s tím, že se nesluší, aby služebnictvo jedlo s panstvem u jednoho stolu. Bude jísti se služkou v kuchyni.

Sjednotili se na podmínkách a účetní vyprovázel mladého muže ke dveřím. Uklonil se a podal šoferovi ruku na rozloučenou. Mladý muž ji s jistými rozpaky přijal.

Každého dne přicházel šofér do bytu Michelupova, neslyšně se zjevoval před účetním, srážel podpatky a ptával se tichým, hedvábným hlasem: „Nemáte pro mne rozkazy, pane?“

Michelup upadal v rozpaky, kladl mladému muži ruku na rameno a bez příčiny hlasitě odpovídal: „Dnes ne, přítelíčku, dnes jaksí... máte volno...“ Tlačil ho ke dveřím a bodře se pochechtával. Šofér zdvižením obočí naznačoval, že neschvaluje důvěrnosti mezi pánem a sluhou.

Vnášel do karlínského činžáku diskrétní, zjemnělé ovzduší šlechtických komnat. Manželé Michelupovi cítili v jeho přítomnosti ono křečovitě napětí, jaké bývá při oficiálních slavnostech. Účetní si mnul ruce, šoupal nohama a bzučel. Paní Michelupová nasazovala pípavé, konverzační tóny, o nichž soudila, že se rozléhají v salonech velkých domů. Účetnímu připadalo, že jeho hrud' je sevřena tuhou náprsenkou, a paní Michelupová měla dojem, že je oděna ve velkou večerní toaletu a že její ramena jsou obnažena. Nemluvili jako obyčejně, nepohybovali se, jak bylo jejich zvykem; jaksí se natrásali, dělali drobné kroky a jejich mluva byla žvatlavá, drolivá.

Dům v Karlíně se proměnil v šlechtické sídlo. Paní Michelupová si záhy osvojila roli zámecké paní. Měla z kolportážních románů, které nabízejí ženské časopisy, jasnou představu o tom, jak si má počínati paní vznešeného domu. Mladý muž, obraz hrdinného letce, povzněl ji do říše iluzí. Připjala si velké starožitné butony, jaké nosí svůdné a poněkud rozmarné dámy velkého světa. Pohrává si neviditelným vějířem a v tržnici si prohlíží oškubanou drůbež neskutečným lorňonem. Paní Michelupová ví, co se patří, leč její manžel je, žel, poněkud natvrdlý. Manželka mu vypravuje svoje znalosti jemných mravů bez plebejského křiku, ale rázně a energicky. Michelup si nesmí v její přítomnosti svléci kabát. Dbá toho, aby se při obědě sedělo vzpřímeně a správně užívalo příborů. Stalo se po prvé v dějinách domácnosti středních stavů, že paní

domu vytáhla z vitríny svatební stříbro a vydala je bez vnějšího slavnostního důvodu k užívání. Panu Michelupovi zahradila přístup k lenošce po baronce Aspahsové. Nedovoluje mu, aby se rozvalil na otomanu s novinami v ruce; dovolila by mu, aby klímal ve starodávném fotelu; avšak takového nábytku v domácnosti nebylo. Na brejlatého studenta se dívá jako na majorátního pána a v Máni vidí mladou komtesu. Nedovoluje dětem hráti si s dětmi sousedů obávajíc se, aby se nenaučily hrubým mravům. Máňa si ostatně brzy osvojila knikavý a drolivý způsob mluvy své matky.

Když vstoupila do kuchyně, tehdy šofér, který obědval u jednoho stolu se služkou, vstal a stál se svěšenýma rukama tak dlouho, dokud se paní domu nevzdálila. Ve své osobě spojoval panského kočího, který pod lesklým cylindrem nepohnutě sedí na kozlíku, lokaje, který vedle něho trčí se zkříženýma rukama, a sluhu, jenž čeká za židlí svého pána, aby na nepostižitelný pokyn přiskočil a posloužil. Paní Michelupová se tváří tak, že nevstoupila do kuchyně za tím účelem, aby se točila kolem krbu, nýbrž pouze aby dohlédla na služebnictvo.

Jenom služka nepochopila, že domácnost v Karlíně se změnila v panské sídlo. Jako dříve chodí jako sloup, její kroky se dunivě rozléhají po domě; má červené ruce rozprýskané louhem a mydlinami; pije kávu vstoje a přikusuje obrovské krajíce chleba; jen se podívá na stěnu a již se zřítí polička s nádobím a pod jejím pohledem puká porcelán. Služka zavádí rozhovory se šoférem; ale ten vznešeně mlčí, neboť je pod důstojností panského kočího bavit se s děvečkou.

Ludvík Marhan zaměnil zlatá písmena O H, iniciály jména bývalého zaměstnavatele, která zdobila okrouhlou čapku, za písmena R M, což značí Robert Michelup. Tato okolnost dovršila změnu, která se udála v duši účetního. Kdyby vznešený Michelup potkal nepatrného účetního Michelupa, pak by ho jistě nevzal na vědomí. Michelup říkává nyní svým známým: „Račte nás poctíti návštěvou. Pošlu vám svůj vůz. Můj šofér vás bezpečně doveze. Je

to spolehlivý řidič, čestné slovo! Vzal jsem ho na doporučení generálního ředitele Hartenegga.“

Když se rodina vypravuje na výlet, tehdy čeká Ludvík Marhan vzpřímeně před domem s rukou položenou na řidítkách. Vytrvává nepohnut a zkamenělý, jako čekával ve voze před bankovním palácem na generálního ředitele. Když se objeví jeho pán, smeká čapku a pomáhá účetnímu do sedla. Brejlatého studenta tituluje mladý pane a Máňa je mu slečnou.

Na výletě následuje rodinu, s pokrývkou přes ruku a v určité vzdálenosti. Jakmile pozoruje, že se Michelup s dětmi chce usadit, tehdy přiskočí a rozprostře houni. Potom poodejde několik kroků a čeká se vztyčeným tělem a svislými rukama na rozkaz.

Z počátku ho účetní nabádal: „Pane Ludvíku, dejte si pivo. Na můj účet. Jen se neostýchejte. Potřebujete se osvěžit. Já to platím!“

Šofér odpovídá hebkým hlasem: „Děkuji, pane. Prosím za prominutí. Já nikdy ve službě nepiju.“

Povytažené obočí naznačuje, že kárá důvěrnost panstva k služebnictvu.

Michelup přijal toto naučení s rozpaky, ale v duchu velebí svého šoféra: „Hned poznáš vzdělaného člověka... Promiňte, pane, já ve službě nepiju... Tak to má být...“ A vzpomíná na studujícího Harryho Pocha: „Ten by mě nejrady sežral celého. Jemu to bylo jedno. Ani se neptal, jestli smí, nebo ne. Žral a chlatal bez dovolení, že to mám tak sprostě říci. Jenom když si vzpomenu na ty velké zuby, mám toho dost. To byl nějaký prezent. Dobře, že jsem ho vyrazil... Zato pan Ludvík by mohl mladým lidem dávat hodiny slušného chování. Podíváš se na něho, a už je ti příjemněji. Výtečný muž! Měl bych mu něco koupit, jenom nevím, jestli se to patří...“

Leč i do vznešeného panského sídla nalézají cestu nevlídné, hartusivé dopisy. Neubývá jich, ba zdá se, že jich přibývá. Schránka na dveřích je každého dne přeplněna. Mezi těmi dopisy bývají i šedé, nevzhledné obálky od úřadů. Obsahují žaloby věřitelů.

Hokynář netuší, jaká proměna se stala s domácností účetního, a jako dříve dobývá se do příbytku a řvavě se domáhá zaplacení.

Paní Michelupová měří výtržníka neviditelným lorňonem. Pohodí pyšně hlavou dozadu a pohledem drtí nepatrného plebejce, který si dovoluje v jejím domě hulákat.

„Milý muži,“ praví shovívavě, „není třeba tak křičet. Nejsem na to zvyklá, rozumíte? Můžete klidně odejít, dostane se vám vbrzku zaplacení...“

Obchodník je z počátku zmaten tímto hrdopyšným tónem. Záhy však nabyl ducha a spustil na celé kolo:

„Já chci svoje peníze, rozumíte, paničko? Já se беру jen o svoje. Pořád jenom slyším, že dostanu své peníze, ale zlaté oči, které je uvidí. Už toho mám dost. Já to dám doktorovi!“

Paní Michelupová zapomněla v tom okamžiku, že je vznešená dáma. Probudila se v ní žena z lidu, která na jedno slovo má deset.

„Kdo je u vás panička, vy sprostáku jeden sprostá!“ kvičela. „V mém domě si nebudete roztahovat hubu. Já vás naučím slušným mravům, vy holomku!“

Bojovně pokročila vpřed s planoucí tváří.

Hokynář poněkud zkrotl. Sbírá ducha a reptá: „A já nejsem zase u vás milý muž. Já jsem živnostník podle paragrafu osmatřicet. Na hrubý pytel hrubá záplata. Když vy křičíte, tak já budu držet hubu, ne? Dejte mně, co mi patří, a já půjdu po svém. Mně také nedá nikdo nic zadarmo.“

„My od vás zadarmo nic nechceme,“ křičí paní domu. „My vám zaplatíme, jen co...“

„Kdy to bude?“ ptá se hokynář posměšně.

„Zítra! Zítra budete mít peníze, a teď koukejte mazat. Já nemám na vás čas.“

Hokynář zkrúšen a s myslí pokleslou šourá se pryč, ale jakmile dojde do přízemí, najde opět výbojného ducha a vříská: „Žebroto jedna žebrácká! Já nekradu ani nesbírám peníze na ulici. Budete si na mne vyskakovat. Oho! Hned to dám doktorovi. Já se zlobit nebudu...“

A brzy potom přijala zámecká paní druhou nemilou návštěvu. Přišel pán s aktovkou, ze které vytáhl jakýsi spis. Paní domu

pokouší se šermovat neviditelným lorňonem a drtí návštěvníka hrdým pohledem. Avšak ten pán toho nedbá. Oznamuje paní domu suchým hlasem, že pohřební ústav vede proti panu Michelupovi exekuci pro nezaplacený účet za slavný pohřeb nebožky babičky. Rozhlíží se, přistoupí ke skříni a neomaleně počne ohmatávat šatstvo. Paní Michelupová ví z literatury a z filmu, že se často stává starobylým šlechtickým rodům, že se octnou ve spárech lichvářů. Zdrcona žalem klesá do židle a zastírá si tvář rukama. Soudní vykonavatel necitelně brousí po příbytku a zkoumá předměty. Polepil nábytek okrouhlými nálepkami, které značí, že bachraté skříňe, jež odedávna stojí nepohnutě na jednom místě, jednoho dne opustí krov účetního a octnou se v dražební síni. Tam budou tyto ctihodné předměty obklopeny křičícím davem; zištní kramáři budou se dotýkati pohovky po baronce Aspahsové, stříbrníku a všech věcí, k nimž se vízí vzpomínky; budou přihazovati, aby se zmocnili zboží se slevou a s výhodami.

Paní Michelupová vidí svou domácnost rozptýlenou po krámcích obchodníků; i cítí bolest nad zničenou rodinou, jejíž statky přišly na buben. Vyhnána z rodného sídla, bere děti za ruku a odchází do chudého příbytku, kde bude žít ze vzpomínek na uplynulé štěstí. Avšak každý pozná na této zlomené ženě její urozený původ; její jemné mravy prozrazují, že se jí dostalo ušlechtilého vychování a že poznala lepší časy...

Večer se skláněl nad krajinou, na ztmavělém nebi se mihotala osamělá hvězda, ztracená v nesmírném prostoru. Po silnici pádl řetěz motorových vozů, unášeje lidi příjemně znavené výletem. A v tom věnci řítíl se Michelupův motocykl s přívěsným vozíkem v podobě tureckého pantofle, jenž hostil dvě děti. Napřed seděl šofér Ludvík Marhan a za ním se usídlil účetní, rozjařený a v spokojené náladě. Byl hrd na mladého muže v čokoládovém stejnokroji, na zlatá písmena R M na okrouhlé čapce, i tím, že motocykl a obzvláště pan Ludvík budili všude pozornost.

„Užili jsme,“ říká si účetní, „porozprávěli jsme si s mnohými váženými lidmi, nadýchali se svěžího vzduchu, načerpali nových sil a zítra znovu do práce! Tak to má být. Celý týden se lopotíme, sháníme a staráme, a proto v neděli je nutno se trochu povyraziti...“

Mladý muž v hnědé uniformě sedí vzpřímeně, jeho oko je bystré a zkušené ruce obratně řídí stroj. Nepatří k oněm nerozvážným, ctižádostivým lidem, kteří se předhánějí, a rád dává přednost světáckým vozům, sportovním kabrioletům, ba i liknavým, ošumělým kárám, koupeným ze třetí ruky.

„Prosím, račte,“ praví Michelup, když se za nimi ozve netrpělivé houkání. „My máme dost času. Chce-li si někdo srazit vaz, nemohu mu bránit. My nejsme žádní nováčkové, kteří se rádi dávají vidět, jsme staří, zkušené motoristé...“

Michelup zaplatil na obvodu města poplatek za dlažebné a za chvíli hučel motocykl křivolakými ulicemi města Braníka.

„Haló, pane Ludvíku!“ zvolal účetní.

„Prosím, pane?“

„Tady musíte moc troubit,“ poučoval ho Michelup, „víte, moc dávat signály. V těchto místech panuje takový předpis.“

Zdálo se, že šofér nechápe. Účetní vysvětloval: „Jednou jsem zde musel platit pokutu, protože jsme netroubili. Stálo mne to pět korun.“

Po druhé bych se nerad spálil. Pět korun pro nic a za nic, to člověka bolí.“

Šofér stiskl klakson, který vyrazil dva stručné skřeky.

„To je málo,“ reptal Michelup, „hodně musíte troubit!“

Klakson zavyl.

„Víc, víc,“ povzbuzoval účetní, „chci, aby se vidělo, že poslouchám nařízení.“

Zdálo se, že mladý muž chce něco říci; avšak mlčel, neboť vrozená kázeň mu bránila, aby odporoval svému pánovi.

„Uá-uá!“ hulákala trubka.

Najednou se vynořil před nimi strážník. Zdvihl velebně ruku v bílé rukavici a velel stroji, aby zastavil.

„Co je?“ reptal Michelup. „Co se děje?“

Strážník si ho nevšiml a obrátil se na šoféra. Bylo na něm vidět, že se těší na obsáhlou a podrobnou diskusi s řidičem.

„Copak to je?“ hřímal „Co to slyším? Takové troubení jako při požáru. Jak si to vlastně představujete?“

„Ale, pane inspektore,“ promluvil účetní s údivem, „vždyť my podle předpisů...“

Uniformovaný muž se podíval s opovržením v ona místa, odkud vycházel ten zvuk, a opět se obořil na šoféra: „Tak páni tedy nevědí, co se patří. Páni se domnívají, že je dovoleno rušit noční klid. Páni si troubí a obyvatelstvo to má poslouchat. Páni si to divně představují.“

„Dovolte, pane inspektore,“ reptal Michelup, „nedávno jste mne pokutoval proto, že se netroubilo. Nyní nás káráte, že jsme troubili. Račte nás poučit, jaký zákon tedy platí: Troubit, či netroubit?“

Strážník ho nevzal na vědomí. S patrnou rozkoší vytáhl blok a skřípal: „Já teď pánům napařím pokutu, aby pánové věděli, co se smí a co ne.“

Michelup se rozčilil.

„Jak to, dovolte!“ vřískal. „Jak já bych k tomu přišel? Zase platit, pořád platit, jeden neví proč a zač, tohle přestává...“

Strážník se opřel mocným pohledem o obličej účetního.

„Varuji vás,“ vrčel, „dejte si pozor! Není dovoleno mísiti se do úředního výkonu. Já mám tadyhle nějaké řízení se šoférem a vy mlčte a odpovídejte, když jste tázán.“

„Se mnou máte mluvit!“ burácel účetní. „Já jsem tady od toho. Motocykl je můj a řidič je můj personál. Co se chce ode mne?“

Strážník naslinil tužku a pravil: „Platíte pět korun pokuty za rušení nočního klidu.“

„To by bylo pěkné!“ zaržál Michelup. „Netroubíš – platíš pokutu. Troubíš – zase platíš pokutu. Jak tomu mám rozumět? Kde má jeden peníze pořád brát?“

„A teď toho mám akorát dost!“ zařval strážník. „Zaplatíte pokutu a sypte odtud, ať vás nevidím. Nebo vás musím zjistit.“

Kolem toho výjevu se utvořil kruh lidí, kteří s nadšením naslouchali debatě. Zástup rostl. Noví a noví občané přibíhali, aby byli přítomni zajímavému divadlu.

„Zjistit! Zjistit!“ poškleboval se účetní. „Toť se ví... Jinou starost nemá slavná policie. Aby chytala vrahy, to ne, ale obtěžovat pořádné občany, na to jich užije!“

Bylo slyšeti hlas ze zástupu: „To je pravda!“

Strážník se vztyčil.

„Kdo to povídal?“ zahřměl. „Kdo se to opovažuje?“

Nikdo se neozval. Strážník přeměřil dav mrazivým pohledem a pravil: „Někdo má hubu. Někdo ať si dá pozor! Abych dotyčného nemusel trestat!“

Pak se zase obořil na účetního: „Tak co bude?“

„Nepřejte si, abych řekl, co si o tom mám myslit,“ bouřil účetní, „nemyslete si, že máte před sebou nějakého obejdu. Já mám velké známosti. Mohl bych vás zničit jedním slovem. Já to dám jednomu poslanci. Tohle už je opravdu lumpárna.“

„To je pravda,“ ozvalo se ze zástupu. Strážník zastrčil blok a popadl Michelupa pod pažďi.

„Teď půjdete se mnou!“ velel. „Alou! Šupito! Já vás naučím!“

Brejlatý student se zděsil a zaplakal. Máňa zakvičela: „Nechte tatínka na pokoji, jo? Nebo vám vyškrábu oči, zlý člověče!“

„Co jsem udělal?“ úpěl Michelup. „Proč mne chcete vzít? Já přece...“

„Rušení úředního výkonu. Urážka stráže. To si vypijete!“ odpovídal strážník, cloumaje zatčeným.

Účetní rozkládal rukama a obracel se k zástupu: „Páni, buďte mi svědky, že jsem nic neřekl. Páni, vy jste viděli, že jsem nevinný!“

„To je pravda!“ ozval se hlas ze zástupu.

Michelup žádal souhlasný výkřik, aby předstoupil a šel mu za svědka. Nikdo se nepřihlásil.

Zástup vzrostl, až zaplavil ulici. Rozjařené množství následovalo strážníka s delikventem. Lidé opouštěli své příbytky a přidávali se k průvodu. Uličníci poskakovali a výskali. Byla to lidová slavnost. Dav nadšeně hlučel a uvažoval.

Účetní ztratil klobouk a brejle. Šofér zdvihl uválený a ušpiněný klobouk a nesl jej za svým pánem; brejle rozdrtily nohy zástupu. Michelup krácel s obnaženou hlavou, všechno se mu rozplývalo v mlze a ruka strážníková tvrdě svírala jeho rameno.

Hořekoval: „Já přece nic neudělal... Jedeme, jedeme, a pořád nic... Hledíme si svého a chováme se slušně... Pane inspektore, já jsem účetní Robert Michelup a bydlím v Karlíně. Na mne se můžete zeptat, koho chcete, a každý vám dá ty nejlepší informace. Nejsem žádný zločinec, abyste mě takhle vedl. Co jsem vlastně udělal?“

„Jen pojd'te, pojd'te,“ odpovídal strážník tvrdě, „u nás se to všechno dovíte!“

Došli ke strážnici a uniformovaný muž mocným rozmachem postrčil zatčeného dovnitř. Tam ho, zdrceného a zmateného, posadil na lavici. Za nimi vstoupil šofér, uhladil a očistil loktem pánův klobouk, posadil jej účetnímu na hlavu, uctivě se uklonil a pravil: „Pane, já nyní dopravím mladého pána a slečnu domů. Nemáte pro mne ještě nějaké rozkazy?“

Michelup si zakrýval oči, štkal a neodpovídal.

Šofér si odkašlal do dlaně a připojil: „Já zpravím milostivou paní o této nemilé příhodě a okamžitě se vrátím. Doufám, že se zatím ta věc objasní...“

Účetní troubil do kapesníku a oddával se svému žalu. Nějaký pán v uniformě se osopil na Marhana: „Člověče, koukejte mazat, nebo si vás tady taky necháme!“

Mladý muž srazil podpatky, uklonil se svému pánovi a vyšel. Venku stály hloučky zvědavců a dlouho ještě debatovaly o příhodě.

Šofér zavezl motocykl do Karlína a pak vyhledal paní Michelupovou, aby jí oznámil, co se přihodilo. Stál před touto dámou vzpřímen, uctivě si odkašlal do dlaně a pravil: „Musím sdělit, milostivá paní, že se pánovi stala, bohužel, malá nehoda...“

Paní Michelupová zalomila rukama a úpěla: „Co se stalo? Mluvte, pane Ludvíku! Ó, nemuňte mne... Je živ, či mrtev? Mluvte, mluvte... Stalo se neštěstí? Je zraněn? Proč mlčíte? Ó, mé srdce tuší něco hrozného! Já to věděla... celý den jsem cítila takový neklid... neměla jsem nikde stání... mluvte, rychle mluvte! Co se přihodilo mému choti...?“

Klesla do židle a přikryla si oči.

Pan Ludvík vyčkal, až paní domluví, a potom řekl: „Nic takového se nestalo, milostivá paní... Pána odvedl strážník, a proto patrně nepřijde včas k večeři...“

Vtom vrazila do pokoje Máňa s rozpálenými tvářemi, a zalykajíc se dychtivostí, vyrazela: „Maminko, maminko! Tatínka si vzal policajt... On se s ním pral... protože policajt chtěl pokutu, a tatínek se zlobil... moc se zlobil a křičel... strážník taky křičel... já jsem taky křičela... strážník ho vzal za ruku, aby šel s ním... tatínek nechtěl a srazil mu přilbu... tatínek by ho přemohl, protože je silnější, ale pak přišel ještě jeden... tak se tatínek poddal... a strčili ho do žaláře a on tam teď sedí... maminko, pojd', vysvobodíme tatínka... když budeme na ně dvě, tak je přemůžeme... dáme jim ránu, policajti se svalí na zem, my vezmeme tatínka za ruku a utečeme... mami, slyšíš?“

Paní Michelupová vyskočila a obořila se na děvčátko: „Takhle se chodí domů? Neumíš pozdravit? Máš podivné chování! To jsi studentka? Jeden se musí za vás stydět. A jak to vypadáš? Jsi rozčuchaná jako cikánka – jdi se učesat, jinak tě nechci vidět.“

A obrátila se k šoferovi, který tu stál se sraženými podpatky; na jeho diskrétním obličejí bylo vidět, že nic nevnímá a nic neslyší.

Paní Michelupová zalkala: „Ten můj choť... vidíte, pane Ludvíku, jaký je to člověk... Dospělý muž, a pere se se strážníkem jako nějaký uličník... Ta hanba! Co si o nás lidé pomyslí? Na mne nebere ohled, ten necitelný, paličatý člověk. Já už jsem celá usouzená. Co mám s ním dělat, pane Ludvíku?“

Pan Ludvík se vyhnul této otázce, zakašlal diskrétně do dlaně a pak se otázel svým hebkým, plyšovým hlasem: „Poroučíte, milostivá paní, abych pro pana Michelupa dojel?“

„Ano! – Ne! – Nechte ho tam, kde je... Já ho nechci vidět, toho hrubého, nevzdělaného člověka! Ať shnije v žaláři! Nesmí mně na oči... já už jsem s ním tolik zkusila...“

Šofér zdvihl obočí na znamení, že neschvaluje důvěrnost panstva k služebnictvu, že vidí a nevidí, slyší a neslyší, a že se nechce účastnit rodinných scén.

„Okamžitě ho přivezte!“ křičela paní Michelupová. „Já si s ním promluvím slovíčko! Nedovolím, aby mne kompromitoval... Už ať je tady! Má se nač těšit ten... ten... blázen, ten výtržník...“

Pan Ludvík se uklonil a zašvelel: „Prosím, milostivá paní...“

V tu chvíli zapadly za panem Michelupem dveře šatlavy a zarachotil klíč v zámku. Účetní se octl v šedé, beznadějně místnosti, kde byly pouze dvě prýčny a nic víc. Na jedné prýčně seděl prstýnkář, kterého strážník přistihl, když chtěl jednomu venkovanovi prodat mosazný klenot. Druhý obyvatel kobky, malý mužík s nazrým vousem, byl zatčen pro žebrotu. Policie mu zabavila při té příležitosti černé brejle a berlu.

Michelup vrhl se ke dveřím, kopal a bušil a plačtivě hulákal: „Pusťte mne! Slyšíte? Co si to dovolujete? Já jsem nic neudělal...“

„Já tu nechci být! Já musím domů! Zítra mám v kanceláři mnoho práce! Kdo to za mne udělá?“

Žebrák pohlédl na něho unylým zrakem a zachraptěl: „Nedělejte rámus, človíčku. To nemá žádnou cenu.“

„Jak je to možné?“ vřískal účetní. „Já jsem tu nevinno... já nic neudělal...“

„Povídám, že to nemá žádnou cenu,“ opakoval žebrák, „že jste tu nevinně, na to se nic nedá...“

„To nesmí být! Já to tak nenechám! Budu si stěžovat!“

„Sedněte si a buďte zticha. Máte to marné. Zavřou a zase pustí. To jinak nejde.“

Unylý hlas žebrákův měl na Michelupa uklidňující vliv. Usedl na prýčnu a tupě zíral před sebe.

„Já jsem vyváděl jako vy,“ mluvil lhostejně žebrák, „když mě sebrali po prvé. Pak jsem si zvykl.“

Jednotvárným hlasem vypravoval, že byl pro potulku a žebrotu trestán již sedmadevadesátkrát. Brzy bude slavit jubileum svého stého zatčení. V očích účetního probudil se jakýsi zájem. Otázal se: „Prosím vás, kolik vám vynáší žebrota? Nač si tak přijdete?“

„Jak kdy,“ odpověděl žebrák.

„Já to nechci vědět přesně. Řekněme tak průměrem...“

„To máte různé... Tak sto, sto dvacet korun denně. Někdy ani stovku neutřím. Podle toho, v jaké jsou lidé náladě.“

Michelup vyvalil oči.

„To není špatné,“ řekl s úctou.

„Není to zlé,“ liboval si žebrák, „bývalo to ovšem lepší, ale v nynější kritické době musíme být rádi, že se tak klepeme...“

„Ta krize...“ přitakal účetní zamyšleně. „A nechce to být lepší,“ vzdychal. „Pohybujeme se jako v bludném kruhu. Páni si lámou hlavy, ale rady si nevědí.“

Žebrák se pohrdlivě ušklíbl a mínil, že se hospodářská situace nemůže zlepšit, když kapitáni průmyslu a peněžnictví jsou diletanti. Podle jeho mínění je příčinou nynější tísně vysoký diskont.

„Kdyby vláda přiměla banky, aby snížily úrok, pak se situace rázemlepší. Kola továren se roztočí, protože úvěr je základem moderního podnikání.“

„Právě naopak,“ odporoval Michelup, „já tvrdím, že příčinou hospodářských zmatků je nadužívání úvěru. Podívejte se, na příklad... Před válkou si takový příručí ušetřil nějaké peníze a s těmi

úsporami si zařídil obchod. Tomu já říkám podnikání na zdravé základně...”

„Ale, přítelíčku,” namítl žebřák, „to bylo... V dnešní pokročilé technice není možný takový způsob podnikání...”

„Dovolte!” křičel Michelup.

„Vy mě nebudete učit znát bankovní politiku... Prosím vás, nenechte se vysmát...,” povykoval žebřák.

„Prosím vás, co vy víte o peněžnictví?” zeptal se účetní z vysoka.

„Víc než vy, milý pane,” opáčil žebřák, „já byl bankovním disponentem. V roce dvacátém prvním jsem se účastnil stávky bankovního úřednictva a byl jsem propuštěn. Pak jsem agentoval, nešlo to, a nakonec jsem se chytil žebroty. Mně nikdo nemůže říci, že nerozumím bankovní technice...”

„Já vám to neberu, ale...,” chtěl říci Michelup.

Vznikl vášnivý spor. Každý ze soupeřů věděl nejlepší lék proti krizi. Účetní vyslovil obdiv pro Roosevelta a pro jeho tabulární standard.

Žebřák vztyčil prst a pokřikoval: „Nebezpečný systém! Jsem proti indexové valutě. To je skok do tmy. Odkud začínáme, víme, kde skončíme, nevíme. Nazvete mne zpátečníkem, ale já jsem pro zlatý standard.”

„Haha!” smál se Michelup ironicky, „kde je zlato? Kdo má dneska zlato, pane žebřáku... é... pane disponente?”

„Zlata je, pane účetní... Kdybychom měli ty zlaté barely, které jsou ve sklepeních národních bank, bylo by nám oběma pomoheno. Ale to není ono... poslyšte... hlavní je...”

Účetní ho neposlouchal a žebřák neposlouchal účetního. Jak tomu bývá v každé národohospodářské debatě, každý ze soupeřů naslouchal pouze svému hlasu a sledoval svou myšlenku.

Prstýnkář seděl na pryčně a s otevřenými ústy chňapal neznámá slova. Snad po prvé v životě slyšel výrazy autarkie, celní hradba, cenová hladina, inflace, deflace, redeflace, expanze, úvěrová reskripce, exportní prémie, dumping, doložka nejvyšších výhod... Znělo mu to jako čarodějné zaklínání.

„Já vám něco řeknu,“ řval žebrák, „jsou to břemena daňová a sociální, která zvětšují riziko podnikání...“

„Kartely, milý pane, kartely!“ burácel účetní. „Já vám dám příklad. Proč je na příklad... ale dovolte... švédský papír je levnější a lepší... ale když vy mně nedáte domluvit...“

„Kartely! Co chcete?“ odvětil žebrák. „Kartely jsou logický důsledek liberalismu... Buď stojím na zásadě volného obchodu, nebo jsem pro státní zásah... Jsem proti míšení třetího činitele do výrobního procesu... Ostatně vám řeknu, že nejsem proti hospodářské soběstačnosti. Jsem pro posílení národního sebevědomí. Musíme být odolní a připraveni na všechno.“

„Konečně, já vám něco řeknu, pane disponente,“ křičel účetní, „nás se krize netýká. Naopak, čím větší krize, tím mají tiskárny víc práce. Protože čím větší hospodářská tíseň, tím větší politické zmatky a vášnivější agitace. A my tiskneme ve dne v noci. Jednou pro, jednou proti... Máme pořád co dělat. Ale...“

Stáli proti sobě, s očima zuřivě planoucíma, šermovali rukama a hulákali.

Někdo zatloukl na dveře. Ozval se hlas: „Budete tam tiše, holoto, nebo ne? Já vám ty huby zacpu!“

Soupeři ztichli a začali šeptat. Žebrák zlostně syčel: „Vzdělání vám chybí, vzdělání, pane účetní. Nedošel jste dál než k fyziokratům a merkantilismu. Prosím vás o jedno: Četl jste aspoň Adama Smitha Blahobyť národů?“

„Někdo leží pořád v knížkách,“ syčel účetní, „a nic neví. Jsem muž praxe...“

„Dejte si svátek, moulové!“ zareptal prstýnkář. „Víte oba starou belu. Vy to nepředěláte a já chci spát...“

Avšak odpůrci, čelo na čele, pěsti zařaty, bzučeli dále a přeli se celou noc.

Již se rozednívalo, když žebrák zakončil diskusi.

„Vytýkáte mně konzervativní světový názor, pane,“ děl hlasem vášní vysušeným, „leč mějte na paměti, že obhazuje stávající pořádek hájím i svůj stav. Soukromá dobročinnost kvete pouze v soukromokapitalistickém zřízení. Bude-li tento řád podvrácen, co bude s námi? Potom budeme my žebráci úplně zničeni.“

Venku stál šofér Ludvík Marhan a nehybně čekal na svého pána.

Účetní klesl do náručí své manželky se slovy: „Jsem zločinec!“ Paní Michelupová s pomocí šoféra svlékla chorého muže a uložila ho do postele. Bránil se a blábolil: „Jsem zločinec, paní... Seberte své děti a vystěhujte se z tohoto domu. Nebudete přece pod jednou střechou se zločincem...”

Příbytek v karlínském domě se velmi změnil. Pořádek v domě byl porušen. Na židli se objevilo umyvadlo s vodou; po nábytku se válely ručníky, pleny a půlky citronu; páchlo rozestlanou postelí a vřelým čajem. Ženy mluvily šeptem a řinčely nádobím. Dorozumívaly se syčením a jejich kroky dupaly po bytě.

Ustaraná paní poslala pro doktora Geschmaye. Vyhlášený lékař přispěchal ve svém americkém voze a naplnil pokoj unylým doktorským zápachem. Nepromluvil ani slova, zmocnil se nemocného, převrátil ho na břicho a přiložil mu ucho na záda. Otevřel účetnímu ústa a vstrčil mu do hrtanu čajovou lžičku. Načež se zdvihl s tváří zarudlou, zavrtěl hlavou a mružel: „Nic nepozoruji... žádný objektivní nález... Co se přihodilo?“

Paní Michelupová vypravovala o dobrodružství svého muže. Když ukončila, pohlédl lékař zkoumavě na nemocného a utrousil: „Tak je to tedy...” Zamyslel se a pak připojil: „Neschází mu nic. Má trochu horečku z rozčilení. To přejde.“

„To já ne, to motocykl...“ zasténal chorý, „raďte, pane komisaři, uvaliti na ten stroj řádnou vyšetřovací vazbu. Ten je vším vinen, přísahám! Raďte se jenom podívatí na jeho pořouchlou tvář. Už za ten obličej by zasloužil deset let kriminálu. Mne ale raďte propustiti, neboť jsem člověk spravedlivý...”

„Něco mu předepíše,” řekl lékař, „ale to není ono. Hlavní věc je, aby měl pacient klid.“

„Bude mít klid,” slibovala paní Michelupová. „Nikdo se nesmí ani hnout. Já se o to postarám.“

Lékař zavrtěl hlavou.

„Nebude klidu, dokud ten motocykl nepřijde z domu. Stroj a pan Michelup k sobě nepatří. To nemůže dělat dobrotu. Víte, pan účetní a motocykl, to je, abych tak řekl, nečistý sloh; z toho povstávají největší zmatky. Doporučuji vám, paní, abyste dala ten motocykl z domu. Tady nemá co dělat. Uvidíte, že se pak všechno zjednoduší.“

Tak pravil moudrý lékař. Paní Michelupová odpověděla: „Já bych se toho stroje ráda zbavila, ale nikdo to nechce, v tom je ta svízeľ.“

Avšak lékař ji neposlouchal. Zdálo se, že se obírá svými myšlenkami. Nemocný se zmítal na loži a v horečnatých snech se znova potýkal se strážníkem, hašteřil se s motocyklem a psal, pořád psal nekonečné sloupce číslic do sešitu, který obsahoval životopis stroje.

Po chvíli mlčení doktor Geschmay promluvil: „A co jsem chtěl ještě říci? Znáte Gräfenberg? Víte, povídají, že bych tam měl jeti na letní byt.“

Paní Michelupová ožila.

„Gräfenberg neznám,“ řekla horlivě, „ale nechala jsem si říci, že tam má být moc krásně. Zeleň, koupání, mnoho partií a krásné vyhlídky. Loni tam byl pan Bondy, paní Kantorová, paní doktorová Štědrá, prokurista Pick s chotí, pan Ganz, co měl na Malém rynku galanterii, a všichni si to velmi pochvalovali. Paní inženýrová Altschulová říká, že platili čtyřicet korun penze a že to byla pohádka.“

Vyhlášený doktor vyslechl tuto zprávu s mračnou tváří a pak sklesle zamumlal: „Letos pojedu do Gräfenbergu. Říkají mně, že se musím zotavit, tak co mám dělat...?“

Zdvihl se a počal se loučiti. Na odchodu pravil: „Kdyby se něco mimořádného stalo, tak mne zavolejte. Ale nic to není. Za dva dny bude pan Michelup chlapík.“

Po jeho odchodu otevřel nemocný oči a promluvil: „Hodný člověk je pan doktor Geschmay, já nevím, jak mu mám děkovat... A za návštěvu nic nevezme... to je ještě štěstí...“

„Hodný člověk,“ přisvědčila manželka, „ale ty nemluv a spi. Víš, že se nesmíš namáhat...“

Svoje mínění o vyhlášeném lékaři neprozradila. Právě dnes přinesl listonoš lékařův účet za ošetření nebožky babičky. Věděla, že se lékař nedávno oženil. A tak se stalo, že doktor Geschmay se z lékaře lidumila proměnil v manžela. A jeho paní velmi bedlivě bdí nad tím, aby se pacientům posílaly účty. Paní doktorová vede velký dům a ve velkém domě nemá dobročinnost místa. A doktor Geschmay nemůže nyní hýčkat své neduhy, nesmí se oddávat hypochondru; je to ženatý člověk; musí se pachtiti, zmítati a vydělávat na velký dům.

Paní Michelupová nesmí manželovi svěřiti, že účet vyhlášeného doktora je mastný. Rozčilil by se, chudák, a velmi by mu to ublížilo. Až se pozdraví, pak mu řekne, že doktor Geschmay je dneska ženatý člověk, takže nelze již počítati s jeho laskavostí.

Máňa přišla ze školy a posadila se k otci na postel.

„Stůněš, tatínku?“ ptala se dychtivě.

„Jsem velmi... nemocen,“ odpověděl otec namáhavě.

„Máš štěstí,“ řeklo děvčátko závistivě, „a já bych tak ráda stonala, a pořád jsem zdravá...“

Představuje si, že leží chorá v posteli.

„To bych ale musela mít na sobě pyžama ze surového hedvábí, co má široké zelené pruhy. Mně zelená velmi sluší. A na nočním stolku by musela být štíhlá vázička z broušeného skla a v ní snítka turecké třešně. Růžová a zelená jdou dobře k sobě.“

Přimhuřuje oči k sobě a blouzní.

„A možná, že by mně doktor předepsal ananasovou zmrzlinu. To by bylo dobře. Ach, já bych byla krásná, kdybych stonala...“

Odpoledne přispěchal pan Kafka s chotí. Paní Kafková se vyptávala, co říkal a co nařídil lékař. Vyslechla zprávu paní Michelupové a opovržlivě ohrnula ret.

„Tihle doktoři ničemu nerozumějí,“ řekla. „Nejlepší bude, když mu dáte na břicho dva obklady. Vespod teplý a navrch studený.“

Mně to vždycky udělá dobře. Poslechněte mne a uvidíte, že jsem vám dobře poradila.“

„A co vy, chlapíku,“ dorážel čtveračivý cestující na neduživého, „v posteli se válet, to věřím, vy líná kůže... To já bych také chtěl, copak o to!“

„Mám velké bolesti,“ sténal nemocný, „jako by mne tadyhle... žhavým železem vrtal...“

„Asi jste chytil průvan,“ jistil cestující. „To já znám. Hlavní věc je vypotit se. Pak budete zase kabrňák.“

Setrvali valnou chvíli a s chutí hovořili o nemocech, nehodách a neštěstích.

Vystřídali je dva zasmušilí, nerudní a neholení mladíci, deputace šachistického spolku. Stydlivě přinesli sáček s pomeranči zároveň s přáním klubu, aby se pan Michelup brzy pozdravil. Nemocný ožil a zajímal se o výsledky posledního šachového turnaje. Mladíci umkli, dívali se na strop a přemítali, jak by se zase dostali na ulici. Paní Michelupová je uctila sklenkou šípkového vína domácí výroby. Poslušně vypili, mumlavě poděkovali a pak se počali neobratně loučit.

Michelup pohlížel za nimi, jak zakopli o dveře, naslouchal dusotu jejich kroků po schodech a šeptal dojatě: „Mají mne všichni rádi. Já také s každým dobře smýšlím, a proto jsem tak oblíbený.“

Bylo mu blaze v teplém lůžku jako šťvanému zvířeti, které se uchýlilo před smečkou zuřivých psů do bezpečného doupěte.

Potom přišli manželé Hájkovi s velikými růžovými obličejí, na nichž byl připevněn mdlý, neměnný úsměv. Paní Hájková přinesla chorému na posilněnou veliký okrouhlý dort. Paní Michelupová plísnila dárkyni za lehkomyšlnou štědrost a s náramným blahorečením se zmocnila dortu a okamžitě ho uklidila do bezpečí. V duchu rozkrájela pochoutku a učinila své dispozice; děti dostanou po kousku a ostatní se uschová a předloží návštěvám.

Když pak za touto návštěvou zapadly dveře, zareptala: „Ti lidé nedostanou nikdy rozum. Svoje jmění pohřbili ve válečných půjčkách, ale nevzali si z toho poučení. Mají lehkou ruku na

rozdávání. Kdyby si raději těch svých pár krejcarů schovali na stará kolena! Jeden neví, co se může stát...”

Účetní vzplanul.

„Nedovolím, abys je pomlouvala,” řekl s nevolí, „nezaslouží si toho za svou dobrotu. Máš ostře nabroušený jazyk. Dej si pozor!”

„Už mlčím,” konejšila ho manželka, „já jenom tak všeobecně... Nesmíš se rozčilovati, víš, že ti to doktor zakázal...”

Po několika dnech účetní vstal. Byl ještě malátný, avšak myšlenka, že mu hrozí trestní stíhání pro zločin veřejného násilí a přestupek urážky strážce, dodala jeho údům hbitosti. Počal pobíhati, jako kdyby mu hořely šosy; zaklepal tu, zaklepal onde a všude se dožadoval pomoci v těchto těžkých chvílích. Musí učinit všechna opatření, aby se vyhnul žaláři.

Příbuzenstvo se zavlnilo, aby přiložilo ruku k dílu. Paní Kafková si vzpomněla na jednu paní, s níž navštěvovala kurs šití prádla. Tato paní má bratrance, váženého advokáta.

„Je to vyhlášený doktor,“ pravila, „rozumí své věci. Když se o něco vezme, tak to prosadí.“

„Jen aby, paní,“ zapochyboval Michelup, „oni toho na mne vědí mnoho. Když brali na policii se mnou protokol, sesadili toho čtyři strany. To je co říci! Moje věc není jenom tak. Kdyby to byl jenom jeden paragraf, ale je toho celá síla. Můžu mít z toho velkou polízanici.“

„Nebojte se, pane Michelupe,“ chlácholila ho ta paní, „doktor Glücklich doposavad pomohl každému lumpovi. Má všechny paragrafy v malíčku. Moc bych se divila, kdyby vás z toho nedostal, když vyseká každého vraha.“

„Bude ale asi drahý, ten pan doktor Glücklich, co?“ vyzvídal účetní.

„To víte, že si to nechá zaplatit,“ přisvědčila paní Kafková, „zato však bude věc v dobrých rukou. Já však mám jednu známou, co je příbuzná od pana doktora Glückliche, a já jí řeknu, aby se za vás přimluvila. Pan doktor vám udělá cenu.“

„Moc vám budu děkovat, paní,“ blahorečil účetní.

Příbuzenstvo napjalo síly, aby proklestilo Michelupovi cestu k výhodě. A příštího dne vyhledal účetní advokátní kancelář.

Slovutný obhájce přijal zločince ve své kanceláři, zavalené knihami a spoustou písemností. Naklonil hlavu a účetní mu začal

šeptat své hříchy do ucha. Doktor Glücklich vyslechl Michelupův dobrodružný příběh, pak se zamyslel a požádal účetního o zálohu. Michelup se zhrozil nad výší požadované částky a chtěl něco namítnouti. Avšak obhájce pokynul mu rukou a ponořil se do čtení nějakého fasciklu. Účetní po špičkách vyšel z advokátovy kanceláře, zastavil se v předsíni a tam vložil zálohu do ruky trudovitého písaře.

„Drahý, drahý doktor,“ šeptal s úctou, „jen se na něho podíváš a už tě to stojí horentní peníze. A to mám, prosím, ještě slevu! Kolik bych asi musel platit, kdybych neměl protekci?“

Počítal v duchu a došel k takové číslici, že se jí hrozil, a litoval nešťastníky, kteří padnou vyhlášenému obhájci do rukou a nemohou se odvolat na užitečné známosti.

Doma okamžitě vyhledal sešit, v němž je obsažen životopis motocyklu v číslicích. Připojil k převelikému sloupci poplatek, jež musel složit v advokátní kanceláři. Přitom seznal, že celý sešit je již popsán; zbýval jenom malý kousek poslední stránky. Zadumal se. Co si počne? Podaří se mu získati nový sešit se slevou? Sotva. Vždyť onen papírník, který mu slevil dvacet haléřů z kupní ceny, je již mrtev. Kde sežene jiného papírníka, který by byl tak blahovolný jako nebožtík?

S velikými obavami vstoupil do kanceláře. Shrbil se, svlékl kabát, oblékl si pracovní rukávy a usedl k svému pultu. Pokradmo se díval na úřednice. Nešeptají si? Nevětrí v něm zločince? Avšak stříbřité slečny neúčastně ťukaly do klaviatury psacích strojů a jiné slečny se popelily v registratuře. Asi netušily, že účetního brzy ustrojí do šedého trestaneckého stejnokroje a zapadnou za ním žalární vrata.

Musí však uvědomit ředitele o svém zlém skutku... Se slabým srdcem a chvějivými koleny přestoupil práh ředitelovy kanceláře. Co učiní ředitel Pazderník, až se doví, že ve svém podniku zaměstnává zločince? Zahřmí velikým hlasem a vykáže ho ze své kanceláře. Bude živořiti s mnohými vyvrženými na okraji společenského řádu. Vzpomněl si na žebráka, se kterým se seznámil

ve vyšetřovací vazbě. Bude jako on státi před vchodem kavárny s obnaženou hlavou a mumlati o milodar? Otřásl se.

Ředitel Pazderník sňal brejle a přivítal účetního tázavým pohledem.

„Copak, copak dělá náš pan účetní...? Neviděli jsme ho, áno, áno, neviděli několik dnů... áno... byl nemocen, áno, áno?“

Michelup přisvědčil. Byl velmi nemocen. Potácel se mezi životem a smrtí. Lékaři o něm pochybovali.

„A copak, copak...?“ znepokojil se ředitel.

„To byla podivná věc,“ objasnil účetní, „doktoři si lámali hlavu a nikdo neuměl moji nemoc pojmenovat. To mělo být něco zvláštního. Pan doktor Geschmay pravil, že taková choroba se vyskytuje jednou za sto let.“

„Co to bylo?“

„Nemohu sloužit, pane řediteli. Doktor řekl jedno takové latinské slovo. Já jsem je zapomněl. Bylo to něco s nervy...“

„Tak, tak... áno, áno... nervy... trochu jste přepadlý, áno, áno, je vidět, že jste trpěl, áno... Jsem rád, že jste zase v pořádku.“

Nasadil si brýle, aby naznačil, že je slyšení skončeno.

„Teď to přijde,“ pomyslel si účetní. „Jestlipak mne vyslechne? Asi ne. Řeknu jedno slovo a vyletím na ulici. Copak je to platné? Jen s tím ven! Ať to mám za sebou.“

„Pane řediteli...“ počal.

Pazderník si nasadil brýle.

„Áno...?“

„Pane řediteli, já...“

Ředitel složil ruce na břicho a naklonil se dozadu.

„Mluvte, příteli, já poslouchám...“

Michelup vykoktal: „Já jsem totiž zločinec...“

Ředitel vyvalil oči: „Zločinec, áno, áno, pan účetní zločinec? Copak provedl pan účetní?“

Michelup třesoucím se hlasem předložil mu své dobrodružství. Dokončil, sklonil hlavu a řekl si: „Tak. Nyní děj se vůle Páně!“

Ředitel se znenadáni rozchechtal.

„Áno, áno... pan Michelup je zločinec, áno...“ hýkal, „bude sedět v žaláři, áno, áno... podívejme se na něho...“ Zrudl a jeho břicho se otřásalo smíchem.

„Chlapík...“ škádlil účetního, „on se pere s policajty, áno, áno... nikdy bych to do něho neřekl...“

Ubohému Michelupovi vytryskly slzy. Sepjal ruce.

„Pane řediteli...“ zaprosil, „mám rodinu...“

Ředitel pištěl.

„Rád bych to viděl, áno... jak se pan účetní potýká se strážníkem... áno, to byla asi podívaná...“

Michelup zaštkal.

Pan Pazderník se drsně na něho obořil.

„Copak to je? Dospělý muž a tohle... nemohu vidět, áno, áno, slzy u dospělého muže...“

Vstal, sevřel rameno účetního svou mohutnou tlapou a přinutil ho, aby se posadil.

„Nesmíte si to tak brát,“ hučel, „co mi tu vyvádíte? Já se opravdu rozzlobím, áno, budu zlý, áno...“

„Ta hanba!“ sténal účetní.

„Jaká hanba? Zavřou a opět pustí, áno, nenechají si tam pana účetního. Slyšte, člověče! Vždyť já také seděl!“

Michelup údivem otevřel ústa.

„Pan ředitel seděl...?“

„Áno, v žaláři seděl...“

Zamyslel se a oči se mu pokryly nostalgickou mlhou.

„Jako mladý člověk,“ počal teskně, „kolik mně bylo roků? Áno, sedmnáct, typografický učeň, áno, áno, účastnil se bitvy s buršáky... áno... krvavá bitva v Krči... áno... Kde jsou ty časy...? Kde jsou moje mladá léta...? Byli jsme ostří hoši, áno... politika a podobně... nikdy nechyběli v žádné tlačenici, áno...“

Setřásl ze sebe pohnutí, vzbuzené vzpomínkou na uplynulou mladost, a pokračoval: „Dobré to bylo... Žalář mně prospěl... áno... opatřil si knihy a vzdělával se... historie, sociologie, základy národohospodářství, áno, áno... učil se cizím jazykům... nikde tolik

času jako v kriminále, áno... mnoho věcí promyslí... duševně uzrál, áno..."

Michelupovi se ulevilo.

„Tak pan ředitel také seděl...“ šeptal.

„Také, také, hehe... A co?... Trestní řízení proti vám už bylo zahájeno?“

„Ještě ne.“

„Dobrá... áno, áno... postarám se... áno, aby pan účetní nemusel sedět.“

Michelup zakoktal slova díky.

„Nic, áno... odejděte s pokojem, áno... věc se, áno, likviduje...“

Strkal účetního ke dveřím a opět se rozchechtal.

„A co vy? Strážníkovi srazil přilbu, ano?“

Michelup se uctivě usmíval.

„Srazil, prosím...“

„Chachacha... Rozmáchl se a srazil, co?“

„Srazil, prosím...“

„Áno, hihhi... to se povedlo... a co on? Nadával?“

„Nadával, prosím. A natřel pendrekem, prosím.“

„Natřel pendrekem...? Achich, áchich... hoho... a bolelo to?“

„Bolelo, prosím. Ještě dnes to cítím.“

„Hahaha... pobavil jste mne, příteli, děkuji vám...“

A opět přišla neděle. Účetní Michelup vyšel na balkon a zpytoval oblohu. Podíval se na západ, podíval se na východ, pohlédl vzhůru; všude zářivé modro, jenom nízko při obzoru pluly dva nevinné obláčky. Účetní se zamračil, poškrábal se po zádech, vešel do pokoje a hlásil mdle: „Udělalo se hezky.“

„Moc hezky!“ přitakala manželka radostně.

„Nevím, z čeho se tak těší,“ pomyslí si účetní rmutně. „Je hezky, a co z toho?“

Nahlas zabručel: „Pojedeme na výlet.“

„Pojedete na výlet,“ opáčila paní Michelupová. „Však toho potřebuješ, aby ses osvěžil po té nemoci.“

Účetní se zaškaredil, rozvalil se na pohovce po baronce Aspahsové a chopil se novin. Mdle převracel stránky nedělního čísla. Časopis mu zvěstoval, že v Makedonii se na obzoru objevuje postava obrovského válečníka v plné výzbroji, s přilbou na hlavě a s mečem v ruce. Učenci soudí, že je to duch Alexandra Makedonského. Obrátil list a dověděl se, že muž v plavkách přepadl na silnici dceru rolníkovu. Jeden americký učenec zjistil, že koupací vana je tisíckrát nebezpečnější než vlak a dvěstěkrát nebezpečnější než letadlo. Na Slovensku porodila jedna selka děvčátko, které mělo místo prstů drápy a mezi pažemi a tělem blány. Stařenka se zadusila polknutou kostí. 60 000 diváků vidělo porážku Arsenalu a slavný automobilový závodník Louis Chiron není rozhodnut, na jakém voze bude příští rok jezdit. Nakonec časopis oznamoval účetnímu, že počasí je stále a na západě je sklon k srážkám.

„Zase v těch novinách nic není,“ reptal Michelup, „já už je nebudu držet. Nemá to žádnou cenu. Jenom peníze stojí.“

Mrštíł novinami na podlahu, vstal, přitiskl pěsti na oči a zazíval. Potom zavolal: „Růženko!“

„Prosím?“ ozvala se paní Michelupová.

„Dnes pojeděš se mnou na výlet.“

„Abych ti řekla, já... opravdu ani o to dvakrát nestojím. Raději zůstanu doma a půjdu si naproti poslechnout rádio.“

„Proč bys nejela, ty hloupá? Takový výlet má svou cenu. Svěží vzduch, zeleň a tak dále. Můžeme se také vykoupat.“

„Nechce se mi. Bude tam mnoho národa.“

„Tím lépe. Alespoň bude veseleji.“

„Jen si jeď sám. Já si doma odpočinu.“

Michelup se náhle rozlítil.

„Á!“ zařval. „Pořád jenom já, všechno já, ona si chce doma odpočívat a já abych se trmácel po výletech v tom žáru, polykal prach a namáhal si údy. Copak já nemám právo na trochu klidu? Jsem váš otrok, nebo co? Proč jenom já musím dělat ty přírody s sebou a proč ty ne? Celý týden se mořím v kanceláři a v neděli abych harcoval po všech čertech a ďáblech. Sobecká ženská! Nemáš se mnou cit, to je to. Snad zasluhuji trochu ohledů...“

Paní Michelupová vstoupila do pokoje.

„Co křičíš, divochu jeden divná? Když se ti nechce na výlet, nikdo tě nenutí. Zůstaneš se mnou doma.“

„Tak...“ vrčel účetní jedovatě, „podle tebe budu pro nic za nic vydržovat motocykl, platit šoféra. Budou se pořád vyhazovat šílené peníze a nakonec se zůstane doma. K čemu, myslíš, že mám vůz? Abych se na něj díval? Abych k němu čuchal? Co? Máš rozum, matko?“

Zavřískal: „Když já, chorý, slabý člověk, musím na výlet, pojedíš se mnou. To nejde, abych já všechno za vás vylízal. Motocykl je pro jednoho jako pro druhého. Zdravý vzduch, zeleň a ty krásné vyhlídky nebyly vynalezeny pouze pro mne. Pojedeš na výlet, ne že nepojedeš.“

„Tak tedy pojedu...“ chlácholila ho manželka, „pojedu do přírody, aby bylo po tvém. Jenom, prosím tě, už nekřič. Mám z tebe hlavu jako škop.“

Chvatně poobědvali, paní Michelupová napomenula děti, aby nevyváděly a nikoho cizího nepouštěly do bytu. Potom, když se pod oknem ozvala trubka, vyšli manželé Michelupovi před dům. Šofér

Ludvík Marhan se vzpřímil, usadil paní Michelupovou v přívěsném vozíku, účetní pak zaujal místo za řidičem, motor zahudroval, vypustil modrý dým a stroj prudce vyrazil dopředu.

Nad bílou silnicí visel nehybný žár, vzduch se tetelil, i zdálo se, že z dozrávajících osení a ze střech domků šlehají stříbrné plaménky.

„Tu-tá!“ Motocykl pádil po asfaltové silnici jako dychtivý pes, paní Michelupová poskakovala v přívěsném vozíku, stromořadí rejdlilo v kole jako tanečníci, milníky oživily a daly se v úprk. Pestrý sváteční dav vroubil banket, unylá píseň kolovrátku šlehla do uší, invalida se svým nástrojem se najednou vynořil a ihned byl pohlcen prostorem. Michelup cítil, jak pot, smíšený s prachem, mu leptá kůži. Trápila ho žízeň a vábil ho přelud pohovky po baronce Aspahsové. Nicméně se obrátil k manželce a zavolaal, snaže se překřičeti hluk motoru: „Jak se ti to líbí?“

„Prosím?“

„Jak se ti to líbí?“ zařval Michelup.

„Nerozumím...“

„Jak - se - ti - to - líbí?“

„Je to - velmi - krá - sné...“ odpověděla dáma v přívěsném vozíku.

Ocelová modř nebes zšedla. Obilí se zavlnilo, jako by jím proběhlo jakési čiperné zvířátko. Na obloze se jasně rýsoval mrak. Chvillemi se podobal vandrovníkovi s pytlem na zádech, pak se změnil v bublavého starce, ale v několika okamžicích byl stařec zaklet v podobu ulity s jasně žlutým okrajem. Na silnici zatančil sloup prachu.

„Gluglugluglu...“ zamumlala posupná nebesa. Krajinu pokryl zelenavý šerosvit.

„Jestli jsem si to nemyslíl...“ zanaříkal Michelup, „dostaneme bouřku. Pane Ludvíku! Pane Ludvíku!“

„Prosím, pane?“

„Honem... honem... ať se dostaneme do bezpečí...!“

Šofér přidal plynu.

„Rarararach!“ nebe se roztrhlo ve dvě.

Paní Michelupová se pokřižovala: „Pánbůh s námi a zlé pryč!“

„Rách! Rách!“ Na obloze vzklíčil ohnivý keř. Padly první kapky.

Z postranní cesty nenadále vyrazil dlouhý lesklý vůz. Rrrrách! Účetní nechápe, co se stalo. Ví jenom tolik, že ho mocná síla vynesla do povětří a pak jím mrštila do příkopu. Nejasně zahlédl, jak přívěsný vozík v podobě tureckého pantofle se točí na silnici jako káča. Potom cítí, jak se jeho obličej ponořil do smrdutého bahna.

V následujících okamžicích ho někdo zdvihl a dva muži ho pod paží vedou k dlouhému lesklému vozu. Spatřil svoji manželku uválenou v prachu; krev se jí řine po obličejí. Děšť pleská a bouře řádí.

Paní Michelupová se vrhla k svému manželu.

„Roberte!“ křičela. „Neudělal sis něco?“

„Oj, oj, oj...“ vrněl účetní.

Nad ním skláněl se veliký tučný pán v dlouhém plášti. V jeho obličejí je zřít zoufalství.

„Pane, pane...!“ volal. „Pane, jste živ? Mluvte, pane!“

Ačkoliv se děšť lije proudem, přece za chvíli bylo místo neštěstí obklopeno zvědavci. Rozkládají, uvažují a dávají své rozumy k lepšimu. Někteří se hlásí za svědky. Hodlají před soudem odpřisáhnout, že dlouhý lesklý vůz je vinen srážkou. Jel velkou rychlostí a nedával znamení.

Účetní se ohlédl a spatřil svůj motocykl. Avšak nebyl to již bujný stroj, ve kterém byla skryta zlověstná síla jako v malém býčkoví. Přilnul ke kmeni stromu, zvarhanělý, schlíplý, ubohý lazar, z něhož vyprchal život; rozptýlené údy, tělo zohavené, které vydechlo naposledy. Michelup vrhl na něho pohled na rozloučenou. Trubky a závitky se již neleskly záhadným, zlomyslným úsměvem; zdálo se, že stroj pokorně prosí za odpuštění; účetní pocítil v srdci lítost nad pokořeným nepřitelem.

„Pane, pane,“ křičel velký tučný pán zoufale, „pane, prosím vás, nezemřete, já vám všechno vynahradím...!“

Z okna dlouhého automobilu vystrkovala hlavu rozčepýřená dáma a divoce pokřikovala na zástup: „Lidičky, nebojte se! Mně se nic nestalo!“

Zdálo se, že velký tučný pán poznal šoféra Ludvíka Marhana. Vrhł se k němu: „Ludvíku! Vy jste zde? Kde se tu berete?“

Šofér vysvětlil několika slovy, že slouží nyní účetnímu Michelupovi. Pán zaúpěl: „Ludvíku, prosím vás, sedněte si k volantu. Já se na toho chlapa nemohu spolehnout. On pije! Já z něho cítím pivo! On to všechno zavinil! Ludvíku, já vás přijímám nazpět. Co je mně po tom, že jste měl nějakou aféru... Jste hodný člověk, obezřetný řidič a žádný vrah jako váš nástupce. Ten nás všechny přivedl do neštěstí...“

„Prosím, pane řediteli,“ děl pan Ludvík, „přijímám vaši nabídku... ovšem, jestli mne pan Michelup propustí...“

„Lidičky! Lidičky, nebojte se!“ pokřikovala rozčepýřená dáma, „mně se nic nestalo!“

„Ale Daisy,“ reptal generální ředitel, „prosím vás, mlčte. Jsem z vás nervózní...“

„Mně se opravdu nic nestalo!“ křičela dáma hystericky.

„Budeš zticha, nebo ne!“ zařval generální ředitel. „Nebo po tobě skočím! Pane, pane...“ obrátil se opět na Michelupa, „jste živ, či mrtev? Mluvte, proboha! Nebo ne! Mlčte raději, já vám všechno vynahradím. A co ta dáma?“ sháněl se po paní Michelupové, „je živa...? Můj Bože, to je neštěstí...!“

Paní Michelupová byla živa a starala se o to, aby svého manžela usadila do vozu.

„Lidičky, nebojte se! Mně se nic nestalo!“ pokřikovala rozčepýřená dáma. Z davu počaly padat jedovaté poznámky a paní Daisy zmlkla a vtiskla se do koutku vozu.

Ředitel Hartenegg usadil se vedle volantu; panu Michelupovi bylo vykázáno místo vedle paní Harteneggové; paní Michelupová se octla v sousedství bývalého šoféra. Když byl vůz obsazen, tu poručil ředitel šoferovi, panu Ludvíkovi, aby vyjel. Chtěl se co nejdříve vzdálit z místa neštěstí. Automobil vyrazil, zanechav za sebou hlouček vzrušeně debatujících svědků.

„Glugluglu...“ huhlala ustupující bouře. Prořidlými mraky prodral se chvost slunečních paprsků a osvětil vlhkou silnici jako reflektor. Z lučin se zdvíhaly chuchvalce páry a nad krajinou se vyklenul oblouk duhy. Účetní cítil, jak na jeho obličeji stydne bahno; po těle se rozlézalo svědění; jeho oděv byl na několika místech potrhán. Také paní Michelupová nevzbuzovala pocit libosti. K její tváři přilnul zaschlý koňský trus a v těle cítila dusnou bolest z pohmožděnin. K dovršení jejích svízelných bývalý šofér usnul a sklonil hlavu na její prsa; z jeho dechu čpěl zápach piva.

Paní Harteneggová se štitivě schoulila do kouta, dbajíc toho, aby mezi ní a účetním byla mezera. Vraštila nos a žalostně kňourala: „Osvalde, ten pán zapáchá...“

Ředitel obrátil se na svém sedadle a napomenul svou choť: „Mlčte, Daisy, proboha vás prosím...!“

„On strašně zapáchá, Osvalde...“

„Když zapáchá, tak zapáchá. Co má dělat? Vyválel se ve hnoji a nezbyvá mu nic jiného než páchnout... Jak se vám daří, pane?“ obrátil se na účetního. „Neublížil jste si příliš?“

„Oj, oj, oj...“ sténal Michelup.

„No, no...“ chlácholil ho ředitel Hartenegg, „snad to nebude tak zlé... prosím vás, uklidněte se, já vám všechno vynahradím...“

„Nechali jsme... tam... motocykl...“ – vydechl účetní těžce.

„Nevadí, pane, nevadí...“ zašvitořil ředitel, „všechnu škodu hradím...“

„Ale když já... my jsme... ho měli tak dlouho... a teď tam... leží opuštěný...“

S jakousi tesklivostí vzpomínal na onen stroj, úskočného domácího nepřítele, svědka jeho utrpení, původce všech těch podivných a spletitých dobrodružství. Motocykl vnesl vzrušení do jeho tichého, spořádaného života. Tisíckrát ho proklel, tisíckrát zavrhl svého nepřítele, který jím zmítal z místa na místo a nedal mu klidně vydychnouti. Nyní však poznává, jak si na onu pořouchlou bytost zvykl. Bude mu chyběti ten stroj s lesklými trubicemi, pákami, zvarhanělým válcem a s přívěsným vozíkem v podobě tureckého pantofle...

„Oj, oj, oj,“ zaúpěl.

„Bolí to, přáteli, bolí?“ vyptával se ředitel účastně. „No, já doufám, že jste si vážně neublížil. Já vám to vynahradím, budete spokojen.“

„A jak se daří vám, madame?“ obrátil se na paní Michelupovou.

„Jsem z toho... celá... smrtelná...“ zakvílela ta paní.

„Běda!“ vzdychl si pan Hartenegg. „Jaké to neštěstí! Jsem absolutně deprimovaný...“

Pohrozil bývalému šoferovi pěstí.

„Uličníku! Darebo! Já si na tě posvítím! Já tě... no počkej!“

Avšak původce nehody neslyšel, jsa ponořen v nevinný spánek.

„Osvalde,“ zafňukala jeho choť, „ale ten pán skutečně ošklivě páchne. Já to nevydržím...“

„Daisy!“ zahlomozil ředitel. „Už nechci slyšet ani slovo. Jsem z toho celý nervózní...“

Šofér Ludvík řídil zkušenou rukou volant, díval se dopředu a jeho neúčastný obličej hlásal, že si nevšímá toho, co se ve voze děje. Ředitel Hartenegg však se vrtěl na svém sedadle a ustavičně útočil na účetního svými dotazy.

„Já, pane,“ mluvil, „nechci, aby z toho byly nějaké soudy. Bylo by mně to krajně nepříjemné, kdybych z toho měl mít nějaké potahování. Rozumíte mně. Jsem znám ve společnosti... chápete...“

nechci, aby moje jméno přišlo do novin... Doufám, že se ta věc dá vyřešit v dobrém. Co o tom soudíte?"

„Oj, oj, oj...“ slyšel místo odpovědi.

„Pane účetní,“ volal ředitel žalostně, „nedělejte mně těžkou hlavu. Řekněte mně laskavě, kolik požadujete za svou škodu? Jsem připraven na každou částku.“

Vzadu zaznělo – oj, oj, oj, – v zesíleném měřítku.

Také paní Michelupová pochopila, že nyní nastala vhodná chvíle, aby své bědování spojila s nářkem svého manžela.

„Mluvte, pane,“ dorážel ředitel, „jak vysoko si ceníte svou újmu? Promluvte slovo, abychom mohli vyjednávat.“

„Oj, oj, oj...“

Paní Michelupová propukla v hlasitý nářek.

„Prosím vás, řeknete něco vy, madame,“ domlouval jí ředitel. „Kolik byste asi tak vzala?“

„Dám vám deset tisíc,“ nabízel pan Hartenegg, „pěkná částka, co?“

„Oj, oj, oj...“

„Dám vám dvacet tisíc, pro mne a za mne... Souhlasíte?“

„Oj, oj, oj...“

Na neštěstí začala vřískat také paní Daisy.

Ředitel Hartenegg upadl v jakési třesnutí.

„Ticho budu prosit, ti-cho! Já neslyším vlastního slova. Dám třicet, dám –“

Počal zběsile přiřazovat jako při dražbě. Stroj vytrvale bzučel, šofér Ludvík seděl nepohnutě u volantů a zdálo se, že nepozoruje, že vedle něho rozhazuje ředitel rukama a rozčileně pokřikuje.

Než však vůz vjel do ulic města, umlklo žalostné – oj, oj, oj – a v automobilu nastalo ticho.

Večer seděli manželé Michelupovi u stolu, vykoupání a růžoví, s obličejí polepenými náplastmi. Doktor Geschmay je prohlédl a zjistil pouze několik modřin, pohmožděnin a škrábanců. Předepsal obklady, octan hlinitý a klid.

Noc se skláněla nad městem. Z ulice zaznívaly hlasy opožděnců, trubky automobilů a řinčení tramvají. Michelupovy děti spaly. Účetní po špičkách zašel do dětské ložnice, i shledal, že Máňa dříme stočená do koutečku a že student sní s otevřenými ústy a mumlá ze spánku. Snad ho ve snu navštívila geometrie nebo nějaký jiný přízrak.

Michelup se vrátil, vytáhl ze zásuvky sešit, v kterém v číslicích byl obsažen životopis nebožtíkův, a jal se počítati. Paní Michelupová složila ruce v klín a blaženě si hověla.

Účetní dokončil své dílo a zdvihl hlavu.

„Růženko,“ řekl, „srovnáme-li výši nákladů, spojených s cenou a udržováním motocyklu, s náhradou, kterou jsme obdrželi od ředitele Hartenegga, pak docházíme k poznání, že jsme vysoce aktivní. Naše bilance je potěšitelná, díky bohu! Hádej, moc-li jsme vydělali?“

Paní Michelupová se k němu naklonila a účetní jí pošeptal cifru. Manželka se zarděla radostí.

„Pak se řekne,“ liboval si účetní, „že já neumím nakupovat. Co jsem musel slyšet řeči přes ten motocykl!“

„Já ti nikdy nic nevyčítala,“ hájila se paní, „ode mne jsi neslyšel ani slovo.“

„Od tebe ne,“ přisvědčil Michelup, „ale od jiných. To bylo pořád nějakého povídání!“

Vstal, procházel se kolem stolu a hlasitě blouznil.

„Nyní jsme ze všeho venku. Dluhy poplatíme a ještě hezké peníze si uložíme, abychom nebyli jen tak, kdyby něco přišlo. Povedeme klidný a spokojený život...“

„Já se pořád nemohu uklidnit,“ pravila manželka, „ani věřit se tomu nechce...“

„Už je tomu tak, matko,“ odvětil účetní s nadšením, „postaral jsem se. Dobře jsem si to vypočítal. Já věděl, že nechybím, když ten motocykl koupím. Ten můj čich mne nikdy neklame...“

„Ty jsi hlava, to se musí nechat!“ zvolala paní Michelupová s obdivem. Objala manžela kolem krku a vtiskla mu do tváře mlaskavý polibek.

Účetní si opět sedl a vzal do ruky šek, který obdržel od ředitele Hartenegga. Chvilku ho zádumčivé prohlížel a potom děl: „Podívejme se... Člověk by ani neřekl. Je to generální ředitel, a má docela pěkné písmo...”

Uplynulo několik dnů. Účetní Robert Michelup sedí u okna, ruce složeny na mírumilovném břichu, a dívá se na náměstí. Domy města Karlína vydychují tupý žár, neurčitě hlaholí nedělní jitro, hudrují motory automobilů a táhle vyjí klaksony. Na okenní římsu přiletěl kos, naklonil hlavičku a zpytavě se zahleděl na pána, který seděl uvnitř.

Účetnímu je blaze, asi jako bylo Odysseovi mořeplavci, který po nesmírných strážních a divokých dobrodružstvích se vrátil domů. Kouří doutník prostřední jakosti, dívá se na parčík vedrem zrezivělý a usmívá se sytě, blahobytně.

„Maminko!“ volá, „co myslíš, vydrží to?“

„Já myslím, že něco přijde,“ ozývala se manželka, „je náramně dusno.“

„Hloupá,“ kárá ji Michelup, „noviny píší, že bude stálé počasí.

„Copak noviny...“

„Podívejme se na ni! Chce být moudřejší než redaktoři. Noviny si dobře rozmyslí, co napíší. Je-li jednou napsáno, že bude počasí trvalé, pak je to svaté...“

„Tu-tá!“ zavřeštěla trubka automobilu. Účetní se poťouchle usmívá.

„Tak, tak...“ bručí, „na výlet, hoši, na výlet. Jen do toho! Žádné okolky! Když jsi motorista, musíš do přírody. Žádná pomoc! Nadýcháš se svěžího vzduchu, zotavíš se a budeš celý týden dobré mysli. Že se ti nechce? Že bys raději poseděl doma? Hoho! Jen kupředu do volné přírody! Ahoj! Máš to marné...“

Na taburetu z pozůstalosti jednoho notáře, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze, stojí radiový přístroj. Veliká bednička v podobě varhan. Michelup otočí knoflík, v bedničce se rozsvítí, ozve se jakési šumění a praskání a po chvíli jsou slyšet zvuky dechové hudby.

Esta-esta-estadrá a cajrajraj a cajrajraj... Účetní mhouří oči a kolébá se v kyčlích. Pěkná, řízná muzika. Ta dovede člověku rozehrát krev v žilách. Tohle rádio, to je vymoženost. Kdyby tak naši předkové vstali a poslechli si tenhle kousek. Znamenitá věc! Účetní hladí lesklé boky té truhličky. Všechno se mu líbí, co vychází z jejích útrob. Řinčivá hudba, obhroublé, slabomyslné šprýmy jakýchsi komiků, poučné přednášky, žvanivé fejetony o střídání počasí... Ba i zemědělský rozhlas se mu zamlouvá.

U dveří zadrnčel elektrický zvonek a vzápětí je slyšet příbuzenské povykování. Návštěva přišla. Michelup září. Miluje návštěvy a hlaholivý společenský život. Oživly užitečné známosti, jakoby postříknuty živou vodou.

Vchází pan Kafka. Čtverák pokřikuje: „Copak, pane Michelupe, sedíte doma? Takový krásný den, vy líná kůže... Vzhůru do zeleně!“

„Jděte si vy do zeleně, pane Kafko,“ šklebí se Michelup, „já zůstanu, kde jsem. Mám té vaší zeleně po krk.“

„Jsem s vámi zajedno, pane Michelupe.“ Cestující se posadil.

„Co je nového, pane Kafko?“

„To víte, všechno při starém. A co je nového u vás, pane Michelupe?“

„To víte, pořád stejně. Pomalu si žijeme.“

„To věřím. Jen týden před smrtí bych se chtěl mít tak jako vy, pane Michelupe.“

„A co dělá rodina? A co pan student?“

Cestující se zachmuřil.

„Kluk se mi nějak pohoršil,“ říká, „dostal napasa z rýska.“

Michelupem proběhlo sladké chvění. Tak vida! Zdeněk Kafkův, ten premiant, byl napomínán z rýsování. Každému hraje jenom chvilku...

Nahlas pravil s předstíranou soustrastí: „To mne mrzí, pane Kafko... Máte starosti, co?“

„Ani ne,“ odpověděl cestující lehkomylně, „však on se zase zlepší. A co ten váš dorost?“

„Máňa je s vyznamenáním,“ hlásil účetní vítězně, „ta má hlavu, ta holka! Někdy si myslím, že se to nedá držet, protože se na knihu ani nepodívá. Ovšem Jiřík, to se ví... Měl napasa z čéniny, frániny, fýzy i matiky, musel dělat postupky... Zkusil jsem moc strachu. Ale obstál. Ptal jsem se na něho třídase a on si ho moc chválí. Prý se tuží a jeví zájem. Tak nevím...“

Z vedlejšího pokoje je slyšet oživené ženské hlasy. Paní Kafková klototá: „Podívejme se, ukažte se mi, otočte se, miláčku, ať si vás prohlédnu, mmm – cs – cs – cs To je krása! To je apartní! Délicies...! Kdo vám to šil?“

Paní Michelupová odpovídá: „Kdo mně to šil? Paní Carola Knina.“

„Ó! Paní Carola Knina. Podívejme se! Vy to vedete nóbl, miláčku... Paní Altschulová má něco podobného, jenomže v zeleném – na ramenou má to maličko štyrcnuté... Mmm, to je krása! Já bych si měla také něco takového řídit. Kolik jste platila za fazonu?“

„Ani ne moc. Musíte vědět, že Carola Knina dává slevu členkám Spolku dobročinných paní a dívek karlínských.“

„Proto! Jinak by to jeden nemohl dělat, protože Carola Knina je drahá jako lékárna...“

Účetní nabídl cestujícímu doutník. Kafka si zapálil a zabafal. Pak řekl: „Víte, že se pan doktor Geschmay oženil?“

„To vím,“ odpověděl Michelup zasmušile, „a také od té doby není s ním žádná řeč. Zkazil se. A jaký to byl znamenitý lékař. Světová kapacita!“

„Jojo...,“ vzdychl si cestující, „on je hodný, ale ona! Ta je! On musí, chudák, kolem ní tancovat jako pimprle. Měl s námi jet na letní byt do Sedmi Mlýnů. Ale ona že nechce. Že v Sedmi Mlýnech není žádná společnost. Že se musí do Gräfenbergu... Co ona vyvádí, to je k neuvěření. Musíte vědět, pane Michelupe, že ona si nechá poslat letadlem nejnovější model z Paříže, má to na sobě dva dni a pak to dá pryč, že se jí to nelíbí...“

Ve dveřích se objevila paní Michelupová a za ní paní Kafková.

„Co?“ zaječela paní Michelupová, „model z Paříže? To je neslýchané! Podívejme se na paní Geschmayovou! Jako bychom nevěděli, z čeho je... Z domu si nepřinesla ani košili, paní Geschmayová. Vdala se nahá jako Eva, paní Geschmayová, a teď ze sebe dělá nevím – jakou...“

„Jo, to jsou věci...“ vzdychl si její manžel. Potom si na něco vzpomněl a obrátil se na cestujícího.

„Chtěl jsem se vás zeptat, vy to budete jistě vědět... Co dělá pan Turl?“

Cestující Kafka se široce zasmál. „Pan Turl! Bodejt', pan Turl! Náhodou jsem se s ním srazil v baru, víte...“

Michelup přikývl. Zná bar, jak by nevěděl, jak to chodí v baru... Můj bože, také jsme byli jednou mladí... Tam se vyvádí, v těch barech, tam je život... Známe, známe, také jsme si trošičku zařádili... Účetní pořadně zavírá jedno oko a šklebí se na cestujícího. „A co vy, pane Kafko, co jste měl v baru k pohledávání?“

Cestující se trochu před manželkou ostýchá a naznačuje, že tam měl co dělat obchodně. Jo, abychom nezapomněli svou řeč... Tak pan Turl je nyní manager v baru Piccadilly. Učí mladý dorost rodu Turlů roztáčet jmění otců na ploše v rozměru několika čtverečních metrů. Pan Turl si to chválí a říká, že si přijde na moc peněz.

Účetní přikývl a řekl vážně: „Z toho je vidět, že každý najde svoje místo. V našem oboru neobstál. K tomu neměl vlohy. Vždycky cítil náklonnost k nočním podnikům. Šel, kam ho to táhlo, no, a dělá štěstí. V každém člověku je jiskřička, která čeká na příležitost...“

Z radiové truhličky se vyřinul klokotavý ženský zpěv. Cestující ulpěl zrakem na přístroji a udělal si: „Pěkný kousek...“

„Znameníť!“ zvolal Michelup s nadšením. „Chytám na to celý svět. Otočím kotoučkem a slyším řeč pana Hitlera. Chvilku poslouchám, pak mám toho dost. Pane Hitler! Účetní Michelup vám bere slovo! Pan Hitler umlkne, jako když utne. Chcete slyšet milánskou Scalu? Prosím – máte ji slyšet. Nebo máte rád sbor balalajek? Beze všeho – pustím vám Moskvu. Snad by se vám líbilo anglické divadlo nebo negerský jazz z New Yorku? Račte, mohu

posloužiti. Nebo snad něco z domova? Tady to je: Přednáška o družstevnictví v Dánsku. Panečku, to je věc!“

„Kolik jste za to platil?“

Účetní mhouří jedno oko.

„Hádejte!“

Cestující se poddává.

„Nic jsem za to nedal,“ vyrazil účetní vítězně.

„Nic? Jak to nic.“

„To máte tak...“

Účetní vysvětluje. Jedno lázeňské místo dalo si u jeho firmy tisknout prospekty s ceníky. Michelup ten obchod zprostředkoval. Dobrá. Prospekty se vytiskly a lázně poslaly tiskárně vagon minerální vody na protiúčt. To víte, hotovými se dnes neplatí. Dobrá. Tiskárna přijala alkalickou kyselku a zaplatila jí účet za stavební hmoty jedné firmě, která prováděla v tiskárně jakési stavitelské práce. Dobrá. Ta stavitelská firma poslala vagon kyselky jistému závodu, který jí zařizoval telefonní vedení. Dotyčná firma nabídla před časem své radiové přístroje Svazu hostinských. Protože ty přístroje se zdály býti hostinským drahé, přidala ona firma vagon minerální vody. Tak se ten obchod uskutečnil. No, a účetní dostal za zprostředkování onoho obchodu radiový přístroj.

Cestující vyvrací oči k nebi a praví s úctou: „Zdatný! Zdatný je účetní Michelup, to se musí nechat...“

„A kam pojedete, pane Michelupe, na letní byt?“ ptala se paní Kafková.

Účetní se zachechtal.

„Nikam, paní, nikam. My máme letních bytů po krk. Děti dáme letos do skautského tábora a sami pojedeme do lázní.“

„Do lázní?“

Michelup se samolibě podíval na popel doutníku a připojil: „My máme totiž v oněch lázních, o kterých jsem vám říkal, třínedlní pobyt zdarma. Na protiúčt.“

Cestující rozpráhl ruce a zvolal nadšeně: „Zdatný, zdatný, zdatný je pan účetní Michelup...“

Ediční poznámka

Při zpracování textu jsme se řídili aktuálním zněním pravidel českého pravopisu, upravili jsme interpunkci a opravili tiskové chyby. Respektovali jsme však stylové, morfologické a lexikální zvláštnosti původního Poláčkova textu.

Jako předloha pro naše vydání posloužila kniha *Michelup a motocykl*, jak bylo vydáno nakladatelstvím Práce v Praze v roce 1957 (POLÁČEK, Karel. *Michelup a motocykl*. 4. vyd. Praha: Práce, 1957. 321, s. Dikobraz, Sv. 36.).

Redakce MKP

Bibliografie díla Karla Poláčka

- Povídky pana Kočkodana (1922)
Mariáš a jiné živnosti (1924)
Na prahu neznáma. Kouzelná šunka (1925)
Čtrnáct dní na vojně (1925)
35 sloupků (1925)
Povídky izraelského vyznání (1926)
Lehká dívka a reportér (1926)
Pásky na vousy (1926)
Život ve filmu (1927)
Okolo nás (1927)
Bez místa (1928)
Dům na předměstí (1928)
Hedvika a Ludvík (1931)
Hráči (1931)
Muži v ofsajdu (1931)
Hlavní přelíčení (1932)
Pan Selichar se osvobodil (1933)
Edudant a Francimor (1933)
Židovské anekdoty (1933)
Žurnalistický slovník (1934)
Michelup a motocykl (1935)
Okresní město (1936)
Hrdinové táhnou do boje (1936)
Podzemní město (1937)
Vyprodáno (1939)
Hostinec U kamenného stolu (1941) – pod jménem Vlastimila Rady
Otec svého syna (1946)
Bylo nás pět (1946)
Ze soudní síně (1956)
Se žlutou hvězdou (1959)

Karel Poláček
Michelup a motocykl

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 30. 06. 2016

ISBN 978-80-7532-151-0 (pdf)